

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТИЖДЕНЬ НАУКИ -2014

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед викладачів, науковців,
молодих учених, аспірантів і студентів ЗНТУ

14–18 квітня 2014 року

Том 4

Запоріжжя • 2014

УДК 001
ББК Ч 21
Т39

Рекомендовано до видання Вченою радою Запорізького національного технічного університету (протокол № 9 від 28.04.2014)

Упорядник Висоцька Н.І.

Редакційна колегія:

Внуков Ю.М., д-р техн. наук, професор (відпов. ред.)

Зайцева В.М., канд. пед. наук, професор

Івченко Л.Й., д-р техн. наук, професор

Луньов В.В., д-р техн. наук, професор

Піза Д.М., д-р техн. наук, професор

Прушківський В.Г., д-р екон. наук, професор

Сажнев В.М., канд. техн. наук, доцент

Висоцька Н.І., начальник патентно-інформаційного відділу

Тези доповідей друкуються методом прямого відтворення тексту, представленого авторами, які несуть відповідальність за його форму і зміст.

Тижень науки - 2014. Збірник тез доповідей щорічної науково-практичної конференції серед викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів і студентів ЗНТУ, Запоріжжя, 14–18 квітня 2014 р. В 5 томах. Т. 4 / Редкол. : Ю. М. Внуков (відпов. ред.) та ін. – Запоріжжя : ЗНТУ, 2014. – 386 с.

ISBN 978-617-529-106-1 (повне зібрання)

ISBN 978-617-529-104-7 (том 4)

Зібрані тези доповідей, заслуханих на щорічній науково-практичній конференції серед студентів, викладачів, науковців, молодих учених і аспірантів. Збірка відображає широкий спектр тематики наукових досліджень, які проводяться у Запорізькому національному технічному університеті. Збірка розрахована на широкий загал дослідників та науковців.

УДК 001
ББК Ч 21

ISBN 978-617-529-106-1
ISBN 978-617-529-104-7

© Запорізький національний
технічний університет (ЗНТУ),
2014

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ «ПЕРЕКЛАД»	14
<i>Гура Н.П.</i> Прагматичний аспект перекладу метафоричних термінів науково-технічної літератури.....	14
<i>Білогуб Л.П.</i> Прагматика мови як перекладацька проблема.....	16
<i>Каширіна І.В.</i> Особливості реалізації категорії інтертекстуальності в жанрі наукової статті	17
<i>Куц Е.О.</i> Прагматична адаптація фахових рубрик сучасного англomовного газетного дискурсу	18
<i>Підгорна А.Б.</i> Прагматична спрямованість наукового дискурсу	20
<i>Голтвяниця Н.Ю., Серга Н.В.</i> Дісприкетник у французьких науково-технічних текстах: прагматика та особливості перекладу.....	22
<i>Лут К.А.</i> Урахування прагматичних особливостей текстів комп'ютерної тематики при перекладі з української на англійську мову	23
<i>Кузнєцова І.В.</i> Прагматична адаптація тексту перекладу: додавання та вилучення пояснення	25
<i>Тарасенко К.В.</i> Стратегії заохочення потенційного читача в англійській сучасній «формульній» літературі (на матеріалі творів С. Ахерн, Р. Пілчер, Д. Брауна, С. Маєр)	26
<i>Лазебна Н.В.</i> Особливості передачі вербальних та невербальних засобів англomовних соціальних мереж українською мовою	28
<i>Правда Н.А.</i> Особливості перекладу лексичних одиниць науково-технічних текстів юридичного спрямування.....	29
<i>Костенко Г.М.</i> Прагматична репрезентація рекламних текстів	31
<i>Хавкіна О.М.</i> Прагматичні особливості перекладу рекламних текстів	33
<i>Четвертак Є.О.</i> Фреймова структура концепту національна ідентичність у політичному дискурсі США	34
<i>Кулаб'єва О.А.</i> Прагматична адаптація перекладу як засіб досягнення комунікативної мети у газетному стилі.....	36
<i>Барліт І.О., Волошук В.І.</i> Концепт «ввічливість» в німецькому мовленнєвому етикеті	37
<i>Єрофєєва М.М., Волошук В.І.</i> Стильові функції речень-періодів у сучасному стислому німецькому оповіданні.....	39
<i>Сліпченко Л.С., Костенко Г.М.</i> Особливості реалізації і функціонування тексту кулінарного рецепта у науковому і газетно-публіцистичному дискурсі	41
<i>Камінська О.А., Костенко Г.М.</i> Прагматична адаптація перекладу як спосіб досягнення комунікативної мети (на матеріалі англomовних перекладів творів Т.Г. Шевченка).....	42
<i>Мар'їна А.Р., Гура Н.П.</i> Структурні особливості запозичень комп'ютерної терміносистеми в німецькій мові	43

<i>Букреєва О.В., Куц Е.О.</i> Прецедентні імена сучасної англійської мови та способи їх перекладу українською	44
<i>Сімутіна А.В., Куц Е.О.</i> Сугестія та сучасна англomовна масова комунікація	46
<i>Черноземова Т.О., Лещенко Г.А.</i> Українські переклади п'єси «Антоній і Клеопатра» В.Шекспіра в світлі перекладознавчої компаративістики	47
<i>Філіппенко К.І., Лещенко Г.А.</i> Специфіка і механізм відтворення фонової інформації в художньому перекладі (на матеріалі повісті «Маруся» Г. Квітки-Основ'яненка та її англomовної версії).....	49
<i>Прохоренко Ю.А., Підгорна А.Б.</i> Мовні засоби вираження емоцій персонажів в романі ДЖ. Остін «Sense and Sensibility»	51
<i>Доновська К.В., Підгорна А.Б.</i> Структурна та семантична варіативність термінів у романі А. Хейлі «IN high places»	53
<i>Бабенко Т. Ю., Кузнєцова І.В.</i> Структурно-семантичні особливості архітектурно-будівельних термінів	55
<i>Куприкова А.О., Кузнєцова І.В.</i> Особливості формування та перекладу термінів терміносистеми нанотехнологій.....	56
<i>Солоха Ю., Кузнєцова І.В.</i> Англійська терміносистема ландшафтного дизайну: структура, семантика, переклад	58
<i>Середа К.Є., Голвяниця Н.Ю.</i> Особливості перекладу метафоричних термінів в галузі авіації.....	60
<i>Курочкіна Л.С., Голвяниця Н.Ю.</i> Продуктивні моделі термінотворення у французькій мові галузі телекомунікацій	62
<i>Білоцерковська А.О., Хавкіна О.М.</i> Прагматичні особливості відтворення автомобільного рекламного дискурсу при перекладі з англійської на українську мову.....	63
<i>Ревунова Я.О., Хавкіна О.М.</i> Прагматичні особливості відтворення рекламного дискурсу сфери косметології при перекладі з англійської на українську мову	65
<i>Вітульова О.О., Тарасенко К.В.</i> Магістральні напрями та провідні тенденції наукових пошуків в площині художнього перекладу драматичних творів	66
<i>Конончук В.Р., Тарасенко К.В.</i> Творчість Д. Брауна в світлі сучасних літературознавчих інтерпретацій.....	68
<i>Соловійова К.В., Тарасенко К.В.</i> Роман Ієна Маккьюена «Спокута» в сучасному літературознавчому дискурсі	69
<i>Таран В.Р., Тарасенко К.В.</i> Переклад текстів металургійної галузі: особливості і стратегії.....	71
<i>Журенко А.А., Лазебна Н.В.</i> Комунікативно-прагматичний вплив вербальних та невербальних засобів англomовного комп'ютерного дискурсу	72

<i>Башмаков Д.С., Каширіна І.В.</i> Засоби реалізації інтертекстуальності в жанрі наукової статті	74
СЕКЦІЯ «ДИЗАЙН»	76
<i>Демиденко О.І.</i> Етапи виконання рисунку гіпсової голови людини	76
<i>Рижова І.С.</i> Актуальні проблеми нелінійного дизайну	78
<i>Коваль Л.М.</i> Експериментальні дослідження формоутворюючих властивостей кольору	81
<i>Гавронський В.П.</i> Колірне рішення макетної частини дизайн-проектів	83
<i>Дуднік М.Г.</i> Мотивація творчості на передпроектному етапі	84
<i>Поддубко К.В.</i> Портрет живої натури в живопису	85
<i>Потапенко Г.М.</i> Передпроектна дизайнерська діяльність	87
<i>Єнчуєва Т.В.</i> Теоретико-методичні аспекти досягнення цілісності художньої форми студентами спеціальності «Дизайн»	90
<i>Пантус Н.М.</i> Удосконалення методики викладання проектної графіки у сучасному проектно-творчому процесі	92
<i>Бобровський І.В.</i> Фактори впливу на удосконалення підходів у пошуку об'ємної форми середовища	93
<i>Кругляк В.І.</i> Роль начерка в підготовці студентів з дисципліни «Рисунок»	95
<i>Пасічна Т.О.</i> Зв'язок художнього образу і вибору конструкції сходів для вестибюля	96
<i>Мусіхіна К.В., Пантус Н.М.</i> Проект індивідуального транспортного засобу з системою гіроскопів	98
<i>Ткаченко М.О., Пантус Н.М.</i> Проектна концепція персонального, екологічно-чистого транспортного засобу	101
<i>Суботін Ю.О., Пантус Н.М.</i> Концепція електросамокату	104
<i>Шкуратьок Є.В., Пантус Н.М.</i> Проект сучасної канатної дороги	106
<i>Будинштейн Н.Б., Пантус Н.М.</i> Нова форма житлового середовища майбутнього на воді	108
<i>Фісун А.М., Пантус Н.М.</i> Проект предметного комплексу велосипедного центру розваг	111
<i>Радченко К.А., Пасічна Т.О.</i> Світло, що проходить, як прийом штучного освітлення в інтер'єрі на прикладі виставкового центру	113
<i>Рижиченко О.А., Пасічна Т.О.</i> Використання кольору для оптимізації робочого процесу в інтер'єрі котельні "Військбуд"	115
СЕКЦІЯ «УКРАЇНОЗНАВСТВА»	118
<i>Дедков М.В., Баранова М.Д.</i> Велика Британія: чи залишиться у складі ЄС?	118
<i>Дедков М.В., Гаврікова А.С.</i> Зовнішня політика США за президентства Б.Обами	120

<i>Дедков М.В., Цараненко Д.І. Женья Романько: життєвий та трудовий шлях</i>	122
<i>Дедков М.В., Шафоростова Є.Г. Сучасне соціальне-економічне становище Лівії</i>	124
<i>Дедков М.В., Конченко Є.І. Російська Федерація: ставлення до євроінтеграційних прагнень України</i>	126
<i>Бровко Б.А. І.Ф. Новицький – військовий та державний діяч</i>	128
<i>Турчина Л.В. Хвильовізм: формування понятійного апарату</i>	129
<i>Турчина Л.В., Ричко О.В. Валеріан Підмогильний –предстаник київської філії хвильовістів</i>	131
<i>Турчина Л.В., Сухачов А.В. Павло Тичина: талант, знищений соцреалізмом</i>	133
<i>Спудка І.М., Полянський В.В. Олександр Засядько – видатний український інженер-артилерист</i>	135
<i>Спудка І.М., Руденко К.В. Козаки-характерники: міф чи реальність?</i>	137
<i>Спудка І.М., Шаповал Г.О. Путешествие по Киево-Печерской лавре</i>	139
<i>Щербина Т.П., Занькова Д.В. Голокост в Україні</i>	140
<i>Щербина Т.П., Грудинская Н.Ю. Творчество Антонио Гауди</i>	142
<i>Щербина Т.П., Іваніків Л.І. Масонство в Україні</i>	143
<i>Сыгыда Г.А., Ляшенко А.А. Сашико - оригинальное воплощение японского символизма</i>	144
<i>Сигида Г.А., Корогод М.К. Проблеми формування лівобережного козацького війська доби руїни</i>	146
<i>Сигида Г.А., Нестеренко А.Г. І ще раз про війну ... (До Міжнародного дня визволення в'язнів фашистських таборів)</i>	148
<i>Чумаченко О.А. Розвиток гвинтокрилобудування в запорізькому регіоні 1970 – 1980-х рр</i>	149
<i>Чумаченко О.А., Авраменко С.О. Дніпрогес у період другої світової війни</i>	151
<i>Чумаченко О.А., Чеховська А.В. УСС: Від австро-угорських військових формувань до української національної армії</i>	152
<i>Мозуленко Д.І. Фонди Державного архіву Донецької області стосовно проведення політики коренізації у Маріупольському округу у 1920 – х рр</i>	154
<i>Мозуленко Д.І., Водоп'янова Є.О. Компанія «Захопи «Вол-Стрит» у США: причини, хід, наслідки</i>	155
<i>Мозуленко Д.І., Бабенко К.С. Ставлення до атомної енергетики у Франції після Чорнобиля та Фукусіми</i>	157
<i>Коянс А.А. Репресії проти татар Запоріжжя у 1938 році</i>	159
<i>Коянс А.А., Родькіна А.Є. Світоуявлення давніх українців та їх відображення у фольклорі</i>	160

СЕКЦІЯ «ФІЛОСОФІЯ»	161
<i>Бондаренко О.В.</i> Ментальність як фактор освітньої культури.....	161
<i>Арсентьєва Г.О.</i> Мовчанка як різновид психологічного садизму	163
<i>Бондаревич І.М.</i> Процесуальність як провідна характеристика постмодерних ідентифікацій.....	165
<i>Володін П.В.</i> Тероризм як глобальна проблема в сучасному світі.....	167
<i>Девочкіна Н.М.</i> Українські реалії культурної політики в контексті розвитку сучасної філософії освіти	168
<i>Лук'янова О.І.</i> Сучасний стан індивідуальних і суспільних механізмів гуманітаризації українського суспільства.....	169
<i>Повзло А.Н.</i> Філософія образования	170
СЕКЦІЯ «ПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ ТА ПРАВО»	172
<i>Соколенко Ю.М.</i> Проблеми та тенденції формування сучасної партійної системи України	172
<i>Кириченко Ю.В.</i> Право на достатній життєвий рівень за конституцією України.....	174
<i>Резанова Н.О.</i> Політико-культурні конфлікти в транзитивному соціальному просторі.....	178
<i>Безрукова О.А.</i> Оценка состояния ответственности в стране жителями г. Запорожья (по результатам социологического исследования).....	182
<i>Орлянський В.С.</i> Управління сільським господарством окупаційним фашистським режимом у Запорізькій області	185
<i>Давлетова Г.В.</i> Д.Донцов про сучасне положення нації та наші завдання... ..	186
<i>Резанова Н.О., Буряк К.О.</i> Контроль за політичною елітою	188
СЕКЦІЯ «СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»	190
<i>Пуцина І.В.</i> Теоретико-методичні основи виробничої фізичної культури в умовах промислових підприємств	190
<i>Чередниченко І.А.</i> Ефективність використання спортивних ігор як одного із засобів підвищення фізичного стану студентської молоді	192
<i>Мазін В.М.</i> Олімпійська культура вихованця як цільовий орієнтир виховної роботи у дитячо-юнацькій спортивній школі	194
<i>Шамардин В.Н.</i> Планирование учебно-тренировочного процесса футболистов высокой квалификации	195
<i>Шамардина Г.Н.</i> Динамика развития выносливости у юных спортсменов в годичном цикле подготовки	197
<i>Мартынюк О.В., Шамардина Г.М.</i> Новые подходы применения круговой тренировки в оздоровительной физической культуре.....	198

<i>Захарова О.М.</i> Необхідність формування здоров'язберігаючої компетентності майбутніх учителів фізичної культури на засадах аксіології	199
<i>Брухно Е.Л.</i> Диференціація завдань на уроках фізичної культури	200
<i>Корж Н.Л.</i> Аналіз нормативно правових документів фізичної культури у вищих навчальних закладах	201
<i>Саварець Д.Г.</i> Застосування допоміжних засобів у вдосконаленні домінуючих фізичних здібностей дзюдоїсток	203
<i>Сметанін С.В.</i> Взаємодія елементів тренувального навантаження в практиці передзмагальної підготовки спортсменів в ушу	205
<i>Касьян О.В.</i> До проблеми оцінки результатів виховання дітей і підлітків у спортивній діяльності	207
<i>Брухно П.Е., Шуба Л.В.</i> Оптимізація уроку фізичної культури в молодших класах загальноосвітньої школи на основі впровадження ігрового методу	209
<i>Воробійов Б.А., Мазін В.М.</i> Методика формування технічних навичок футболістів 10-11 років.....	211
<i>Гетало А.А., Мазін В.М.</i> Методика формування тактичних навичок спортсменів груп спеціалізованої базової підготовки з футболу.....	212
<i>Гольцов В.І., Буренко М.С.</i> Дослідження взаємозв'язку між знаннями про фізичне здоров'я та показниками фізичної підготовленості у старшокласників.....	213
<i>Ішков О.В., Буренко М.С.</i> Мотивація до самостійних занять фізичними вправами учнів молодших класів.....	215
<i>Кабаков А.Ф., Мазін В.М.</i> Розвиток витривалості у футболістів 15-16 років методом колового тренування.....	216
<i>Мінаєва А.О., Шуба Л.В.</i> Теоретико-методичні основи використання дисципліни «спортивно-педагогічне вдосконалення» у студентів факультету фізичного виховання.....	217
<i>Смольніков Д.В., Шуба Л.В.</i> Методика розвитку фізичних якостей хлопців 10 років з пріоритетним використанням елементів волейболу.....	219
<i>Суховий А.О., Шуба Л.В.</i> Розвиток силових здібностей хлопців 16–17 років засобами скелелазіння.....	220
<i>Тимощук В.А., Шамардіна Г.М.</i> Методика використання тренажерів та тренажерних пристроїв у системі фізичного виховання студентської молоді	222
<i>Фокін О.Д., Шуба Л.В.</i> Формування здорового способу життя молодших школярів у сільській місцевості засобами фізичного виховання.....	223
<i>Палазюк О.С., Шуба Л.В.</i> Розвиток рухових якостей у школярів 7–9 років.....	225

<i>Акіменко Є.В., Шуба Л.В.</i> Комплексний розвиток фізичних якостей в системі фізичного виховання хлопців 11–12 років	226
<i>Батирь Д.О., Шуба Л.В.</i> Рухливі ігри, як засіб розвитку фізичних якостей у хлопців 7–8 років	228
<i>Голубєв С.А.</i> Волейбол – один із засобів вдосконалення фізичної культури в Україні	229
<i>Петриченко Ю.П.</i> Науково-педагогічні основи використання системи ушу при оздоровленні населення	230
<i>Соляник Д.В.</i> Шляхи вдосконалення рухових умінь та навичок засобами футболу	232
<i>Кулик Д.А.</i> Диференційний розвиток фізичних якостей засобами легкої атлетики	233
<i>Мельниченко О.А.</i> Використання баскетболу в системі фізкультурно-оздоровчих заходів	234
<i>Шульга М.Т.</i> Засоби та методи фізичного виховання, які впливають на розвиток фізичної підготовленості	236
СЕКЦІЯ «НОВІТНІ І ТРАДИЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ»	238
<i>Фетісова В.В., Бут О.В., Марюхніч Н.В.</i> Сучасні проблеми здоров'я школярів	238
<i>Єрмолаєва А.В.</i> Рекомендовані засоби фізичної реабілітації при атеросклеротичній хронічній ішемії мозку	240
<i>Присяжнюк О.А., Кузнєцова К.А.</i> Інформаційні технології в реабілітації (вирішення задачі оптимізації розкладу роботи оздоровчого закладу)	241
<i>Тарасова Г.В.</i> Використання методів китайського масажу Гуаша у реабілітації	243
<i>Сардак О.О., Рижкова М.М.</i> Актуальність послуг фахівців з фізичної реабілітації серед молоді та студентства	244
<i>Рижкова М.В., Сардак О.О.</i> Проблема порушення постави у студентів та шляхи її вирішення із застосуванням методів фізичної реабілітації	246
<i>Романова Т.А.</i> Стрейчинг как система оздоровления для женщин 40 – 50 лет	247
<i>Абраїмов О.О., Фетісова В.В.</i> Ефективність комплексної програми фізичної реабілітації у жінок похилого віку з остеохондрозом шийного відділу хребта	249
<i>Войтенко Д.В., Фетісова В.В.</i> Корекція порушень постави спортсменів-футболістів 10–13 років засобами фізичної реабілітації	250
<i>Юртаєва К.М., Фетісова В.В.</i> Ефективність застосування оздоровчого плавання для корекції порушень постави студентів 18–21 років	252

<i>Крецул І.І., Фетісова В.В.</i> Порівняльна оцінка комплексів лікувальної фізичної культури для дівчат 10–15 років, хворих на дитячий церебральний параліч	254
<i>Кожескіна Т.С., Фетісова В.В.</i> Ефективність застосування оздоровчого плавання у жінок середнього віку з ожирінням І–ІІ ступенів	256
<i>Сириця К.Л., Фетісова В.В.</i> Ефективність застосування фізичних вправ на ф'їтболах для корекції порушень постави дітей 6–7 років	258
<i>Букірева І.І., Фетісова В.В.</i> Ефективність застосування динамічної електронейростимуляції в комплексній фізичній реабілітації чоловіків 40–45 років з попереково-крижовими радикулопатіями	260
<i>Скуратова Т.В., Фетісова В.В.</i> Вплив комплексної фізичної реабілітації на функціональний стан серцево-судинної системи у жінок середнього віку з гіпертонічною хворобою І–ІІ ступенів	262
<i>Самарський Б.Ю., Фетісова В.В.</i> Корекція постави хлопчиків 6–9 років з порушенням мови засобами фізичної реабілітації.....	264
<i>Улітін Г.В., Фетісова В.В.</i> Вплив нетрадиційної методики у фізичній реабілітації чоловіків середнього віку з протрузією попереково-крижового відділу хребта	266
<i>Акопян Е.А., Бут О.В., Фетісова В.В.</i> Ефективність впливу нетрадиційних засобів фізичної реабілітації на відновлення рухової активності чоловіків середнього віку після ішемічного інсульту.....	268
<i>Кучерява А.І., Бут О.В., Фетісова В.В.</i> Оцінка функціонального стану опорно-рухового апарату хлопців 10–13 років з ДЦП під впливом комплексної фізичної реабілітації	270
<i>Смердов А.В., Бут О.В., Фетісова В.В.</i> Вплив тренувань з повітряно-акробатичної еквілібристики на стан фізичного здоров'я жінок 25–35 років	272
<i>Зибарев О.О., Бут О.В., Фетісова В.В.</i> Вплив комплексної програми фізичної реабілітації на процес відновлення рухових порушень у пацієнтів після ішемічних інсультів	274
<i>Нестеренко О.О., Бут О.В., Фетісова В.В.</i> Ефективність застосування масажу та дихальних вправ у комплексній фізичній реабілітації дітей дошкільного віку з частими гострими респіраторними захворюваннями	276
<i>Лялюк К.І., Гагара В.Ф.</i> Корекція порушеної постави у дітей молодшого шкільного віку засобами фізичної реабілітації.....	277
<i>Ільчук Р.С., Сорокін В.О.</i> Корекція функціонального стану опорно-рухового апарату засобами фізичної реабілітації у дівчат 8–10 років з ДЦП	279
<i>Мищенко Я.О., Присяжнюк О.А.</i> Оптимізація функцій зовнішнього дихання у дітей шкільного віку засобами фізичної реабілітації.....	280

<i>Самолук Е.В., Мирна А.І.</i> Корекція маси тіла дівчат 18–22 років за допомогою пілатеса	282
<i>Кубатко А.І., Мирна А.І.</i> Вплив аеробіки на організм людини.....	283
<i>Євтушенко М.С., Кланчук В.В.</i> Психологічний статус при визначенні індивідуального рівня соматичного здоров'я дівчат старшого шкільного віку.....	285
<i>Мусійченко А.В., Толкачова О.В.</i> Корекція координаційних здібностей дітей дошкільного віку зі спастичною диплегією	286
<i>Слива А.А., Толкачова О.В.</i> Фізична реабілітація дітей середнього шкільного віку з порушеннями постави в умовах загальноосвітньої школи.....	288
<i>Литвин О.Л., Толкачова О.В.</i> Особливості фізичної реабілітації дітей грудного віку з білково-енергетичною недостатністю змішаного генезу	289
<i>Свістельнік А.В., Присяжнюк О.А.</i> Оптимізація процесу розвитку фізичних якостей та корекція здоров'я школярів засобами фізичної реабілітації	291
<i>Танай В.Р., Толкачова О.В.</i> Комплексна фізична реабілітація дітей середнього шкільного віку з метаболічними порушеннями	292
<i>Стешина А.О., Толкачова О.В.</i> Особливості застосування пілатесу у другому триместрі вагітності у жінок 18–25 років	294
<i>Тертишний С.В., Присяжнюк О.А.</i> Дослідження особливостей харчування студентів в умовах санаторія-профілакторія.....	295
<i>Кучів І.О., Присяжнюк О.А.</i> Методика з використанням елементів східних технік в відновленні постави жінок середнього віку	296
<i>Жук П.Г., Присяжнюк О.А.</i> Оптимізація програми реабілітації в дитячому лікувально-оздоровчому комплексі.....	298
<i>Семенчук Я.Ю., Гагара В.Ф.</i> Использование системы пилатес для коррекции нарушений осанки	299
<i>Дорохін Б.К., Сорокін В.О.</i> Вплив фізичної реабілітації на процес відновлення рухової активності у хлопців 13 – 15 років з ДЦП.....	300
<i>Карпенко М.І., Сорокін В.О.</i> Кількісна оцінка фізичного здоров'я хлопчиків 10–12 років з вадами слуху під впливом комплексної фізичної реабілітації	302
<i>Назаренко Є.В., Гагара В.Ф.</i> Фізична реабілітація хворих з пошкодженням менісків колінного суглоба	303
<i>Масловець О.В., Гагара В.Ф.</i> Використання іновативних технологій для корекції плоскостопості у дітей молодшого шкільного віку	305
<i>Федорук М.В., Гагара В.Ф.</i> Застосування засобів фізичної реабілітації для корекції плоскостопості у дітей молодшого шкільного віку.....	307
СЕКЦІЯ «ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЙНОВОЇ ТА ОСОБИСТОЇ БЕЗПЕКИ».....	309

<i>Шпитальов Г.Г.</i> Місце міжособових та організаційних комунікацій в менеджменті охоронної діяльності	309
<i>Фролов О.В.</i> Приватні охоронні підприємства протидії тероризму	310
<i>Вертинський К.В.</i> Спеціальні професійні навички фахівців особистої та майнової безпеки	312
<i>Крамаренко Ю.М., Компанієць Д.О.</i> Перспективи розвитку приватної розшукової діяльності в Україні	313
<i>Сировий О.В., Пугачова Ю.В.</i> Удосконалення організації мотивації праці персоналу охоронного підприємства	315
<i>Крамаренко Ю.М., Атрохов М.М.</i> Конкурентна розвідка як вимога сучасного бізнесу	316
<i>Потайчук І.В., Калашник О.П.</i> Плинність кадрів підприємства	318
СЕКЦІЯ «МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ»	320
<i>Зайцева В.М.</i> Оцінка ефективності рекламної концепції	320
<i>Гурова Д.Д.</i> Розвиток екстремального туризму в світі	321
<i>Кукліна Т.С.</i> Прогнозування ризиків в туристичній галузі	323
<i>Патлах І.М.</i> Управління репутаційними ризиками в туризмі	325
<i>Зацепіна Н.О., Яковлева А.Ю.</i> Соціальні аспекти туристської цінності як елементу задоволеності якістю послуг туристської індустрії	327
<i>Лозова О.А.</i> Креативний підхід до управління організацією	328
<i>Белікова М.В.</i> Провідні музеї України: запровадження інноваційних технологій в практику музейної справи	330
<i>Шевченко О.В.</i> Тенденції розвитку підприємств туристичного бізнесу в Україні	332
<i>Романенкова Л.О.</i> Деякі питання підвищення мотивації студентів в процесі навчання	334
<i>Мамотенко Д.Ю.</i> Напрями реалізації принципів стійкого розвитку в туризмі	335
<i>Шелеметьєва Т.В.</i> Вплив якості продукції на обсяги реалізації та ефективність виробництва	337
<i>Корнієнко О.М.</i> Проблеми та перспективи розвитку екологічного туризму в Запорізькій області	338
<i>Журавльова С.М.</i> Роль готельного господарства в економіці країни	340
<i>Никоненко С.В.</i> Імідж ВНЗ як важливий елемент конкурентоспроможності	342
<i>Булатов С.В.</i> Методи організації та проведення дозвілля для студентів	343
<i>Вертегел Р.С.</i> Брендинг міст: особливості та можливості	345
<i>Бабіч А.Є.</i> Сучасний стан розвитку маркетингу туризму в Запоріжжі та області	346
<i>Бут Т.В.</i> Сучасні наукові підходи щодо соціально-економічного розвитку регіону	348

<i>Каптюх Т.В.</i> Специфіка організації та управління в сфері туризму	350
<i>Хохотва Д.С., Зацепіна Н.О.</i> Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму	352
<i>Губка К.В., Гурова Д.Д.</i> Аналіз розвитку промислового туризму	353
<i>Моргунова М.О.</i> Езотеричний туризм в Україні	355
<i>Баранік Г.Ю., Яковлева А.Ю.</i> Релігійний туризм в християнстві	357
<i>Негонова А.О., Кукліна Т.С.</i> Якість та культура обслуговування в ресторанній галузі	358
<i>Смола Ю.О., Журавльова С.М.</i> Проблеми та недоліки в розвитку готельного господарства в Україні	360
<i>Науменко А.И.</i> Джайлоо-туризм	362
<i>Андрєєв А.А., Яковлева А.Ю.</i> Етнофестивалі України та їх туристична привабливість	363
<i>Василик К.О., Гурова Д.Д.</i> Розвиток військового туризму в світі та Україні	365
<i>Шипуш К.С., Гурова Д.Д.</i> Розвиток релігійного туризму	367
<i>Бусол К., Гурова Д.Д.</i> Сільський туризм – майбутнє туристичної галузі України	369
<i>Саміло Н.А., Гурова Д.Д.</i> Технології майбутнього: яких розробок очікувати в туризмі найближчого часу?	371
<i>Пономаренко Т.А., Патлах І.М.</i> Особливості управління підприємствами туристичної сфери	372
<i>Скляр В.О., Бут Т.В.</i> Інноваційні напрями розвитку туристичної галузі	374
<i>Шишлаков М.Ю., Романенкова Л.О.</i> Особливості велосипедного туризму	376
<i>Керекеша В.С., Патлах І.М.</i> Значення управління персоналом в туристичній діяльності	378
<i>Мартиненко К.Д., Патлах І.М.</i> Ефективне управління персоналом як ключовий фактор підвищення якості туристичних послуг	379
<i>Погоріла Ю.В., Патлах І.М.</i> Механізм підвищення ефективності управління персоналом у готельному бізнесі	381
<i>Багдасарян В.К., Вертегел Р.С.</i> Маркетинг регіонів	383
<i>Казка А.Ю., Никоненко С.В.</i> Імідж ВНЗ та його вплив на конкурентоспроможність спеціальностей	384

УДК 811.1122'255.2:6

Гура Н.П.

канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Гура Н.П.

ПРАГМАТИЧНИЙ АСПЕКТ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНИХ ТЕРМІНІВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Характерною лексичною особливістю науково-технічної літератури є використання великої кількості термінів, серед яких важливе місце посідають метафоричні терміни. Термін-метафора поєднує у собі ознаки терміна, тобто слова, словосполучення, або просто мовного знака, що характеризує наукове поняття із певної професійної галузі науки, та метафори, мовного знаку вторинної непрямої номінації, що базується на переносі форматива з фіктивного денотату на реальний, між якими існує загальна константа порівняння.

Особливістю метафоричного терміна є його образність. Саме вона відіграє важливу роль у створенні необхідного комунікативного ефекту. Створити подібний ефект повідомлюваного в тексті-перекладу як і в тексті-оригіналу та викликати у рецептора таке ж ставлення до повідомлюваного і є основним завданням перекладача.

Метафори є джерелом створення термінів неологізмів. У цьому і полягає складність перекладу, оскільки він вимагає глибоких знань реалій певної країни, із мови якої робиться переклад.

Усі терміни, утворені способом метафоричного переносу, умотивовані. Внутрішньою формою метафоричного терміна є значення лексичної одиниці, використаної як матеріал вторинної номінації. Термінологічна метафора виконує номінативну функцію. Адже використання метафори в термінології насамперед зумовлене наданням назви поняттю, яке до цього не мало словесного позначення.

Необхідність вживання метафори у науковому стилі викликане тим фактом, що коло припущень завжди ширше, ніж інвентар наявних мовних засобів. У мові науки припущення, що виражається метафорою, має на меті зобразити об'єктивний стан речей. Метафори, що виконують роль наукових термінів, виражають гіпотези, які потребують верифікації. Однак, це стосується не всіх метафор, що функціонують у науковому стилі. Більша частина таких метафор не є науковими термінами у чіткому сенсі. Вони виражають

найзагальніші поняття, необхідні для наукових досліджень, та набувають конкретного змісту при уточненні.

Варто відзначити, що метафоричні терміни, які утворилися шляхом метафоричного перенесення, тобто перенесенням назви з одного предмета на інший на основі подібності, становлять для перекладача певну складність.

При перекладі науково-технічних мотивованих термінів, варто пам'ятати про відмінності при передачі мовних («стертих») та мовленнєвих (індивідуально-авторських) метафор. Так, мовні метафори (перекладні відповідники зафіксовані у словниках) у перекладі можуть передаватися метафоричним словом (вугільний басейн – coal basin, – козирок – arpon, зуб шевронного колеса – herring-bone tooth), та неметафоричним словом (головка зуба колеса – wheel tip, головка мартенівської печі – port end, плече важеля – lever).

Засоби образності, емоційності, належать до елементів впливу на читача, оскільки емоційно-риторичні структури сприяють більш ефективному його переконанню, допомагають донести ті чи інші ідеї та уявлення до аудиторії. Науковий стиль може містити творчий потенціал та авторську індивідуальність, тобто мовленнєві метафори. Передача мовленнєвої метафори є більш складним завданням, адже не має усталених відповідників виступаючи фактично семантичним новоутворенням. Існують три основних способи передачі таких метафоричних слів (в тому числі термінів):

- метафоричним словом, що має такий же або дуже подібний характер образності (сіре поглинання – grey absorption, пилоподібне коливання – sawtooth wave);

- метафоричним словом, що має інший характер образності (затирання (запису у пам'яті) – zapping, «зарізати» (обрізати поля разом з частиною тексту) – bleed (полігр.);

- неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст метафоричного слова, а не образність (крок спіралі – lead of a helix, човник для розчинника – trough).

У випадках, коли образ неможливо зберегти, варто спробувати підібрати метафоричний термін з іншим характером образності. Таким чином, емоційний характер тексту буде відтворено, а прагматичний аспект збережено.

Отже, однією з особливостей сучасного наукового стилю є метафоризація термінів. Метафора як засіб вираження спеціального поняття полегшує передачу знань, асоціюючи спеціальне поняття із загальновідомим. Тому залучення вченими метафор у процеси наукового пізнання видається цілком природним й неминучим.

ПРАГМАТИКА МОВИ ЯК ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ПРОБЛЕМА

Відомо, що прагматична функція мови не має коштів своєї реалізації в мові, а здійснюється в продукті комунікативно – мовленнєвої діяльності, в тексті. Порівняно з мовою текст є вторинною знаковою системою. Як ціле він стає новим знаком, в результаті чого знаки природної мови набувають нового, вторинне значення (або сенс), яке «дифузно» і не збігається з яким-небудь із значень окремих слів і конструкцій в тексті. Відбувається як би вторинна номінація, що виникає з ужитку мовних знаків: знак набуває сенсу, а мова стає інтерпретованим, «актуальним» мовою, який має зв'язок з актуальною ситуацією, з живою дійсністю.

Уточнення поняття сенсу виходить не тільки за рамки синтаксису, а й за рамки семантики в прагматику, яка пов'язана з вживанням знаків, тобто з наявністю мети, з діяльністю.

Аналіз проблеми сенсу означає в широкому розумінні аналіз зв'язку свідомості, мови та об'єктивної реальності.

Визначення сенсу знака виражається через правила його вживання в даному мовою, причому ці правила як предметних відкладень діяльності входять до складу означеного, в результаті означається стає чимось новим у порівнянні з основною інформацією, переданої, тільки мовою. Це нове, коннотированное означається транслюється вже за допомогою тексту.

Правила вживання мови насилу піддаються формалізації і не допускають завершенню формально – логічної обробки.

Природа правил вживання мови пов'язана з метою комунікативно – мовленнєвої діяльності, а їх якість, отже, і дієвість, – з умовами комунікативно-мовленнєвого акту. Мета та умови комунікативно – мовного акту реалізуються в так званих «формах вживання» мови або мовних жанрах, які являють собою певні композиційні системи, певні конструктивні різновиди громадської мови. Текст трактується в даній статті як єдність форми вживання та мовної матерії. Форма не може бути зрозуміла незалежно від змісту, вона коннотативний елемент змісту. Одночасно вона залежить і від особливостей мовного матеріалу і способів його обробки.

Існує думка, що форми вживання (або в термінах теорії інформації – «канал зв'язку») мають істотне значення для розуміння художнього тексту і практично несуттєві для мови, яка використовується в утилітарних цілях, тобто практичного мови. Останнє важливо не тільки як думка, а й як практи-

ка, укорінена в перекладацькій діяльності, пов'язаної з переказом нехудожніх текстів.

Однак інформація рідко буває суто інформацією, чисто інтелектуальною інформацією, вона має акценти, якщо не естетичні, то прагматичні, а ці акценти нерозривно пов'язані з каналом зв'язку, мовним жанром. Кожен мовний жанр – це певна модель змістоутворення, це певна знакова система, в якій діють свої, відмінні від інших жанрів, правила поєднань, комбінацій і взаємодій знаків. Самі поєднання, комбінації і взаємодії знаків є носіями найскладнішої поліфонії громадської психології та забезпечують відповідну реакцію адресата.

Існує розуміння адекватності перекладу як збереження тієї ж реакції адресата при сприйнятті перекладеного тексту, що і при сприйнятті тексту оригіналу.

У системі засобів масової словесної комунікації смисловим розумінням, розраховане на дієвість різного роду (від ідеологічної до «технологічної» в сенсі оперативності, економічності і т. д. подачі інформації). Все це входить в поняття тексту, і перекладач повинен перекладати текст, а не редукувати його, якщо на те немає особливої необхідності.

Тому розуміння лінгвістичних основ перекладу слід розширити до розуміння реальних умов існування мови, представлених у вигляді системи його вживання.

В якості ілюстрацій вищенаведених міркувань про роль тексту для адекватності перекладу пропонуються кілька мовних жанрів, об'єднаних одним, найбільш простим типом тексту – інформаційним типом, цільове призначення якої зводиться до інформування, повідомлення чого-небудь. Як приклади взяті спортивні повідомлення з газети «The Day».

УДК 801.7

Каширіна І.В.

викл. ЗНТУ

Каширіна І.В.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КАТЕГОРІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ЖАНРИ НАУКОВОЇ СТАТТІ

На сучасному етапі теорія інтертекстуальності, в якій відображено діалогічні концепції М. Бахтіна, Л. Франка (1990), ідеї філософів-постструктуралістів Ж. Дерріди, М. Фуко та літературознавців-постструктуралістів Р. Барта і Дж. Крістєвої, є предметом зацікавленості як лінгвістичних, так і перекладознавчих студій. Питання жанроформуючого потенціалу інтертекстуальності детально опрацьовано Н. Оніщенко (2008), Н.М. Чупріною (2008), О.К. Кулаковою (2011), в той час як інтертекстуаль-

ність в науковому дискурсі вивчають О.В. Михайлова (1999) та Н.В. Корольова (2004). Визнання значущості інтертекстуальності при сприйнятті наукового тексту зумовило потребу вивчення цієї проблеми з позицій реалізації категорії інтертекстуальності в «малому жанрі» – науковій статті.

Широкий науковий загал одностайно визначає інтертекстуальність як наявність у тексті слідів інших текстів, та як діалогічний зв'язок тексту у семіотичному універсумі як з попередніми (рекурсивний зв'язок), так і з подальшими (прокурсивний зв'язок) текстами. Таким чином, реалізовано текстовий процес, текстову динаміку. Звідси витікає думка відносно міжтекстових зв'язків у науковому дискурсі як засобу продукування, передавання та зберігання наукової інформації.

З 5 типів інтертекстуальних відносин (за Ж. Женнетом) в жанрі наукової статті продуктивним є, безперечно, співіснування двох чи більше текстів в одному, у випадку дотримання наукової етики прикладом такої реалізації інтертекстуальності буде цитатія, у випадку порушення етичних засад – плагіат. Цитатія може бути первинною чи вторинною.

Загальний прагматичний потенціал цитатії включає референційну, оцінну, етикетну та декоративну функції.

Таким чином, інтертекстуальність в науковій статті виступає архітектонічним принципом становлення наукового тексту шляхом актуалізації зв'язків одного тексту з такими прецедентними феноменами, як цитата, на рівні змісту, структури та жанрово-стилістичних особливостей. Встановлення автором рекурентних чи прокурентних відносин призводить до включення в текстову тканину фрагментів прецедентних текстів і ставить на меті вирішення проблеми когнітивного дисонансу. Відбувається саморегуляція системи, що дає змогу говорити про синергетичний характер інтертекстуальності в жанрі наукової статті.

Цитатні імена (власне цитатні імена та заголовки наукових та літературних творів, назви творів інших видів мистецтва), цитати з національних літератур, автоцитати тощо перекладають залежить від їх приналежності до спільного інтертекстуального простору адресанта і адресата статті.

УДК 811'38'42

Куш Е.О.

канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Куш Е.О.

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ФАХОВИХ РУБРИК СУЧАСНОГО АНГЛОМОВНОГО ГАЗЕТНОГО ДИСКУРСУ

Під прагматичною адаптацією розуміють «зміни, які вносяться в текст перекладу з метою досягнення комунікативно рівноцінного ефекту сприйня-

18

тя його іншомовним реципієнтом». Прагматична адаптація тексту вимагає урахування фонових знань, соціокультурних, етнічних, психологічних та будь-яких інших особливостей іншомовного рецептора. Адаптивні перекладацькі моделі покликані розкрити причини змін речень, текстів в процесі їх переходу в іншомовний. Саме ці моделі пояснюють трансформаційні зміни структурно-семантичної організації речень і текстів, що відбуваються під час їх перекладу засобами іншої мови.

Переклад фахових текстів становить основу наукового перекладу, важливого засобу міжкультурної комунікації, і постійно привертає увагу дослідників. Функціонуючи у ЗМІ, фахові рубрики та відповідно фахові тексти містять не тільки терміни, властиві певній галузі, а й специфічні мовні засоби, що будуть зрозумілі тільки обізнаному в цій галузі читачу. У такому випадку головну роль у створенні прагматично адекватного перекладу відіграє комунікативна ситуація, яка визначає трансформаційні зміни відповідних речень і текстів.

Фахові тексти функціонують у різних сферах людської діяльності, а саме: економіка, медицина, право, техніка тощо. Наведемо кілька прикладів прагматичної адаптації речень з текстів економічного спрямування, яке є домінуючим серед фахових текстів в англомовній публіцистиці. Лексико-семантичні трансформації і в даному виді прагматичної адаптації є основним засобом створення прагматично адекватного тексту.

Особливе місце серед лексико-семантичних трансформацій при перекладі фахових текстів займає трансформація заміни: *The fact that everybody recognizes that **the high end of the market** right now is controlled by that buyer.* – Всі зараз визнають, що **елітну частину ринку** сьогодні контролює саме цей покупець.

При перекладі даного речення словосполучення *the high end of the market* перекладається з застосуванням **заміни**, адже дослівний переклад – *високий сегмент ринку*, порушує зміст речення та заважає створенні рівноцінного комунікативного ефекту.

Розглянемо інший приклад перекладу речення з застосуванням заміни: *...between economic growth and urbanisation, found **a sweet spot** as countries urbanise.* – ...в зростанні чисельності населення міст укладено **значний економічний потенціал**.

Словосполучення *a sweet spot* дослівно перекладається як *солодка пляма*. Такий переклад спотворює зміст речення, унеможливує створення комунікативно рівноцінного повідомлення тому при перекладі ми вдаємося до лексико-семантичної трансформації заміна.

При перекладі іншого речення ми застосовуємо ряд лексико-семантичних трансформацій, що дозволяє нам створити комунікативно рівноцінне речення: *The company also hopes to reopen its **iconic flagship branch** on*

Libyanka Square in 2013. – Компанія також сподівається в 2013 році знову відкрити свій знаменитий головний магазин на Луб'янській площі.

Для прагматично адекватного перекладу словосполучення *iconic flagship branch* було застосовано трансформації конкретизація (переклад слова *flagship*), переклад інших елементів словосполучення – *iconic* та *branch* здійснювався шляхом заміни.

При перекладі наступного речення також використовується лексико-семантична трансформація конкретизація: *...partly due to high fiscal spending in late 2011-early 2012. – ...обумовлений збільшенням бюджетних витрат в кінці 2011-початку 2012 pp.*

Слово *fiscal* є словом із більш ширшим значенням, в перекладі воно замінюється словом із більш вузьким значенням, тобто відбувається конкретизація значення слова, що зумовлена розбіжностями у функціональних характеристиках словникових відповідників лексичних елементів оригіналу та традиційх мовлення.

Отже, застосування прагматичної адаптації при перекладі фахових текстів сучасного англомовного газетного дискурсу потребує зокрема застосування трансформацій, а саме трансформації заміни та конкретизації або їх комплексу з метою створення повідомлення рівноцінного за змістом та комунікативним призначенням в тексті перекладу.

УДК 811.111'42

Підгорна А.Б.

канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Підгорна А.Б.

ПРАГМАТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ НАУКОВОГО ДИСКУРСУ

За своєю прагматичною спрямованістю англомовний науково-технічний дискурс належить до інформативного та аргументативного типу дискурсів. Автор наукового тексту, як ініціатор спілкування, створює певний текст і розгортає його у певній логічній послідовності. При цьому він виконує відповідну стратегічну і тактичну програму для досягнення прагматичних цілей свого спілкування з читачем.

Прагматичними чинниками створення й адекватного розуміння змісту наукового дискурсу слугують риторичні норми наукового спілкування:

- а) принципи кооперації та мовленнєвої ввічливості;
- б) етикетизація (в термінах Г.Г. Почепцова, О.М. Ільченко) англомовного науково-технічного дискурсу як його національно-культурна норма, що знаходить свій вияв у некатегоричній формі викладу;
- в) принципи відносного характеру істинності наукового знання та його композиційної організації.

Як структурна складова власне професійної зони фахового дискурсу, науковий дискурс характеризується креативністю, істинністю та професійною цінністю. Йому притаманні інші ознаки професійного дискурсу, як от: професійна спрямованість, антропоцентризм, мультидисциплінарність, непропорційність розвитку окремих його частин, селективність, замкненість, динамізм, мовна нормативність, стилістична розширюваність.

Науковому дискурсу притаманне вживання цілої низки етикетних стереотипів привернення уваги, що використовуються для організації дискурсу, виділення основної та другорядної інформації та уточнення. Як інгерентна ознака саме наукового дискурсу, лінійність виявляється у його надзвичайно чіткій структурованості. Саме орієнтацією на адресата, полегшенням декодування інформації й зумовлюється етикетна функція засобів вираження лінійності в науковому тексті. Вони передають:

- а) послідовність (first; second; next; we begin with; we conclude by);
- б) додаткову інформацію (additionally; moreover; also);
- в) уточнення та (само)виправлення (or rather);
- г) перефразування та пояснення (simply put; in other words; that is to say);
- д) екземпліфікацію та кларифікацію (for instance; for example);
- е) підсумовування (to put it in a nutshell; in sum);
- ж) компресію (in a word; briefly).

Вони не тільки структурують дискурс, але й привертають увагу адресата до істотних фрагментів тексту з метою полегшення декодування інформації, надання читачеві найповнішого та найточнішого уявлення про предмет, явище, процес. Жорстка структурованість наукового тексту дозволяє будь-які асиметричні (нерівні) відношення між учасниками комунікації підвести до більш-менш рівноправних, до співробітництва.

З позицій прагмалінгвістики дискурс представляє собою інтерактивну діяльність учасників спілкування, обмін інформацією, вплив один на одного, використання різних комунікативних стратегій, їх вербальне і невербальне втілення у практиці мовлення. Процес комунікації органічно пов'язаний з прагматичним аспектом, оскільки неминучий погляд на мовленнєве спілкування з точки зору головного його учасника – людини та оскільки за визначенням прагматика трактує відношення між людиною та знаками, що використовуються. Лінгвістичні дослідження підтверджують, що науковий текст, так само, як і будь-який інший, не позбавлений прагматики, оскільки автор наукового твору бажає, щоб його якнайкраще зрозумів читач; якщо така установка відсутня, то порушується взагалі суть мовного спілкування.

Підсумовуючи, слід зазначити, що англomовний науковий дискурс як реально існує явище, відображений у наукових текстах. Зазначений дискурс є інформативним і спрямованим на надання адресату певної інформації наукового змісту з метою розширення світобачення читача і, навіть, з метою подальшої

зміни його світосприйняття; жорстко структурованим і передбачає толерантність відносин між учасниками комунікації. Основною стилістичною рисою наукового дискурсу є точний і чіткий виклад матеріалу. Головний упор у ньому робиться на логічній, а не на емоційно-почуттєвій стороні. Враховуючи безпосередній зв'язок між механізмами номінації і когнітивними процесами мисленнєвої діяльності мовця, перспективним уявляється вивчення процесів первинної і вторинної номінації мовних одиниць на позначення базових концептів, що здійснюватиметься у межах певного фахового дискурсу.

УДК 81'255 :811.133.1

Голтвяниця Н.Ю.¹, Серга Н.В.²

¹ канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Голтвяниця Н.Ю., Серга Н.В.

ДІСПРИКМЕТНИК У ФРАНЦУЗЬКИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТАХ: ПРАГМАТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Прагматичні особливості текстів НТЛ обумовлюють їх структуру та специфіку на усіх рівнях, а також враховуються при перекладі іншими мовами. Так, наприклад, дісприкметник та дісприкметникові звороти, вживання яких є типовим для НТ текстів, частіше зустрічаються у французькій мові порівняно з українською. Дісприкметник у французьких текстах зазвичай вживається в якості означення, а у складі дісприкметникового звороту є еквівалентом підрядних речень часу та причини. Саме при перекладі останніх українські студенти часто припускаються помилок.

Коротшим у порівнянні зі своїми функціональними синонімами – часовими, причинними і умовними підрядними реченнями, є абсолютний дісприкметниковий зворот – АДЗ. Слід розрізнати 2 випадки:

а) обставинні підрядні речення часу з сполучниками коли, після того як, причини з сполучниками оскільки, через те що можуть перекладатися АДЗ у препозиції. У наступному прикладі абсолютний оборот має причинне значення: Оскільки задні гальма являються само врегульованими, ручні гальма необхідно регулювати тільки під час ремонту. - Les freins arrière étant autoréglables, il ne faut régler le frein à main que lors des réparations.

АДЗ з Participe présent (активна або пасивна форма) виражає дію, що відбувається одночасно з дією дієслова в особовій формі). АДЗ з Participe passé et Participe passé composé виражає дію, яка передує дії головного речення: Після вмикання контакту, загоряються вогні заднього ходу. - Contact mis, les feux de recul s'allument dès l'enclenchement de la marche arrière;

б) сурядні речення зі сполучниками «при цьому», «а», можуть перекладатися АДЗ у постпозиції після головного речення: Les propriétés d'un

mélange homogène dépendent de sa composition qualitative et quantitative, cette dernière pouvant varier d'une manière continue. - Властивості однорідної суміші залежать від її кількісного та якісного складу, при цьому він може постійно змінюватися.

Семантична місткість речення може бути додатково збільшена за рахунок послідовного вживання двох АДЗ: Як тільки сонячна система буде захоплена, а людське населення перевищить сотню мільярдів, демографічне зростання має швидко зупинитися. – Une fois le système solaire colonisé, la population humaine ayant dépassé la centaine de milliards, la croissance démographique devra rapidement s'arrêter.

Висновки. При перекладі українських НТ текстів французькою мовою одними з найтиповіших граматичних труднощів є переклад дієприкметника та дієприкметникових зворотів. І саме розуміння прагматичного потенціалу цих одиниць визначатиме обсяг трансформацій, що є необхідними для забезпечення еквівалентності та адекватності перекладу.

УДК 811.111'25:004

Лут К.А.

викл. ЗНТУ

Лут К.А.

УРАХУВАННЯ ПРАГМАТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ТЕКСТІВ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕМАТИКИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З УКРАЇНСЬКОЇ НА АНГЛІЙСКУ МОВУ

У сучасній лінгвістиці у контексті когнітивно-комунікативної парадигми загальноприйнятим є той факт, що будь-яке висловлювання обов'язково має прагматичний потенціал. Це стосується і текстів комп'ютерної тематики, особливо коли мова йде про маркетингові прийоми комп'ютерних компаній, спрямовані на просування товару і підвищення обсягу продажів їхньої продукції.

Порівняльний аналіз текстів, які рекламують комп'ютерних мишей, показав, що обидва тексти (англійською і українською мовами) мають прагматичний компонент, який по-різному реалізується у них. Було виявлено, що при перекладі може бути повна або часткова прагматична адаптація. Іноді прагматичний компонент може втрачатися або, навпаки, з'являтися у мові перекладу. Варто зауважити, що такий компонент не завжди повністю втрачається, він може бути компенсованим іншими засобами мови перекладу.

Повна прагматична адаптація:

– заміна фразеологізму із мови-джерела на фразеологізм у мові перекладу: творять дива – work wonders;

– переклад епітетів: простішими – more fluid (прагматичний компонент значення, що є спільним для обох мов; з ними легко працювати);

Елегантна та ефектна миша Миша Touch Mouse – Sleek and bold, Touch Mouse;

...забезпечить зручне й надзвичайно просте прокручування по горизонталі – ...will provide a smooth and effortlessly natural horizontal scrolling experience (при перекладі використовується лексична трансформація – смисловий розвиток);

А завдяки інноваційній гнучкій задній частині... – And its innovative, bendable tail...;

– збереження запитальних та окличних речень при перекладі:

Змінюєте ОС Windows 7 на Windows 8? Миші Touch Mouse залишаться з вами! – Moving from Windows 7 to Windows 8? Your Touch Mice go with you!

Часткова прагматична адаптація:

– зменшення категоричності: Ви й не зауважите, що щось туди поклали. – You'll barely notice it's there (заперечне речення замінили на стверджувальне речення з емпатичною одиницею barely, у семантиці якої закладено значення «навряд чи»). Таким чином, лексема компенсує зміну граматичної структури речення);

– часткова компенсація передачі впевненості в різних реченнях: ми певні – we think : : ви навряд чи повернетесь – you may never go back.

– апеляція до читача також здійснюється в різних реченнях:

Сенсорна функціональність залежить від моделі миші. Та хоч яку б ви обрали, ми певні: випробувавши сенсорну технологію, ви навряд чи повернетесь до «звичайної» миші. – How much touch you get depends on which mouse you choose. Regardless, we think that once you try touch, you may never go back to a «regular» mouse again.

Поява прагматичного компонента при перекладі:

– прагматично нейтральне висловлювання передається за допомогою метафори, запозиченої із сфери судноплавства: взаємодія з комп'ютером – navigate your PC;

– прагматично нейтральне висловлювання передається з використанням метонімії, яка виконує функцію компресії: швидко гортати – speed through;

– прагматично нейтральне висловлювання замінюється фразеологізмом: стисле порівняння – at a glance.

Отже, із зазначеного видно, що комп'ютерні тексти мають свої прагматичні особливості, які не втрачаються у мові перекладу, а навіть примножуються, оскільки основною метою адресантів є не просто передача інформації, але й спроба чинити певний вплив на свідомість, думки та переконання реципієнта.

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ТЕКСТУ ПЕРЕКЛАДУ: ДОДАВАННЯ ТА ВИЛУЧЕННЯ ПОЯСНЕННЯ

Останнім часом прагматичний аспект перекладу викликає зацікавленість як вітчизняних дослідників, так і зарубіжних лінгвістів. У фокусі досліджень знаходяться поняття еквівалентності, питання успішності й адекватності перекладу. Погляди на еквівалентність, яка базується на формальній, синтаксичній і лексичній подібності двох текстів, отримали низку критичних зауважень. Більш релевантним для перекладу виявляється функціональна, прагматична еквівалентність, за допомогою якої необхідно зберегти значення в цільовій мові й культурі. Адекватним перекладом є прагматично й семантично еквівалентний текст у цільовій мові. В.Н. Комісаров визначає прагматичний аспект або прагматику перекладу як вплив на процес та результат перекладу у зв'язку з необхідністю відтворити прагматичний потенціал оригіналу та прагненням забезпечити бажаний вплив на рецептора. Найважливіше завдання перекладача полягає в тому, щоб зберегти прагматичний ефект оригіналу й запропонувати прагматично адекватний переклад, який відповідає вимогам передачі прагматичного значення вихідного висловлювання. Під прагматичним значенням ми розуміємо специфічне сприйняття різними одержувачами інформації, яка виражена в мовному висловлюванні. Оскільки прагматичне значення або інформаційний фон вихідної та цільової аудиторії може бути різним, перекладач, як правило, застосовує прагматичну адаптацію в перекладі.

Прагматична адаптація тексту реалізується з урахуванням інформаційного фону цільової аудиторії за допомогою прагматичних перекладацьких стратегій, серед яких можемо виокремити додавання, вилучення, експлікацію (explicitation) та імплікацію (implication) інформації, заміну культурних концептів (cultural filtering), заміну мовленнєвих актів (illocutionary change), заміну регістрів (interpersonal change).

Для забезпечення зрозумілості перекладу (зокрема, назв виробів, організацій, компаній тощо) іноді доводиться прагматично адаптувати його, враховуючи рівень знань адресата, тобто, додавати пояснювальні слова або вилучати зайві слова, наприклад: *«АвтоЗАЗ» переходить на випуск нових автомобілів.* – *The AvtoZAZ car factory switches to a new car make production.* У цьому реченні у переклад включено словосполучення *car factory*, для того, щоб англomовний читач міг зрозуміти, що таке «АвтоЗАЗ». А у реченні: *«Компанія «Вестингауз» має намір інвестувати більше 1 млрд.доларів у розвиток української енергетики».* – *Westinghouse Electric intends to invest*

more than \$1 billion in the development of Ukrainian power engineering... спостерігається зворотний випадок, коли не перекладається слово «компанія», адже англomовному читачеві добре відома ця компанія. Разом з тим, у перекладі до назви компанії додається слово *Electric*, оскільки саме такою є повна назва компанії і саме під цією назвою вона найбільше відома. Отже, перекладач постійно повинний мати на увазі рівень знань адресата перекладу, адаптуючи переклад зазначеними вище способами.

Додаткові пояснення застосовуються також при перекладі речень з назвами відомих в Україні людей та назвами місцевості, які недостатньо відомі в англomовних країнах: *На Банковій це питання вже вирішено. – At the President's Administratuin in Bankova St., this issue has already been solved. На спецконференції з'явився й Віктор Ющенко. – Victor Yushchenko, vice-president of Ukraine, also came to the news conference.*

УДК 821.111

Тарасенко К.В.

канд. філол.наук, доц. ЗНТУ

Тарасенко К.В.

СТРАТЕГІЇ ЗАОХОЧЕННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО ЧИТАЧА В АНГЛІЙСЬКІЙ СУЧАСНІЙ «ФОРМУЛЬНІЙ» ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ ТВОРІВ С. АХЕРН, Р. ПІЛЧЕР, Д. БРАУНА, С. МАЄР)

В останні десятиліття неабияким успіхом серед прихильників сучасної англomовної літератури користуються любовні романи, детективи, бойовики, фентезі – тобто той сегмент історико-літературного поля, що має назву «масова література» (Р. Пілчер, Д. Браун, С. Ахерн, С. Маєр та ін.). Літературні твори, що мають «формульну природу» (термін Дж. Кавелті) стали об'єктом наукового осмислення, про що свідчать чисельні історико- та теоретико-літературні розвідки, що присвячені вивченню цього феномену (Дж. Кавелті, П. Свірський, Т. Гундорова, В. Гудков, Б. Дубін, В. Гусєв, М. Черняк, С. Філоненко, А. Таранова, та ін.). Втім, варто зазначити, що рефлексії щодо природи «масової» літератури відбувалися і в площині літературно-критичної думки більш ранніх історико-літературних епох (Горацій, Х. Ортега-і-Гассет, Г. Джеймс та ін.).

В такому контексті виникає питання, чому ж читачка аудиторія все ж таки прихильно сприймає твори масової літератури, що значно поступаються загальному масиву класичних творів і за рівнем художності, і за глобальністю авторського задуму? Ймовірно, що автори «масової» літератури сподіваються на те, що їхні твори прийдуться до смаку невибагливому читачеві та принесуть йому естетичну насолоду, даючи можливість кожному поринути у світ пригод, любовних авантур та захоплюючих динамічних інтриг.

Так, у романах сучасної англійської письменниці Розамунди Пілчер «Грозовий день» та «Вересень» наявний певний набір літературних формул: використання сюжетних формул жіночого любовного роману (формулу «попелюшки», формулу «гидкого каченяти», формулу подорожі, формулу випадковості, формулу вибору та формулу кровного антагоніста), формул-інформантів (загальнолюдські поради, життєва мудрість, рецепти кулінарних страв, поради щодо інтер'єру та стилю одєжі, жіночі хитрощі) та текстуальних формул (просторіччя, окаяоналізми, неологізми, сленгові вирази, фразеологізми, барбаризми, знижена лексика, власні назви, бренди). Показовими тут є і чітко оформлена гендерна спрямованість твору, і вибір тих ключових кодів, що незмінно прийнуться до смаку читацькій аудиторії.

До подібних «формульних» стратегій заохочення потенційного читача звертається і Сесилія Ахерн у романі «P.S. Я кохаю тебе». У творі наявні такі обов'язкові для масової літератури елементи як інтригуючий заголовок, деталізований опис фізичного та емоційного стану героїні, актуалізація вже добре знайомих для жіночої аудиторії життєвих ситуацій, інтимність оповіді та вже передбачувані сюжетні ходи.

До романів, які орієнтовані більш на чоловічу аудиторію належить роман Дена Брауна «Цифрова фортеця». Цей роман структуровано цілком в парадигмальній площині «формульної» літератури та у відповідності до жанрових очікувань читача: приваблива головна героїня, яка працює на таємному завданні уряду та дещо сором'язливий, але інтелектуально обдарований головний герой мають разом розплутати низку злочинських намірів і врятувати секретну національну інформацію, від якої залежить безпека країни, а також одружитися наприкінці твору. Структурування в єдиному жанровому просторі матриць детективу та любовного роману вже є стратегічно виправданим з точки зору зацікавлення потенційного реципієнта.

До масової літератури, яка орієнтована здебільшого на молодіжну читачку аудиторію є твір С. Маєр «Сутінки», в якому основною стратегією є трансформація готичних мотивів, вже знайомих читачеві зі сторінок творів таких письменників як Анна Радкліф, Горацій Уолпол, Метью Грегорі Льюїс, Чарльз Роберт Метьюрін, Софія Лі, Вільям Бекфорд, Вільям Годвін. Відбувається певна доактуалізація за рахунок вже класичного літературного канону, втім, Маєр використовує у романі певні трансформації (перетворення кровожерливого готичного вампіра у романтизованого вампіра-вегетаріанця, осучаснення колориту та ін.), що і є ключем до успіху її твору.

Таким чином, діапазон письменницьких стратегій заохочення читача у сучасних англійських письменників є доволі широким: саме актуалізація життєвого досвіду читача, використання певних мовних кліше, усталений набір сюжетних ходів, репрезентація художнього світу як світу звичного, схожого на реальний, забезпечує ці твори ефектом впізнаваності, що у свою чергу слугує і гарантом читабельності, і своєрідним стимулом для прочитання.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ АНГЛОМОВНИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Комп'ютерна техніка та розвиток інформаційних технологій на сьогодні є інтегративним інструментом реалізації творчого, технічного та дослідницького потенціалу сучасної людини. Із великою швидкістю відбувається розвиток комп'ютерних технологій, і тому необхідно упорядковувати наявний номенклатурний та термінологічний апарат сучасної англійської мови цієї галузі. Людина є доцентровою силою будь-якої сфери людської діяльності, розум та емоції людини є нерозривною оболонкою відображення набутих знань. В сучасних англомовних соціальних мережах використовуються не лише вербальні засоби, а ще й невербальні (смайли, емотикони, графічні комплекси і т. ін.). Сучасні мовознавці говорять про швидкі процеси поповнення лексики в сучасній англійській мові (Д.В. Василенко, Р.К. Махачашвілі, Н.В. Таценко). Виникають інноваційні англомовні лексичні одиниці, які не завжди адекватно передаються українською мовою через відсутність словникових відповідників, різниці значень цих одиниць в досліджуваних мовах та ін.

Використання англомовних соціальних мереж є звичайною та повсякденною справою для сучасників. Назви соціальних мереж, зазвичай, залишають незмінними в україномовних текстах: Facebook, Twitter, Myspace. Однак, інколи назви соціальних мереж транслітеруються Facebook (Фейсбук), або перекладаються дослівно LinkedIn (ВКонтакті). Існують україномовні аналоги відомих англомовних соціальних мереж. На сторінках таких соціальних мереж, англомовна лексика перекладається словниковими відповідниками, наприклад: to register «зарєєструватися». Однак, утворюються оригінальні лексичні одиниці, які є перекладними еквівалентами англомовної лексики соціальних мереж, наприклад: словосполучення Cookies, Pixels & Similar Technologies передано в україномовному Фейсбуці як «використання реп'яшків». Це словосполучення не є словниковим відповідником вихідного словосполучення. В основу «реп'яшків» покладено образність, що описує функційний характер вищезгаданих технологій. Cookie перекладається як "печиво, булочка", і для носіїв англійської мови асоціюється із прив'язаністю до власного домашнього вогнища. В українській мові прив'язаність до чогось передається говіркою «причепився як реп'ях».

Загалом, переклад англомовних соціальних мереж українською мовою породив ще багато суперечливих термінів. Наприклад, з'явився термін стіль-

28

ниця, який позначає графічний інтерфейс, відомий як «робочий стіл». У тлумачному словнику «стіленьниця» позначає:

- верхня дошка, кришка стола. Верхня дошка високої селянської скрині;
- дошка, на якій місять тісто, січуть м'ясо і т. ін.; кухонна дошка. Однак, термін мови оригіналу desktop, тлумачиться наступним чином:
- робоча поверхня стола;
- робоча поверхня монітору комп'ютера.

Іншим прикладом англомовних соц. мереж є термін Timeline, який позначає «графічну репрезентацію періоду часу, за який сталися важливі події». В україномовному Фейсбуці цей термін передано як «життєпис», хоча останній перекладається англійською як «life» «biography».

Щодо передачі невербальних засобів в україномовних соц. мережах, то вона також є досить специфічною. Стосовно розповсюдженого символу @, який відомий в російській мові як «собака», можна зазначити, що в українській мові він передається як «равлик». В цьому випадку спрацьовує наочна образність, тобто для українців, мешканців США, Франції, Італії та Англії, цей символ більше схожий на равлика. В Голландії, Польщі, Німеччині він відомий як «мавпячий хвіст», в Китаї як «миша», у Фінляндії як «кішка».

Отже, лексика, яка пов'язана із англомовними соціальними мережами адаптується під час перекладу не лише до лексико-семантичних та стилістичних норм української мови, а також до культурних традицій українців аби полегшити сприйняття та використання україномовних відповідників англомовних лексем соціальних мереж. Передача невербальних засобів в україномовних соц. мережах є також складним завданням для перекладача адже більшість із них необхідно тлумачити користувачам, спираючись на реалії української мови, відтворюючи сутність англомовних образів, які було покладено в основу утворення таких засобів.

УДК811.111'25:34

Правда Н.А.

викл. ЗНТУ

Правда Н.А.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ ТЕКСТІВ ЮРИДИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Юридична термінологія як сукупність найменувань правових явищ і понять, що функціонують у мовно-правових сферах законодавства, ділової документації та правничих наук, являє собою великий і надзвичайно важливий фрагмент літературного словника будь-якої національної мови з огляду на його соціально-комунікативну та інформативну значущість.

Сьогодні вчені-мовознавці загалом виділяють чотири різних напрями у вивченні терміна: номінативно-семасіологічний, системно-структурний (чи структурно-семантичний), функціональний та когнітивний. Відповідно до структурно-семантичного підходу, традиційно виділяються такі характерні риси юридичного терміна, як однозначність у межах однієї терміносфери, багатозначність, полісемність на рівні кількох субмов, лаконічність, конвенційність та інформативність, а також визначеність та усталеність уживанні.

Згідно системно-структурного підходу, термін визначається як слово чи словосполучення, що має спеціальне значення та обов'язково виступає одиницею терміносистем, де вступає в системні зв'язки з іншими лексичними одиницями. Отже, для правильної передачі у перекладі особливостей юридичних термінів важливо знати його морфологічну та словотвірну структуру, а також їх семантичні відмінності від загальноновживаних слів. Ми дотримувались підходу, запропонованого Д'яковим А.С., Галкіною Є.Н, Гумовською І.М. Найдоцільнішим способом перекладу термінів юридичної галузі є спосіб перекладу за допомогою термінів мови перекладу, які дослівно відтворюють терміни мови оригіналу (калькування), а також спосіб перекладу через використання родового відмінку.

Неологізми являють собою проблему для перекладу в юридичному дискурсі, оскільки важко з'ясувати значення, надане новому слову. Труднощі перекладу також пов'язані зі структурою та типом неологізмів, що становить проблему у виборі способу їх перекладу.

Юридична термінологія постійно змінюється й оновлюється, отже варто пильніше ставитися до тієї лексики, що стає характерною для вжитку, інакше існує ризик переобтяження терміносистеми іншомовними прямими запозиченнями й калькуваннями. У процесі перекладу інтернаціоналізмів до уваги треба брати будову, джерело походження, звукову та орфографічну форму інтернаціоналізмів в обох мовах. Крім того, іноді переклад може залежати від встановленого стереотипу, згідно з яким інтернаціоналізм було запозичено в мові перекладу. Найбільш релевантними способами перекладу інтернаціоналізмів є транскодування, псевдоінтернаціоналізмів – спосіб перекладу за допомогою еквівалента та підбору синонімічної заміни.

Скорочення, виступаючи одним із найбільш частотних явищ юридичного дискурсу, залишають широке поле для перекладацьких досліджень. Скороченням властиві полісемія, вони приймають участь в процесі раціоналізації мовленевої діяльності і можуть утворювати неологізми. Все вищесказане потребує уваги перекладача, особливо якщо скорочення є авторськими новоутвореннями. Адекватний переклад безпосередньо залежить від визначення типу аббревіації.

Для юридичних текстів характерне вживання ініціальної аббревіації, але скорочення та аббревіація не є поширеним явищем в таких текстах. Найбільш релевантними способами перекладу є переклад за допомогою транслітерації.

УДК 811.111'25:659

Костенко Г.М.

канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Костенко Г.М.

ПРАГМАТИЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

Поняття дискурсу часто асоціюється з типами та формами мовлення, принципами побудови повідомлення, його риторикою (монологічний, діалогічний, наративний, риторичний, іронічний тощо), характеристиками мовлення окремої людини і груп людей (особистісний, неповторний, колективістський, авторитарний). Розглядають дискурс і як функціональний стиль, різновид мовлення (усний, писемний, науковий, художньо-белетристичний, діловий, літературний), різновид функціонального стилю, його реалізацію в різних сферах спілкування (юридичний, судовий, газетний, радіодискурс, кінодискурс, театральний, у сфері паблік рілейшнз, рекламний, святковий); як жанр художньої літератури (прозовий, ліричний, драматичний). Розмістіть терміна «дискурс» зумовлена двома причинами: історією становлення, коли в семантичній «пам'яті» лексеми утримуються ознаки попередніх її вживань, і певною невизначеністю місця поняття «дискурс» у системі існуючих категорій та модусів вияву мови.

Для багатьох практиків рекламної діяльності текст іноземної мови служить тільки засобом для розуміння ідеї рекламованого продукту, сам же текст часто пишеться заново мовою країни споживача, враховуючи особливості його національної специфіки. У тих випадках, коли точний переклад є недоречним, перекладач користується приблизними за змістом фразами, які обов'язково повинні враховувати традиційні, етнічні, національні й соціальні особливості, стереотипи поведінки конкретної аудиторії, на яку спрямована продукція, позначена в рекламному тексті.

Для того, щоб рекламний текст виконував свою комунікативну функцію, його не достатньо перекласти, він повинен бути включений у культурне середовище мови перекладу. Ця інтеграція може бути здійснена вже на базі виконаного начорно перекладу, тоді реклама створюється заново. Але навіть завдання «начорно» перекласти рекламу важко здійснити, оскільки рекламний текст переважаний засобами, які націлені, головним чином, на те, щоб спонукати споживача придбати товар. При цьому виникає «конфлікт форми і змісту», і перекладач багато чого не в змозі передати. При перекладі реклами необхідний особливий творчий підхід, перекладач повинен визначи-

ти, чи підійде вихідна рекламна концепція та її оформлення для цільової культури.

Виділяють дві можливості створення міжкультурної реклами:

а) створення адаптованих рекламних оголошень, в яких чужі культурні елементи замінюються традиційними для даної країни;

б) створення стандартизованих рекламних оголошень, що містять як можна менше специфічних етнокультурних ознак.

Існує безліч способів класифікації рекламних текстів, серед яких можна виділити загально прийняту класифікацію реклами за засобами передачі:

- телевізійна реклама;
- друкована реклама;
- реклама на радіо;
- реклама у мережі Internet.

Серед цих видів реклами хотілося б виділити друковану рекламу, оскільки саме вона містить письмові рекламні тексти. Власне, друкована реклама, у свою чергу, складається з реклами газет, журналів, довідників, зовнішньої реклами (постери, рекламні щити тощо), літератури про товар (брошури, буклети, проспекти з докладною інформацією про продукт).

Друкована реклама поряд з телевізійною є найбільш важливим видом реклами. Свідченням цьому є як історія реклами, так і рекламні бюджети. Саме друкована реклама послужила моделлю для інших видів реклами. Її відмінна риса – знаковість є основою і для телевізійної реклами та реклами на радіо. Друкована реклама була, є й буде основною статтею витрат у рекламних бюджетах.

Значення вербальної мови для реклами дуже важливе. Дійсно, рекламні зображення привертають увагу споживача й виражають деякі ключові моменти реклами. Але саме завдяки вербальним знакам ці ключові моменти осмислюються по рекламних комунікативних інтенціях рекламодавця й рекламних агентств. Окрім цього, більша частина рекламних зображень не здатна покрити значеннєвий простір в цілому.

Отже, у процесі перекладу рекламних текстів, перекладачеві необхідно вирішувати як суто мовні, лінгвістичні проблеми, обумовлені розходженнями в семантичній структурі й особливостями використання двох мов у процесі комунікації, так і проблеми соціолінгвістичної, психологічної, культурної та гендерної адаптації тексту. В іншому випадку рекламний текст не надасть запланованого впливу, не торкнеться певних «струн душі» реципієнта і внаслідок цього буде приречений на невдачу.

**ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РЕКЛАМНИХ
ТЕКСТІВ**

В умовах бурхливого розвитку ринкової економіки та всесвітньої глобалізації відбувається форсований розвиток реклами як одного з найскладніших та найефективніших механізмів впливу на споживача. Переклад рекламних текстів у ХХІ столітті став не просто необхідним, а буденним явищем існування світової спільноти. Актуальним постає питання якості їх перекладу, обумовлене розв'язанням певних лінгвістичних проблем, що постають перед перекладачем. Ці проблеми пояснюються відмінностями використання двох мов (англійської та української) у процесі комунікації, зокрема між рекламодавцями і споживачами реклами. Перекладачеві інколи доводиться шукати особливі шляхи відтворення цільовою мовою змісту і стилістичних особливостей тексту мовою оригіналу. Успішне виконання цих завдань уможливило досягнення прагматичної еквівалентності між оригінальним текстом реклами та його перекладом, що є запорукою високого рівня комунікативного ефекту реклами.

За статистикою до найчастіше рекламованих товарів відносяться автомобілі, косметика, парфуми, ліки, одяг, побутова техніка і продукти харчування. Рекламні тексти продуктів харчування характеризуються певними прагматичними особливостями, збереження яких при перекладі гарантуватиме максимальну прагматичну еквівалентність тексту оригіналу і тексту цільовою мовою.

Використання паралельних конструкцій: Better Ingredients. Better Pizza. – Кращі інгредієнти – краща піца. Come hungry. Leave happy. – Прийшов голодний, пішов щасливий. Вживання повторів: Fast Food for Fast Times. – Швидка їжа для швидкого життя. Також для текстів реклами продуктів харчування характерним є використання форм ступенів порівняння: It's better than fast food...It's Wendy's. – Це краще, ніж просто фаст фуд...Це – Wendy's. Ще однією прагматичною особливістю перекладуваних реклам є активне вживання спонукальних речень: Hey, kids! Try this healthy food! – Гей, малеча! Спробуйте цю здорову їжу! Eat your greens. – Їжте свіжу зелень. Cheat death. The antioxidant power of pomegranate juice. – Обдури смерть. Сила антиоксидантів у гранатовому соку, а також предикативних бездієслівних конструкцій: Pepsi. Choice of a New Generation. – Вибір Нового Покоління.

Сучасна світова спільнота стурбована проблемою ожиріння, геометричною прогресією захворювань системи травлення, шкідливих харчових звичок, нездорового харчування населення, зокрема дітей, оскільки саме у ди-

тинстві прищеплюються навички, що стають потім базовими у житті дорослої людини. Тому однією з ключових ідей сучасної реклами продуктів харчування є ідея повернення до здорової їжі: *President Obama's daughters get healthy school lunches. Why don't I? – Доньки президента Обами отримують здорові шкільні обіди. А я чим гірша? Baby steps toward healthy society. – Перші непевні кроки до здорового суспільства. You are what you eat. – Скажи мені, що ти їси, і я скажу, хто ти.*

УДК 811.111'37

Четвертак Є.О.

викл. ЗНТУ

Четвертак Є.О.

ФРЕЙМОВА СТРУКТУРА КОНЦЕПТУ НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ США

Сьогодні одним з провідних напрямків когнітивної лінгвістики виступає когнітивна семантика, яка намагається певною мірою співвіднести мовні форми з їх ментальною репрезентацією. Іншими словами, основним завданням когнітивної семантики є моделювання концептів та визначення особливостей їх мовної актуалізації. Досліджуючи мову як когнітивний механізм, що має велике значення в кодуванні та трансформованні інформації, когнітивна лінгвістика оперує рядом категорій, що відображають структури, у вигляді яких знання акумулюються у свідомості мовної особистості.

Теорія фреймового аналізу, автором якої є Чарльз Фелмор, базується на ієрархічно-організованій системі мовних виборів, яка узгоджується із зоровими та іншими видами внутрішніх розумових образів. Фрейм – це багатоелементний концепт, який охоплює сукупність традиційних знань про предмет, явище, або ситуацію. Він виступає узагальненою моделлю структурування культурно-обумовленого знання про певний предмет та формується стереотипними уявленнями.

Існує багато визначень терміну фрейм. Наприклад словник із семіотики і лінгвістики визначає його як «найбільш ефективний спосіб упаковки когнітивних структур для декларативного, рідше – процедурного подання знаку про типізовані ситуації чи властивості. С.В. Козак трактує фрейм як лінгвокогнітивну структуру з подвійним статусом, яка належить до ментальних утворень. У нашому дослідженні будемо користуватися розумінням фрейму – як способу організації інформації у пам'яті людини.

Фрейм складається із слотів – порожніх вузлів – що заповнюються перемінними, які вар'іюються в залежності від ситуації. Кожен слот містить певну інформацію, яка є релевантною для концепту. Фрейм можна представити як «пучок прогнозованих валентних зв'язків – слотів, або векторно на-

правлених асоціацій. Крім того, фрейм не є статичною структурою, він може розширювати свої межі за рахунок надходження нової інформації.

Вчені виділяють різні види фреймів, але у даному дослідженні доцільно використовувати класифікацію С.А. Жаботинської. Вона виокремлює наступні базові фрейми: акціональний, посесивний, предметний, таксономічний і компаративний. Вони називаються базовими, оскільки відбивають найбільш стереотипні принципи організації вербалізованої у дискурсі інформації онтологічного плану.

У предметно-центричному фреймі референт характеризується за якісними, буттєвими, локативними і кількісними параметрами. Ці параметри представлені такими пропозиціями ЩОСЬ – національна ідентичність, ІСНУЄ ТАК (спосіб буття) і ІСНУЄ ТАМ (місце буття). Слот ХТОСЬ, в даному дослідженні виступає як Суб'єкт національної ідентичності, та має два підслоти: особа та держава, які в свою чергу підрозділяються на термінали МИ/СВОЇ хороші – ВОНИ/ЧУЖІ погані, МИ/СВОЇ НЕПОГАНІ – ВОНИ/ЧУЖІ НЕХОРОШІ. Слот ТУТ (місце) репрезентує просторові характеристики американської ідентичності. Слот ІСНУЄ ТАК охоплює традиції, притаманні американській нації та має наступні термінали: стереотипи та ідеологія.

Посесивний фрейм демонструє зв'язок ХТОСЬ власник має ЩОСЬ предмет власності. При розгляді концепту НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ під предметом у більшості випадків маємо на увазі абстрактні поняття. Тут можна виокремити наступні підслоти: власник має власність та власник має певну рису характеру. Людина, яка ідентифікує себе з американським народом має певні матеріальні статки та риси характеру.

Таксономічний фрейм представляє відносини категоризації виявлені у відношеннях ЩОСЬ рід є ЩОСЬ роль. При цьому «вид» постійний таксон предметної сутності, а «роль» тимчасовий. Тобто цей фрейм відображає яку функцію виконує національна ідентичність для американського народу.

Акціональний фрейм представлено у вигляді АГЕНС – ДІЄ ТАК – ПАЦІЄНС – ІНСТРУМЕНТ – РЕЗУЛЬТАТ. Слот агент співпадає зі слотом Суб'єкт предметно-центричного фрейму. У межах національної ідентичності слот пацієнс буде доцільно віднести до всіх держав світу, які виступають як вороги або друзі США. Слот ІНСТРУМЕНТ репрезентує методи та способи як формується національна ідентичність, посилюється та нав'язується. Результат демонструє які зміни в національній ідентичності відбулися завдяки вищезгаданим методам.

Зв'язок між згаданими фреймами обумовлено наявністю певних характеристик у предмета або поняття. Асоціативний фрейм представлено як ХТОСЬ/ЩОСЬ є як ХТОСЬ/ЩОСЬ – подібність, тотожність.

Кулабнєва О.А.

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТИ У ГАЗЕТНОМУ СТИЛІ

На початок ХХІ століття цілком закономірним є виникнення концепції медіадизації життєвого простору суспільства. За твердженням авторів концепції Ю. Хабермас, О. Тоффлер та ін.), медіадизація – глобальний та інтенсивний процес впливу ЗМІ на суспільну свідомість, що призводить до «внутрішньої колонізації», «фрагментації» ментальних уявлень людини.

Демократизація суспільно-політичного життя та лібералізація й урізноманітнення соціально-економічних засад і морально-етичних та естетичних принципів суспільства, з одного боку, і розширення поля суспільного функціонування української мови, з другого боку, викликали до життя з початку 1990-х. рр. потужні процеси змін на всіх структурних рівнях та оновлення стилістичних засобів української літературної мови.

Лібералізація норм літературної мови (ослаблення і розмивання певних стильових і стилістичних обмежень, збільшення варіантності мовних одиниць і слововживання в цілому, розхитування мовностилістичних і правописних норм, масовий і неконтрольований потік іншомовних запозичень, зростання в публіцистичному функціонуванні індивідуальних новотворів і т. ін.) може приводити вже не тільки й, можливо, не стільки до сприятливих для літературної мови, а й до деструктивних для її нормативної основи наслідків, що сповільнюють темпи її шліфування і стають на заваді її сприйняттю новими масами мовців.

На рівні фонетики відбувається підсилення емоційного впливу на читача за допомогою фонетичного обігравання знайомих йому слів.

На рівні морфеміки обігравання різних структурних елементів слова відбувається в широкому семантичному діапазоні. Парцеляція – це важливий стилістичний прийом, що полягає у сегментації змісту висловлювання на окремі частини – інтонаційно-змістові одиниці, які йдуть одна за одною після роздільної паузи (на письмі крапка).

УДК 811.112.2:395.6

Барліт І.О.¹, Волошук В.І.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Барліт І.О., Волошук В.І.

КОНЦЕПТ «ВВІЧЛИВІСТЬ» В НІМЕЦЬКОМУ МОВЛЕННЄВОМУ ЕТИКЕТІ

Актуальність пропонованої роботи обумовлена підвищеним інтересом в сучасному мовознавстві до концептуальних досліджень. Аналіз концептів дозволяє розкрити загальні закономірності й специфіку людського освоєння миру за допомогою мови. Лінгвокогнітивний аспект полягає у встановленні співвідношення між мовними й позамовними знаннями, дослідження ведеться з урахуванням людського фактора у мові, має на увазі звертання до конкретного концепту, в якому зберігаються сукупні продукти переробленого когнітивного досвіду взаємодії людини з навколишнім світом.

Одним з центральних понять когнітивної лінгвістики є концепт, тобто дискретна одиницю свідомості, що відбиває предмет реального або ідеального світу і зберігається в національній пам'яті носіїв мови у вербальнопозначеному вигляді. Концепти формуються в свідомості на підставі різноманітних форм повсякденного пізнання (когніції): на основі почуттєвого досвіду, предметно-практичної, експериментально-пізнавальної, теоретико-пізнавальної, розумової діяльності, вербального і невербального спілкування. В концепті утримуються будь-як ознаки: істотні, міфологічні (вірування ненаукового характеру), культурологічні (сформовані в даній культурі, що частіше пов'язані зі сферою повсякденних уявлень), релігійні, зорові образи, відбиті у свідомості.

Актуалізація концепту «Höflichkeit» реалізується, у будь-якій картині світу, перш за все, завдяки мовленнєвому етикету. Адже саме мовні правила поведінки є репрезентантами цього концепту при спілкуванні. Мовленнєвий етикет реалізує в спілкуванні категорію ввічливості й пов'язаний з так називаними постулатами мовного спілкування, які уможливають успішну взаємодію учасників комунікації.

Чемність та етикет у самих різних країнах по різному відтворюється в їх мовах. Адже кожна з національних мов проявляє свою специфіку. У сучасній німецькій мові концепт «Ввічливість» об'єктивується ключовими лексемами Höflichkeit (ввічливість), höflich (ввічливий). Розглянувши тлумачення ключового слова, наведене в словниках німецької мови, можна встановити, що ключове слово-репрезентант вербалізує такі ознаки концепту ввічливість, як:

наявність знань правил поведження, прийнятих у тієї або іншому суспільному середовищі; дотримання правил пристойності; демонстрація пристойного поведження різними способами; поважне й уважне ставлення до особистості співрозмовника.

Обробка мовного матеріалу довела, що ввічливість в мові рідко досягається за допомогою якого-небудь одного мовного засобу. На вербальному рівні це найчастіше сумісна праця різних мовних засобів, завдяки яким і утворюється ввічливе висловлення. На невербальному рівні це ще й інтонація, міміка, жести.

В німецькій мові існують певні форми та структури, які несуть в собі відтінок ввічливості, і в зв'язку з цим, існують різні можливості досягнення ввічливого комунікативного ефекту, наприклад, засоби ввічливо відмовитися чи ввічливо вибачитися, пом'якшити прохання, накази або висловити їх взагалі завуальовано: це – займенники (**Sie, du, man**), модальні дієслова (**dürfen, müssen, wollen**), стандартизовані частки ввічливості (**vielleicht, bloß, mal**), приховані перформативи, стан, пасивні конструкції, час дієслів, двочленні конструкції, імпліцитні мовленнєві дії тощо.

Концепт ввічливості актуалізується в німецькій мові не лише за рахунок граматичних засобів, а й лексичним фондом мови за рахунок «хонорификів» таких як **«Entschuldigung»**, **«Bitte»**, **«Danke»**, ввічливих дієслів (**«erlauben»**, **«gestatten»**) та номінальних сполучень (**«zur Aufführung kommen»**, **«Verwertung finden»**, **«Berücksichtigung finden»**). В сучасній письмовій та усній мові не можна також забувати про поняття «політкоректності», яке зрівнює в правах різні етнічні, полові та політичні групи.

В якості синтаксичного підкріплення актуалізації концепту ввічливість виступають стійкі словосполучення словосполучень (**Sehr geehrte(r) Herr/Frau, mit besten Grüßen**), порядок слів та ввічливі кліше (**Seien Sie so freundlich**). Проте синтаксичний мовний рівень менш задіяний в експлікації концепту **«Höflichkeit»** ніж інші. Міміка та жести також є невід'ємним і могутнім засобом спілкування, в тому числі для висловлення ввічливості.

Концепт **«Höflichkeit»** як один з головних концептів мовленнєвого етикету німецької мови і його дослідження на мовному рівні дозволяє глибше зрозуміти культурні особливості національної німецької картини світу. Але мовленнєвий етикет складається не лише з ввічливості і подальші дослідження можуть бути пов'язані саме з мовною культурою спілкування німецькою мовою.

УДК 811.112.2'42

Єрофєєва М.М.¹, Волошук В.І.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Єрофєєва М.М., Волошук В.І.

СТИЛЬОВІ ФУНКЦІЇ РЕЧЕНЬ-ПЕРІОДІВ У СУЧАСНОМУ СТИСЛОМУ НІМЕЦЬКОМУ ОПОВІДАННІ

Лінгвістика тексту та синтаксична стилістика продовжують активно вивчати та додавати нових значень у вивчення синтаксичних конструкцій та їх функціонування у різних стилях. До таких конструкцій відноситься й період, що має пряме відношення до композиційної, стилістичної і художньої своєрідності творів. Як синтаксична одиниця період являє собою протяжну синтаксичну конструкцію, що утворює значеннєву єдність, яка часто трактується, наряду з абзацем, складним синтаксичним цілим і надфразовою єдністю як структурна одиниця тексту.

Не дивлячись на те, що проблема багаточленних складних речень та речень-періодів в німецькій мові знайшла своє відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як Н.С. Валгіна, К.А. Сат, М.П. Брандес, W. Flämig, K. Bühler, на даному етапі в сучасній науково-лінгвістичній літературі недостатньо теоретичних відомостей про сутність періоду, його синтаксичну категорію та різновиди, експресивно-виразні можливості та критерії відмежування періоду від інших синтаксичних структур, а також про структурно-семантичні особливості періодичного мовлення. Об'єктом же нашої роботи стали стильові функції речень-періодів у стислих німецьких оповіданнях (відносно новому жанрі малої прози), оскільки це питання ще не розглядалося лінгвістами.

В текстах стислих німецьких оповідань, речення-період виконує дві головні функції: текстотворюючу та емоційно-експресивну.

Текстотворююча функція періодичних побудов проявляється, головним чином, у тому, що вони, у силу своїх формальних та, особливо, змістовних характеристик, виявляють відому самостійність та відносну незалежність від контексту. Вказана тенденція обумовлює також те, що графічно період може співпадати з абзацем та мати особливу літературно-композиційну значимість:

Als der Abend kam, trugen wir stolz die Körbe voller leerer Flaschen, weshalb wir leicht schwanken, als wir ein letztes Mal am Haus unserer Großmutter vorübergingen, die Tür vernagelt und die Fenster verhängt, aber wir sahen sie deutlich hinter den Tüchern stehen, die Fäuste zum Abschied geballt – Коли при-

йшов вечір, ми з гордістю носили кошики, наповненні порожніми пляшками, від чого трохи хиталися, коли ми в останній раз проходили повз будинок нашої бабусі, двері були забиті цвяхами та вікна завішені, проте ми чітко бачили, як вона стояла за шторами та стискала кулак на прощання.

Подане речення-період, яке співпадає з абзацем, було використано автором стислого оповідання для вираження кульмінаційного моменту твору, оскільки саме багатокomпонентне складне речення, завдяки ємній та місткій формі, допомагає точніше виразити думку автора.

Другою важливою функцією речень-періодів у текстах стислих німецьких оповідань є емоційно-експресивна функція. За W. Flämig, вона полягає у здатності виражати емоційний стан того, хто говорить, його суб'єктивне відношення до предметів, що позначаються, та явищ дійсності. K. Bühler зазначає, що експресивна функція періодів міститься в тому, що періодичні побудови використовуються з метою створення урочистості, схвильованості, піднесеності, ліричного пафосу, тобто вони можуть набувати патетичного звучання. Наведемо приклад періоду, що виконує цю функцію у стислих німецьких оповіданнях:

Es ist ein Elend, sagte er nach drei Wochen zu seiner Frau, ich sehe immer das Gärtchen, sonst nichts, nur das Gärtchen, das ist mir zu langweilig, immer dasselbe Gärtchen, nehmt doch einmal zwei Bretter aus der verdammten Wand, damit ich was andere sehe – Це біда, сказав він через три тижні своїй дружині, я завжди бачу садочок, нічого більше, лише садочок, це мені набридло бачили завжди той самий садочок, заберіть дві дошки з проклятої стіни, щоб я спостерігав щось інше.

Запропоноване речення-період виконує у тексті оповідання емоційно-експресивну функцію, оскільки для нього властива висока міра комунікативної напруженості, посиленої описовості та оповідальності. Ця експресія виражається за допомогою повтору у реченні слова *das Gärtchen*, шляхом чого автор акцентує увагу на тому, наскільки набрид героєві оповідання садочок, який він бачить крізь вікна. Крім того, подане речення характеризується нагромадженням складових частин, що також свідчить про схвильованість мовця.

Отже, в цілому період є складним явищем, яке відрізняється від інших складних структур своїми стилістичними властивостями, емоційною насиченістю, ліричністю, експресивністю, як характерними особливостями художньої мови. Досліджуючи використання речень-періодів у текстах стислих німецьких оповідань, були виокремлені дві їх найголовніші функції: текстоутворююча та емоційно-експресивна.

УДК 81'25

Сліпченко Л.С.¹, Костенко Г.М.²

¹студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Сліпченко Л.С., Костенко Г.М.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ТЕКСТУ КУЛІНАРНОГО РЕЦЕПТА У НАУКОВОМУ І ГАЗЕТНО- ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Усі дослідники (К.А. Гузєєва, В.В. Губарева, С.В. Піскунова, К.Н. Качалова), які розглядали кулінарний рецепт у різних аспектах, приходять до єдиної думки, що текст-рецепт є особливим типом тексту, існуючим в системі національної мови; сучасна структура і семантика його складалася впродовж століть і тому відображає особливості побуту, кулінарних традицій народу. Інформація, закладена в рецепті, має накопичувальний характер, вона розрахована на тривале зберігання і використання.

Основними особливостями кулінарного рецепту є володіння структурно-змістовною цілісністю, адресністю, тематичною єдністю. Це відносно короткий твір, що складається з декількох пов'язаних між собою за змістом речень, як правило, з відсутнім підметом, основна мета яких поінформувати читача про спосіб приготування будь-яких страв, послідовність їх приготування і кількість необхідних інгредієнтів. Усі лексичні одиниці, що вживаються в тексті кулінарного рецепта, повинні належати до одного і того ж стилю мовлення, що пояснюється ситуацією і метою продукування необхідної інформації.

До глобальних цілей тексту кулінарного рецепта ми відносимо наступні: **інформативну**: при сприйнятті тексту відбувається процес передачі змістовної інформації автором, отримання інформації реципієнтом, що супроводжується збільшенням за рахунок цього його власного знання; **спонукальну**: спонукання реципієнта до дії (спонукання явно не виражено); **навчальну**: текст кулінарного рецепта являє собою алгоритм дій, які необхідно вчинити для досягнення певного результату.

В якості цілей гастрономічного дискурсу можна виділити навчання (передачу досвіду), ознайомлення з кулінарною культурою і традиціями інших народів, оцінку якого-небудь рецепта на підставі свого досвіду. Оцінка зазвичай пов'язана з виразом особистої думки і може бути сенсорно-смаковою або естетичною.

ПРАГМАТИЧНА АДАПТАЦІЯ ПЕРЕКЛАДУ ЯК СПОСІБ ДОСЯГНЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ МЕТИ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ТВОРІВ Т.Г. ШЕВЧЕНКА)

Прагматична адаптація – це перетворення вихідного висловлювання із врахуванням передачі його прагматичного значення, тобто специфічного сприйняття інформації, що міститься в мовленнєвому висловлюванні, зі сторони різних одержувачів.

Вагомий вплив на процес адаптації справляють культурні контексти, в яких функціонують оригінальний і перекладений тексти. У кожній культурі діють власні культурні та мовні моделі (наприклад, цінності та установки суспільства), а тексти даної культури мають специфічні взаємозв'язки. Вступаючи в інтертекстуальні відносини, текст перекладу, на відміну від оригіналу, неминуче набуває іншого сенсу.

Причини застосування адаптації найчастіше полягають не у власне мовній зоні, а в зоні культури. У процесі перекладу, поряд з зіставленням різних мовних систем, відбувається зіставлення різних культур. При цьому відбувається прагматична адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні та інші відмінності між одержувачами оригінального тексту і тексту перекладу.

Проблема відтворення творів Шевченка постає актуальним питанням. Адже перед перекладачем постає завдання не лише перекласти твір правильно, але й передати правильний сенс, культуру та задумки автора та знайти еквіваленти виразам, фразеологізмам та крилатим висловам. При перекладі дуже важливо передати цілісність тексту та правильний сенс крилатих виразів, які мають сформувані задуманий автором образ. Наприклад, вислів «схаменіться» можна перекласти як «Shake your wits away», «Arose yourself» або «Come to your senses». Останній варіант є найбільш вдалим варіантом адаптації, тому що передає сенс виразу (опритомнійте, отямтеся).

Сприйняття творів Шевченка залежить від перекладацької інтерпретації перекладачем, тобто від прагматичної адаптації. Саме при перекладі української поезики застосовується адаптація під іншого читача, культуру, тощо.

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОЗИЧЕНЬ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Структурні особливості будь-якої терміносистеми є одним з найважливіших факторів при вивченні, систематизації, використанні її термінологічних одиниць, оскільки структура терміна пов'язана з його семантикою, а семантика термінологічної одиниці частіше, ніж це відбувається у загальнонаціональній лексиці, формально виражається структурними особливостями терміна.

На основі структурно-семантичного аналізу 500 запозичень з фахової комп'ютерної літератури, було виділено 4 групи запозиченої термінологічної лексики, яка представлена як простими однокореневими термінами, похідними або афіксальними термінами (дериватами), так і складними термінами та абрєвіатурами.

Перша виділена нами група простих однокоренових запозичень представлена 83 одиницями, що складає 17% вибірки. Прикладами цього типу можуть бути такі терміни: *der Codec* – кодек, *das Swapping* – підкачка, обмін, стопінг, *der Slot* – роз'єм, гніздо, *der Port* – порт, *der Hub* – концентратор мережі (ЛВС), *der Cache* – кеш, *der Virus* – вірус.

Друга група запозичень включає в себе абрєвіатури і також є продуктивним способом утворення запозичень, що налічує 28% вибірки, тобто 140 термінів.

Як відомо, буквені скорочення є найпродуктивнішим типом утворення термінів у німецькій мові, тому саме такі запозичені абрєвіатури є найбільш частотними, напр.: *die GDT (die Global Deskriptor Tabelle)* – таблиці глобальних дескрипторів, *der RAM (Random Access Memory)* – оперативна пам'ять (ОЗУ), *das DIMM (Dual Inline Memory Module)* – модуль пам'яті з двостороннім розміщенням мікросхем, *der PCI (Peripheral Component Interconnection)* – взаємозв'язок периферійних компонентів.

Деякі абрєвіатури-запозичення отримують ще один термінологічний елемент, який часто є власне німецьким, і тому такі скорочення стають багатоконтактними, наприклад: *die TCO-Function (Total Cost of Ownership)* – функція загальної вартості володіння та експлуатації ПО продукта, *die MAC-Schicht (Media Access Control)* – шар управління доступом до середовища даних.

У фаховій комп'ютерній літературі також трапляються такі утворення, в яких, як правило, усічена до літери або кількох літер перша частина, а інший термінологічний елемент подається повністю, наприклад: *das AVL-Bit (Available)* – доступний біт, *das G-Bit (Granularity)* – біт, який визначає ступінь дроблення програми, *der I-Cache (Instruction)* – кеш команд.

Похідні терміни представлені 140 одиницями та відповідно складають 28% вибірки. Вони утворюються у процесі деривації за допомогою афіксів. Афіксація належить до морфологічного способу термінотворення. Згідно класифікації, запропонованої С.В. Гриньовим, німецькій мові характерні такі способи морфологічного термінотворення, як префіксація, суфіксація та префіксально-суфіксальне утворення. В основному запозичення латинського та французького походження входять у німецьку мову таким чином. Наприклад: *die Aktivierung* – активація, *die Generation* – генерація, створення, *die Simulation* – імітація, моделювання, *die Installation* – встановлення, *deaktivieren* – деактивувати, *der Deconverter* – деконвертер, *die Synchronisation* – синхронізація, *einprogrammieren* – запрограмувати, *der Deskriptor* – дескриптор, *der Indikator* – індикатор. Аналіз запозичень показав, що вони утворюються як за допомогою власне німецьких афіксів (*ein-*, *-ung* тощо), так і за допомогою афіксів іншомовного походження (*de-*, *-ing* тощо).

Словоскладання також є продуктивним способом творення німецьких термінів у цілому, та зокрема при творенні запозичень комп'ютерної термінології. Згідно нашого аналізу, ця група представлена 100 одиницями, що складає 20% запозичень.

Серед аналізованих термінів прикладами такого способу утворення термінів є: *die Datentransfer* – переніс даних, *das Datenpaket* – пакет даних, *die Modemfunktion* – функція модему, *der Graphikadapter* – графічний адаптер. Інші багатокomпонентні запозичення комбінуються у термін за допомогою дефісу: *der Prefetch-Buffer* – буфер попередньої вибірки, *der Hyper-Threading Mode* – режим «гіперпаралельність», *das Throbe-Signal* – стробуючий сигнал, *der HD-Audio-Standard* – аудіо стандарт HD.

Отже, структурний аналіз запозичених термінів фахової комп'ютерної літератури довів, що досліджувані терміни утворюються традиційними способами для німецького словотвору; у термінологічних запозиченнях зустрічаються усі типи морфологічної структури слів, які є характерними для сучасної німецької мови.

УДК 811.111'255.4

Букресва О.В.¹, Куш Е.О.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Букресва О.В., Куш Е.О.

ПРЕЦЕДЕНТНІ ІМЕНА СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ

Теорія прецедентності була вперше запропонована російським мовознавцем Ю.М. Карауловим, який під прецедентними розумів тексти, що є значущими для тієї чи іншої особистості в пізнавальному та емоційному відношенні, мають понадособистісний характер (добре відомі широкому оточенню цієї особистості, включаючи її попередників і сучасників), звернення до яких

поновлюється неодноразово в дискурсі. Прецедентне ім'я – індивідуальне ім'я, пов'язане з загальновідомим текстом (Печорін, Тьоркін), прецедентною ситуацією (Іван Сусанін); прецедентне ім'я – це складний знак, при використанні якого в комунікації здійснюється апеляція не до денотату безпосередньо, а до набору диференціальних ознак цього прецедентного імені; до складу прецедентного імені може входити як один (Ломоносов), так і більше елементів (Баба Яга), що позначають при цьому одне поняття. Прецедентне ім'я є культурно значущим знаком. Це підтверджується дослідженнями в лінгвокультурології, де індивідуальні імена, пов'язані з текстами і ситуаціями, відомими більшості представників певної нації (імена відомих вчених, композиторів, митців тощо), є символічними.

Прецедентні імена за своєю формою є власними назвами – мовними знаками, представленими словами (наприклад, Tom), словосполученнями (Pride and Prejudice) або реченнями (Catch Me If You Can). Вони вирізняють відповідний об'єкт номінації із низки подібних, виконують референційну функцію – відсилають до позначеного об'єкта. Як і власні назви, прецедентні імена пишуться з великої літери. Прецедентні імена розподіляють на такі групи: антропоніми, до яких ми відносимо власне антропоніми (Pele), теоніми (Jesus Christ) та міфоантропоніми (Hercules). Прецедентні антропоніми позначають окрему характеристику суб'єкта (Chekhov – автор літературних творів високого гатунку); міфоніми, до яких належать міфоперсоніми (наприклад, Shrek) та міфозооніми (The Big Bad Wolf). Прецедентні міфоніми позначають окрему характеристику казкового персонажа (Hobbit – той, хто має малий зріст); топоніми, серед яких виокремлюють ойконіми (Detroit), урбаноніми (Disneyland), годоніми (Main Street), агороніми (Tiananman Square) та ороніми (Everest). Прецедентні топоніми репрезентують не географічні об'єкти як такі, а їхні властивості та пов'язані з ними події й особи (the Bermudas – жарке місце).

Прецедентні імена, що функціонують у різних типах сучасного англomовного дискурсу, відтворюють етнокультурні, історичні та інші реалії життя, особливості світобачення та світосприйняття представників певної лінгвокультурної спільноти. У зв'язку з цим говорять про етнокультурний компонент значення прецедентних імен, їх додаткові конотації, що виявляються у дискурсі. Урахування етнокультурного компоненту значення прецедентних імен є обов'язковим для здійснення їх адекватного перекладу. Найбільш вживаним способом перекладу прецедентних імен постає транскодування. Розрізняють чотири види транскодування: транскрибування (коли літерами мови перекладу передається звукова форма скорочення вихідної мови); транслітерування (скорочення вихідної мови передається по літерах); змішане транскодування (переважне застосування транскрибування із елементами транслітерування); адаптивне транскодування (коли переважно повна форма

скорочення вихідної мови дещо адаптується до фонетичної структури мови перекладу). Наведемо приклад, де має місце застосування прецедентного імені:

We are waiting for the World Cup – the first in our history. We had to take on the role of Columbuses. – Нас чекав чемпіонат світу з футболу – перший в нашій історії. Нам належало взяти на себе роль Колумбів.

Отже, прецедентним ім'ям у даному реченні є Columbus, яке символізує певне відкриття, щось нове. У реченні йдеться мовлення про те, що футболісти вперше беруть участь у чемпіонаті світу, отже їх чекає щось нове і незвідане, саме тому для унаочнення цієї події автор і використовує ім'я Columbus. Його переклад українською здійснюється шляхом адаптивного транскодування.

УДК 811.111'42:32

Сімутіна А.В.¹, Куш Е.О.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Сімутіна А.В., Куш Е.О.

СУГЕСТІЯ ТА СУЧАСНА АНГЛОМОВНА МАСОВА КОМУНІКАЦІЯ

Сугестія – це спосіб впливу, заснований на некритичному сприйнятті людиною інформації, що отримується, «стимуляція до реакції, що може суперечити рефлекторній поведінці організму». За Л. Ільницькою, вербальний сугестивний вплив – це використання мови з метою: встановлення і підтримки психологічного контакту; приєднання до реальності суб'єкта; утилізації свідомості та отримання доступу до несвідомого. Навіювання (сугестія) визначається як схильність підкорятися і змінювати поведінку не на підставі розумних, логічних аргументів або мотивів, а на одну лише вимогу або пропозицію іншої особи, причому сам суб'єкт, що піддається гіпносугестивному впливу, не розуміє такого підкорення, продовжуючи вважати свої дії наслідком власної ініціативи чи самостійного вибору. Використовують різні класифікації сугестії: зовнішня (гетеросугестія) й самонавіювання (аутосугестія); навіювання пряме чи відкрите, опосередковане чи закрите; навіювання контактне й дистантне тощо. У стані зміненої свідомості в самостійні підгрупи виокремлюють аутотренінг і гетеротренінг, аутогіпноз і гетерогіпноз.

Проблеми мовної сугестії розглядають у межах нового напряму сугестивної лінгвістики, в центрі уваги якої знаходяться питання механізмів латентного переконання, що здійснюється за допомогою вербальних та невербальних засобів шляхом апелювання до колективного підсвідомого. Сугестивність (схильність людини до здійснення на неї впливу та навіювання) залишається невід'ємною характеристикою її психіки, в той час як мовна сугестія

є історично закріпленою суспільною формою взаємодії індивідів. Виникнувши як невід'ємний компонент комунікації при появі людства, мовна сугестія набувала все нових і нових форм протягом його розвитку: від ритуальних шаманських заговорів, євангельських історій зцілення словом до «новоязу» наддержав ХХ століття та розбудови PR-технологій. Мову розглядають як засіб впливу на підсвідоме особистості, що уможливорює не тільки формування її настанов і диспозицій, але й керування нею та її діями (гіпнотичне спілкування, сублімінальний ефект «25-го кадру» тощо).

Сугестія може бути компонентом повсякденного спілкування індивідів, але в першу чергу людина піддається сугестивному впливу через масову комунікацію та завдяки їй. Сугестивний вплив здійснюється з метою вирішення прагматичних надзавдань у різних видах масової комунікації, зокрема англомовної (політичному, рекламному, релігійному, медійному, медичному дискурсах). Дослідження комунікативних ситуацій, в яких реалізуються акти навіювання, та їх учасників дозволяє стверджувати, що сугестія є вербально-невербальним, емоційно забарвленим, здебільшого свідомим впливом сугестора на психіку сугеренда, що сприймається останнім неусвідомлено та без критичної оцінки, активуючи роботу правої півкулі головного мозку, яка пов'язана з емоційними підсвідомими процесами.

Ритуальний характер англомовного сугестивного дискурсу визначає специфіку його інформативності: якщо до традиційних критеріїв інформативності відносять небанальність і змістову новизну, релевантність та адекватність подачі інформації, то англомовний сугестивний дискурс безперечно тяжіє до фатичного поля. Фатика будь-якого сугестивного дискурсу передбачає примат оцінок над фактами, превалювання емоційного над раціональним.

УДК 81'25

Черноземова Т.О.¹, Лещенко Г.А.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Черноземова Т.О., Лещенко Г.А.

УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ П'ЄСИ «АНТОНІЙ І КЛЕОПАТРА» В.ШЕКСПІРА В СВІТЛІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

Переклади драм, сонетів, поем В.Шекспіра здійснювалися українськими перекладачами протягом останніх 150 років. Видання творів Шекспіра у двох, трьох та шести томах містять переклади Ірини Стешенко, Бориса Тена (Миколи Хомичевського), Василя Гуменюка, Івана Драча, Максима Рильського, Марії Тобілевич, Ольги Сенюк, Василя Мисика, Григорія Кочура, Миколи Лукаша та ін. Усі переклади датуються другою половиною ХХ століття.

Перша спроба перекласти твори В.Шекспіра була зроблена М. Костомаровим у 1848 чи 1849 році (він переклав пісню Дездемони), але цей переклад побачив світ лише у 1890 році після смерті перекладача. Після М. Костомарова Шекспіра українською мовою перекладали Павлин Свенціцький, Юрій Федькович, Михайло Старицький та Пантелеймон Куліш. Деякі драми Великого Барда стали доступними україномовним читачам порівняно недавно. Так, наприклад, трагедія «Антоній і Клеопатра» (1608), яка відноситься до циклу римських трагедій Шекспіра, побачила світ українською мовою у перекладі Пантелеймона Куліша лише у 1901 році. Переклад був виданий Українським Шекспірівським фондом за сприяння Івана Франка, під його редакцією і з його ж передмовою. Новий варіант перекладу «Антонія і Клеопатри» з'явився приблизно через 50 років у версії Б. Тена, переконаного прихильника принципу еквілінеарності в перекладі.

У перекладі П. Куліша яскраво проявилось явище доместикації – введення національних реалій у переклад твору, яке відчутне у випадках «окозачення» звертань. Так, наприклад, англomовні звертання у тексті Шекспіра, такі як «my lord», «my sir», у перекладі Куліша стають «пане мій», «добродію», а то навіть «гетьмане» або «отамане», у той час як Б.Тен використовує варіанти «владарю», «повелителю», інколи «полководцю»; Клеопатру вітають «Чолом єгипетській цариці». Антоній у П. Куліша відправляється «гетьманувати», до того ж Цезарь і Антоній, за П. Кулішем, «отаманнем Більш прославлялись»; Клеопатра звертається до посланця «козаче» і обіцяє зварити його у «квасилі» за погану звістку, а своїх служниць називає «подруженьками», що нагадує лірику народних пісень. Клеопатра у версії П. Куліша припливає на зустріч до Антонія не на галері, а на байдаку; Помпей і Менас входять з бубнами, а біля гробниці Клеопатри, на думку Куліша, можна почути звуки бандури.

У відтворенні шекспірового тексту П. Куліш дотримується принципу лексичної відповідності, нерідко вдаючись у цьому зв'язку до словотворення й формальних експериментів. Так, наприклад, з-під пера П. Куліша з'являються такі слова, як «вконтентував», у той час як у Шекспіра мова йде про надіслані письма (порівняємо варіант Б. Тена – «писав тебе») або слово «конспірувати» у перекладі П. Куліша здається більш недоречним порівняно з Тенівським «вступив у змову», хоча Кулішу вдається відтворити англійську основу слова «conspiracy». Але під час відтворення англійського виразу «do practice» (у Шекспіра Цезарь, звертаючись до Антонія, звинувачує його в тому, що він «did practice on my state») неточності допускається Б. Тен, додаючи виразу «плести інтриги» зайвої емоційності і перекладаючи його як «кувати лихо»; Куліш же передає вираз дієсловом «інтригував».

Отже, хоча відтворення стильових характеристик тексту може зазнавати різних змін у часово-віддалених текстах, у даному випадку відмінність може

пояснюватися індивідуальностями самих перекладачів-майстрів своєї справи. Переклад Б. Тена є порівняно більш динамічним, але використання прямих еквівалентів дещо стилістично спрощує оригінальний текст. Хоча деякі дослідники перекладацької спадщини П. Куліша вважають використання архаїзмів і церковно-словянської лексики, дещо надмірним власне у перекладі «Антонія і Клеопатри» їх вживання є мінімальним. Вживання розмовної лексики, яка і надає живописності перекладу, не завжди може бути оправданим стилістичними особливостями оригіналу. П. Куліш об'єктивно уникає парфраз (повних або часткових фразеологічних еквівалентів) та імітацій (функціональних аналогів). Його переклад розрахований не на акторську декламацію зі сцени, а на неспішне читання.

УДК 811.111'255.4

Філіппенко К.І.¹, Лещенко Г.А.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Філіппенко К.І., Лещенко Г.А.

СПЕЦИФІКА І МЕХАНІЗМ ВІДТВОРЕННЯ ФОНОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА МАТЕРІАЛІ ПОВІСТІ «МАРУСЯ» Г. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА ТА ЇЇ АНГЛОМОВНОЇ ВЕРСІЇ)

Сучасна лінгвістична теорія перекладу трактує переклад як особливу форму міжмовної комунікації в усій сукупності власне мовних та екстралінгвістичних факторів.

Потужним джерелом вербально не виражених відомостей є елементи вертикального контексту. Зовнішній контекст – культурно-історичний фон певного етапу розвитку етносу – репрезентують у художньому творі позатекстові одиниці – елементи фонові інформації, алюзії, символи, що співвідносяться зі світовою культурою. Вони формують додатковий план оповіді, створюють вертикальний контекст, стають каналом, через який відбувається діалог між художнім текстом і культурою. Тому адекватне відтворення національно-специфічної фонові інформації твору є однією з найбільш складних та актуальних проблем сучасного перекладознавства.

На нашу думку, фонові знання – це сукупність різноманітної інформації, стосовно історії, суспільного та державного устрою певної національної спільноти, особливостей її географічного середовища, характерних предметів матеріальної культури минулого і сьогодення, духовної культури, етнографічних та фольклорних понять тощо, якою досконало володіє автор твору і якою бажано щоб володів майбутній читач.

На відміну від фонових знань, вертикальний контекст – це історико-філологічний контекст певного літературного твору і його частин, а тому і є частиною філологічної науки.

Фонова інформація, що складає вертикальний контекст повісті Квітки-Основ'яненка «Маруся» подана у вигляді реалій, алюзій, цитат і цитатної мови, ідіом, фразеологізмів, історизмів та архайзмів.

У повісті «Маруся», що є об'єктом нашого дослідження, структуру вертикального контексту утворює:

- фонова інформація стосовно життя та побуту селянства початку XIX ст.;

- фонова інформація стосовно родинної обрядовості селянства (обрядів сватання, весілля, поховання) та святкувань;

- фонова інформація щодо духовного життя та вірувань.

Перша половина XIX століття характеризувалася для України та її народу (у складі Російської імперії) часом заборон на все українське: мову, культуру, видання, тощо. Пригнічені особисті та національні почуття зумовлюють і більш виразні форми ідентичності – ототожнення себе з рідним етносом, його культурою, звичаями, традиціями світоглядом, особливо коли цей етнос проживає на власній території. Повість «Маруся» з'явилася саме у такий складний для українського народу час.

Бажаючи показати кращі духовні риси трудового народу й продемонструвати високу естетичну спроможність української мови та придатність її для втілення трагічних сюжетів, вираження тонких емоцій, Квітка-Основ'яненко створює яскраву картину життя, побуту, взаємин та любові простого українського селянства.

Ідейну основу твору становить реальний життєвий конфлікт соціально-побутового змісту: на перешкоді до одруження закоханих стоїть перспектива важкої двадцятип'ятирічної солдатської служби для нареченого і злиденної долі жінки-солдатки для нареченої.

Використання засобу фольклоризму є характерною ознакою творчості Квітки-Основ'яненка, і особливо це проявилось у «Марусі».

Для кожного з героїв автор виділяє характеристичні епітетні компоненти, що мотивуються поведінкою осіб, їх реакціями на навколишню дійсність.

Крізь усю повість наскрізною лінією проходить непохитна щира віра головних героїв в Бога, в його милість та захист. Релігійний настрій Квітки, його бажання моралізувати в душі християнсько-релігійного світогляду відбивається також у характеристиці поодиноких постатей, що немов мають завдання служити взірцем християнських чеснот та християнського життя.

Значне місце в повісті відводить автор іконам, образам, що слугували обов'язковим атрибутом християнської віри. В народі термін «образ» ідентичний із поняттям «ікона».

Наскрізна християнська ідея, якою просякнутий твір ще раз підкреслює наскільки важливою була християнська ідея для автора і наскільки важливо було для нього донести цю ідею до свого читача.

Виявом фольклоризму в повісті слід вважати і активне використання народнописаних порівнянь, що актуалізують асоціативність ознак людини із рослинним та тваринним світом.

УДК 811.111'42

Прохоренко Ю.А.¹, Підгорна А.Б.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Прохоренко Ю.А., Підгорна А.Б.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОЦІЙ ПЕРСОНАЖІВ В РОМАНІ ДЖ. ОСТІН «SENSE AND SENSIBILITY»

Мовні засоби на позначення емоцій – невід’ємний компонент художнього тексту, адже саме емоційне забарвлення робить текст яскравим і образним. В романі Дж. Остін «Sense and Sensibility» емоційний стан кожного з героїв твору передається різноманітними засобами – лексичними, фонографічними, стилістичними тощо.

Головне навантаження у створенні ідейно-емоційної концепції падає на лексику. Дж. Остін майстерно показує внутрішні переживання своїх героїв, використовуючи при цьому весь спектр лексичних засобів. У тексті зустрічаються різні види стилістично забарвленої лексики для посилення виразності. Для опису героїв роману Дж. Остін вживає такі прикметники з позитивною емоційно-експресивною оцінкою: *admirable, amiable, good-humored, well-disposed*. Ці лексичні одиниці підкреслюють відмінні якості героїнь роману і формують уявлення про них як про позитивних персонажів.

Вживання емоційної лексики з негативною оцінкою характерно для зображення негативних емоцій, таких як гнів, ненависть, відрaza, презирство. До такої лексики належать слова зі зневажливою оцінкою: *deceitful, ill-bred, a good-for-nothing fellow, rascal*.

Емотивна лексика представлена в романі здебільшого у діалогічних висловлюваннях. Такий тип лексики репрезентовано емотивами, які виражають вищу ступінь емоційності мовця і додають емоційне забарвлення всьому висловлюванню: «*Good God!*» *cried Marianne*; «*Such a scoundrel! Such a deceitful dog!*».

Використання фразеологізмів у творі дозволяє створити стилістичну тональність, а також посилити експресивність тексту: *burst into tears; can't help laughing; set one's cap at*. Саме ідіоматичні вирази наповнюють лексику особливим емоційним забарвленням.

Окрім того, авторка часто описує і невербальні засоби передачі емоцій. Саме завдяки виразним жестам, гримасам або діям в уяві читача вимальовується яскравий образ поведінки та стану персонажів у процесі комунікативного акту. В романі «Sense and Sensibility» Дж. Остін використовує численні невербальні засоби вираження емоцій: жести (*clapped hands together*), міміку (*grinned*), якості голосу (*in a voice of great compassion*), контакт очима (*stared, fixed eyes upon*), різноманітні психофізіологічні симптоми (*paled, crimsoned*).

З метою посилення образності тексту і вираження авторських оцінок і емоцій застосовуються стилістичні прийоми: епітети (*quite angry, youthful infatuation, painful succession, great relief, deep sigh*); порівняння (*as an unfeeling reflection; as a very respectable man, as often as a showery October*); повтори (*«Aye, aye, I see how it will be, said Sir John, I see how it will be...»*; *«Do come now – pray come – you must come – I declare you shall come.»*); апозіопезис (*«But the time will come I hope...I am sure you will like him.»*).

Важливу роль у вираженні емоцій відіграють і фонографічні засоби. Незвичне, але мотивоване стилістичним контекстом написання слів (шрифтове оформлення, дефісація, введення в основний текст сторонніх знаків пунктуації, написання великої літери замість малої тощо) набуває прагматичного навантаження (експресивного, емоційно-оцінного, естетичного). Основні фонографічні засоби, що використовуються в художній літературі для мовної характеристики персонажа – дефісація (*to-morr-ow*) і апостроф (*'tis, ma'am, wha'*). Вони передають темп або дефекти мови і, як наслідок, емоційний стан персонажа.

Ще одним фонографічним прийомом є шрифтове оформлення слова, яке посилює його логічний наголос. У слові може використовуватися як одна велика літера, так і все слово може складатися з великих літер. Наприклад: *«You knew nothing of me, or my family, and, therefore, there could be no OCCASION for ever mentioning my name to you»*; *«I will have you BOTH go»*. Шрифтове оформлення слова може бути інтерпретовано читачем як підвищення голосу або інтонаційний акцент.

Особливе місце в системі графічних засобів займають знаки пунктуації, які вносять в текст додаткове стилістичне забарвлення. Наприклад, знак оклику завжди є ознакою емоційності, виразом сильних почуттів, таких як здивування, захоплення, обурення: *«Oh! Elinor! How barbarous have I been to you!»*. Тире в англійській мові ставиться, щоб щось розмежувати, відокремити, підкреслити, виділити: *«To know that Marianne was in town was – in the same language – a thunderbolt»*.

Таким чином, у художньому тексті мовні засоби відіграють провідну роль у розкритті емотивного потенціалу мови. Саме за допомогою мовних засобів Дж. Остін створює у романі певну емоційну атмосферу, розраховуючи на відповідну реакцію читача.

УДК 811.111'42

Доновська К.В.¹, Підгорна А.Б.²

¹ студ. гр. ГФ-310, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Доновська К.В., Підгорна А.Б.

СТРУКТУРНА ТА СЕМАНТИЧНА ВАРІАТИВНІСТЬ ТЕРМІНІВ У РОМАНІ А. ХЕЙЛІ «IN HIGH PLACES»

Метою нашого дослідження були визначити та проаналізувати структурну та семантичну варіативність термінів у романі Артура Хейлі «In High Places».

Роман Артура Хейлі «In High Places» має суспільно-політичну спрямованість, тому велику частину його лексики складає суспільно-політична термінологія, серед якої ми виділили такі лексико-семантичні групи термінів:

– назви міністерств, державних установ та органів управління (Defense Committee – Комітет Оборони, Commerce Department – Міністерство торгівлі, Privy Council – Таємна Рада, General Assembly – Генеральна Асамблея);

– *фізичні особи або групи, які наділені владою* (Governor General – генерал-губернатор, External Affairs Minister – Міністр закордонних справ, party in power – правляча партія, pressure group – ініціативна група, Founding Fathers – Батьки-Засновники США, civil servant – громадський службовець, Acting Prime Minister – виконуючий обов'язки Прем'єр-міністра, House of Commons – палата Громад, backbench MPs – рядові члени парламенту);

– процеси, які відбуваються у політиці та діяльність політичних діячів (by-election – позачергові вибори, to make amends – вносити поправки (у законопроект), term of office – термін повноважень обраної посадової особи, to draft – розробляти, default – невиконання вимог, go to vote – голосувати, domestic policy – внутрішня політика).

Окрім того, в тексті аналізованого твору можна виокремити ще один шар лексики – юридичну термінологію, в межах якої ми виділили дві групи юридичних термінів, що використовуються в романі:

а) загально вживані юридичні терміни (наприклад: jury – присяжні, court – суд, bar – колегія адвокатів, case – діло);

б) власне юридичні (наприклад: detention order – ордер на арешт, illegal detention – незаконне затримання, redress – відшкодування).

До другої групи ми також відносимо терміни латинського походження, наприклад: habeas corpus – розпорядження щодо доставки ув'язненого до суду, obiter dictum – неофіційна думка судді, яка не є рішенням розглянутої справи.

Лексичний склад роману також охоплює військову термінологічну лексику, яку можна розділити на наступні групи:

а) назви зброї: nuclear warheads – ядерні боеголовки, short-range missiles – ракети меншої дальності;

б) військові звання та військові сили: rear admiral – контр-адмірал, USN – ВМС США (воєнно-морські сили США);

в) типи війн: World War – світова війна, nuclear war – ядерна війна.

Різнomanітність термінів забезпечується не лише семантикою, а також різною словотвірною структурою. Терміни поділяються на прості (disbandment – розпуск, resignation – відставка) та складені, що мають декілька компонентів (order-in-council – урядовий декрет, taxpayers – платники податків).

Терміни-словосполучення можна диференціювати за типом синтаксичної будови словосполучення, граматичної моделі:

а) іменник + іменник (N+N): law enforcement – застосування закону, opposition leader – лідер опозиції;

б) прикметник + іменник (A+N): domestic policy – внутрішня політика, non-partisan policy – політика незалежна від партій;

в) дієслово + іменник (V+N): exercise power – здійснювати владу, enforce the act – забезпечити дотримання закону, to bring a case before the court – порушити справу.

За синтаксичними ознаками розрізняють:

– безприйменникові сполучення слів: public gallery – місця для публіки, speaking engagement – виступ з промовою, illegal detention – незаконне затримання;

– прийменникові словосполучення: dismissal of application – відхилення апеляції, term of office – термін перебування на посаді, defender of the faith – захисник віри, plea of not guilty – заява підсудного о невизнанні себе винним.

Аналізуючи роман, ми звернули увагу на те, що для суспільно-політичної і військової термінології характерна велика кількість аббревіатур. Отже, за структурою серед термінів роману можна виокремити також групу аббревіатур: MP – член парламенту, QC – королівський адвокат, GG – федеральне управління, PM – Прем'єр-міністр, ICBM – МБР (міжконтинентальні балістичні ракети), USN – ВМС США (воєнно-морські сили США).

Отже, в цілому структурна та семантична варіативність термінів в тексті художнього твору деталізує ту сферу, яка є його основою, сприяє зануренню читачів в описаний автором світ та їх залученню до життя героїв, а також допомагає досягти бажаної реалістичності.

УДК 811.111'25:72

Бабенко Т.Ю.¹, Кузнєцова І.В.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Бабенко Т. Ю., Кузнєцова І.В.

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНИХ ТЕРМІНІВ

Як відомо, архітектура та будівництво відіграє особливу роль в житті як стародавнього, так і сучасного суспільства: як мистецтво проектування споруд архітектура символічна і відображає не тільки культуру цивілізації певного періоду, релігійну і культову символіку народу, а й духовний задум її творця. У англійській, українській, російській мовах архітектурно-будівельна лексика становить самостійний сегмент в науковій картині світу носіїв мови; вона формує розгалужену терміносистему архітектури та будівництва, об'єднуючу загальнолітературну лексику і спеціальні терміни, які називають поняття архітектури, будівництва та архітектурної та будівельної діяльності. Архітектурно-будівельна термінологія є окремим пластом лексичної системи, яка обслуговує певну групу людей. Для вченого-мовознавця вона є цікавим предметом дослідження, так як часто її терміни володіють метафоричністю і полісемією, що неодноразово наголошувалося в роботах, присвячених даній темі. Це праці О.С. Гриньова, Стаматиаду Ерасмиара, А.Д. Овакім'яна, М.А. Симоненко, Ф.Р. Хаяліна, Л. Думанської, С.М. Булди.

При розгляді дериваційних особливостей архітектурно-будівельних термінів беремо до уваги те, що формування їх проходило таким чином:

- шляхом залучення похідних слів, словосполучень;
- шляхом поповнення лексемами, що утворюються за допомогою словотворчих ресурсів англійської мови;
- шляхом морфологічної афіксації; (до афіксальних відносять однослівні лексичні одиниці, основа яких містить корінь і афікси;
- шляхом запозичення і засвоєння дериватів з інших мов.

В процесі дослідження нами враховано структурно-словотворчі особливості термінів першої, другої та третьої груп, зокрема такі моменти:

а) англійські архітектурно-будівельні терміни реалізуються різними морфологічними категоріями (іменником: *bosquet* – *боскет*; прикметником: *tracery* – *ажурний*; дієсловом: *span* – *перекривати*; прислівником – *alfresco* – *альфреско техніка настінного живопису по свіжій штукатурці, те саме, що фреска*;

б) термінотворчі ресурси – це передусім морфеми, основи слів, словосполучення, фонemi: *amphiprostyle* – *амфипроетиль*, *Byzantine architecture* – *византийская архітектура*;

в) загальну класифікацію архітектурно-будівельних термінів доцільно проводити, виходячи з їх морфолого-синтаксичної структури. При цьому, як показав аналіз фактологічного матеріалу, функціонують два основних типи архітектурно-будівельних термінів: терміни-слова та терміни-словосполучення: *hedge* – *огорожа*, *landscape architecture* – *садово-паркове мистецтво*.

За морфемним критерієм архітектурно-будівельна терміносистема під-розділяється на наступні групи: прості терміни (46%) – *bed* – *фундамент*, похідні терміни (27%) – *battlement* – *зубчаста стіна*, *вежа*, складні терміни (15%) – *backbone* – *каркас*, *framework* – *каркас*, аббревіатури (12%) – *agt* (*agent*) – *реагент/засіб/домішка*; *CTB* (*cement – treated base*) – *цементно-грунтова основа*. Терміни-слова, в свою чергу, подані як кореневими, так і похідними утвореннями.

Розгляд семантичних характеристик є традиційним компонентом вивчення термінологіки. Семантичний аналіз дозволяє отримати уявлення про змістовну сторону термінів, про їх взаємодію і співвідношенні до лексико-семантичних груп. Термінологію неможливо описувати без розгляду її семантичних характеристик, зокрема, понятійної ізоморфності, категоріальної приналежності, предметної співвіднесеності. Метафоризація є продуктивним семантичним процесом утворення елементів розглянутої терміносистеми як на синхронному зрізі, так і в динаміці: *monkey* – *висячий замок*. У динаміці англomовної термінології архітектури та будівництва на різних етапах її розвитку мали місце 5 семантичних процесів, які в сукупності визначили її сучасний стан: термінологізація (36%), ретермінологізація (29%), метафори-зація (14%), детермінологізація (14%), метонімізації (7%).

УДК 811.111'25:62

Куприкова А.О.¹, Кузнєцова І.В.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Куприкова А.О., Кузнєцова І.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ТЕРМІНОСИСТЕМИ НАНОТЕХНОЛОГІЙ

Терміносистема галузі нанотехнологій є актуальним напрямком лінгвістичних досліджень, адже ця галузь є перспективною сферою науки, технологій та промисловості. Оскільки нанотехнології – відносно нова галузь, її термінологічний словник не є усталеним та є маловивченим, а саме тому представляє собою інтерес з боку вчених–лінгвістів. До дослідження структурно-семантичних особливостей терміноодиниць сфери нанотехнологій звертали-ся: М.М. Новічков, Т.А. Кудінова, Т.С. Сідорович та деякі інші вчені. За 56

структурою усі термінологічні одиниці галузі нанотехнологій можна розділити на: прості та багатокomпонентні. Найбільш продуктивними способами утворення простих термінів є морфологічний спосіб, за рахунок афіксації, що включає префіксацію та суфіксацію. До числа найбільш продуктивних префіксів, що утворюють нанотехнологічні терміни відносять: ad- (*adhesion* – адгезія, *adsorption* – адсорбція), de- (*delamination* – розшарування, *desorption* – десорбція), di- (*dialysis* – діаліз, *dielectric* – діелектрик), inter- (*intercalation* – інтеркаляція, *intermolecular* – міжмолекулярний), co- (*coherent* – когерентний, *coagulation* – коагуляція), re- (*recombination* – рекомбінація, *reflection* – відображення), sub- (*subroughness* – субшорховатість, *substrate* – нижній шар) та ex- (*exfoliation* – розшарування, *exciton* – екситон). Продуктивними суфіксами, що прийма.ться участь у термінотворенні є: -er (*cantilever* – консоль, *indenter* – індентер), -ing (*anodizing* – анодування, *scattering* – розсіювання), -ion (*absorption* – абсорбція, *adhesion* – адгезія), -ness (*microhardness* – мікротвердість), -or (*acceptor* – приймач, *actuator* – керувальний пристрій), -ity (*biocompatibility* – біологічна сумісність), -y (*chromatography* – хроматографія), -sis (*catalysis* – каталіз). Нанотехнологічні терміни-словосполучення в свою чергу розподіляються на: двокомпонентні та багатокomпонентні. Найбільш розповсюдженими моделями утворення двокомпонентних терміноодиниць є: N + N : *semiconductor nanostructures* – напівпровідникова наноструктура; Adj + N : *functional proteins* – функційні протеїни; PII + N : *advanced bioanalysis* – провідний біоаналіз; PI + N : *processing techniques* – технологія виробництва. Найбільш поширеною моделлю трикомпонентних словосполучень є N + N + N : *heat capacity ratio* – коефіцієнт теплоємності. Також можна виділити такі структурні типи, як Compound + Adj + N (*two – colour photoacoustic method* – двокольоровий фото акустичний метод), Compound + N + N (*double – walled carbon nanotube* – вуглецева нанотрубка з подвійною оболонкою), PI + N + N (*resulting etch structure* – кінцева гравіруюча структура) та ін. Трьох-, чотирьох-, п'ятикомпонентні терміни складають меншість в порівнянні з двокомпонентними термінологічними словосполученнями. Абревіація є окремим способом термінотворення в галузі нанотехнологій. Прикладами абревіації можуть слугувати наступні: ANN (Average Agglomeration Number) – середнє число агломерації (СЧА), AES (Anger Electron Spectroscopy) – електронна оже-спектроскопія (ЕОС), AFM (Atomic Force Microscope) – атомно-силовий мікроскоп (АСМ).

За семантикою усі терміни нанотехнологічної сфери можна розподілити таким чином: **основні поняття галузі нанотехнологій** (*agglomerate* – агломерат, *ion* – іон, *cluster* – кластер), **фізичні та хімічні явища та об'єкти** (*giant magnetoresistance (GMS)* – гігантський магн.тний опір (ГМО), *nucleation* – зародкоутворення, *quantum well* – квантова яма), **матеріали та вироб**и (*Y-transistor* – Y-транзистор, *bipolar transistor* – біполярний транзистор,

heterojunction – *гетероперехід*), **основні технологічні процеси** (*CVD-technology* – *CVD-технологія*, *sol-get technology* – *золь-гель технологія*, *ion beam technology* – *іонно-лучова технологія*) та **методи та засоби дослідження та діагностики нанооб'єктів** (*atomic force microscope (AFM)* – *атомно-силовий мікроскоп (АСМ)*, *grain size analysis* – *гранулометрія*, *low-energy electron diffraction (LEED)* – *дифракція повільних електронів (ДПЕ)*).

Як відомо, метафора й метонімія властиві для різних етапів розвитку англійської термінології нанотехнологій. На початковому етапі формування цієї термінології особливо важливим є переосмислення загальноновживаної лексики, у результаті чого відбувається первинна наукова ідеалізація об'єктів, процесів, характеристик картини світу, засвідченої в побутовій свідомості. Наприклад, *black films* – чорні плівки, *breakdown* – електричний пробій, *capillary constant* – капілярна постійна, *Coulomb blockade* – Кулонівська блокада, *dip-pen nanolithography* – перова нанолітографія, *distributed intelligence* – розподілений інтелект, *electron donor* – донор електрону, «*electronic nose*» – «електронний ніс», «*electronic tongue*» – «електронний язик»

УДК 811.111':725

Солоха Ю.¹, Кузнєцова І.В.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Солоха Ю., Кузнєцова І.В.

АНГЛІЙСЬКА ТЕРМІНОСИСТЕМА ЛАНДШАФТНОГО ДИЗАЙНУ: СТРУКТУРА, СЕМАНТИКА, ПЕРЕКЛАД

Ландшафтний дизайн – це об'ємно-просторова організація території, об'єднання природних, будівельних і архітектурних компонентів у цілісну композицію, що несе певний художній образ. Подібно архітектурі і містобудуванню ландшафтне мистецтво відноситься до просторових видів мистецтва. Проблемами, розробкою та вдосконаленням технік ландшафтного дизайну займалися Л.М. Шкаруба, Б.П. Самойлович, Н.Г. Нічкало.

Мова сучасного ландшафтного дизайну різноманітна за своїм складом. До неї входять терміни, професіоналізми та жаргонізми, вживані ландшафтними дизайнерами. У мові ландшафтного дизайну багато спеціальних слів та словосполучень. Наприклад: *A rotunda is a building with a circular ground plan, sometimes covered by a dome.* – Ротонда – це будівля із круглим планом поверхні, іноді покрита куполом.

Термінологія ландшафтного дизайну, як і мова в цілому, піддається дії культурно-мовних тенденцій кінця ХХ ст. Найактивніше лексикон дизайну поповнюється за рахунок запозичень з інших мов. Наприклад: *Boulingrin is such an area with low grass, whether the game of bowls is played on it.* – Булергін

– це місцевість з низькорослою травою, на якій грають в ігру з шарами. (Термін «boulengrin» французького походження і означає «відкриту місцевість із підстриженою травою»).

У структурному відношенні всі терміни можна поділити на однокомпонентні та багатокомпонентні. За словотвірною структурою однокомпонентні терміни ландшафтного дизайну розділяються таким чином:

- прості слова (outfit – ансамбль, border – бордюр) ;
- похідні або афіксальні (rockery – альпінарій, greenhouse – теплиця).

Похідні терміни ландшафтного дизайну утворюються за типовими для англійської мови словотвірними моделями:

- суфіксальний (arrangement – оранжерування, fencing – загорожа);
- префіксальний (biennial – дволітній, inclusion – включення);
- суфіксально-префіксальний (topsoiling – обдернування, verdurization – озеленення).

Під час аналізу семантичної природи терміна, можна зазначити, що термін – це невід’ємна органічна частина лексичної системи літературної мови. Терміни відрізняються від інших розрядів слів своєю величезною інформаційною насиченістю. Приймаючи денотативне і конотативне значення, доцільно говорити про синонімію, полісемію, омонімію, метафоризацію, а також інші семантичні процеси у термінології ландшафтного дизайну.

Під полісемією (багатозначністю) прийнято розуміти наявність в одного і того ж слова декілька зв’язаних між собою значень, що зазвичай виникають в результаті видозміни і розвитку первинного значення цього слова. Метонімія, будучи одним із джерел полісемії, вважається переносом назви одного предмета на інший предмет, який знаходиться з першим у відношенні асоціації, частина – ціле, рід – вид. Схожий за своєю типологією процес омонімізації термінів, під час якого переосмислені терміни терміносистеми переходять до іншої галузі знань (міжгалузева омонімія), чи набувають інших значень у цій же терміносистемі (внутрішньогалузева омонімія). Протилежні за своєю сутністю процеси антонімії і синонімії виявилися також досить вживаними особливостями ландшафтно́ї галузі. Розглянуті гіпонімія і метафоризація, за своїм означенням, доцільно змінили значення поданої інформації. Отже, перекладаючи журнальні статті, зазначимо, що семантична структура термінів ландшафтного дизайну обумовлюються особливостями даної терміносистеми, мікро- і макроконтекстом, походженням і вмотивованістю поняття.

Ширше значення контексту охоплює своєрідність функціонування і перекладу термінів. Переклад термінології здійснюється різними прийомами, а саме за допомогою таких міжмовних трансформацій як: лексичих, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Задача перекладача полягає у вірному виборі того чи іншого прийому в ході процесу перекладу, щоб якнайточніше передати значення будь-якого терміна. Так, серед розглянутих в ході роботи,

процеси транскодування, калькування, експлікації значення, компресії, інверсії та протилежних – генералізації та конкретизації, найбільш вживаною у текстах з ландшафтного дизайну виявились саме транскодування, за якого відбувається побуквенна чи пофонемна передача вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу тому, що терміни аналізованої галузі загалом є міжмовними запозиченнями.

УДК 811.111'25

Середа К.Є.¹, Голтвяниця Н.Ю.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Середа К.Є., Голтвяниця Н.Ю.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ МЕТАФОРИЧНИХ ТЕРМІНІВ В ГАЛУЗІ АВІАЦІЇ

Англійська авіаційна термінологія являє собою один із найбільш активно поповнюваних пластів мови. Основним шляхом поповнення та розширення цієї терміносистеми є лексико-семантичний словотвір. Найбільший інтерес серед семантичних видів термінотворення представляє метафоризація, адже саме метафоризація лягла в основу становлення авіаційної лексики. Навіть в основі самого поняття «авіація», що походить від латинського «avis» – «птаха», було застосовано найперше метафоричне перенесення.

Найбільш поширеними лексико-семантичними групами слів, що стали джерелом метафоричного перенесення виявились наступні: частини та органи тіла людини – 35%, одяг та прикраси – 15%, предмети побуту – 30%, тваринний світ та рослинний світ – 20%.

У нашій роботі увагу зосередимо саме на процесі інтерпретації метафоричних термінів, оскільки за відсутності повного еквіваленту (у випадку стертої метафори) метафоричність термінів може призвести до непорозуміння при перекладі. Отже, при перекладі метафор перекладачеві важливо:

- а) вірно оцінити смислове забарвлення, тобто виявити причину порівняння;
- б) зрозуміти, чи є задана область конотативною або денотативною;
- в) визначити тип метафори.

Для певних типів метафори існують базові способи перекладу. Стертим метафорам мови оригіналу слід підбирати еквівалентні стерті метафори мови перекладу. Образ, на якому заснована метафора, може не збігатися в різних мовах. Але специфічність стертої метафори полягає саме у повній нейтральності образу та передаванні лише семантичного значення. Так, наприклад, авіаційний термін *fuel burner* має еквівалентне значення *паливна форсунка*,

в якому компонент *burner* в українській мові частково втрачає своє початкове значення спалювач, або пальник, та має вже зафіксоване в авіаційній терміносистемі поняття форсунка.

Звичайну або просту метафору, так само як і розгорнуту, бажано перекладати еквівалентом із добиранням метафоричного терміну в мові перекладу. Термін *air intake* має власне метафоричне відображення в українській мові – *повітрязабирач*, хоча, іменник *intake* – має пряме значення *споживання/вжиток*, тобто український еквівалент передає поняття про пристрій через називання його основної функції. Головним чином це пов'язане з тим, що метафори ґрунтуються на схожих образах, і в наслідок цього рівень еквівалентності при перекладі значно зростає. Однак в деяких випадках існують певні труднощі при добиранні метафори-еквівалента, яка була б створена на схожому образі. В якості прикладу термін *conflicting traffic*, що позначає знаходження поблизу інших літальних пристроїв має еквівалент – конфліктний борт, який використовується в якості професіоналізму в українській та російській авіаційних терміносистемах. Незважаючи на неповну еквівалентність терміну у мові перекладу загальний зміст і емоційний вплив в перекладі передано.

У випадку відсутності еквіваленту в мові перекладу зазвичай вдаються до описового перекладу: *birds ingestion* – *погортавання птахів і будь-яких предметів до повітряного тракту авіадвигуна*. Початкове значення поняття *ingestion* – *всмоктування/ковтання*. При описовому перекладі надається стисле описання процесу, який називає цей термін в мові оригіналу. Термін *speedbrakes* – *той, що працює в залежності від швидкості гальма (вище швидкість – сильніше гальмування)* описує систему безпеки, яка залежно від швидкості *speed* контролює гальма *brakes*.

Зооморфні метафори та метафори, рослинного світу зазвичай сприймаються однаково більшістю комунікантів. Тому передаються відповідним еквівалентом в мові перекладу, при якому образ тварини або рослини зберігається. В більшості випадків назви тварин та птахів використовуються при називанні літальних пристроїв: *Mig-15 Falcon* – *Сокіл*, *A-50 Golden eagle* – *Орел*, *Yak-24 Horse* – *Кінь*, *B-8 Mole* – *Крим*.

Слід зазначити, що метафоризація є досить складним когнітивним процесом, пов'язаним із безліччю факторів, серед яких лінгвокультурологічний аспект займає одне з найголовніших місць, оскільки лінгвокультурологія є основою образного мислення та уявлення про той чи інший предмет/об'єкт. Тому при перекладі метафоричних одиниць перекладач стикається із цілою низкою задач та проблем, серед яких основною є адекватна інтерпретація понять, та їх передача реципієнту з мінімальними втратами семантичного забарвлення.

ПРОДУКТИВНІ МОДЕЛІ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ ГАЛУЗІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Останні десятиріччя характеризуються бурхливим розвитком засобів, каналів та способів передачі інформації. Розвиток різноманітних технологій набуває нових обертів. Сучасна людина постійно користується тими чи іншими пристроями, які полегшують спілкування, виконання певної роботи, задоволення її власних потреб.

Французька термінологія телекомунікації представляє складну терміно-систему, яка швидко розвивається та використовує усі наявні ресурси загальнонаціональної французької мови. У зазначеній термінології використовуються як зовнішні джерела поповнення (запозичення з інших мов), таку і внутрішню мовні засоби термінотворення. До основних термінотворчих моделей французької термінології телекомунікацій відносяться:

суфіксальні моделі зі значенням особи, механізмів, дій – N + iste/atrice (téléphoniste – телефоніст), V + (a)teur (transmetteur – передавач), V + age (archivage – архівація, piratage – *злом електронних систем*), V + ation (*syntonisation* – *настроювання*).

Використання греко-латинських формантів у якості префіксів: radio-phare – радіомаяк, téléscopieur – телефакс, cyberterrorisme – незаконне проникнення до захищених даних (віртуальний тероризм).

телескопія: publiphone (public + phone) – телефонна кабіна, в якій можна дзвонити за допомогою карти.

двокомпонентні моделі, які створено за наступними моделями: N+Pr+N (antenne de télévision – телевізійна антена, adresse de site – адреса сайту), N+A (numéro téléphonique – телефонний номер), N+N, де один із термінів-компонентів є залежним (carte réseau – *Інтернет-карта*), або обидва компоненти семантично рівноцінні і взаємодоповнюють один одного (organiseur-téléphone – мікрокомп'ютер-мобільний телефон); поширені також і трьохкомпонентні моделі: N+Pr+N+A (adresse de courtier électronique – *адрес для електронної пошти*), N+Pr+N+Pr+N (câble de rappel de demandeur – канал повторного виклику), N+A+A (central téléphonique automatique – автоматична телефонна станція).

абревіація і скорочення: FAI (fournisseur d'accès à Internet – *Інтернет-провайдер*), télévision – телебачення, message SMS – текстове повідомлення, message MMS – мультимедійне повідомлення.

терміноскладання: *théâtrophone* – театрофон, *bélinogramme* – фототелеграма, і складні терміни, які утворюються за такими моделями: N+N (*onde radio* – радіохвиля), N+Pr+N (*signal d'image* – відео сигнал), N+A (*poste public* – таксофон, *télégramme téléphone* – телефонограма).

семантична інновація, в першу чергу метафоризація, наприклад кулінарна метафора: *fourchette* – виделка телефонного апарату, *menu* – можливість вибору запропонованих функцій мобільного телефону, зооморфна метафора: *souris* – мишка, портативний пристрій для позиційного вказування на дисплеї, *toile d'araignée mondiale* – всесвітня павутина, інтернет, побутова метафора: *clé d'appel* – викликовий ключ, *fenêtre* – діалогове вікно, *téléphone de poche* – мобільний телефон, інтелектуальна метафора, де терміни-метафори створені на основі термінів з різних областей людської діяльності, наприклад медицини *parasite* – перешкода, *artère télégraphique* – телеграфна лінія, *virus* – вірус, інформаційна метафора: *page Web* – Веб-сторінка, *adresse de courrier* – адреса телефонної пошти, транспортна метафора: *moteur de recherche* – пошукова програма, *navigation* – навігація, *permutations* по Інтернету, антропоморфна метафора: *fonction mains-libre* – можливість використання мобільного телефону, не використовуючи руки, *mémoire rapide* – *запам'ятовуючий пристрій*, *messagerie vocale* – голосова пошта, *annonciateur d'appel* – зумер.

Поширення мобільного зв'язку внесло суттєві зміни в словотворчу систему французької та англійської мов, породило цілу низку нових понять та можливостей. Тому вони потребують глибокого вивчення з метою визначення змін та тенденцій у подальшому розвитку словотворчої системи французької мови.

УДК 811.111'25:659:629.33

Білоцерковська А.О.¹, Хавкіна О.М.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Білоцерковська А.О., Хавкіна О.М.

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ АВТОМОБІЛЬНОГО РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Поняття «дискурс» різноманітне у своїх проявах і має безліч дефініцій. Під дискурсом розуміється когнітивний процес, пов'язаний з реальною мовленнєвою комунікацією, створенням мовного твору, тобто тексту, який постає в якості кінцевого результату мовленнєвої діяльності, виливається в певну закінчену (і зафіксовану) форму.

Рекламний дискурс являє собою когнітивний процес, пов'язаний зі створенням тексту, а рекламний текст – мовний відрізок як продукт діяльності

мовлення та мислення, за допомогою якого комунікатор і реципієнт вступають у певні соціальні відношення. Дискурс як складне комунікативне явище містить, окрім тексту, ще екстралінгвістичні чинники (знання про світ, установки, мету мовця, спрямованість на його ментально-прагматичну сферу і т. ін.), отже, специфіку рекламного дискурсу визначає його комунікативно-прагматична спрямованість, що виявляється у відборі вербальних та невербальних засобів та способах їх подачі.

Н.Д. Арутюнова трактує прагматику як область дослідження у семіотиці і мовознавстві, в якій вивчається функціонування мовних знаків у процесі комунікації. Прагматика (pragmatics) – розділ лінгвістики, що займається вивченням мови в контексті. Прагматика прагне описувати систематичну зміну при виборі і складанні лінгвістичних питань, що є результатом соціального середовища. У прагматиці рекламного дискурсу основним є те, що вона прагне виявити і сформулювати правила, дотримання яких забезпечує успішність комунікації.

Адресат реклами, у тому числі й автомобілів, безсумнівно, є її центральним поняттям, являє собою складне соціально-неоднорідне явище, що змушує автора тексту реклами моделювати свого типового адресата. Наприклад, якщо необхідно продати авто класу люкс, реклама буде моделюватися для людей з доходом вищим за середній. У таких рекламних текстах зазвичай використовують слова, найчастіше прикметники, що асоціюються з багатством, надійністю, неординарністю, наприклад:

Drive Your **Dreams**. Toyota – Тойота. Керуй своєю **мрією**.

This is how **luxury** is look like. Bentley. – Бентлі. Так виглядає **розкіш**.

Якщо рекламується автомобіль сімейного типу, то наголос у такому випадку буде падати на слова, пов'язані з місткістю, безпекою та комфортом:

Bringing **more** people. Jeep. – Джип. Доставить **ще більше** людей.

Winner of the EURO NCUP **safety test**. Skoda. – Шкода. Переможець у тесту з **безпеки** EURO NCUP.

Рекламні тексти також можуть бути охарактеризована за гендерним критерієм. Так, у автомобільній рекламі для чоловіків пропагується ідея «Все – або нічого! Ти чоловік! Піді і отримай!».

For **boys** who were always **man**! Golf. – Гольф. Для **чоловіків**, які завжди були **чоловіками**!

Dodge. Grab Life by the Horns. – Додж. Візьми життя за рога.

І, відповідно, у рекламі автомобілів для жінок вживаються слова, які асоціюються з маленьким розміром, грацією, жіночністю і т.ін.:

Every **women** dreams of an Audi. Audi. – Ауді. Кожна **жінка** мріє про неї.

Little for a baby. *Volkswagen Beetle*. – *Фольцваген жук*. *Крихітка для крихітки*.

Також при складанні та перекладі автомобільних рекламних текстів велике значення має переконання, спонукання до дії:

Chevrolet – Eye it – try it – buy it! – Шевроле. **Подивись! – Спробуй! – Придбай!**

Buy the car. Own the road. Pontiac Grand American. – Понтаак. **Придбай** автомобіль. **Володій** дорогою.

Розглянувши аспекти прагматичної заданості рекламного тексту автомобільного рекламного дискурсу, можна зробити висновок, що імперативність є його провідною характерною рисою. При цьому, активізуються такі значення, як пропозиція, порада, рекомендація, покликані при їх повторенні та наполегливості переконати адресата в необхідності придбання товару або отриманні пропонованих послуг. Що стосується адресованості рекламного тексту, то він, як правило, розрахований на широку аудиторію, тобто відрізняється деякою узагальненістю і певною невизначеністю, але існує багато випадків, коли рекламні тексти відрізняються вузькою визначеною лексикою. Рекламодавець, так чи інакше, прораховує свої шанси на реалізацію товарів або послуг і має на увазі певні верстви населення.

УДК 811.111'25:613.49

Ревунова Я.О.¹, Хавкіна О.М.²

¹ студ. гр. ГФ-319, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Ревунова Я.О., Хавкіна О.М.

ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ РЕКЛАМНОГО ДИСКУРСУ СФЕРИ КОСМЕТОЛОГІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ З АНГЛІЙСЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Як відомо, головною метою реклами є привернути увагу, викликати зацікавленість, передати споживачеві інформацію і змусити його діяти певним чином. Для досягнення цієї мети використовується цілий арсенал вербальних і невербальних інструментів.

Для реклами декоративної косметики властиве використання конкретних іменників, а також якісних прикметників, у тому числі й їх форм найвищого ступеня: *creamy texture* – *кремова текстура*, *The most extremely resistant!* *Надзвичайно стійка!* Дієслова в рекламному тексті можна використовувати таким чином, що текст стане динамічнішим і спонукатиме до негайної дії: *Звернися до нас по безплатний зразок і спробуй новий аромат!* *Contact us for a free sample and try new fragrance!* В текстах реклами використовується дуже багато синонімів для досягнення більшої емоційності, виразності і переконливості в цілому: *soft, gentle, tender* – *ніжний*. Серед реклам-

них текстів дуже поширена гіпербола як засіб підсилення якостей, можливостей, сили, бажань: *Для нас немає неможливого! There is nothing unreal for us!*

Перекладачі рекламних текстів стикаються з істотними труднощами при передачі прагматичного потенціалу оригіналу, а саме подій, пов'язаних з культурою певного народу. Надзвичайно важливою є прагматична адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних виправлень щодо соціально-культурних, психологічних та інших розходжень між одержувачами оригіналу й перекладного тексту. Способи зміни тексту оригіналу:

Лексичні зміни тексту: A blend of 60% emollients, conditioners and anti-oxidants including vitamin E. На 60% складається з пом'якшувачів, кондиціонерів і антиоксидантів, включаючи вітамін Е (додавання слова при перекладі); flawless result – досконала шкіра, Visible Repair – Лінія для пошкодженого волосся Visible Repair, *bone-dry* – *пересохлий*, *silky soft* – *м'яка наче шовк*.

Синтаксичні зміни тексту: Radialux micro-ions and special ingredients instantly target sun damaged or porous hair protecting it from UV rays leaving it moisturized, soft and full of shine. Мікроіони Radialux і спеціально підібрані інгредієнти миттєво і цілеспрямовано впливають на пошкоджене сонцем волосся, захищаючи його від ультрафіолета. Волосся стає м'яким і блискучим.

Стилістичні зміни тексту: ELEGANCE IS TIMELESS. ЕЛЕГАНТНІСТЬ ЗАВЖДИ В МОДІ. For all women with signs of fatigue around the eye area, and dehydration lines. Гель з миттєвою дією для боротьби з темними колами і "мішками" під очима.

Прагматично важливим є вживання категорії особи у перекладених текстах: *ти* або *Ви*, хоча в англійській мові це завжди буде *you*. Завдяки вибору форми *Ви* моделюється особистість реципієнта як людини, гідної поваги та особливої уваги. Вживанням форми особового займенника однини *ти* створюється ефект невимушеності, легкості у спілкуванні, характерної для молоді, якій призначено певну косметологічну продукцію.

УДК 81.255.4

Вітульова О.О.¹, Тарасенко К.В.²

¹студ. гр. ГФ-319 ЗНТУ

²канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Вітульова О.О., Тарасенко К.В.

МАГІСТРАЛЬНІ НАПРЯМИ ТА ПРОВІДНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАУКОВИХ ПОШУКІВ В ПЛОЩИНІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ ДРАМАТИЧНИХ ТВОРІВ

Художній переклад є одним із різновидів міжмовної комунікації і вибудовується з урахуванням загальних закономірностей комунікативного проце-

66

су, а також унікальної природи мистецтва слова. Ця унікальність зумовлена тим, що літературний текст завжди формує певний художній образ, тому перекладач художнього твору має його відтворювати.

Особливе місце серед перекладів художніх творів посідає переклад драми. Перекладацькими аспектами драматичних творів займалися такі українські дослідники як В. Матюша, Т. Некряч, М. Новікова, П. Паві, Ю. Чала, І. Шама, В. Віноградов, Д. Швейцер, С. Баснет та ін.

Дослідники суголосні в тому, що важливою вимогою до художнього перекладу є те, що завдання, що стоять перед перекладачем, який працює з літературним твором є набагато складнішими ніж перед тим, хто має справу з публіцистичними, науковими чи технічними текстами. Зауважимо, що перекладач має брати до уваги специфіку світогляду автора, особливості його стилю, а також знайти належні способи відтворення художньої цілісності при передачі смислу оригіналу у перекладі. Втім, сучасні перекладознавці не дійшли згоди щодо того, як правильно перекладати драматичний твір – орієнтовано на постановку (у центрі уваги – сценічність) чи на сам текст (у центрі уваги – читабельність), тому досі існує певна поляризація думок. Розмите уявлення про переклад драматургії викликане в основному тим, що жанровий розподіл у сучасному перекладознавстві здійснюється за принципом організації тексту (проза/поезія), а не за принципом родової диференціації (епос, лірика, драма).

Тож на порубіжжі ХХ–ХХІ ст. визначилися два протилежні підходи до перекладу драматичних творів: один з наголосом на сценічність, а другий – на читабельність. Апологетом першого підходу є П. Паві, який стверджує, що переклад для сцени виходить за рамки міжмовного перекладу драматичного твору. Дослідник вважає, що справжній переклад відбувається на сцені. Для нього перекладений текст завжди складається частково з вихідного та частково з цільового тексту та цільової культури, оскільки будь-який перехід залучає різні виміри (аспекти) вихідного тексту, адаптованого до цільової мови та культури.

Акцент на читабельності робить дослідниця Т. Некряч, яка виділяє три типи асиметрії при перекладі драматичних творів: системну, експлікативну і ситуативну. Системна асиметрія пов'язана із неспівмірністю мовних систем і зустрічається в будь-якому перекладі незалежно від жанру і стилю. Експлікативна асиметрія – це зазвичай стислі внутрішньотекстові коментарі й пояснення, що допускаються у тексті реплік для повнішого розуміння авторської інтенції. Ситуативна асиметрія передбачає широкий спектр заміन, здатних викликати в цільовій аудиторії реакцію, аналогічну сприйняттю того чи того елемента у вихідній аудиторії. Ситуативна асиметрія – розбіжність між оригіналом і перекладом, обумовлена конкретною текстуальною ситуацією драматичного твору. Такий підхід дозволяє чітко структурувати перекладацькі

стратегії при інтерпретації іншомовного драматичного твору, а також пояснити доречність чи небажаність певних відхилень від оригіналу.

Отже, художній переклад значно складніший, ніж переклад творів інших жанрів, оскільки передбачає не лише двомовне перенесення, а обмін двома культурами та двома соціумами, що включає обмін емоціями, асоціаціями та ідеями. Художній переклад драматичного твору правомірно вважати своєрідним мистецтвом, співтворчістю перекладача з автором. Водночас слід пам'ятати, що роль інтелектуального компоненту в процесі перекладання є доволі важливою, адже перекладач виступає і текстотримувачем і текстотворцем. Збереження жанрових особливостей оригіналу є не менш важливою задачею для перекладача, адже в процесі перекладу необхідно зберегти і ідейно-смыслову та художню специфіку оригіналу, і особливості авторської манери, і досягти такого впливу на читача перекладу, який здійснював вихідний текст на носія мови.

УДК 821.111

Конончук В.Р.¹, Тарасенко К.В.²

¹ студ. гр. ГФ-321, ЗНТУ

² канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Конончук В.Р., Тарасенко К.В.

ТВОРЧІСТЬ Д. БРАУНА В СВІТЛІ СУЧАСНИХ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЙ

Одним із найбільш популярних письменників сьогодення є Ден Браун: з-під його пера вийшли такі відомі твори, як «Код да Вінчі» та «Ангели і Демони», що розповідають про таємні товариства, символіку, змови. Його роман «Цифрова фортеця» розкриває таємниці криптографії та Агентства національної безпеки США. Твори автора написані в змішаному жанрі інтелектуального детектива, трилера і роману-загадки. Ден Браун займається вивченням філософії, історії та криптографії, цікавиться таємними товариствами. Традиційно він створює книги-головоломки, які змушують поміркувати над таємницями світової історії. Тож не дивно, що його романи стали доволі шалено популярними та його постать опинилася в центрі уваги світової літературної спільноти.

Втім, незважаючи на таку популярність, творчість цього письменника ще не стала предметом комплексного аналізу. Тож можна сказати, що рецепція творчості цього письменника ще відрефлектовується здебільшого в лоні літературно-критичному, аніж академічному.

Практично всі, хто пише про книжки Дена Брауна, не можуть обійти увагою дві теми. Перша тема – це вражаючі тиражі його творів. Друга полягає в тому, щоб зрозуміти, якою мірою успіх книг пояснюється власне художніми знахідками автора. Оцінка більшості рецензентів однозначна – успіх книг Дена Брауна пояснюється чим завгодно крім літературного таланту і

творчого потенціалу їх автора. І, скоріше за все, це полягає в тому, що Д. Браун знайшов жанр під назвою інтелектуальний, містичний або конспірологічний трилер. Браун відшліфував жанр до комерційної досконалості, створивши свого роду інтелектуальний бестселер.

Серед тих чисельних критичних відгуків на творчість Д. Брауна наведемо найбільш популярні – О. Балод, А. Геніс, М. Горькавий, М. Нестеров, С. Скарсгард.

Так, О. Балод вважає, що Ден Браун не просто працьовитий розробник, наслідувач і послідовник, його творчість не просто комерційне шліфування популярного жанру, а щось велике, можливо, це не створення нового жанру, але якісний розвиток нової форми роману.

А. Геніс вважає, що літературні здібності Брауна важко назвати видатними, і щоб переконатися в цьому досить перегорнути певну кількість сторінок будь-якої книги. В очі одразу впадає нескінченне повторення фраз-кліше, розхожих епітетів і порівнянь. М. Горькавий розділяє думку А. Геніса. Він вважає, що сюжет кожної книги Д. Брауна – рутинний квест, кінцівки нелогічні, мляві, натягнуті або передбачувані.

В. Нестеров в свою чергу заявив, що Д. Браун прекрасно усвідомив собі, що читач любить розумні книги, але ніяк не бажає відчувати себе дурнем. Тому все інтелектуальне навантаження не виходить за межі розуми звичайного шкільного хорошиста.

С. Скарсгард, який зіграв одну з головних ролей у екранізації «Янголи і Демони» заявив, що він далеко не в захваті від творчості Дена Брауна, втім, він вміло створює інтригу в кінці кожного розділу, тим самим змушуючи читати далі.

Тож аналіз існуючих оцінок творчості Дена Брауна відкриває нам доволі цікавий парадокс його рецепції: з одного боку популярність творів автора, комерційний успіх, з іншого – доволі неоднозначна оцінка фахівців, спекуляція на перетворенні сакрального у ранг скандального. Думається, що над цим парадоксом будуть ще замислюватись як читачі, так і критики, і літературознавці, і фахівці гуманітарного профілю, оскільки ґносеологічний розрив між «популярністю» та «несприйняттям» має бути осмислений у подальшому.

УДК 821.111

Соловійова К.В.¹, Тарасенко К.В.²

¹студ. гр. ГФ-321, ЗНТУ

²канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Соловійова К.В., Тарасенко К.В

РОМАН ІСНА МАК'ЮЕНА «СПОКУТА» В СУЧАСНОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОМУ ДИСКУРСІ

Творчість І. Мак'юена викликає стабільний інтерес як з боку зарубіжних критиків, так і з боку літературознавців пострадянського простору. Літературна критика розглядає творчість І. Мак'юена в контексті літературного

процесу, який в Англії пов'язують з постмодернізмом та інтелектуальним фоном постмодерністських студій. Серед знакових фігур цього фону окрім І. Мак'юена, називають М. Еміса, Дж. Барнса, Г. Свіфта, П. Акройда, С. Рушді, К. Ісігуро. Зазначених англійських письменників дозволяє зблизити не тільки схожість світорозуміння процесу художньої творчості, а й формальні ознаки їх постмодерністської поетики. Саме в такому ключі художній світ творів Мак'юена розглядається у дослідженнях, пов'язаних з англійським постмодернізмом.

Роман «Спокута» (англ. »Atonement») – твір Ієна Мак'юена про роль письменника та про помилки, за які доводиться все життя розплачуватися, вийшов у Великій Британії в 2001 році, а в 2007 був екранізований. Письменник Малкольм Бредбері відзначає, що він активно використовує прийом авторського вторгнення в складені ним же історії і навмисно переплітає художню реальність з фактами реального життя.

Дослідниця О. Борисенко зазначає, що сила Мак'юена – в розумінні людської психології та в чіткому відчутті соціально-історичного моменту. Роман Ієна Мак'юена «Спокута», змусив критиків говорити про «нового Мак'юена» книга помітно відрізняється за стилем і змістом від більш ранніх книг письменника: відсутні патології, описи жорстокості або інтимного життя героїв.

Про психологічну достовірність його творів, яскраву та образну мову, доволі потужний вплив метафори на свідомість читачів пише і А. Ніколаєв. Він порівнює твір навіть із наркотиком, який читач поглинає із великим задоволенням.

Дослідниця К. Белова зіставляє специфіку художнього світу Ієна Мак'юена («Atonement») з поетикою Кадзуо Ісігуро («A Pale View of Hills»; «Never Let Me Go») через призму актуальної для сучасної британської літератури теми ностальгії, що знайшла відображення в цьому творчому тандемі.

Втім, не всі критики та літературознавці в захваті від «Спокути». Дехто навпроти дуже негативно сприймає дану роботу Мак'юена. Наприклад, критик Є. Маклауд пише про те, що дещо глибоко сумне в тій неминучості, з якою кожний поважаючи себе письменник обов'язково пише роман про письменника, що пише роман. На щастя Мак'юена, йому і тут вдається втримати увагу читача, але що за нудне використання такого таланта.

Дослідниця О. Джумайло, спираючись на великий художній і критичний англомовний матеріал, зазначає, що не кожен англійський роман 1980–2000-х виглядає постмодерністським, не кожен – сповідально-філософським і, вже звісно, не кожен настільки іронічним щодо «віщого слова» і «мистецтва гри», як романи Ісігуро, Еміса, Мак'юена, Барнса, Акройда, Свіфта.

Тож, розглянута критична рецепція роману Мак'юена дозволила виявити наступне: цей твір помітно відрізняється серед інших і за проблемно-

тематичним спектром, і за художньою репрезентацією певних ідейно-художніх концептів. Не пориваючи із усталеною літературною традицією, не розриваючи певний шаблон, письменникові все ж таки вдається написати твір, який вдало поєднає традиційне та новаторське в лоні єдиного художнього твору, при чому його роман стане не тільки досягненням літературним, але й стане досягненням кінематографічним.

УДК 81'255.2:6:669

Таран В.Р.¹, Тарасенко К.В.²

¹студ. гр. ГФ-322 ЗНТУ

²канд. філол. наук, доц. ЗНТУ

Таран В.Р., Тарасенко К.В.

ПЕРЕКЛАД ТЕКСТІВ МЕТАЛУРГІЙНОЇ ГАЛУЗІ: ОСОБЛИВОСТІ І СТРАТЕГІЇ

Переклад текстів металургійної галузі є специфічним сегментом перекладознавчого дискурсу, який вимагає не тільки наукового осмислення, але й активного пошуку перекладацьких методів, прийомів та стратегій.

В процесі перекладу текстів металургійної галузі перекладач стикається з проблемою багатозначності терміну. Саме цій проблемі присвячено чимало дослідницьких робіт, в яких науковці розглядають і проблеми визначення терміну (О. Реформатський), і його місце в системі мови (В. Даниленко), і способи утворення (Г. Винокур, А. Д'яков), і власне специфіку перекладу (Н. Котелова). Найбільш поширеним способом перекладу термінів є переклад за допомогою лексичного еквіваленту, калькування, транспозиції, рідше описового перекладу. При перекладі металургійних термінів зазвичай використовують конкретизацію, додавання та перестановку слів. Неабияку складність при перекладі створюють і складні терміни, оскільки перекладачеві необхідно з'ясувати, в якому порядку слід розкривати значення даного словосполучення.

Тексти металургійної галузі також насичені неологізмами. Проблема поповнення словникового складу розглядається в багатьох наукових дослідженнях, як вітчизняних (О. Гармаш, С. Єнікєєва, Ю. Зацний, А. Янков) так і зарубіжних (Ю. Волошин, Л. Хахам). Неологізмами і критеріями виділення їх як одиниці займалися такі лінгвісти як Р. Намітокова (дослідниця пропонує розділити нові слова на дві групи: неологізми та новоутворення та вважати останні синонімічними поняттю okazіonalіzm) та В. Розен (вважає за потрібне всі лексичні новації, позначити одним узагальнюючим терміном – «лексичні інновації», а неологізми як «усталені», узуальні одиниці мови вважати «поодиноким випадком»; терміни ж «новоутворення» і «неологізм» є повністю взаємозамінними). Незважаючи на таке різноманіття наукових підходів, зага-

льна теорія неологізмів розроблена недостатньо. Причиною появи неологізмів є швидкий розвиток сучасних галузей діяльності людини. В зв'язку з цим виникають проблеми перекладу цих нових слів, оскільки в словниках вони відсутні. Основними способами перекладу неологізмів в текстах металургійної галузі є калькування, транслітерація та описовий метод. Для них існують декілька варіантів перекладу, один з яких (необов'язково найкращий) виходить із вжитку.

Проблемами інтерлінгвістики займалися такі вчені як А. Білецький, В. Фрід, О. Шахрай, В. Акуленко, О. Есперсен, А. Дьякова. Загалом переклад справжніх інтернаціоналізмів не викликає труднощів у перекладача. Тим часом існують слова, які асоціюються та ототожнюються у двох мовах в плані змісту або по використанню неповністю відповідають або навіть повністю не відповідають один одному. Саме тому слова такого типу отримали назву «хибних друзів перекладача». Оскільки оптимального варіанту перекладу інтернаціоналізмів майже не існує, можна говорити про складність перекладу різних інтернаціональних слів залежно від контексту і про вплив цього перекладу на зміст тексту. Головне завдання перекладача в цьому випадку – підібрати правильну еквівалентну одиницю, що задовольняє змісту і прагматичним функціям тексту.

Особливістю тексту металургійної галузі є насиченість скороченнями. Скорочення – тенденція до зменшення обсягу інформації. Питанню абревіацій в англійській мові присвячено дослідження В. Борисова, Л. Каховської, А. Соколенка, Е. Ожогіна, О. Косарева, Ю. Зацного та ін. Для того щоб передати скорочення мовою перекладу використовують прийом транскодування.

Тож певними перекладацькими стратегіями при перекладі текстів металургійної галузі можна вважати дві основні стратегії стратегія до «перекладу змісту, а не оригіналу», (мається на увазі не сліпе копіювання форми) та стратегія максимального відтворення змісту оригіналу: прямий, дослівний, буквальний переклад (якщо він можливий). Саме дотримання цих стратегій уможливило створення максимально адекватного, якісного і точного перекладу.

УДК 811.111'255.2:004

Журенко А.А.¹, Лазебна Н.В.²

¹ студ. гр. ГФ-311, ЗНТУ

² канд. філол. наук, викл. ЗНТУ

Журенко А.А., Лазебна Н.В.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ВПЛИВ ВЕРБАЛЬНИХ ТА НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ АНГЛОМОВНОГО КОМП'ЮТЕРНОГО ДИСКУРСУ

У зв'язку з глибокою внутрішньою диференціацією галузі комп'ютерних технологій і комп'ютеризацією різних сфер людського життя,

можна говорити про існування особливостей мови програмістів, користувачів ПК, хакерів, та виокремлення так званої «мови» Інтернету. Англомовна комп'ютерна лексика стрімко поповнюється різними частинами мови: крім іменників та дієслів, використовуються численні прикметники (*bogus* – нефункційний), прислівники (*automagically* – несподівано добре). В англійській мові прийнято розрізняти морфологічний та лексико-семантичний типи словотвору. Найбільш продуктивними в утворенні англомовної комп'ютерної лексики вважають п'ять типів словотвору: 1) афікація (*scanner, programmer, gigabyte*) 2) слово-/основоскладання (*database, motherboard, bitmap*); 3) конверсія (*to backspace, to alt-tab, download*); 4) телескопія (*hackintosh, advervation, anticipointment*); 5) скорочення та аббревіація (*doc; app; DIAFYO – Did I Ask For Your Opinion?*).

Метафоризація та метонімізація є продуктивними способами лексико-семантичного словотвору у сучасній англійській мові сфери комп'ютерних та інформаційних технологій. Цим способом утворено наступні лексичні одиниці: *bug, firewall, mailbomb, Columbo site, mouse potato*. Значною мірою на утворення нових лексем досліджуваної галузі впливає принцип "економії зусиль", коли користувач ПК натискає клавіші клавіатури меншу кількість разів. Хоча такі дії і призводять до значних відхилень в орфографії: наприклад, навмисної заміни і пропускання літер *tone* → *phone*; заміна *s* на *z* у закінченні форми множини: *warez, filez, tunez, gamez* та ін., вони вказують на "динамічність" англомовної комп'ютерної лексики, яка змінюється і поповнюється, відображаючи та пристосовуючись до потреб сучасної людини. Також, користувачі ПК часто вживають рядкові літери замість великих, щоб не витрачати зусилля на натиснення клавіші верхнього регістру. Принцип економії й зручності також діє і тоді, коли не натискається клавіша пропуску або дефіса, що призводить до написання складних слів разом: *startup, homepage, email*.

Ще однією специфічною рисою сучасної англомовної комп'ютерної лексики є існування в ній вигуків-емотивів. Наприклад, утворено несхвальні вигук типу *furrfu, sheesh, bleetch*; вираз досади – *blargh!*, радості – *bang!*, відрази – *barf!* та інші. Також, чітко виявляється цифрова та знаково-символічна основа англомовного комп'ютерного комунікативного простору. Цікавим є злиття символу @ з іншими словами з подальшим переосмисленням складних слів, що утворилися: *atcommand, @-party, @-address, @café*.

Експресивність англомовного текстового простору реалізується за рахунок поєднання вербальних і невербальних засобів передачі повідомлення, яскравим прикладом яких можуть слугувати так звані «смайли» і «емотикони», які безпосередньо виражають відчуття, емоції, настрої людини через образи. Іншим прикладом безпосереднього виразу емоцій і настроїв користувача можуть бути різноманітні графічні комплекси:

- випадки множинного повторного написання букв: yeeessss, aaaahhhh, hiiiiiii, oooots, soooo, aaaiiee, yaauu;
- перебільшене множинне написання знаків пунктуації whole????, hey!!!!, see what you started????;
- використання всіх заголовних літер замість рядкових для виразу емоційного наголосу: ISAIDNO;
- позначення логічного наголосу за допомогою клавіші «зірочка»: The *real* answer. This is a *very* important point.

Отже, лексика сучасних англomовних текстів сфери комп'ютерних та інформаційних технологій характеризується стилістичною неоднорідністю. Хоча вербальні та невербальні засоби експресивності не є характерним явищем науково-технічних текстів, вони широко використовуються в досліджуваних типах текстів різного спрямування для того, щоб надати їм емотивності, а також виділити певну важливу інформацію, донести її до читача в більш ефективний спосіб, полегшуючи її сприйняття, розуміння та запам'ятовування. Вербальні та невербальні засоби сучасних англomовних текстів сфери інформаційних та комп'ютерних технологій визначаються своєю динамічною природою, постійним розвитком та поповненням на різних мовних рівнях, що зумовлено глобальними змінами сучасного суспільства та його технологізації, ролі людини у ньому і її потребою полегшити свою самореалізацію та зробити її якомога ефективнішою.

УДК 801.7

Башмаков Д.С.¹, Каширіна І.В.²

¹студ. гр. ГФ-311, ЗНТУ

²викл. ЗНТУ

Башмаков Д.С., Каширіна І.В.

ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ В ЖАНРИ НАУКОВОЇ СТАТТІ

У сучасному літературознавстві термін «жанр» (від франц. Genre – рід, вид) вживається в різних значеннях. Одні вчені відповідно до етимології слова називають так літературні роди: епос, лірику і драму. Інші під цим терміном мають на увазі літературні види, на які поділяється рід (роман, повість, оповідання і т.д.). Це розуміння є, мабуть, найпоширенішим.

Наукова робота будь-якого писемного жанру являє собою оформлений чинними нормативними засобами наукової мови зміст (смісл, сутність) наукових фактів, явищ, теорій, гіпотез, експериментів.

Наукова стаття є одним із видів публікацій, в якій подаються проміжні або кінцеві результати, висвітлюються конкретні окремі питання за темою

дослідження, фіксується науковий пріоритет автора, що робить її матеріал надбанням фахівців.

Під інтертекстуальністю розуміємо багатовимірний змістовно-смысловий зв'язок одного дискурсу з іншим дискурсом як в рамках одного цілого дискурсу (окремий випадок міждискурсивної взаємодії: посилення, цитати, перекладання), так в межах єдиного смыслового простору, заповненого дискурсами, що мають одну концептуально-смыслову і тематичну спрямованість.

Згідно з Корольовою Н.В., для виокремлення засобів реалізації інтертекстуальності можна використовувати діалогічну інтертекстуальну єдність, а для виявлення способів її реалізації – діалогічний інтертекстуальний блок.

Засобом реалізації інтертекстуальності є дискурсивний маркер – слово, словосполучення, предикативна конструкція, які актуалізуються в структурі наукового дискурсу на лексико-синтаксичному рівні, для введення в структуру дискурсу іншого дискурсу, а також слугують для створення зв'язності наукового дискурсу. Дискурсивні маркери інтертекстуальності можуть бути трьох типів:

а) маркери (сполучники), що носять загальноживаний характер (19,3%), служать як для вираження інтертекстуальності в науковому дискурсі, так і для створення зв'язності будь-якого дискурсу;

б) власне інтертекстуальні маркери (66,4%), які слугують тільки для актуалізації інтертекстуальних зв'язків;

в) нульовий або графічний дискурсивний маркер (14,3%), що характеризується відсутністю будь-яких лексико-синтаксичних показників на чужорідний текст, впізнавання ж чужого тексту відбувається в основному за рахунок використання лапок, квадратних і круглих скоб, символів і цифр різних регістрів.

Основна функція виділених дискурсивних маркерів полягає у введенні в структуру одного дискурсу фрагментів іншого сполученого з ним дискурсу.

СЕКЦІЯ «ДИЗАЙН»

УДК 658.512.2:75.05

Демиденко О.І.

доц., Засл. худож. України, зав. каф. «Дизайн» ЗНТУ

Демиденко О.І.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ РИСУНКУ ГІПСОВОЇ ГОЛОВИ ЛЮДИНИ

Гіпсова модель нерухома, однорідна щодо матеріалу, фактури та кольору, що допомагає зосередити увагу на формі.

Установити модель треба таким чином, щоб лінія очей моделі перебувала на рівні очей того, хто рисує. Це дозволить уникнути складних ракурсів. Краще освітити натуру верхнім бічним світлом, який дає чіткі межі світлотіні, що допомагає активному об'ємному сприйняттю форм.

Робота починається з розміщення зображення голови на аркуші паперу – це перший етап.

Розмір зображення визначається пропорціями голови – відношенням висоти до ширини. Рисуючий повинен навчитися красиво заповнювати площину аркуша паперу.

Композицію рисунка в кожному окремому випадку треба вирішувати особливо.

Другий етап роботи – визначення характеру форми голови, її пропорцій і нахилу. На цьому етапі побудови рисунка потрібно знайти загальний характер форми голови, правильно встановити нахил і поворот голови, а так само основні пропорції.

Щоб знайти нахил голови, подумки з'єднайте прямою лінією перенісся й середину підборіддя й уявіть, який кут утвориться між цією лінією й уявленою вертикально.

Правильно визначивши кут нахилу профільної лінії з вертикальною, знайдете й потрібний нахил голови. Не треба забувати про явища перспективи, тобто точно встановлювати горизонт, напрямок поверхонь, що йдуть у глибину, закономірність перспективного скорочення.

Зображення спочатку намічається дуже легко (ледве торкаючись олівцем паперу). Це дасть можливість надалі, не застосовуючи гумки, вносити виправлення й уточнення.

Для ознайомлення із закономірностями пропорційного членування голови на частини корисно привести стародавні канони.

Лицьова частина голови ділиться на три рівні частини: від лінії покриву волосся до надбрівних дуг, від надбрівних дуг до основи (кореня) носа й від основи носа до основи підборіддя.

Відрізок від надбрівних дуг до основи носа, у свою чергу, ділиться ще на три рівні частини: між першою (від надбрівних дуг) і другою частиною проходить лінія розрізу ока, що перетинає куточки очей і слізники.

Відрізок між основою носа й основою підборіддя теж ділиться на три рівні частини: між першою й другою лініями проходить середня лінія рота, що найчастіше називають лінією розрізу губ.

Відстань між очима дорівнює ширині (величині) ока. Висота вуха дорівнює довжині носа. Знайомство з пропорціями допомагає правильно бачити натуру.

Третій етап побудови зображення має на увазі знайомство з особливостями конструктивної будови голови, більш глибоке вивчення анатомії. Щоб вільно впоратися із цією роботою, необхідно ознайомитися зі схемою конструктивної будови голови.

Щоб знайти поверхні, що утворюють об'єм, користуються лініями, які ніби розкреслюють форму голови на плани, розкриваючи конструктивну сутність об'єму.

Четвертий етап роботи – пластичне моделювання форми. Тут дуже важливо простежити взаємозв'язок конструкції зі світлотінню, правильно розібратися в пластичній формі голови й правильно зрозуміти її об'єм.

Для того щоб полегшити це завдання, варто скористатися методом узагальнення форми, що допомагає правильно знайти й виразити в рисунку «велику форму» (зображення форми предмета без деталей).

Наприклад, форма шиї розглядається як форма циліндра, форма голови – куля. Після цього приступаємо до детального пророблення голови.

На цьому етапі роботи поглиблюються знання по анатомії, навчаються розбиратися в пластичній формі голови, закріплюються знання щодо перспективи. Для більш поглибленого вивчення форм людської голови рекомендується перевіряти місце розташування кісток і м'язів за таблицями анатомічного атласу. Остаточню обробляється рисунок кожної деталі, стежачи за плавністю переходів тональних співвідношень, виявляються рефлекси й матеріальність предметів.

На останньому етапі підводяться підсумки зробленої роботи, перевіряється загальний стан рисунка, підкоряючи деталі цілому.

Узагальнення починається з перевірки й уточнення пропорцій голови, потім перевіряються тональні співвідношення. Тут необхідно ще раз відзначити найтемніше і найясніше місце в натурі й, зіставляючи півтони, привести рисунок до цілісного рішення.

Потім треба звернути увагу на ступінь пророблення деталей. Деталі далекого плану повинні бути менш пророблені, деталі переднього плану – більше.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ НЕЛІНІЙНОГО ДИЗАЙНУ

Дух нелінійного дизайну ХХІ ст. – це новий стиль мислення, що опановує нелінійності і нові динамічні принципи формоутворення, які характеризують нелінійне мислення як таке. Нелінійність у дизайні визначається перш за все особливою технологією моделювання дизайнерської форми; нелінійне комп'ютерне моделювання звертається не скільки до звичної для дизайнера геометрії, стільки до обчислювального мислення, що орієнтується на нелінійні процеси. Розвиток сучасних форм дизайну є прагненням онтологічної вкоріненості людини в бутті заради внутрішнього обґрунтування своїх дій. Розмивання онтологічних засад, характерних для всього ХХ ст., пройшло під знаком модернізму, а також постмодерністська констатація кінця історії з її відмовою від ідеї Порядку, загострили кризу онтологічної проблематики. Нові уявлення про світ, що виникли в контексті парадигми нелінійності, вносять до них тему онтологічності, взаємопов'язаності речей, накреслюють контури їх стійкого розвитку, хоча й ефемерного і тимчасового. Важливо те, що ідея Порядку, присутня в нелінійній парадигмі, тотожна з ідеєю Хаосу. Уявлення про нелінійність актуалізують енергію самого дизайну як систему і чим більш суттєвим стає осмислення онтологічних основ творчості, тим чутливіше прислуховується дизайнер до симфонічного звучання складної структури світобудови. Відкриттям для нелінійного дизайну стала можливість працювати з саморегульованими системами, адже з'явився доступ до так званого «зворотного зв'язку», до імітації «цільової поведінки» нової форми, що виводить дизайн зі звичного стану статичності, надає динамізм його внутрішній структурі. Це здається неможливим, але хаотичність стає відправною позицією для ряду дизайнерських форм. Випереджаюче теоретизування – необхідна умова оптимізації феномена дизайну та професійної дизайнерської діяльності. Оптимізація дизайну – це нові уявлення просторової реальності, зміни самих екзистенційних параметрів існування людини, що створює нову космогонію буття, формує нову космічну свідомість. Відкриття цього нового простору означало зведення реальності до символу, який містить у собі певні смисли і цілісну картину буття, творення нової універсальної мови для виявлення духовної чистоти, вищої «неземної» космічної досконалості, енергетичної напруженості сил, символіки постійно і безкінечно відтворюючих енергію певних просторових сил.

Нелінійний дизайн – це пошук сценаріїв, які виражають майже сюрреалістичну одночасність, мають виразні можливості до нових дизайнерських формоутворень і розглядаються як багатошарові структури, складені із несумісних модусів, акцентуючи увагу на енергетиці просторових конструкцій, що сполучаються із загадковістю супрематичних багатокольорових образів багатотекстурної структури нелінійного дизайну, його експресії, вишуканості, витонченості, нереальності форм, створюючи ефект метафізичного пейзажу. Нелінійний дизайн, як і будь-яке мистецтво, зберігає свою істотну сутність, виступаючи проти банальностей повсякденного життя, споживацького цинізму, проти застарілих культурних кліше, проти ортодоксального функціоналізму. Сучасна концепція нелінійного дизайну відкидає ситуацію покинутості, хаотичності, естетики, насильницької розрухи з її ризиком виходу до позаестетичного простору, агресії, ортодоксальної загрози, асимілює ряд історичних, урбаністичних, естетичних, неофутуристичних ідей. Ламаючи принципи просторової ієрархії, вона найближча до «реальності мрії» М. Фуко, до гуманізації урбаністичного структурування, парадоксального поєднання радикалізму з гуманізмом, іронією і навіть сарказмом.

Новітні тенденції в нелінійному дизайні базуються на концепції біфуркацій І. Пригожина, фрактальних ідеях сучасної фізики, дельозівській концепції динамічної «складки» як слідів розриву, що виникають як наслідок гри світових енергій, і знаменує перехід від поетики різоми, невизначеності, заплутаності до поетики складної топологічної структуризації, що відображає ідею самоорганізації органічних структур, відходу від архітектонічної системи модернізму, побудованої на динамічній (енергетичній) взаємодії елементів чистої геометрії, що створює дискурс нелінійної динаміки. П. Ейзенман вважає, що еволюція дизайнерського дискурсу в контексті нелінійного дизайну є переосмисленням значущих дизайнерських категорій (користь, краса, міцність); спосіб такого переосмислення, у викладі В. Кутирьова, базується на усвідомленні різниці між чистою опозицією і опозицією з наявністю іншого смислу всередині. П. Ейзенман, актуалізуючи поняття гротескності, звеличує його в системі бінарної опозиції з прекрасним: термін «гротеск» мислиться ним як негоція, піднесене ж – антиподом прекрасного, що існує всередині нього і тягне за собою ідею потворного, деформованого, неприродного, а значить, і ідею гротеску. Така деконструкція зазначеної бінарної опозиції змінює баланс в опозиції «конструкція – орнамент», розширюючи систему термінів хтонічного характеру (типу різоми). Далі можна прийти до розширеного поняття прекрасного, яке вбере в себе поняття обурливого, потім до розширення поняття раціонального, яке вбирає в себе ірраціональне.

В нелінійному дизайні використовуються категорії самоорганізації, нерівноваженості, порогових станів, уявлення про феномени миттєвих перетворень хаотичних систем в упорядковані. Комп'ютерні технології дозволяють проводити дослід, розраховані на непередбачуваність результату, (так звані «порогові технології»), а також оперувати термінами евклідової геометрії – «солітонами», «гіперкубами», «фракталами». Рухаючись у цьому напрямку, нелінійний дизайн сам виявляє здатність до свого роду відкриттів у сфері створення форми. Ознака нелінійності надає їй як системі безліч особливих властивостей, тоді як раніше вважалося, що вони з'являються як наслідок зовнішніх впливів. Інтуїція лінійних систем поки що сильніша і вивчені вони сучасною наукою досконаліше; технічне їх вирішення відоме і засвоєне, але прийшов час, коли людина намагається застосувати нові знання про нелінійну парадигму в різноманітних сферах діяльності, в тому числі і дизайні.

Створення нелінійного дизайну є унікальною дизайнерською творчістю, що генерує органічний простір-час. Отже, нова наука, відрефлектована сучасним дизайном, – це нова мова, нові метафори, нові парадигми мислення, нові інноваційні технології. На цьому шляху розвитку дизайнерська думка може взяти на себе особливу відповідальність – відповідальність за формування метафор, що використовуються в дизайні і знаменують собою новий стиль, нову систему значень, нову іконографію, нові образи і нові дискурси, що відповідають духу часу. Нелінійний дизайн виступає як новий рух на початку XXI ст., як рух, що детермінується науками про складності, і є викликом не тільки для ньютонівської парадигми, але і всього традиційного дизайну.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деррида Ж. Послания //О почтовой открытке от Сократа до Фрейда и не только: Пер. с фр. Г.А.Михалкович. Мн.: Современный литератор, 1999.- С.7.-400 с.
2. Фуко М. Слова и вещи. Археология гуманитарных наук: Пер. с фр. СПб: А-cad, 1994.-406 с.
3. Eisenman P. The End of Classicot: the End of the End, the End of the Beginning perspecta: the Vale Architectural Journal, 1984.-V 21.-P. 214
4. Резниченко Г.Ю. Язык нелинейной динамики в описании процессов эволюции систем разной природы. Языки науки – языки искусства //Тезисы VII международной конференции «Нелинейный мир» Суздаль 24–29 июня 2002.-Ижевск, 2002.-С. 80.
5. Добрицына И.А. Нелинейная архитектура 1990-х //Искусство времени, 2001.-№ 2.-С. 277–309.

*Коваль Л.М.***ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМОУТВОРЮЮЧИХ
ВЛАСТИВОСТЕЙ КОЛЬОРУ**

Експериментальні дослідження формоутворюючих властивостей кольору проводили такі вчені, як А.В. Єфімов, В.Й. Кравець, Н.Є. Трегуб. Явище хроматичної стереоскопії, або «виступання-відступання» кольорів, експериментально було досліджено спочатку лише на трьох основних кольорах (жовтий, червоний та синій) А.В. Єфімовим (Росія, МАРХІ, 1973 р.). Основні методичні принципи, що були застосовані у відомих дослідженнях формоутворюючих властивостей кольору, зводяться до вираження поліхромної форми через монохромну (білу) форму-модель, висота якої нарощувалася шарами з ватману в залежності від ступеню «виступання» одного кольору у порівнянні з розміщеним поряд іншим кольором (А.В. Єфімов), або візуальне порівняння та підрівнювання розмірів хроматичних та ахроматичних об'єктів (Р.А. Канічева). Методика, що була застосована Н.Є. Трегуб, включала: лабораторний експеримент зі зразками кольору, які розміщувалися у спеціально сконструйованій установці з підсвічуванням люмінесцентними лампами; проведення візуального аналізу архітектурної поліхромії в натурі за допомогою виготовленого атласу кольорів (12 таблиць, 432 зразка з маркуванням літеро-цифровими позначеннями А.Г. Манселла); кольорове моделювання об'єктів дизайну. З метою одержання достовірних результатів в експериментальному дослідженні коректуючих функцій кольору, проведеному Н.Є. Трегуб в інтер'єрі та екстер'єрі протягом тривалого часу (1986–1990 рр.), прийняли участь понад 400 чоловік. У результаті експериментів дослідницею вперше була встановлена шкала стереоскопічності для восьми взаємодоповнюючих кольорів кола та виявлена закономірність, яка підтверджує гіпотезу А.В. Єфімова про рівність відстані жовто-синьої області і суми відстаней між кольорами решти частини кольорового кола, що поширює діапазон знань про кількісну міру «виступання-відступання» кольорів [2].

Сучасним науковим осередком, де детально вивчаються властивості світла і кольору, із залученням для експериментів передових технологій є Центр кольору й світла (FLZ) при Цюрихській вищій школі мистецтв. Дослідники центру фокусуються на вивченні ефектів, що обумовлюють різні форми взаємодії світла й кольору, та в плановому порядку розробляють пізнавальні й прикладні дослідницькі проекти, працюють над взаємозв'язками в межах і за межами різних галузей науки. Результати діяльності цього центру відображені в звітах із вже завершених дослідницьких проектів.

«FarbLichtLabor» (2004–2006 pp.) – це детальне вивчення проекційного світла, в результаті якого дослідниками розроблено методи й продукти для вивчення інтерактивно-чуттєвого сприйняття проекційного кольорового світла. Результати були представлені на виставці «FarbLichtLabor» у м. Диттинг-хаус у співробітництві з Музеєм дизайну м. Цюрих і оприлюднені в формі мультимедійної публікації «Farben zwischen Licht und Dunkelheit» («Кольори між світлом і пільмою») [1].

«LED-ColourLab» (2008–2009 pp.) – серія експериментів із взаємодії динамічного LED-світла й кольорових поверхонь, а також розробка й втілення прототипів інноваційних додатків. Найважливіші результати досліджень були представлені широкій громадськості на виставці «LED-Licht und Farbe inszenieren» («Демонстрація світла світлодіодів і кольору») у Музеї ремесел м. Вінтертур та опубліковані в мультимедійному звіті «LED-ColourLab» [3].

Дослідниками розглядалися як питання сприйняття кольорів при змінному LED-освітленні на поверхнях, матеріалах і в кімнатах, так і залежність адитивного і субтрактивного змішування кольорів від світлового випромінювання при LED-освітленні. Зокрема, було виявлено, що тонкі кольорові відмінності в структурі самої поверхні перекриваються світловими ефектами LED та інших джерел світла і перестають бути видимими.

«Farbe&Licht» (2010–2011 pp.) – робота над оновленням світло-кольорової теорії та адаптацією існуючих колірних систем до сучасного середовища, створення інтерактивного навчального інструментарію, програмного забезпечення для моделювання світло-кольорової взаємодії у віртуальному середовищі. Проект також включає в себе світло-кольорові інсталяції, які дають можливість відчутти комплексні світло-кольорові ефекти, демонстрацію й можливість оцінки на спеціалізованій конференції «Farbe in der Bildung» («Колір в освіті»), публікацію «Farbe&Licht» («Колір і світло»).

ЛІТЕРАТУРА

1. Офіційний сайт Центру кольору і світла при Цюрихському університеті мистецтв на базі Інституту дизайну і технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.colourlight-center.ch
2. Трегуб Н. Є. Результати експериментів з кількісної оцінки формують-ворюючої дії кольору в об'єктах архітектури і дизайну в контексті візуальної комфортності міського середовища [Текст] / Н. Є. Трегуб // Комунальне господарство міст: наук.-техн. зб., вип. 69. (Серія: технічні науки та архітектура). – К. : «Техніка», 2006. – С. 363–368.
3. LED-ColourLab. Zürcher Hochschule der Künste. – Zürich, 2009. – 115 p.

КОЛІРНЕ РІШЕННЯ МАКЕТНОЇ ЧАСТИНИ ДИЗАЙН-ПРОЕКТІВ

У творчості не існує безперечних догм і абсолютних законів. Індивідуальні особливості художника, реальний рівень його обдарованості і професійної підготовленості – головні критерії, від яких, по суті, і залежить талановитість створюваних ним творів. Домінуюча теорія «сушить» роботу, робить її шаблонною, позбавляє індивідуальності. Більше того, така робота, втрачаючи жвавість, виглядає нудною і малопривабливою. Іноді свідомо відмова від звичних стереотипів народжує свіжі креативні рішення.

Це безперечно, проте, зовсім не варто скидати з рахунків критерій «підготовленість». А він означає, що без оволодіння знаннями композиції, законів формоутворення і основ кольорознавства без набуття власного досвіду образного моделювання і практичної роботи, без знання властивостей матеріалів і їх характеристик навряд чи можна назвати себе висококваліфікованим фахівцем.

Це в повній мірі стосується і завершальній операції виготовлення макету, яка переважно закінчується фарбуванням. При уявній простоті порівняно з самим створенням макету, від фарбування багато в чому належатиме його «товарний вид». Тут питання навіть не в тому, які фарбувальні матеріали вибрати. Сучасний ринок не відчуває дефіциту в різноманітності пропонованих варіантів. Головне питання – питання естетики : як макет зрештою повинен виглядати, на якому варіанті колірному рішенні зупиниться, яку міру інформативності повинен мати?

В зв'язку з цим доречно нагадати, що макет не повинен повідомляти ні про що зайве, а окремі його деталі не повинні «кричати» і «випадати», тим самим руйнуючи цілісне восприйняття. Навпаки головна роль фарбування – як би «зібрати макет» в єдине ціле, щоб макет став не лише інформативним, але і «утримував» композиційну цілісність. Для досягнення цієї гармонії необхідно усі його компоненти підпорядкувати одній мірі умовності, узагальнення, надати усім їм єдиний характер. Отже паралельно з надважливим питанням естетики макету витікає і питання про допустиму міру цієї умовності.

Великий досвід прем'єрних показів свідчить про те, що демонстраційні макети доцільніше представляти у світлих стриманих тонах, тим самим попереджаючи небажані зорові ефекти, які можуть в тому або іншому ступені впливати на сприйняття і оцінку нововведень, пропонованих дизайнером. Світлі об'ємні моделі переконливі при будь-якому масштабі їх виготовлення, вони несуть в собі певну художньо-проектну культуру, професійну вишуканість і стриманість. На світлих ахроматичних поверхнях читабельна графіка, вигідно підкреслюється пластика рельєфу, добре «працюють» дрібні деталі.

Ефектні макети, які забарвлені у світлий яскравий колір, фотогенічні контрастно вирішені макети, коли домінуючий світлий відтіняється темним матовим забарвленням фрагментів і деталей.

Трохи перефразувавши «в невідгідному кольорі» на тлі світлих макетів безнадійно програють макети, окрашені в темні кольори.

Естетичні властивості матеріалів і покриттів знаходяться в прямій залежності від масштабу моделі – умовність масштабу неминуче спричиняє за собою і умовність в обробці і колірному рішенні. У масштабному макеті може повністю не сприйматися те, що ефектно виглядає на промисловому виробі. Принцип розумної достатності потрібний при насиченні макету дрібними деталями з подальшим їх забарвленням в інші кольори: надмірна їх кількість заважає цілісному сприйняттю стилю, читабельності основної ідеї. З цієї ж причини, з великою часткою обережності, треба відноситися і до забарвлення макету дзеркально-кричущими лаками і емалями, хромованим і енудированим деталям і так далі. Незнання або ігнорування цього може повністю звести нанівець усі зусилля, і макет стане більше нагадувати аматорський сувенір або іграшку.

УДК 658.512.2:75.05

Дуднік М.Г.

старш.викл. ЗНТУ

Дуднік М.Г.

МОТИВАЦІЯ ТВОРЧОСТІ НА ПЕРЕДПРОЕКТНОМУ ЕТАПІ

У проектуванні, як і у будь-якому іншому творчому процесі, існують напрацьовані підходи, успішні і менш успішні. Використовуються деякі алгоритми в підході до проектування: від аналізу проектної ситуації, постановки проблеми і до розробки концепції.

Як відомо, проектування одних дизайн-об'єктів носить вільніший характер, як-то предметів меблів, ніж інших, приміром, верстатного устаткування, де свобода проектувальника обмежена. Для мотивації творчості у студентів в навчальному процесі основ проектування, нас цікавить, передусім, перша група дизайн-об'єктів.

Мета курсу проектування – сформувати у студентів навичку рішення комплексу проектних завдань. Сама по собі мета – навчити проектувати – не цілком коректна, оскільки творчість не є ремесло. Навчання проектним навичкам не повинне перешкоджати свободі творчого розвитку. Принциповим є формування ініціативної, самостійної творчої особи. Не передача інформації за принципом – від майстра учневі, а навчання методиці, алгоритму дій, які дозволять створювати індивідуальні проектні рішення.

Частиною такого алгоритму може бути генерування ідей на передпроектному етапі – створення абстрактних композицій, що символізують функціональний і образний початок заданого об'єкту. Для створення нестандартних форм, форм, які не несуть характеристик стереотипних рішень, має сенс піти в площину абстрактного формоутворення. Таким чином, при проектуванні меблів поставити перед студентом завдання розробки декількох концепцій на основі образних характеристик геометричних форм, як-то вербальні форми: «діловий», «пружний», «харизматичний», «ліричний». Необхідно не лише розвинути у студента проектну навичку, але збудувати структуру творчої особистості, що дозволить йому надалі професійно відбутися, не втративши своєї індивідуальності. Адже, студенти, які прийшли у ВНЗ вже отримали деякий візуальний досвід доквілля, придбали ряд «дорослих комплексів» і стереотипів. Часом, це є деяким «якорем», що заважає відправитися у вільне творче «плавання». У зв'язку з цим, необхідно повернутися до щирості сприйняття світу, до вільного творчого сприйняття світу, розвиваючись в проектуванні як у грі – легко і безпосередньо. Образна складова є принциповою в розвитку студентів з самого початку їх творчого становлення. Розвиток образного мислення є найважливішою складовою, нерозривно пов'язаною з дизайн-формой і простором.

Під час курсової роботи студенти розробляють формально-образні композиції – як площинні, так і об'ємно-просторові. Паралельно вони опановують первинні поняття функції і навички функціонального моделювання.

Об'ємно-просторові композиції – важливий етап переходу до роботи з формою – від плоских, графічних зображень до тривимірних моделей.

Вербальна емоційно-чуттєва модель послідовно – від площинних елементарних і складних композицій – утілюється в модель об'ємну.

Представлена методика не лише не претендує на роль догми, але, більше того, знаходиться в постійному розвитку. В даному випадку це лише фіксація етапу безперервного пошуку і спільного експерименту студентів і викладачів.

УДК 75.03

Поддубко К.В.

старш. викл. ЗНТУ

Поддубко К.В.

ПОРТРЕТ ЖИВОЇ НАТУРИ В ЖИВОПИСУ

Всі видатні теоретики та дослідники мистецтва завжди визнавали портрет одним з найзначущіх жанрів образотворчого мистецтва. На основі історичного аналізу розвитку портретного жанру та особистого досвіду художньої творчості, у статті зроблено спробу по новому обмірковувати методику навчан-

ня студентів спеціальності 6.020207 «Дизайн» ремеслу відображення живої натури засобами живопису.

Портрет (фр. *portrait*, від давньофранц. *portraire* – «відтворювати будь що риска до rischi») – зображення будь-якої людини чи групи людей художніми засобами [4]. Портрет мусить передавати індивідуальні особливості, неповторні риси, що належать конкретній моделі (модель – людина, яка позує майстру при роботі над художнім твором).

Мистецтво портрета виникло кілька тисячоліть тому. Вже у Стародавньому Єгипті з'явилась необхідність увічнити ту чи іншу видатну особу (насамперед – керманіча країни), передати її життя та діяння в камені або у стінному розпису. У Стародавній Греції та Стародавньому Римі станкового живопису не було, тому мистецтво портрета яскраво розквітло у скульптурі.

Великий інтерес представляють живописні портрети, створені в Єгипті в I–IV століттях н.е., їх називають фаюмськими. Ці зображення виконували ритуально-магічні функції. З'явилися вони в епоху еллінізму, коли Стародавній Єгипет був захоплений римлянами. Фаюмські портрети створювалися в техніці темпері або енкастики. У цих творах вражає вміле світлотіньове моделювання і використання кольорних рефлексів. Прийоми роботи в техніці енкастики, винайдені в сиву давнину, успішно застосовують сучасні майстри олійного живопису.

Таким чином, на розвиток портретного жанру впливають дві тенденції – прогрес технічних образотворчих навичок, наприклад, оволодіння анатомією і композицією, умінням побудувати полотно, а також зміна уявлень про значущість людської особистості. Найвищих вершин портрет досягає в період віри в можливості людини, її розум, її перетворюючу силу. Часом розквіту портретного жанру вважаються епоха Відродження, XVII і 2-а половина XVIII століть.

Державним стандартом вищої освіти за спеціальністю 6.020207 «Дизайн» передбачено вивчення живої натури засобами живопису, починаючи з 2 курсу. Методика викладання живопису, застосовувана на кафедрі «Дизайн» ЗНТУ, полягає в розробці системи принципів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що покликане забезпечити перехід професійної підготовки дизайнера від пізнавально-творчої до перетворююче-творчої діяльності. Про деякі методичні прийоми ми вже згадували у попередніх статтях [2–3].

Сенс портретного жанру полягає в тому, щоб передати індивідуальні якості конкретної людини. Важливо, щоб вже на стадії навчання, при створенні образу студент навчився відбирати характерні риси моделі, намагався розкрити внутрішній світ натурника, активно використовуючи кольорні співвідношення і рефлекси. Методика практичних занять передбачає поступове ускладнення натурних постановок, як у відображенні пластичної форми, так і

в колористичному відношенні. Портрети розрізняються за форматом: головні (оплічні), погрудні, поясні, по стегна, по коліна, на весь зріст.

У живопису колір є основним виразним засобом, тоді як у дизайні значення кольору прикладне, він служить для підкреслення форми, посилення її змісту. Так виник методичний прийом в пошукових ескізах натурних постановок широко використовувати стилізовані, формальні колірні схеми [1].

В результаті викладеного вище можна зробити висновок про те, що оволодіння ремеслом портретного зображення живої натури має сприяти розвитку у студентів таких якостей мислення, як спостережливість, швидкість реакції, здібність до аналізу і синтезу, співставлення і цілісності бачення. Художні дисципліни в процесі навчання за спеціальністю 6.020207 «Дизайн» покликані адаптувати майбутніх фахівців-дизайнерів до вирішення складних професійних завдань в їх самостійної творчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Демиденко О.І. Аналіз методики викладання дисципліни «Академічний живопис» для студентів спеціальності «дизайн» у технічних університетах [Текст] / О.І.Демиденко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – Харків: ХДАДМ, 2011. – № 2. – С.103–106

2. Демиденко О.І., Поддубко К.В. Застосування у живопису техніки «а-ла прима» [Текст] / О.І.Демиденко, К.В.Поддубко // «Вісник ХДАДМ» – Харків: ХДАДМ, № 2, 2013. – С. 117–119

3. Поддубко К.В. Роль етюдів и зарисовок в академической живописи и рисунке [Текст] / К.В.Поддубко. // Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики. Збірник статей Всеукраїнської науково-практичної конференції за підсумками роботи у 2011–2012 н.р. – Харків: ХДАДМ, травень 2012. – С.115–116

4.Портрет. «Вікіпедія». Режимдоступу:
<http://ru.wikipedia.org/wiki/%CF%E0%F2%F0%E5%F2>

УДК 72.012.

Потапенко Г.М.

старш. викл. ЗНГУ

Потапенко Г.М.

ПЕРЕДПРОЕКТНА ДИЗАЙНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

В існуючій системі поділу суспільної праці виникає потреба в речі, що задовольняє певним вимогам. Вони фіксуються в знаковій формі, яка складалась історично й прийнята в цей час у суспільстві. На ранніх етапах розвитку виробництва перед проектні вимоги могли формулюватися в природній мові

як опис того, що повинна вміти робити деяка машина (знаряддя). У сучасному виробництві вимоги, як правило, самі мають досить складну будову й виражаються сукупністю речей: кресленнями, графіками, таблицями, математичними залежностями, числами, що є значеннями деяких параметрів, і т.д. Справа не у формі. Важливо, однак, що якась знакова форма є й вона використовується як засіб формулювання вимог до речі (машині, знаряддю), яка повинна бути спроектована й створена. Зафіксовані в якийсь канонічний формі вимоги («технічне завдання») надходять потім у сферу проектування, продуктом діяльності якої й буде проект шуканого виробу. Нам важливо виділити наявність певного круговороту об'єктів і продуктів діяльності: сфера ДО—проектування — виготовлення — впровадження. Цей круговорот накладає на діяльність проектування досить тверді рамки. Його приватними наслідками являються: а) технічний функціоналізм і б) розв'язок проектних завдань шляхом конструювання.

Технічний функціоналізм як інженерна ідеологія є прямий наслідок відокремлення проектування. Включене у виробництво, воно не має потреби в спеціальних знакових засобах для формулювання вимог, також не має потреби й у самих вимогах. У всякому разі, якщо вони й існували як особливі змісти свідомості, проміжна суб'єктивна форма діяльності винахідника, ми не маємо можливості виявити їх в емпіричному науковому аналізі.

Конструктивний розв'язок технічних проектних завдань, у свою чергу, пов'язаний з такою сукупністю прийомів проектування, при якій проектувальний процес здійснюється по лінії: функціональні вимоги — функціональна організація структури — морфологічна організація структури. Звичайно таке конструювання протікає при фіксованому конструктивному матеріалі й технології, наприклад, в умовах модульної технології.

Дизайн доповнив технічне проектування речі до її соціального проектування. У першу чергу це відноситься до інженерної ідеології.

Рамки технічного функціоналізму стали вузькими для дизайну. Він розширив їх до функціоналізму антропологічного й соціального. Звичайно про функціоналізм дизайну говорять поза зв'язком з його антропологізмом або соціологізмом, відзначаючи лише абстрактну інтенцію проектування на наступне використання спроектованого виробу. Однак облік використання речі або машини здійснювався в проектувальній діяльності й до появи дизайну. В інженерії він завжди був одним із принципів проектування, оскільки всяке проектування обслуговує певну область у системі поділу праці й створення певного виробу із заданими технічними вимогами. Нові й специфічні якості ідеології проектування здобуває, коли відбувається рефлексивне виділення антропологічної й соціологічної сутності функціоналізму. Споживання речі починає розглядатися як споживання її людиною або людським суспільством.

Більше того, дизайн не обмежився твердженням антропологічного й соціального функціоналізму в якості нової проектної ідеології, він перетворив його в проектувальний принцип. З методологічної сторони це означало, насамперед, зміну об'єкта проектування: відтепер ним перестала бути річ як така, а стала система «людина – річ». Здавалось би, що може змінити у величезному налагодженому організмі проектування настільки незначна зміна? Однак його наслідки докорінно змінили статус проектування в сучасній соціальній системі. Ще більших змін можна чекати в недалекому майбутньому.

Розглянемо деякі зміни в структурі проектувальної діяльності, що виникли у зв'язку з накладенням на неї принципів антропологічного й соціального функціоналізму.

У сучасному світі, хоча проектування значною мірою й відокремилося від виробництва, хоча воно й оформилося в особливу сферу соціальної дійсності й існує як особливий соціальний інститут, проектування все-таки перебуває в сильній, майже рабській залежності від виробництва. Це й приводить до того, що ми позначили вище як протиріччя дизайнерського проектування. Короткий його зміст полягає в наступному. Об'єктом проектувальної діяльності стала система «людина – річ», а об'єктом виробничої діяльності, до якої прив'язано проектування, залишається річ як вона є. Стратегія дизайнерського проектування вимагає виділення й опису системи «людина – річ» у цілому, а проектування має у своєму розпорядженні засоби виділення й опису тільки об'єктів речового типу. Ця стратегія вимагає функціональної організації системи в цілому, а проектування має у своєму розпорядженні засоби функціональної організації лише морфологічних систем.

Серед багатьох принципових наслідків зміни об'єкта проектування є ще одне, що заслуговує спеціального згадування. У перед проектному світі річ, що підлягає проектуванню, задавалася набором властивостей-функцій. Вони фіксували вимоги, яким повинна була задовольняти спроектована й виготовлена річ. Якщо в якийсь сфері поділу праці в технологічний процес було включено кілька машин, то вимоги до проектування кожної з них містили інформацію тільки про ті функції, які одна машина здійснює у відношенні інших машин. Іншими словами, взаємні відносини машин як об'єктів проектування вичерпувалися їхніми функціональними відносинами в технологічному процесі. Інакша справа в дизайнерському світі, де проектують не машини самі по собі, а системи типу «люди – річ». Тоді, крім безпосередніх функціонально-технологічних зв'язків, ці системи опосередковано зв'язуються через механізм людської свідомості. Форми свідомості різноманітні, усі вони – естетичні, релігійні, правові – у принципі повинні враховуватися в дизайнерському проектуванні.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ФОРМИ СТУДЕНТАМИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ДИЗАЙН»

Формування адекватного сприйняття студентами пропорцій, конструкцій, навичок аналізу та синтезу, образного узагальнення тощо сприяє розвитку цілісного зображення. Таким чином, актуальність проблеми зумовлена недостатньою розробленістю теоретичних засад формування цілісності художньої форми, зокрема, невизначеністю типів зв'язку між її компонентами та їх використанням у методиці формування цілісності художньої форми студентами. Цілісність у мистецтві – це єдність, взаємозв'язок всіх компонентів і підпорядкування їх змісту, ідеї художнього рішення. Отже, можна стверджувати, що цілісність – це категорія системи. В художньому творі цілісність можуть забезпечувати такі композиційні засоби, як структурність, пластичність, контрастність, ритм, симетрія й асиметрія, пропорційність, наявність композиційного центру. Цілісність художньому твору ми розуміємо як сукупність структурних взаємозв'язків між компонентами художньому твору. Тому на основі методів логічної наукової доказовості спробуємо визначити їх:

– всі компоненти художнього твору взаємодіють між собою. Оскільки закінчений художній твір є гармонійною цілісністю, то всі засоби формальної організації твору (лінія, пляма, тон, колір, штрих, мазок тощо) не використовуються відокремлено, а лише у взаємному зв'язку, який і викликає у психіці реципієнта відчуття цілісності;

– зміна одного компонента художнього твору є наслідком зміни іншого. Закономірності візуального сприйняття передбачають різноманітні оптичні ілюзії. Збільшивши один компонент композиції твору, решта компонентів зміниться, тобто буде виглядати зменшеною, віддалятися на другий план тощо. Використання функціонального зв'язку є установкою на цілісне бачення;

– першопочатковий компонент художнього твору впливає на особливості наступного. Перші ж проведені лінії впливають на процес подальшого сприйняття. Ці лінії показують, як правило, загальний напрямок моделі, її загальний обрис, сприяють при детальнішому баченні натури збереженню загального в образі об'єкта збереженню загального у русі, пропорціях, формі на папері. Використання генетичного зв'язку забезпечує послідовність створення грамотного зображення;

– відтворення у художньому творі одного явища є причиною іншого. Загальноновизнано, що образотворче мистецтво є відображенням явищ природи і суспільства, які ровиваються за філософською закономірністю причини і

наслідку. Це відображення становить єдність змісту і форми художнього твору. А розуміння людиною і суспільством цього змісту неможливе без установлення причини і наслідку;

Використання причинно-наслідкових зв'язків у створенні художнього твору дає змогу повніше виявляти його зміст і форму в їхній єдності.

– головний компонент художнього твору підпорядковує собі другорядні. «Мистецтво – це такий само лад, як світ». Не тільки художні, а й усі природні і штучні композиції мають головний компонент, який певним чином (фізично, конструктивно, асоціативно тощо) підпорядковує собі другорядні. Без цього немає порядку. Використання порядкових зв'язків дає змогу студентам правильно визначати формальний і смисловий центри твору;

– найактивніші форми художнього твору підпорядковують собі менш активні. «Немає прекрасного без єдності, немає єдності без підпорядкованості» (Д. Дідро). При зображенні предмета активні лінії, кольори виявляють передній план, підпорядковуючи собі решту виразних засобів завдяки чіткості, яскравості, товщині тощо. Використання зв'язку управління дає змогу студентам досягати образності і виразності художнього твору;

– взаємодія всіх компонентів художнього твору виявляє у ньому розвиток часу, який виражається у змісті через смислові сюжетні зв'язки. «Будь-яке сприйняття натури художником починається зустріччю з природою, і все тут живе і рухається». Використається інтерактивного зв'язку між компонентами художньої форми дає змогу студентам виявляти різночасові явища у їхній взаємодії, поєднувати зміст із формою;

Таким чином, завдяки встановленню у процесі створення художнього твору названих типів зв'язку між його компонентами досягається цілісність. В основі формування цілісності художнього твору лежить сукупність методів. Серед них А.М. Серов виділив п'ять: метод схематизації, порівняння, конструктивно-просторового аналізу, метод образного узагальнення, метод образного аналізу. Всі ці методи тісно взаємопов'язані. Метод схематизації – це метод абстрактного мислення, коли об'єднанню підлягають елементи, що мають спільне функціональне значення: схема руху, схема допоміжних ліній побудови, опорні точки тощо. Таким чином, формування цілісності художнього твору студентами спеціальності «Дизайн» буде ефективним за умов активного пошуку зв'язків між компонентами художньої форми. Це стосується академічних завдань з різних дисциплін художнього циклу, творчих робіт різного спрямування, а також аналізу творів різних видів образотворчого мистецтва. Адже в усіх застосованих методах формування цілісності твору використовується пошук названих вище типів зв'язку між компонентами композиції.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРОЕКТНОЇ ГРАФІКИ У СУЧАСНОМУ ПРОЕКТНО-ТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

На сучасному етапі розвитку проектно-творчого процесу проектна графіка повинна забезпечувати повноту передачі інформації та володіти такими властивостями: реалістичність, інформативність, нормативність. Проектна графіка є засобом пошуку проектної ідеї та засобом демонстрації проектного рішення. Формування методик по дисциплінам, які формують художньо-графічну підготовку, зв'язано з вивченням процесу проектування, як основного виду діяльності. Відповідно етапам проектування проектна графіка поділяється на пошукову (начерки, ескізи) та демонстраційну (демонстраційні ескізи, демонстраційна графіка). Тому й характер проектно-графічних рішень має відповідати різним комунікативним ситуаціям які складаються в дизайнерській практиці.

В початковий процес слід ввести склад завдань які б відповідали етапам процесу проектування: початковому ескізовому етапу, графічні засоби якого використовуються в індивідуальній роботі і мають умовний характер. Вони частіше зрозумілі самому автору і тому не потребують докладання великих зусиль для надання зображенню більшої виразності, тому найчастіше мають лінійно-графічне відображення, або лінійно-графічне з легкою моделювкою об'єму. Вся ескізно-пошукова робота будується на принципі наочних проектних перетворень об'єкта. Візуальне мислення при цьому спирається на творче, активне сприйняття графічно зафіксованих уявних образів.

В останній час використання комп'ютерних технологій у промисловому дизайні призвело до змінення самого процесу проектування, але завдяки «фундаментальності» комп'ютерного моделювання у рішенні задачі швидкої фіксації проектної ідеї найбільш ефективним засобом візуального мислення залишається начерк та ескіз. На етапі формування проектної ідеї основними комунікативними засобами становляться начерк та ескіз.

Також слід ввести завдання які відповідають завершальним етапам проектування: ескізно-демонстраційну графіку та демонстраційну. Графіка завершального етапу повинна забезпечувати повноту передачі інформації та володіти такими властивостями: реалістичність, інформативність, нормативність. До графічної частини проектної графіки висовуються відповідні вимоги: детальна проробка усіх елементів форми об'єкта, цілісність усіх різноманітних складових графічної частини (зображення об'єкта у перспективі або аксонометрії, ортогональні проекції, креслення, схеми, шрифт).

В цих умовах сформувались нові вимоги до характеру проектної графіки. Вона не повинна потребувати багато часу і в той же час мати високі образотворчі та демонстраційні якості. Впровадження нових «швидкісних» технік і технологій повністю вирішує ці завдання. У сучасному проектно-творчому процесі найбільшої значущості набувають образотворчі і демонстраційні якості проектної графіки.

Загальнохудожня підготовка повинна орієнтуватися на лінійно-конструктивні властивості рисунка і виконання короткострокових завдань. Необхідно звернути увагу на вивчення сучасних матеріалів і швидкісних образотворчих прийомів.

УДК 72.012.

Бобровський І.В.

старш. викл. ЗНТУ

Бобровський І.В.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ У ПОШУКУ ОБ'ЄМНОЇ ФОРМИ СЕРЕДОВИЩА

Визначення та розгляд сучасних актуальних проблем і потреб суспільства, що впливають на його життєдіяльність та на якісну побудову і естетичну організацію навколишнього середовища засобами дизайну є визначальним у підготовці фахівців із вищою освітою спеціальності "Дизайн".

Психологічно-емоційний фактор.

Психодизайн – напрям у дизайні, який дозволяє створювати предметне середовище, яке не тільки відтворює певні характеристики стилю та художнього смаку, але і враховує певні психологічно – емоційні аспекти та характеристики суспільства в цілому чи конкретної категорії людей у суспільстві, або окремої особи, якщо мова йде про індивідуальний підхід у проектуванні.

Теорія психологічного дизайну ґрунтується на ідеї використання властивостей та засобів дизайну які можуть позитивно або негативно (в залежності від нагальних потреб) впливати на людину: активізувати, підбадьорювати її психологічний стан, покращувати її настрій та самопочуття, або навпаки розслабити, зняти емоційну напругу, або навести тугу та журбу, або ж ввести в стан близький до депресії.

Особливістю психодизайну є розуміння того, що не тільки людина може впливати на предметний світ та середовище в цілому, а й сам предметний світ та середовище має таку ж психологічну владу над людиною.

Психодизайн, завдяки своїм властивостям і принципам психологічного впливу на людину за допомогою елементів та усіх складових середовища, допомагає максимально гармонійно і організовано побудувати відносини людини з оточуючим середовищем, і з виробничим процесом.

У психодизайні знайшли своє відображення стародавні східні принципи Фен Шуй, геомантичні уявлення про гармонійні стосунки людини і оточуючого середовища.

Психодизайнер – «перекладач» з мови психології на мову проектування предметного середовища, він поєднує знання двох фахівців. Поки такої спеціальності ще немає в кадастрі професій. Тому спочатку за справу береться психолог. Він розмовляє з «клієнтом» кілька годин, спостерігає за його поведінкою, тестує, аналізує почерк і малюнки, намагається відкопати в його підсвідомості те, про що навіть сама людина не знає, і становить психологічний портрет « мешканця» . Далі – слово за дизайнером. Він, керуючись рекомендаціями психолога, робить інтер'єр не просто психологічно « корисним», але і красивим, що теж важливо.

Екологічний фактор. Екодизайн – це дизайн, який акцентує увагу на екологічні аспекти для формоутворення окремих об'єктів та середовища в цілому, на зручне існування людини в цьому середовищі і сприяє розвитку інноваційних форм та методів виробництва і споживання. Виховує екологічне мислення.

Екодизайн, приділяє особливу увагу не тільки красі і зручності використання «об'єкта» проектування, але і враховує характеристики застосовуваних ресурсів при проектуванні, виготовленні, використанні та утилізації.

«Екодизайн» в інтер'єрах приміщень враховує при проектуванні та пошуку об'ємної форми середовища такі фактори як: інсоляція середовища, тривалість світлового дня (природне освітлення); орієнтація приміщень по сторонах світу, що впливає на світло-кольорове рішення середовища; «роза» вітрів у даному районі; розташування приміщень у залежності від розміру вікон; враховує вибір системи вентиляційного обладнання та його естетичного впливу на об'ємно-просторову композицію середовища в залежності від площі приміщень (природна і примусова вентиляція); вибір системи опалювання в залежності від площі приміщень і розміру віконних прорізів; використання в побудові та оздобленні простору природних та екологічно чистих матеріалів.

Естетичний фактор. Від естетичної досконалості навколишнього середовища залежить гармонійний розвиток особистості та суспільства в цілому. Художні основи одухотворяють працю, прикрашають побут, облагороджують людину.

Естетичний фактор враховує естетичні погляди, теорії та нагальні потреби суспільства, що формують художній метод і пов'язану з ним систему теоретичної та практичної художньої освіти, систему виховання естетичної свідомості в суспільстві, розглядає основні поняття, засоби,закономірності та принципи художнього проектування, поняття про естетичну якість проєктованих об'єктів. Приділяє увагу системі естетичних показників структури

споживчих вимог у дизайн-проектуванні та головним принципам тектонічного формоутворення об'ємно-просторового та предметного середовища.

Вивчення проблем взаємозв'язку внутрішнього змісту та зовнішньої форми тектонічних об'єктів, формоутворюючих і гармонізуючих елементів об'ємно-просторової композиції, особливостей типологічного та емоційно-асоціативного формоутворення, і їх вплив на людину та оточуюче середовище, дає можливість підготовки фахівців, що володіють, разом із спеціальними знаннями, творчою фантазією та неординарним мисленням.

УДК Щ14
Кругляк В.І.
старш. викл. ЗНТУ

Кругляк В.І.

РОЛЬ НАЧЕРКА В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ З ДИСЦИПЛІНИ «РИСУНОК»

Щоб розвинути гостроту зору і уміння виявити і зафіксувати на папері головне в пластиці фігури живої людини, необхідні короткострокові рисунки з натури і по пам'яті.

Від художника, що виконує рисунок в короткий термін, потрібне уміння лаконічними, обмеженими засобами і узагальненим трактуванням передати найістотніше і характерніше в рисуванні моделі – гостроту руху і основні пропорції.

Виходячи із значення і важливості начерку як ефективного засобу пізнання навколишнього світу, доцільно в процесі вчення рисунку регулярно виконувати начерки фігури людини з натури і по пам'яті на уроці і самостійно.

На перших порах вчення начерку найчастіше користуються звичайними графітними олівцями з м'якими стрижнями В і 2В. Потім, у міру набуття деякого досвіду, використовують і інші графічні матеріали: пресоване вугілля, олівець «Ретуш», сангіну, соус, кольорові олівці, туш (для рисунку металевим пером, натуральним пером і іншими матеріалами).

У начерках повинні відбитися знання і досвід, придбана у вивченні натури: конструкція, пластична анатомія, перспектива, пропорції, характер руху. Поверхневі, не підкріплені знаннями начерки не принесуть початку чому художникові жодної користі.

Перед початку ючим художником, що виконує начерки, стоять загальні завдання: виховувати і розвивати у себе здібність до спостереження, окомір, здатність помічати в натурі головне і характерне. Кожного разу, приступаючи до начерку, слід ставити перед собою і певні конкретні завдання. Наприклад, виконуючи допоміжний начерк для уточнення руху оголеної фігури натурника, можна обмежитися начерком-схемою. Такі начерки допомагають зрозуміти

ти напрям руху крупних форм, положення грудної клітки по відношенню до тазу, центру тяжіння на опорну ногу, що підтримує рівновагу, вигин хребетного стовпа, основні пропорції. При виконанні начерків і зарисовок не можна забувати про композицію, розміщення зображення на аркуші паперу. Для більшої виразності пластики фігури її слід закомпонувати в аркуш досить великий. На масштабному начерку легко визначати рух фігури і її пропорції на око.

Головним засобом вираження в начерках і зарисовках є лінія, контур. Саме на контурі зосереджується увага того, що рисує на самому початку начерку. При цьому слід усвідомити, що контур – це край форми, лінія, що обмежує об'єм.

У начерках з натури слід спробувати передати пластику фігури декількома лініями без відриву олівця від паперу. Безперервний рух олівця має істотне значення, оскільки одночасно допомагає узагальненню зображення, а також відбору і ув'язці окремих частин в єдине ціле. Залежно від натиску олівця – гострим кінцем або бічною поверхнею грифеля – можна отримати широкі або вузькі, темні або світлі, м'які або жорсткі штрихові плями необхідної сили.

Начерк по пам'яті на відміну від тривалого рисунка володіє чудовою можливістю відображати швидкопроходящі явища, положення, які можуть не повторитися. Такий начерк здатний схопити живий рух, дію людини, передати напругу, виразність силуету, неповторність пластики.

Кінець кінцем рисунки з натури, начерки по пам'яті, за уявленням і по уяві служать єдиній меті – вихованню образного бачення, без якого складно вирішувати творчі і виробничі питання.

УДК 061:72.012.8

Пасічна Т.О.

викл. ЗНТУ

Пасічна Т.О.

ЗВ'ЯЗОК ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ І ВИБОРУ КОНСТРУКЦІЇ СХОДІВ ДЛЯ ВЕСТИБЮЛЯ

На передпроектному етапі конструювання сходів в інтер'єрах суспільних будівель вирішуються наступні задачі:

а) визначити призначення сходів, а саме, рух якого типу та об'єм повинні забезпечити сходи. Звідси обираємо тип сходів за інтенсивністю їх використання. Це можуть бути:

- 1) парадні;
- 2) основні;
- 3) вхідні;

4) додаткові;

5) декоративні [1, 3, 4, 5];

б) відповідно до обраного типу сходів формується художній образ з урахуванням стилю існуючого інтер'єра;

в) наступний крок це вибір самої конструкції, для цього треба визначити проєкційні характеристики сходів, а саме скільки простору в інтер'єрі ми можемо відвести під сходи. Сюди відносяться і проєкційні зв'язки сходів і характеристики конструкцій що несуть, які можна використати в будові сходів;

г) останній етап це вибір обробчих матеріалів які пов'язані з естетичною складовою інтер'єру вестибюля.

З вище наведеного можна зробити висновки, що перший та другий етапи проєктування сходів взаємно пов'язані, коли ми визначаємо функцію, то відповідно визначаємося і з типом сходів, а саме з її художнім образом, тому буде доцільним навести приклади співвідношення художнього образу і вибору конструкції сходів. Якщо вибрано тип:

– парадні сходи, то їх форма повинна викликати відчуття надійності та сприяти запрошенню до поверхів або просторів інтер'єрів. Тут важно обирати широку ходову частину і елегантність формоутворення самих сходів, це може бути колове, дугоподібне або еліптичне. Сходи достатньо відкриті за використанням огорожі і монолітні за вибором конструкційних матеріалів. За художнім образом, вони є акцентом в інтер'єрі;

– основні сходи відрізняються великим навантаженням у використанні і потребують застосування нескладного формоутворення конструкції переважно прямі лінії, 2-х, 3-х маршеві сходи з площадками, виконанні з моноліту. За художнім образом вона відображає велич і надійність, весь простір інтер'єру вестибюлю підпорядковується її формі;

– вхідні сходи за розмірами можуть бути великими за кількістю сходинок або ні, і за сприйняттям повинні формувати відчуття візитної картки суспільної організації або фірми власника інтер'єру. Тому за вибором формоутворення вони повинні бути не дуже складними (напівколо, прямі лінії). За вибором матеріалу конструкції – це метал, бетон. У формоутворенні простору інтер'єра вони другорядні;

– додаткові сходи несуть другорядну роль у формоутворенні простору вестибюлю і так само за художнім образами нейтральні, тому і формоутворення сходів досить просте, це прямі лінії, або гвинтове, тому конструкційні матеріали можуть бути метал, дерево;

– декоративні сходи за використанням не головні, але за композиційним задумом дизайнера можуть використовуватися як «інсталяція» в інтер'єрі. Це акцент. І тим не менш конструкція повинна розраховуватися відповідно до норм, але пріоритетною буде естетична складова, яка може підкреслювати

вибором і поєднанням конструкційних і обробчих матеріалів, а саме метал зі склом, дерево і метал, скло і камінь [2].

Висновки: на основі наведених прикладів у проектуванні сходів сучасних суспільних будівель на прикладі вестибюля, можна визначити наступні співвідношення функції і художнього образу сходів. Перше, це коли дві складові пропорційні і рівнозначно використані у формі сходів. Друге, коли функція може підпорядковувати естетичну складову у зв'язку з зовнішніми умовами (економічними). Третє, це коли естетична складова домінує над функцією і такий варіант можливий тільки при виборі декоративного типу сходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гостинные комнаты. Режим доступу: <http://sloggun.ru/interer-ostinoy-komnaty.html>
2. Каменная лестница – способ сделать интерьер уникальным Режим доступу: <http://www.design-city21.ru>
3. Косо Е. Лестницы. Дизайн и технологии [Текст]/ Е. Косо; перевод с венгерского Э. Небольсина, под ред. К. Молькова. – Издательская группа «Контент», 2007. – 184 с.
4. методика проектирования лестниц. – Режим доступу: <http://prestig.biz.ua>
5. Покатаев В. П. Дизайнер-конструктор [Текст]: учеб. пособие /В. П. Покатаев. – Ростов н/Д: Феникс, 2006. – 124 с.

УДК 658.512.2

Мусіхіна К.В.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Мусіхіна К.В., Пантус Н.М.

ПРОЕКТ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ З СИСТЕМОЮ ПІРОСКОПІВ

У ХХ ст. і особливо в другій його половині відбулися гігантські перетворення у всіх областях людської діяльності. Зростання населення, збільшення споживання матеріальних ресурсів, урбанізація, науково-технічна революція, а також природно – географічні, економічні, політичні, соціальні та інші фундаментальні чинники призвели до того, що транспорт світу отримав небачений розвиток як в масштабному (кількісному), так і в якісному відношенні.

Поряд із зростанням протяжності мережі шляхів сполучення традиційні види транспорту піддалися докорінній реконструкції: значно збільшився парк рухомого складу, у багато разів піднялася його провізна здатність, підвищилася швидкість руху.

У той же час на перший план вийшли транспортні проблеми. Ці проблеми по перевазі відносяться до міст і обумовлені надмірним розвитком автомобілебудування. Гіпертрофований автомобільний парк великих міст Європи, Азії та Америки викликає постійні пробки на вулицях і позбавляє себе переваг швидкого і маневреного транспорту. Він же серйозно погіршує екологічну обстановку.

Транспорт як особливо динамічна система завжди був одним з перших споживачів досягнень і відкриттів найрізноманітніших наук, включаючи фундаментальні. Подальший прогрес транспорту вимагає використання останніх, постійно оновлюваних результатів науки і передової техніки і технології. Необхідність освоєння зростаючих вантажних і пасажирських потоків, ускладнення умов для споруди транспортних ліній в неохитих, важких по топографії районах і великих містах. Прагнення підвищити швидкість повідомлень і частоту відправлення транспортних одиниць, необхідність поліпшення комфорту і зниження собівартості перевезень – все це вимагає вдосконалення не тільки існуючих транспортних засобів, а й пошуку нових, які могли б більш повно задовольнити поставленим вимогам, ніж традиційні види транспорту.

Світова економіка буде існувати в умовах високих цін на нафту.

Однією з відповідей на зростання цін, може стати революція в автомобілебудуванні, що набирає сили. Автомобільний транспорт є головним споживачем нафти у світі, тому пошук альтернативи традиційному пальному дозволить істотно знизити потребу в нафті.

Головною ідеєю було створення екологічного та економічного індивідуального транспортного засобу, який може гарантувати мобільне та безпечне транспортування пасажирів міськими вулицями. У проекті цього транспортного засобу використані екологічні технології та багато специфічних технологій аналізу навколишнього середовища й технічних розв'язків. Система гіроскоп дозволяє створювати балансування під час руху транспортного засобу. Комп'ютерна система JPS та зв'язок зі супутником має функцію «попередження»:

- визначення металевих предметів на близьких відстанях;
- визначення безлічі об'єктів на великій відстані;
- комплекс аналізу безлічі об'єктів на короткій і середній відстані;

– визначення стану навколишнього середовища.

У цілому вся ця система забезпечує самостійність індивідуального транспортного засобу на дорозі.

Це новий одномісний транспортний засіб для широкого спектра потреб і ситуацій. Розміри електромобіля забезпечують простоту водіння й паркування. Маневреність авто при більшому рівні безпеки. Відсутність шкідливих викидів під час руху. Зручний електромобіль без шкідливих викидів у навколишнє середовище, який орієнтований на широку область застосування в повсякденному житті. Поліпшення локальної транспортної інфраструктури, як у місті, так і в туристичних місцях.

Рисунок 1 – Індивідуальний транспортний засіб з системою гіроскопів

УДК 658.512.2

Ткаченко М.О.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Ткаченко М.О., Пантус Н.М.

ПРОЕКТНА КОНЦЕПЦІЯ ПЕРСОНАЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНО-ЧИСТОГО ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ

Сучасна ера стала ерою зростаючої стандартизації, загальних платформ та комп'ютерного дизайну. До найбільш важливих тенденцій світового автомобілебудування на початку ХХІ століття можна віднести особливу увагу до поліпшення екологічних та економічних показників. Пріоритетами при виборі товару є: наявність різного роду корисних функцій, малі габаритні розміри, зручність, ергономічність, дизайн, і поступово набуває уваги екологічність.

Сучасний ринок пропонує споживачу широкий асортимент автомобілів, всі вони, переважно, звичної форми та розмірів. На сьогодні вибір транспортних засобів вражає не тільки різноманітністю світових брендів та дизайном, але й неповторним формоутворенням та інноваційними технологіями. Проте не всі концептуальні рішення відповідають ергономічним нормам, раціоналізму та функціональному дизайну. Однією з гострих проблем сьогодення є дорожнеча енергоресурсів та забруднення навколишнього середовища. Тому сучасний дизайн, в першу чергу, повинен враховувати галузі даної актуальної проблеми. Висока динаміка життя сучасної людини передбачає використання високотехнологічних виробів, які б полегшували певну роботу та економили час.

В проекті екологічно-чистого транспортного засобу електромобіля (Електромобіль – автомобіль, що приводиться в рух одним або кількома електродвигунами з живленням від акумуляторів або паливних елементів і ін., а не двигуном внутрішнього згорання.) на гіроскопах, було враховано всі вище згадані проблеми, тому він кардинально відрізняється від автомобілів сучасного ринку, відповідає вимогам комфортабельності, практичності та екологічності.

Метою проекту було розробити індивідуальний, екологічно безпечний транспортний засіб, тому був застосований гіроскоп який увібрав у себе високу технологічність, зручність, економію часу та простору, красу та естетику. Це гармонійне поєднання трансформації і функції, конструкції та форми.

Розроблений персональний, екологічно – чистий транспортний засіб на гіроскопах (гіроскоп (від др.– греч. Γύρος – коло + σκοπέω – дивлюся) – пристрій, здатний реагувати на зміну кутів орієнтації тіла, на якому воно встано-

влене, щодо інерціальної системи відліку. Найпростіший приклад гіроскопа – дзига (дзига). Гіроскоп – електричний транспортний засіб з балансуванням. Особливості гіроскопа, такі як швидкість, інтуїтивно зрозуміле управління, безпека і нешкідливість для екології. З його допомогою Ви можете здійснювати поїздки по тротуарах міста, в парках, в лісі і навіть в офісному або складському приміщенні).

Автомобіль має дві точки опори, а саме, 2 колеса гіроскопи. Іонно-літійна батарея розміщена між колесами (Літій-іонний акумулятор (ЛІ-ІА) – тип електричного акумулятора, який широко поширений в сучасній побутовій електронній техніці і знаходить своє застосування в якості джерела енергії в електромобілях і накопичувачах енергії в енергетичних системах. Це самий популярний тип акумуляторів в таких пристроях як стільникові телефони, ноутбуки, електромобілі, цифрові фотоапарати та відеокамери.). Це одномісний автомобіль. Біля крісла водія розміщується панель управління гіроскопом. Його маса не перевищує 500 кг, а висота сягає не більше 1,6 метра. Менші габарити автомобілів на гіроскопах і велика їх маневреність дозволяють зменшити розміри місця парковки. На існуючих парковках може розміститися в 5 разів більше автомобілів на гіроскопах, ніж автомобілів існуючих типів. Корпус електромобіля виготовляється з вуглецевого волокна (вуглецеве волокно, або вуглеволокно, графітове волокно – вуглецевий полімер; форма графіту, в якій атоми вуглецю вишикувані в плоскі довгі вузькі графітові полотна. Вуглецеве волокно є тип гідратцелюлозного або віскозного, або штучного волокна – пан-акрилонітрилове волокно, яке є вуглецем майже в чистому вигляді. Цей матеріал виготовлюється методом піролізу, тобто розкладання молекул сполуки під впливом високої температури без окислення та горіння). Застосування цієї технології дозволяє зменшити вагу транспортного засобу, значно підвищити рівень безпеки користування.

Транспортний засіб оснащений сучасними електронними системами управління та спостереження електромобілем, що дозволить рухатись у режимі «автопілот». Використання такого транспортного засобу дозволить значно економити місце на шляховому полотні, та забезпечить безпечне пересування.

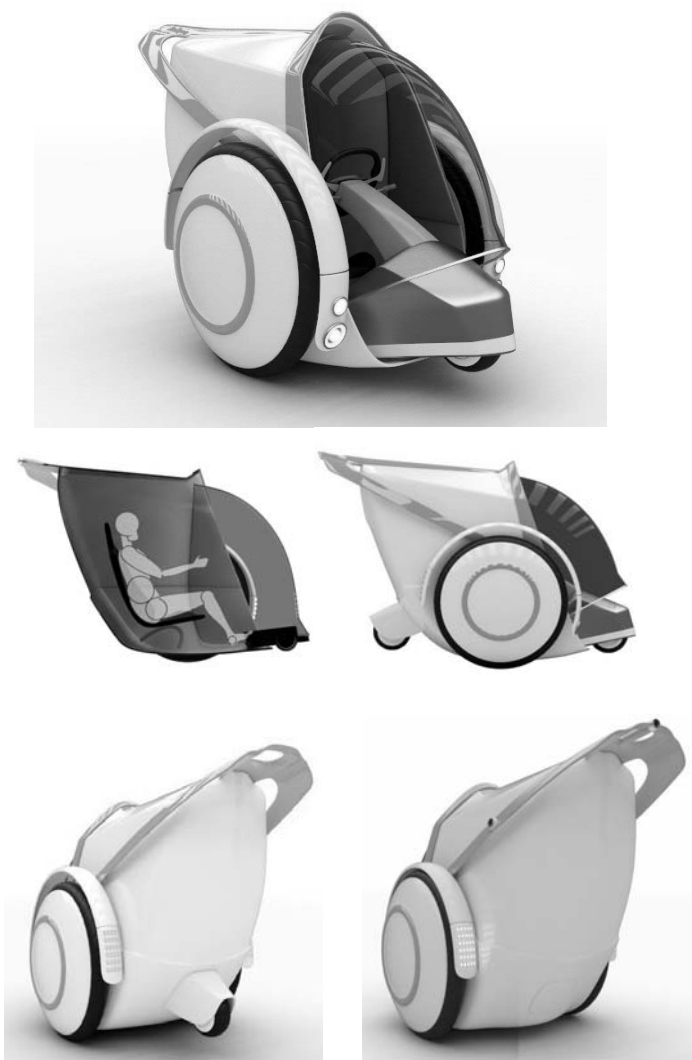

Рисунок 1 – Персональний, екологічно – чистий транспортний засіб

УДК 658.512.2

Суботін Ю.О.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Суботін Ю.О., Пантус Н.М.

КОНЦЕПЦІЯ ЕЛЕКТРОСАМОКАТУ

Сучасній людині потрібні речі, що асоціюються зі словом – багатофункціональний. Пріоритетами при виборі є: наявність різного роду корисних функцій, малі габаритні розміри, зручність, ергономічність, якісний дизайн.

Метою проекту було розробити індивідуальний, екологічно безпечний транспорт, що має кардинальні відмінності від своїх попередників, з використанням нової конструкції, передових технологій, та оригінальних кольорових рішень.

В умовах сучасного мегаполісу електричний самокат – незамінний вид транспорту.

Ніхто не може точно сказати, коли ж у світі з'явився перший електросамокат, але прийнято вважати що електросамокат створений у вісімнадцятому столітті. Електросамокати є декількох видів, залежно від ваги, що вони можуть на собі провезти. Але якщо узагальнити, то є дитячі електросамокати і електросамокати для дорослих. Електросамокати для дорослих відрізняються більшою потужністю мотора, більш широким майданчиком для ніг.

Електросамокат служить відмінною альтернативою велосипеду або навіть автомобілю, тільки якщо не потрібно їхати на велику відстань з великою кількістю речей. Електросамокат відмінно підходить для пересування по місту, і забезпечує комфортне пересування – електросамокатам не страшні пробки, адже він дуже мобільний, виверткий, безшумний. І так само – для електросамоката не потрібні водійські права.

Двигун у електросамоката може перебувати під майданчиком для ніг, або ж попереду, над ведучим колесом – це залежить від фірми-виробника і марки електросамоката. Абсолютно всі моделі електросамокатів компактні – їх легко складати і для них не потрібно великий простір, бензину (який забруднює навколишнє середовище), і при бажанні – його можна помістити навіть в рюкзак – електросамокат досить легкий.

Майбутнє – за екологічно чистим електротранспортом – і електросамокатами. Електросамокат – це відмінний варіант транспорту для тих, кому хочеться урізноманітнити своє повсякденне життя, поїздки на роботу, хто хоче зайнятися активним відпочинком.

Новизна запропонованої концепції електросамоката полягає у знайденій новій трансформації та способу транспортування. За допомогою кріпильної ручки самокат легко складається. Потім ззаду витягується ручка для транспортування і його можна легко котити. Його можна ставити в вертикальне положення, що значно зменшує місце для паркування або зберігання самого пристрою.

Принцип роботи пристрою простий. Електросамокат працює від літєвої батареї. Яка запускає роботу електродвигуна і тарсоного генератора, який замикає кільце і виробляє безпосередньо електрику яка потрібна для пересування, а залишки електрики пускає на підзарядку самої батареї. Завдяки цьому самокат може їхати без підзарядки.

Сам електросамокат невеликого розміру, який легко і зручно вміщується в будь-якому приміщенні і багажнику автомобіля.

Всі розміри спроектованого об'єкта відповідають ергономічним вимогам.

Однією з позитивних якостей і естетичним рішенням є прості лінії форми, які створюють відчуття цілісності.

Рисунок 1 – Електросамокат

УДК 658.512.2

Шкуратюк Є.В.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Шкуратюк Є.В., Пантус Н.М.

ПРОЕКТ СУЧАСНОЇ КАНАТНОЇ ДОРОГИ

Перша вантажна канатна дорога (довжиною 2 км) в СРСР побудована на об'єкті Волховстроя 1922 року. У 80-х роках в країні діє близько 1000 вантажних підвісних канатних доріг. Значна їх частина споруджена в районах Грузії (Чіатурські марганцеві рудники), Вірменії, Азербайджан, Сівиши. Кавказу і ін.

Кінці несучих канатів на одній станції, зазвичай на верхній, закріплюються наглухо, а на іншій до них підвішують натяжні вантажі. При виході зі станції навантажені вагонетки автоматично за допомогою спец. пристроїв зчіплюються з тяговим канатом, а при вході відключаються.

Довжина вантажних канатних доріг практично необмежена (тому їх можуть утворювати послідовно з'єднані самостійні секції довжиною 10 км і більше). Наприклад, канатна дорога «Крістенберг – Булиден» (Швеція), що служить для транспортування руди, має протяжність 96 км. Продуктивність вантажних канатних доріг досягає 650 т/год (іноді і більше). Швидкість пересування вагонеток на таких канатних дорогах до 5 м/с (2,5 до 3,5 зазвичай м/с), місткість до 3 т. При меншій протяжності траси (близько 3 км з кутом нахилу до 45°) будують двоканатного маятникові вантажні канатні дороги з однією або двома вагонетками, що переміщують вантажі (до 150 т/год) зі швидкістю 10 м/с. На одноканатних дорогах вагонетки з'єднані з канатом і переміщуються разом з ним зі швидкістю до 2,5 м/с. Рух зазвичай кільцеве. Продуктивність одноканатних доріг до 150 т/год, найбільший кут нахилу траси 25°.

Перша пасажирська канатна дорога в СРСР побудована в 1963 році на одній із шахт Ткварчельському вугільного. На початку 80-х років в країні діяло 83 пасажирські канатні дороги загального призначення. Пасажирські канатні дороги будують з кільцевим або маятниковим рухом (одного або двох вагонів). На шахтах поширені одноканатні крісельні кільцеві канатні дороги, що використовуються для перевезення гірників у похилих виробках. Принцип роботи пасажирської маятникової канатної дороги полягає в перерозміщенні вагонів по несучих канатах, закріплених на верх. станції і натягнутим контрвагами на нижній.

Тяговий канат натягується шківом з контрвантажем. На трасі канатної дороги ті та інші канати підвішують на опорах. За кордоном застосовують пасажирські канатні дороги з самохідними вагонами (з двигуном внутрішнього згоряння) з гусеничним ходом по несучому канату. Протяжність канатної дороги до 12 км, різниця рівнів між станціями до 3 км, нахил траси до 45°. Місткість вагонів до 125 чоловік, Пропускна здатність маятникових канатних доріг до 1000 чол./год.

Для підвищення безпеки на ходових візках вагонів двоканатної канатної дороги з маятниковим рухом встановлюють пристрої які ловлять, канати які, взаємодіючи з несучим канатом, загальмовують вагон. З цією ж метою будують канатні дороги з двома тяговими канатами. Для усунення небезпеки зіткнення вагонів на опорних і приймальних майданчиках (у результаті вітрових впливів) використовують активні гасителі коливань.

Щорічно в промислово розвинених країнах вводиться в дію 1000 пасажирських канатних доріг. У світі діяло більше 15000 у 1975 році таких доріг.

Подальший розвиток канатної дороги пов'язано з удосконаленням пристроїв і елементів споруди, підвищенням надійності та довговічності їх роботи, впровадженням автоматичного управління.

Дана концепція призначена для прогулянок або перевезення вантажу. Помірна швидкість, не дуже великі габарити, легкість управління – все це додає комфортність. Ця модель розроблена для Запоріжжя, для прогулянок над видатними історичними місцями: таким як острів «Хортиця», старе та нове «Дніпро», плавні, а також для перевезення вантажу.

На основі аналізу прототипів було створено абсолютно нову багатофункціональну модель кабіни канатної дороги.

Кабіна обладнана всіма необхідними засобами активної та пасивної безпеки.

Проектне рішення дозволяє раціональне використання простору в салоні кабінки для пасажирських та вантажних перевезень, а завдяки монорельсовій системі можливою стає багатофункціональність нової моделі канатної дороги.

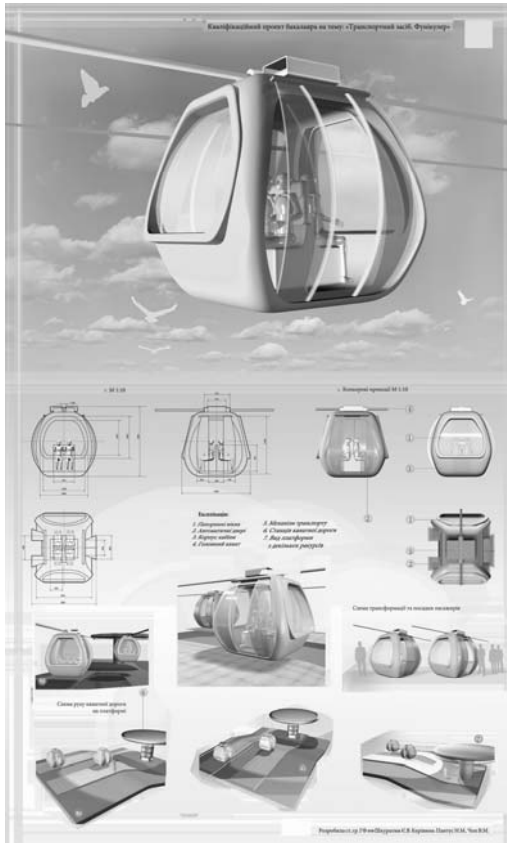

Рисунок 1 – Проект канатної дороги

УДК 658.512.2

Будинштейн Н.Б.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Будинштейн Н.Б., Пантус Н.М.

НОВА ФОРМА ЖИТЛОВОГО СЕРЕДОВИЩА МАЙБУТНЬОГО НА ВОДІ

Людство ще у доісторичному періоді почало селитися на воді. До цього його спонукали різні причини, це і забезпечення своєї безпеки, і різні природні

умови того місця де вони проживали. До нашого часу дійшли різноманітні свідчення про життя людей різних частин світу на воді. Але і у сучасному світі є багато прикладів коли люди сім'ями живуть наводі, навіть цілими громадами. Є приклади таких громад в Європі, Америці, Китаю, В'єтнаму і т.д.

Вчені усього світу стурбовані змінами у природних явищах навколишнього середовища, процесами які відбуваються під впливом «глобального потепління, роблять прогнози розвитку екологічної ситуації на найближчі десятиліття. Так за прогнозами аналітиків до 2050 року більшість людей буде жити на воді. Будинки на спеціальних бетонних дамбах стануть все більш популярними, починаючи від невеликих, спеціально обладнаних човнів і закінчуючи повнофункціональними будинками з усіма необхідними елементами цивілізації.

За думкою дизайнера Тома Пірса, у майбутньому люди об'єднають свої будинки і транспорт в єдиний органічний життєвий простір. Мобільна житлова площа буде багатофункціональною. Спеціально обладнані човни можуть бути використані як засіб транспорту, а також в якості будинку/офісу в містах з водними шляхами і каналами, а також для регіонів з болотами і у тундрі.

Будинки на воді – це будинки майбутнього. Людина, проживаючи на водних просторах, звільняє земельні ділянки для вирощування продуктів харчування. У майбутньому вже буде недоцільним використання землі під проживання.

Проблеми, пов'язані з адаптацією проживання людини на воді і з фізичними властивостями матеріалів, використовуваних для плаваючих будинків, вирішуються вже сьогодні.

Плаваючі будинки майбутнього мало чим будуть нагадувати сьогоднішні пропозиції. В їх основі будуть покладені новітні розробки індивідуального отримання енергії, утилізації відходів, транспортні комунікації об'єднають сухопутну і водну структуру.

Жиле середовище на воді – це нова система для нової форми життя людства. Коли на суші забракне місця, а це, за прогнозами аналітиків даної сфери, цілком ймовірно у майбутньому, людство або окремі суспільства на певних територіях шукатимуть можливість виживати на воді, під водою або у повітрі, серед яких найбільше людині підходить вода. А згодом шукатимуть й альтернативу містам, тобто впорядкованим системам суспільного життя, зручним, функціональним та гарним. Тому ця тема є дуже актуальною і дизайнери та архітектори світу розробляють концепти домівок на воді, готелів на воді та штучних островів.

Даний концепт є саме системою життя – із індивідуальними домівками, які є і транспортним засобом, системою паркування, системами об'єднання та можливістю безперервно розростатися на поверхні води.

Проблема організації життя людей у майбутньому у зв'язку з перенаселенням Землі та обмеженістю її території, придатної для життя, а також з урахуванням гіпотези затоплення Землі. У якості рішення проблеми обрано організований спосіб життя на воді у формі жилої системи.

Мета роботи – розробити новий проект міста на воді, який би забезпечував людей окремою жилою територією, особистим транспортом та наявністю місць загального користування, де будуть забезпечені оптимальні умови для життя людини і мінімізовані втрати через віддаленість від землі.

Новизна полягає у принципі організації жилого середовища на воді майбутнього із принципом функціонування, натхненим гілками дерева та листям на них, а також відповідність вимогам екології та застосування матеріалів та технологій майбутнього.

Практична цінність даного проекту – це рішення проблем, пов'язаних із сучасною глобальною екологічною обстановкою та перспективами майбутнього життя людей на Землі.

Розроблена нова концепція міста на воді, складається з індивідуальних плавальних засобів, систем, що з'єднують їх та системи паркування на воді. Комплекс є екологічним, отримує та використовує енергію з природних джерел – сонячну, вітряну, водну, також збирає дощову воду і має всередині невеликий сад та город. Даний концепт має біонічний дизайн, натхненний листям та гілками дерева. Система передбачає необмежене розростання кількості жителів та суспільств.

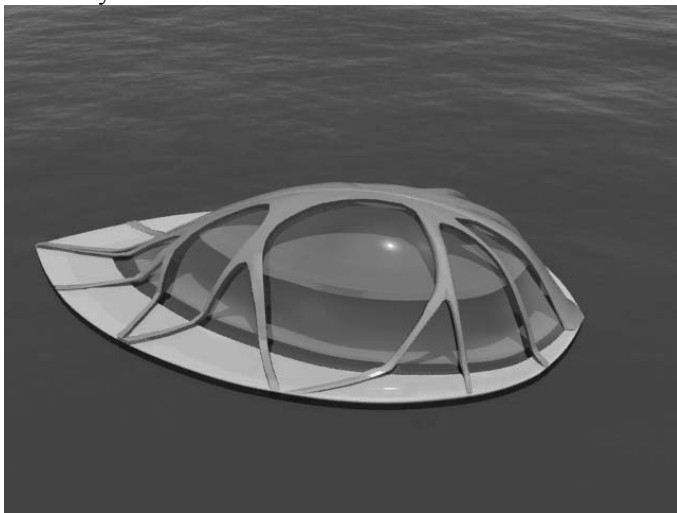

Рисунок 1 – Плавучий житловий модуль

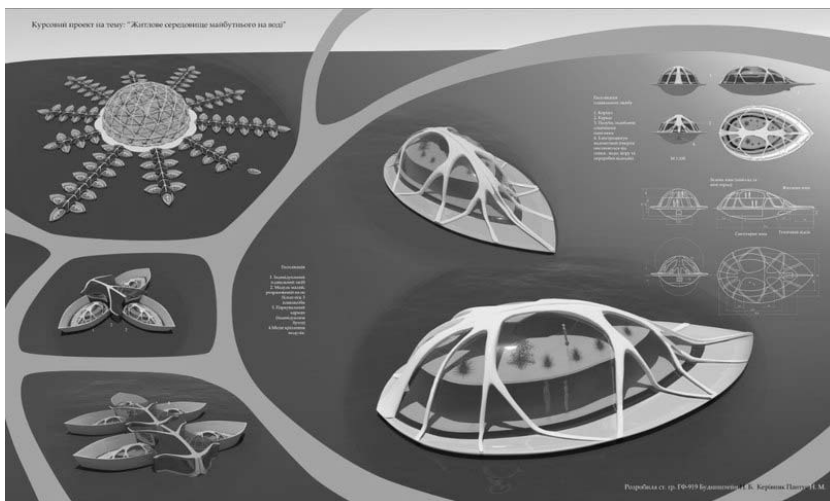

Рисунок 2 – Жила система на воді

УДК 658.512.2

Фісун А.М.¹, Пантус Н.М.²

¹ студ. ГФ-919 ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Фісун А.М., Пантус Н.М.

ПРОЕКТ ПРЕДМЕТНОГО КОМПЛЕКСУ ВЕЛОСИПЕДНОГО ЦЕНТРУ РОЗВАГ

Велосипед – транспортний засіб призначений для розваг та подорожей. Може застосовуватись у спорті, розважальній індустрії, туризмі. Велосипед – екологічний транспортний засіб, що не шкодить природі та середовищу.

Велосипед – дуже екологічний засіб пересування, що робить його популярним у наш час не лише серед молоді але і серед людей старшого віку. Їзда на велосипеді підіймає настрій і тримає тіло в тонусі, до того ж цей транспортний засіб не вимагає великої уваги і грошових витрат, займає мало місця і майже не ламається. Все більше людей пересідає на велосипеди і велосипедний спорт стає усе більш популярним. Розваги пов'язані з велосипедом так само набирають свою популярність.

Велосипедний спорт – (в широкому сенсі слова) – це переміщення по землі з використанням транспортних засобів (велосипедів), які урухомлює

м'язова сила людини. Велоспорт – одна з популярних форм рухомої активності, зміцнює легені та серце і, звичайно, м'язи ніг.

До велоспорту входять такі дисципліни як гонки на треку, шосе, пересіченою місцевістю, маунтінбайк, змагання з фігурної їзди та гри в м'яч на велосипедах – велополо та велобол тощо. Велоспорт також є частиною такого виду спорту як тріатлон. Основна мета гоночних дисциплін – найшвидше подолання дистанції.

Як вид спорту, велосипедний спорт керується Міжнародним союзом велосипедистів, що має штаб-квартиру в Швейцарії.

Тема велопарковки як центрів розваги ще молода, і має мало існуючих аналогів.

Головним поштовхом для розробки послугувала інформація про продовження росту, популярності велосипеда, як транспортного засобу.

Мета роботи полягає у розробці нового проекту предметного комплексу вело – розважального центру.

Новизна полягає у поєднанні у одному об'єкті декількох функцій. Парковочна лавочка виконує функцію місця для відпочинку, має вбудовану парковку для велосипеда та багажний відсік для речей велосипедіста.

Велосипедна парковка призначена для фіксування велосипеда у вертикальному або горизонтальному стані на одному місці, та збереження цього стану необхідний час. Лавка з вбудованою у ній парковкою призначена для того, щоб людина могла відпочивати поряд із своїм велосипедом, а завдяки тому, що у лавку вбудовано відсік для речей людини, це дає ще одну функцію камери схову.

Розглянуто проблему економії місця шляхом поєднання лавочки та багажного відсіку, вело – парковки.

Практична цінність даного проекту – об'єкт економить площу, поєднує в собі декілька функцій.

Конструкція парковки кріпиться динамічно, завдяки чому може підійматися та опускатися, для забезпечення встановлення транспортного засобу у конструкцію, та його фіксування.

Уся конструкція має біонічну форму, у якій за основу взята форма велосипедного сидіння, цей образ підтримує весь концепт.

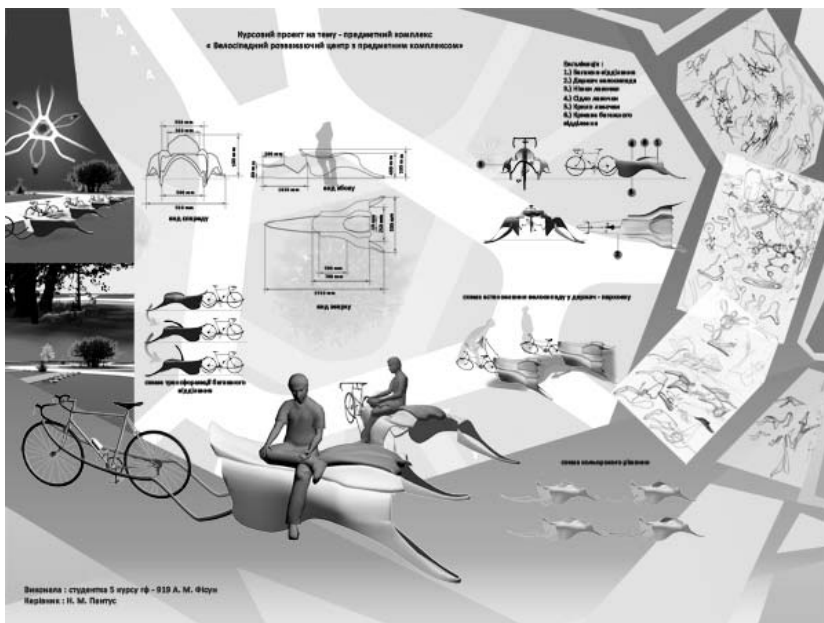

Рисунок 1 – Проект предметного комплексу велосипедного центру розваг

УДК 061:72.012.8

Радченко К.А.¹, Пасічна Т.О.²

¹ студ. ГФ-910 ЗНТУ

2
Викл. ЗНТУ

Радченко К.А., Пасічна Т.О.

СВІТЛО, ЩО ПРОХОДИТЬ, ЯК ПРИЙОМ ШТУЧНОГО ОСВІТЛЕННЯ В ІНТЕР'ЄРІ НА ПРИКЛАДІ ВИСТАВКОВОГО ЦЕНТРУ

У сучасному проектуванні інтер'єрів дизайнери застосовують декоративне освітлення не тільки за рахунок освітлювальних установок, а і за рахунок властивостей різноманітних обробчих матеріалів [1, 3, 5].

Проаналізувавши цю тенденцію можна стверджувати, що такі прийоми не даремні, так як це допомагають урізноманітнювати художні засоби формування інтер'єрів, а вони в свою чергу будують індивідуальну атмосферу дизайн-простору [2].

Таким чином, при розробці інтер'єрів виставкового центру «Sqama» я запропонувала унікальну систему освітлення, яка дуже точно підкреслює

тематику експонатів. Для цього, на першому поверсі, використано перфоровані металеві листи які розташовані по всій площі стелі, за якими розміщено освітлювальні прилади, світло проходить і створює малюнок сітки на підлозі. На другому поверсі, система трохи інша. Вся стеля вкрита перфорованим металом за яким знаходиться скло, і таким чином до приміщення потрапляє природне світло в денний час. В темну пору доби простір освітлюється за рахунок встановлених освітлювальних приладів.

Використання прийому освітлення інтер'єрів світлом, що проходить можна отримати дуже цікаві малюнки на поверхнях інтер'єру [6]. Як що освітлювальний прилад розташовувати під різними кутами по відношенню до перфорованих листів, то малюнок сітки може кардинально змінюватися і давати різноманітні ефекти. Наприклад, з'являється відчуття ніби то сонячне світло проникає крізь листя у вологому лісі – джунглях. Саме цей ефект я намагалася створити, бо тематика виставки присвячена рептиліям, що в цілому проживають у джунглях (Рис. 1). Освітлення стає м'яким, і не виступає як окремий елемент композиції, а навпаки тримає всю композицію простору інтер'єру на собі, що повністю відповідає розробленій концепції.

Такий прийом освітлення можна використовувати і з застосуванням кольорового світла, і це також буде формувати різноманітні контрастні візерунки, або поступові переходи від одного кольору до іншого. З іншого боку, можна змінювати форму отворів в листі металу і тим самим досягти неймовірних спеціальних ефектів [4].

Підсумовуючи, можна сказати, що завдяки використанню цього прийому я досягла максимально виразного дизайну інтер'єру. Створена оптична ілюзія надала виставковим залам неповторність, а тому і сприяє кращому відвідуванню людьми цієї експозиції, а це і є вирішення проектною задачі

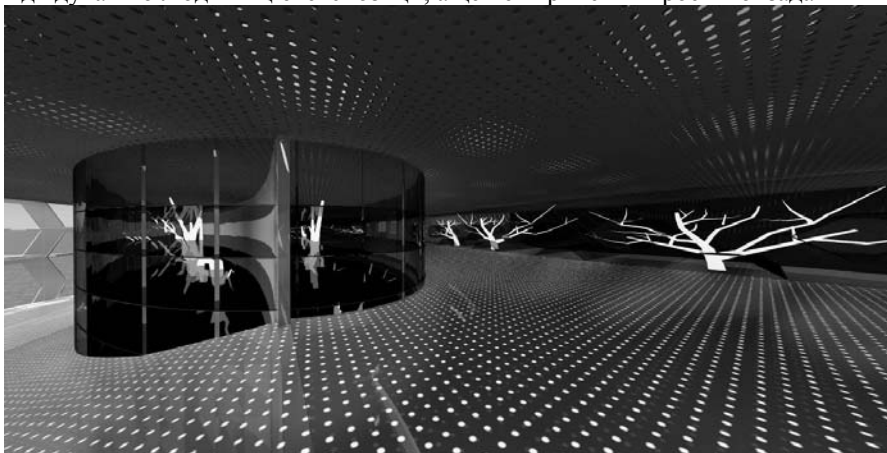

Рисунок 1 – Виставка «Sqama»

ЛІТЕРАТУРА

1. Новая галерея в Нью-Йорке. – Режим доступу: <http://designnews.com.ua/>
2. Осветительное оборудование. – Режим доступу: <http://www.dsl.msk.ru/>
3. Световой дизайн интерьера. – Режим доступу: <http://www.amshev.ru>
4. Световые иллюзии. – Режим доступу: www.architizer.com Светодизайн. – Режим доступу: <http://www.phileds-tolyatti.ru/>
5. Щепетков Н. И. Световой дизайн города [Текст] . – М.: Архитектура, 2006.– 265 с.
6. Red's True Barbecue by Blacksheep, Manchester – UK . – Режим доступу: <http://retaildesignblog.net/>

УДК 061:72.012.8

Рижиченко О.А.¹, Пасічна Т.О.²

¹ студ. ГФ-919і ЗНТУ

² викл. ЗНТУ

Рижиченко О.А., Пасічна Т.О.

ВИКОРИСТАННЯ КОЛЬОРУ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ РОБОЧОГО ПРОЦЕСУ В ІНТЕР'ЄРІ КОТЕЛЬНІ «ВІЙСЬКБУД»

Сучасні промислові об'єкти еволюціонують з точки зору технологій. Проте майже жодної уваги не приділяється розвитку внутрішнього простору з точки зору естетичних рішень. Значення цієї проблеми має дуже високий пріоритет. Значна кількість громадян України, яка проживає у містах, працює на промислових об'єктах (близько 60%) [1, 2]. Тому розробка естетичного середовища у якому працівники перебувають третину свого життя є першочерговою задачею для митців та дизайнерів. Котельня це дуже важливе місце у житті міста. Такий промисловий об'єкт не тільки постачає тепло та гарячу воду, а й виконує багато адміністративних функцій.

Інтер'єр котельні побудований на естетизації промислового простору з поєднанням новітніх технологій для оптимізації виробництва [3, 4, 5].

Внутрішній простір котельні формується за допомогою модуля – рівностороннього трикутника з округленими кутами. Цей модуль використовується у меблях, обладнанні, конструктивних елементах, засобах освітлення та у засобах візуальної комунікації. Окрім естетичної цінності модуль має цінність практичну. Округлі кути обладнання знижують травматизм на виробництві. Також зменшується запиленість у приміщенні та полегшується прибирання.

Основні кольори в інтер'єрі – білий, сірий, синій та червоний. Вони відповідають корпоративному стилю підприємства та виділяють важливі місця

та елементи обладнання. За рахунок того що кольори відповідають робочим зонам працівники можуть легше орієнтуватися у приміщенні. Це на 20% економить час та підвищує продуктивність праці. Кольорові маркування значно знижують можливість помилки. Вони використовують колір як засіб комунікації без додавання текстової інформації. Це на 5% підвищує ефективність роботи, адже розум людини швидше реагує на колір аніж на текст. Таким чином, людину не пригнічує монотонне середовище і психологічний стан працівників є більш стабільним [6, 7].

Архітектурне рішення котельні відповідає основній концепції інтер'єру. Споруда котельні побудована за принципом перекриття-оболонки. Це значно зменшує опалювальну площу та енергоспоживання. У випадку надзвичайних ситуацій перекриття-оболонка у разі руйнування враховуючи особливості її конструкції, нанесе мінімальні пошкодження працівникам та обладнанню котельні. Підтримуючі конструкції винесені назовні для посилення їх функціонального призначення та естетизації фасаду, тому що розташовуючись на території міста споруда має вписуватись в оточуюче середовище. За рахунок збільшення вікон підприємство буде використовувати менше електроенергії та енергоресурсів для опалення. На фасаді розташоване маркування, яке допомагає зорієнтуватися на території. Таким чином, покращуючи зовнішній вигляд фасаду також покращується його функціонал.

Котельня має дві великі зони які поділяються на декілька менших. Перша зона це зона самої котельні. В ній є чотири зони: вхідна зона, кімната для персоналу, санвузол та зала з котлами. Друга зона це приміщення у якому розташовані конструкції для зберігання тріски (блоки для тріски, сортувальний апарат, скребковий транспортер) та деякі додаткові прилади для обслуговування котлів. Саме приміщення досить просторе, адже туди мають час від часу заїжджати вантажівки для заведенні тріски. Кімната для персоналу розташована на другому поверсі. Вона розрахована на операторів, ремонтну бригаду та техніків які працюють впродовж робочого дня. Всі зони плавно переходять і поєднуються одна з одною і мають досить велику площу. Це дозволяє робітникам вільно рухатися по підприємству та не створює небезпечних ситуацій.

Таким чином, створивши для котельні інший функціональний та кольоровий вид, зменшується споживання електроенергії на 30% (за рік), тепла на 20% (за опалювальний період), ризик обвалу в разі надзвичайних ситуацій на 35%, зменшення втрати якості продукції на 27%. Усі використані засоби можуть застосовуватись у будь-якому промисловому приміщенні. Таким чином, естетизуючи простір не тільки покращується його візуальне та психологічне сприйняття, а і відбувається насичення його більшим функціоналом та технологічністю.

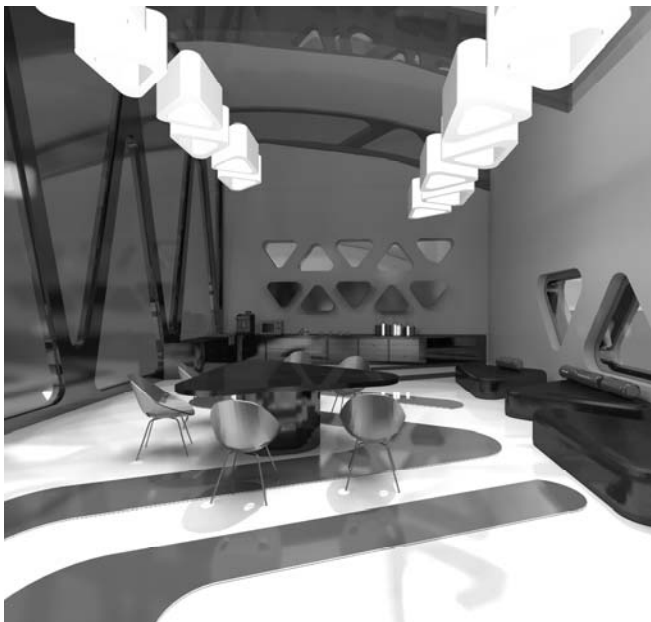

Рисунок 1 – Кімната для персоналу

ЛІТЕРАТУРА

1. Проблемы интерьеров промышленных предприятий. – Режим доступа: www.arhinovosti.ru
2. Требования к оптимизации пром. пространств. – Режим доступа: www.ru.wikipedia.org
3. О возможностях использования возобновляемых источников энергии (ВИЭ) и технологиях. – Режим доступа: www.aenergy.ru
4. Экология и человек. Природа внутри – Режим доступа: www.zelife.ru
5. Дистанционный Интернет-курс по технологиям возобновляемой энергетики. – Режим доступа: www.rea.org.ua
6. Мониторинг загрязнения воздуха над крупными промышленными городами. – Режим доступа: www.eco-way.org
7. Здоровье, психология, восприятие. – Режим доступа: www.vitamarg.com

УДК 339(410)

Дедков М.В.¹, Баранова М.Д.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-222 ЗНТУ

Дедков М.В., Баранова М.Д.

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ: ЧИ ЗАЛИШИТЬСЯ У СКЛАДІ ЄС?

Велика Британія здійснює багато угод щодо заохочення торгівлі та інвестицій і є учасником аналогічних угод, які діють у рамках Євросоюзу.

Як один з основних членів Європейського союзу Велика Британія постійно зміцнює свою присутність на ринку ЄС, а також є активним учасником з вироблення зовнішньоекономічної політики ЄС з метою створення високопродуктивної і конкурентоспроможної економіки.

Незважаючи на те, що Велика Британія є самостійним членом СОТ, вона також здійснює співробітництво з цією організацією як член Євросоюзу, як того вимагає Загальна торговельна політика ЄС.

Участь Великої Британії у Європейському Союзі допомогла пом'якшити результати спаду британської економіки після втрати колоній. Тепер країна бачить сьогодення і майбутнє своєї економіки саме на європейському ринкові.

Проте членство в ЄС не відмінило ні специфіку відтворення в країні, ні своєрідності її зовнішньоекономічної політики.

Основна причина, яка обумовлює важливість членства в ЄС для Великої Британії, – це захист інтересів країни на міжнародній арені, розвиток економічних аспектів співробітництва. Що ж може дати країні вихід з організації?

Відмова від виконання вимог єдиної агропромислової політики ЄС, дозволить Великій Британії економити величезні кошти.

Крім того, потенційні втрати для Лондона у цьому випадку скоротяться внаслідок наступної корекції валютних курсів і номенклатури експортованих товарів. Ще одним аргументом на користь виходу може стати відміна прийнятого в ЄС імпортного тарифу на товари, що надходять до країни Союзу зовні. У свою чергу, останнім аргументом є ймовірне скорочення прямих іноземних інвестицій в результаті припинення членства Великої Британії в ЄС.

Що ж стосується банківського сектора і загалом становища Британії як головного фінансового хабу Європи, то зараз європейці вимагають від неї «перекрити собі кисень», підкорившись посиленню дотримання правил фінансових трансакцій. А це ні багато, ні мало – найбільша стаття експорту Британії.

Лондон максимально реалізує ті переваги, які він отримає внаслідок знову набуті незалежності у прийнятті рішень, зокрема, за рахунок підвищення ефективності свого регулюючого законодавства порівняно з загальноєвропейським.

На користь виходу з ЄС виступають і такі обставини, як можливість укладення між Великою Британією і ЄС угоди про вільну торгівлю, подібної тій, яку уклала Швейцарія в 1972 році. Велика Британія зможе укласти аналогічні угоди з іншими країнами, або ж просто пом'якшити свій зовнішньоторговельний режим в односторонньому порядку.

Таким чином, можна зробити висновок, що вихід з ЄС з точки зору економіки не настільки страшний для країни, як політичні наслідки, а саме загроза безпеці, втрата впливу, особливо в Африці і Індії. До того ж побудова абсолютно нового політичного курсу в Європі займе масу часу, що буде сприяти відставанню від інших країн, а це поступово приведе країну до політичної і економічної неспроможності.

Велика Британія вступила до ЄС ще у минулому столітті, проте їх взаємодія продовжується і на сучасному етапі, тому що членство в цьому об'єднанні відкриває перспективи міжнародного розвитку для Британії.

Завдяки членству в ЄС країна відстояла свої позиції на світовому ринку, що вплинуло на розвиток приватного підприємництва у ній, зберегло політичний вплив у країнах Азії і Африки, частково звільнилась від економічної залежності від США, і у країні з'явилась можливість відновити позиції великої держави.

Підсумовуючи, можна стверджувати наступне. Країна відіграє важливу роль у прийнятті усіх організаційних рішень у структурі ЄС. Велика Британія неминуче підходить до вибору орієнтації свого подальшого розвитку або на ЄС, або на США. Проблема прийняття процесу євроінтеграції все ще негативно сприймається громадянським суспільством країни. Економічна і політична залежність Великої Британії і ЄС одне від одного поступово посилюється з плином часу.

Таким чином, залишається лише спостерігати, який курс обере країна у процесі глобалізації, який прискорюється, чи буде вона враховувати досвід минулого століття, і в яких напрямках ЄС буде співробітничати з нею.

Ймовірність виходу Великої Британії зі складу ЄС поки ще не велика, проте вона весь час зростає. Британія виявляє все менше згоди з політикою зближення країн континентальної Європи, оскільки через це вона може втратити свої, хоча й нечисленні, проте дуже цінні переваги.

УДК 327(73)

Дєдков М.В.¹, Гаврікова А.С.²

¹ канд. іст.наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-213 ЗНТУ

Дєдков М.В., Гаврікова А.С.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА США ЗА ПРЕЗИДЕНТСТВА Б.ОБАМИ

Для розуміння перспектив зовнішньої політики США необхідно враховувати, що в основі американського сприйняття навколишнього світу лежать ідеали свободи і справедливості, які надихали колоністів тринадцяти штатів у боротьбі за незалежність.

На виборах 2008 року президентом США був обраний сенатор від штату Іллінойс, кандидат від демократичної партії, Барак Обама. Він став першим в історії США президентом-афроамериканцем. Барак Обама, 44-й Президент США, отримав в управління не тільки уражену економічною кризою країну, але й комплекс проблем у галузі міжнародної політики.

Перш за все, на зміну силовому тиску, широко вживаному попередньою адміністрацією, Барак Обама запропонував свою стратегію. Перші ж результати нового курсу Вашингтонської адміністрації засвідчили, що сорок четвертий Президент США сповнений рішучості зміцнити становище своєї країни в світі, повернути їй статус лідера, але засобами, відмінними від тих, що застосовувалися його попередником. Наступні зовнішньополітичні дії США підтвердили це.

Найбільш актуальними питаннями в зовнішній політиці США до цих пір залишаються афганська та іракська проблеми. На думку Обами, в Іраку все не так вже погано, а ось Афганістан не тільки не став на шлях оновлення і розвитку, але, навпаки, значно погіршив своє становище. Новообраний Президент визнав, що спираючись на підтримку НАТО афганський уряд не в силах контролювати всю територію країни, тому більша частина Афганістану перебуває у владі рухів «Талібан» і «Аль Каїда». Крім того, він заявив про небезпеку поширення конфлікту на сусідній Пакистан. У зв'язку з цим Обама позначив афганський напрямок головним фронтом боротьби проти міжнародного тероризму і оголосив про намір майже в два рази збільшити діюче там угруповання американських військ і підвищити активність НАТО в регіоні.

Нестабільність в Афганістані дозволяє США підтримувати постійну напруженість біля кордонів Китаю, Індії, Ірану, дестабілізувати держави Середньої Азії, створюючи тим самим постійну і зростаючу загрозу державам регіону. Військові бази і угруповання збройних сил США в Японії, Південній Кореї і в деяких інших країнах АТР забезпечує Америці контроль з континентальної частини Азіатського материка, а також – з боку Тихого і Індійського океанів – над основними стратегічними об'єктами майже всіх азіатських країн.

Аналітиками неодноразово висловлювалася думка, що американські військові бази в Центральній Азії, поряд з угрупованнями ЗС США в Південній Кореї і в Японії, можуть стати як мінімум фактором потужного військового тиску на Росію, Китай, Іран, Пакистан і Індію, особливо в разі загострення військово-геополітичної обстановки.

Крім того, військова присутність може використовуватися США для маніпулювання регіональними протиріччями і для підтримки різних організацій з метою впливу на уряди країн регіону.

І все ж у всіх цих оцінках і прогнозах присутнє якесь штучне перебільшення важливості Центральної Азії для сьогодишньої зовнішньої політики Сполучених Штатів. Насправді регіон цей для них важливий, але не на стільки, щоб провідні американські політики кидалися займатися його проблемами в першочерговому порядку.

Серед інших подій у зовнішній політиці можна сказати, що у квітні 2009 року були пом'якшені санкції проти Куби, в січні і травні 2011 року спрощено візовий режим і розширені можливості грошових переказів на Кубу. У жовтні 2009 року Барак Обама отримав Нобелівську премію миру. У грудні 2009 року оголошено про рішення збільшити на 30 тисяч контингент американських військ в Афганістані.

3 березня 2011 року США беруть участь у силовій операції групи країн у Лівії. Навесні 2011 року в Пакистані знищений Усама бен Ладен. У жовтні 2011 року оголошено про виведення до кінця року військ США з Іраку, а в грудні проведена церемонія формального завершення операції військ США.

Фундаментальний виступ Барака Обами про роль Америки в світі відбувся на 67-й сесії Генеральної асамблеї ООН наприкінці вересня 2012 р. В ньому він закликав світових лідерів засудити насильство на Близькому Сході, що пов'язують з антиісламським фільмом «Невинність мусульман», що призвело до загибелі американського Посла в Лівії Крістофера Стівенса.

Після того як Обама вступив на президентську посаду, Сполучені Штати стали вести себе у світових справах підкреслено прагматичніше і розумніше. У порівнянні з Бушем і його командою, яка була готова «вчити уму-розуму» всіх підряд в будь-якому куточку світу, тепер американці намагаються взагалі не втручатися туди, де розумніше вести діалог і спірні питання вирішувати переговорами, віддаючи перевагу дипломатичним і політичним методам, а не військовим.

Але у цілому, можна дійти висновку, що, провівши вже значний термін на посаді президента США, Б. Обама виправив багато зовнішньополітичних помилок адміністрації попереднього Президента Дж. Буша.

Цілком можливо, у майбутньому зовнішня політика Б. Обами стане більш ліберальною, що сприятиме подальшому поліпшенню відносин США із головними світовими державами і, як наслідок, це дозволить підвищити рівень довіри до США.

УДК 94(477.64)

Дєдков М.В.¹, Цараненко Д.І.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-213 ЗНТУ

Дєдков М.В., Цараненко Д.І.

ЖЕНЯ РОМАНЬКО: ЖИТТЄВИЙ ТА ТРУДОВИЙ ШЛЯХ

Одним із актуальних питань сучасної української історії є вивчення життєвого шляху тих особистостей, що не тільки були першобудівниками Дніпрогеса й кавалерами ордена Леніна, а й завдяки своєму палкому ентузіазму і виключно новому, ні з чим не зрівняному досвіду привертали увагу до сфери своєї діяльності видатних діячів науки і культури. Такою є Жєня Романько. Радянська героїня, яка увібрала в себе збірні риси жінок сьогодняшнього і завтрашнього дня і є прикладом для наслідування. На сторінки історії Ж. Романько увійшла як будівниця-рекордсмен, що зі своєю бригадою уклали за зміну 18 тисяч кубометрів бетону замість планових 8000.

То ж країна повинна знати і пам'ятати про своїх героїв. Цілком виправдано в рік 75-річчя утворення Запорізької області звернутися до історії будівництва Дніпрогесу – найпотужнішої гідроелектростанції у Європі на той час. Тим більше на слуху не звучать прізвища людей, що доклали неймовірних зусиль задля будівництва Дніпровської гідроелектростанції, завдяки якій зашатне повітове містечко перетворилося на великий промисловий та науково-технічний центр, який дав могутній поштовх у прискоренні індустріалізації України і всього колишнього Радянського Союзу. На сьогоднішній день майже нікому невідома постать Жені Романько і її професійні здобутки.

Вивчення її професійного та життєвого шляху дозволило докладно розкрити особистість однієї з найкращих комсомольських бригадирів та дівчат-бетонувальниць. Саме бригада Жені Романько встановила світовий рекорд укладки бетону, була переможцем у соціалістичному змаганні та завоювала право вкласти останні кубометри бетону в Дніпрогес. 10 жовтня 1932 р. Дніпрогес дав перший струм, а Жєня Романько стала першою дівчиною в Радянському Союзі, що була нагороджена орденом Леніна.

Недарма американці називали Женю – «Дженні – президент». Ймовірно, вони мали на увазі те, що вона була і бригадиром, і секретарем комсомольського осередку на греблі, проте Жєня Романько була лише однією з багатьох трудівниць, які самовіддано працювали на грандіозній будівлі. В одному з тисячі кубометрів бетону навіки застигли краплі крові і поту Дженні – президента, сміливої і витривалої Жєньки з котловану. Її наполегливість і стійке почуття відповідальності допомогли довести усьому Радянському Союзі й поза його межами, що жінки на виробництві можуть працювати нарівні з усіма, з честю впоратись з будь-яким завданням.

Варто наголосити на тому, що трудовий героїзм будівників гідроелектростанції був однією з особливостей будівництва Дніпрогесу.

У грудні 1926 р. Рада Праці і Оборони СРСР ухвалила план будівництва Дніпровської гідроелектростанції. Начальником об'єднаного Дніпровського будівництва було призначено Олександра Вінтера, начальником гідротехнічного відділу Дніпробуду – І.І. Кандалова, головним інженером гідротехнічних споруд – Бориса Веденєєва, головним інженером Дніпрозаводу – Павла Роттерта. До основних споруд Дніпровської електростанції, закладеної 8 листопада 1927 р. (10 річниця Жовтневої революції) входили: гребля, трикамерний шлюз, що примикав до греблі з лівого берегу, гідроелектростанція і головна підстанція, розташовані на правому березі, два залізничних мости через Дніпро.

Не зважаючи на чималі перепони, з будівництвом Дніпрогесу місто Запоріжжя перетворилось на великий індустріальний центр:

- у місті розгорнулось будівництво великого промислового комплексу чорної та кольорової металургії;

- для зв'язку з Криворізьким залізрудним басейном було збудовано залізничну магістраль з двома двох'ярусними мостами через нове і старе русло Дніпра;

- в межах міста з'явились дві нові залізничні станції – «Запорізька Січ» на о. Хортиця та залізничний вузол Запоріжжя-Ліве;

- з пуском Дніпрогесу почалось наскрізне судноплавство по Дніпру (гребля підняла води Дніпра на 37,5 м., створивши басейн на 3 млрд.куб.м., що накрив усі пороги, найнебезпечніший з них – Ненаситець – опинився на глибині 14 метрів).

Проте, будівництво Дніпрогесу мало велике значення не тільки для Запоріжжя, а й взагалі для усього Радянського Союзу:

- навколо гідроелектростанції було споруджено Запорізький індустріальний комплекс;

- Дніпрогес давав електроживлення підприємствам Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Кривого Рогу, Нікополя, Донбасу, сільськогосподарським районам Придніпров'я і Донбасу;

- підключення радгоспів і колгоспів до єдиної електромережі дозволили механізувати окремі сільськогосподарські процеси.

Детальний розгляд процесу будівництва Дніпрогес дає підстави для висновку про значущість внеску бригади Ж. Романько та її особисто у спорудження гідроелектростанції на Дніпрі.

УДК 339(612)

Дедков М.В.¹, Шафоростова Є.Г.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-213 ЗНТУ

Дедков М.В., Шафоростова Є.Г.

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ-ЕКОНОМІЧНЕ СТАНОВИЩЕ ЛІВІЇ

Економічний розвиток Лівії у 21 сторіччі можна розділити на чотири періоди:

- Лівія у період правління М. Каддафі;
- криза у період правління Каддафі;
- громадянська війна;
- Лівія в посткаддафівський період.

Аналізуючи основні макроекономічні показники, можна констатувати, що динаміка росту ВВП з 2002 року є позитивною. З 2002 р. по 2008 р. ВВП країни виріс з 19, 8425млрд.\$ до 93, 1677млрд. \$. На 2007 рік основними галузями промисловості були: нафтова, нафтохімічна (виробництво пластику), металургійна. Структура ВВП: сільське господарство – 7,3%; промисловість – 51,3%; сфера послуг – 41,4% (2007 р.). Сальдо країни станом на 2007 рік було позитивним – 21млрд \$. Основними товарами експорту були: сира нафта, продукція нафтопереробки, природний газ, хімічна продукція. Лівія успішно конкурувала з іншими державами на світовому нафтовому ринку. Основні торговельні партнери Лівії – Італія, Німеччина, Іспанія і Франція. Економічні показники на той час були одними з найвищих на території Африки.

Але у 2008 р. у світі почалася фінансово-економічна криза, яка проявилася у вигляді зниження основних макроекономічних показників у більшості країн з розвинутою економікою, в результаті якого переросло в глобальну рецесію економіки. Цікавим є те, що на економічні показники Лівії це не одразу відобразилося. Основний показник, на який звертається увага це ВВП країни. На цей момент часу ВВП країни склало 93,1677 млрд. За даними Світового банку, в структурі ВВП Лівії на 2008 р. 78% займає промисловість, 20% – сфера послуг, 2%-сільське господарство. Через нерозвиненість внутрішнього фінансового та фондового ринків Лівія не змогла повною мірою інтегруватися у світову фінансову систему, що дозволило економіці країни уникнути серйозних втрат внаслідок світової фінансової кризи. У 2009 році відбувається великий спад економіки. ВВП країни різко падає за один рік з 93,1677 \$ до 62,3604 \$.

У 2011 р. ВВП Лівійської Республіки за паритетом купівельної спроможності склав 37,94 млрд.дол, що в 2,5 рази нижче в порівнянні з аналогічним показником 2010 р. Різке падіння було викликано навесні 2011 р. громадянською війною в країні. У лютому 2011 р. у Лівії розгорівся внутрішньополітичний конфлікт: частина населення країни, фактично підтримана країнами

НАТО, повстала проти режиму Муаммара Каддафі. Іноземні компанії згорнули свою діяльність в країні. У результаті громадянської війни М. Каддафі був повалений і убитий, влада в країні перейшла перехідному уряду, а на нафтогазовому ринку почався переділ. У 2012 р. реальний ВВП порівняно з 2011 р. виріс 104,5%. Основою всієї економіки є нафтогазовий сектор, який в 2010 р. забезпечував 25% ВВП, 95% експортних надходжень (інші позиції товарного експорту – органічні хімікати, залізо, добрива) і 75% дохідної частини бюджету.

Економіка Лівії за підсумками 2013-го року скоротилася на 5,1% через серйозні проблеми у сфері нафтовидобутку. Бюджет Лівії на 2013 рік складається з 67 млрд. лівійських динарів (52,5 млрд. доларів) і на 80% наповнюється грошима від продажу нафти. Нафта складає 97% всього експорту країни. 20 млрд динарів йдуть на оклади держслужбовцям, 10 млрд. – на субсидії. Прем'єр-міністр Лівії Алі Зейдан відзначав, що в економіці країни утворився бюджетний дефіцит через те, що реалізація нафти скоротилася на 60%. Термінал Сирт – найбільший в Лівії. У ньому 19 резервуарів сумарною місткістю 6,2 млн. барелів нафти. Це нафта Waha Oil Company, що належить лівійській державній нафтовій компанії NOC (60%) і американським фірмам Hess (8%), ConocoPhillips (16%) і Marathon Oil (16%). Waha була змушена зупинити видобуток нафти ще торік, коли всі резервуари були наповнені. В результаті фактичного захоплення терміналів страйкуючими і припинення відвантаження нафти Лівія опинилася на межі фінансового та економічного краху. За сильно заниженими даними, збитки уряду вже перевищили 10 млрд.доларів. Якщо на початку літа 2013 року Лівія видобувала і продавала 1,4 млн. барелів нафти на добу, то зараз менше 300 тис.

Отже, за період правління М. Каддафі економіка Лівії переживала розквіт. Насамперед, економіка Лівії розвивалася за рахунок видобутку нафти і газу. Наповнення державного бюджету і сальдо країни на період правління Каддафі є профітним. На даний момент на території країни досі відбуваються воєнні дії. У Лівії тривають міжплеменні зіткнення. Ополчення племен Кіренаїки (східна частина країни) намагаються перейти на самозабезпечення. Частково зупинилася промисловість видобутку нафти у зв'язку з політичними переділами. Динаміка валового внутрішнього продукту має від'ємний характер. Чергове загострення відносин між центральним урядом у Тріполі і міліцією, що домагається найширшої автономії для багатой нафтою східної провінції Кіренаїка аж до відділення, підтвердило безсилля столичної влади, яка не в змозі контролювати навіть Тріполі з прилеглою місцевістю, не кажучи вже про околиці. Країна перебуває на межі другої громадянської війни.

РОСІЙСЬКА ФЕДЕРАЦІЯ: СТАВЛЕННЯ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ

Україна – плацдарм геополітичного битви. Наша країна стала головним стратегічним полем у боротьбі за вплив між Євросоюзом і Російською Федерацією. Євроінтеграційні прагнення України, яка є одним із найважливіших стратегічних партнерів Росії, викликає у останньої серйозне занепокоєння. Настільки серйозне, що Росія, намагаючись якомога надійніше гарантувати свої інтереси, чинить усупереч нормам міжнародного права, вимагаючи від України співробітничати тільки з Митним союзом. При цьому повністю ігнорується суверенне право нашої держави на торговельно-економічне співробітництво одночасно і з Митним союзом, і з Євросоюзом.

Євроінтеграційні устремління українського керівництва, крім очевидних переваг, породили також серію нових проблем у відносинах зі східними державами – партнерами. Поки Росія лякає Україну «торговими війнами» й влаштовує «митні блокади», в Києві намагалися знайти формулу подальшого розвитку торговельних відносин з країнами Митного союзу і зіставити їх із зоною вільної торгівлі СНД. Експерти вважають, що уряд не розглядає інтеграцію України до Митного союзу, а лише має намір усунути бар'єри у відносинах Митного союзу з третіми країнами в рамках режиму вільної торгівлі СНД.

У зв'язку з намірами України підписати договір про асоційоване членство з ЄС, Росія напередодні підписання влаштувала безпрецедентний тиск на Україну, фактично заблокувавши поставки продукції з України під приводом дотримання у повному обсязі процедури митного контролю. Були також зупинено співробітництво в інших сферах.

Водночас Президент Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу та Президент Ради Євросоюзу Герман ван Ромпей 25 листопада 2013 року засудили дії Росії в даній ситуації: «Ми рішуче не схвалюємо російську позицію і дії в цьому відношенні. Угоду про асоціацію та ЗВТ – це можливості, щоб супроводжувати наших спільних сусідів до сучасних, процвітаючих і заснованих на правилах демократіям. Сильніші відносини з Європейським Союзом не йдуть на шкоду відносинам між нашими східними партнерами і їх іншими сусідами, такими як Росія. Східне партнерство задумано як безпрограшне, в якому ми всі у виграші. Європейський союз як і раніше готовий роз'яснити Російській Федерації взаємний позитивний вплив від розширення торгівлі з нашими сусідами, з урахуванням суверенітету та незалежності наших схід-

них партнерів та двостороннього характеру угоди про асоціацію та ЗВТ», – було зазначено в заяві.

Після того, як угоду про асоціацію з ЄС 28 листопада 2013 року так і не було підписано, Російська Федерація, намагаючись закріпити розвиток ситуації у бажаному для себе напрямку, погодилася суттєво знизити ціну на газ і виділити для України кредит на 15 мільярдів доларів.

В чому полягає зацікавленість Європейського Союзу з приводу підписання угоди про асоціацію з Україною? Розширення сфери впливу: збільшення зовнішнього торговельного ринку, розвиток аграрної промисловості. Україна розглядається як ще одна точка для поставок свого експорту в нову ринкову мережу. Простіше кажучи це і є розширення зовнішнього торговельного ринку, адже Європейському союзу є що запропонувати на нашому українському ринку. З цим можуть виникнути проблеми нашого ринку, адже він буде не здатний до конкуренції. Одним з ключових факторів є так само і те, що Україна розвинена в аграрному плані країна. В Україні досі знаходиться чимало неосвоєних і невикористаних ділянок землі. Надмірність родючих і зернових культур робить Україну ще більш привабливою для Євросоюзу.

Україна перебуває у важкому становищі через сильний тиск з обох сторін (Російська Федерація і Захід). У таких умовах підняти економіку країни є практично нездійсненним завданням. Очевидно, що для розвитку сильної і незалежної держави потрібні хороші відносини і з тією, і з іншою стороною. Україна не повинна залежати ні від Митного, ні від Європейського Союзу, лише в цьому випадку з нею будуть рахуватися. Поки що Україна у геополітичній битві, що розгорнулася на території нашої держави, є швидше об'єктом, ніж суб'єктом. Проте ми повинні розвиватися самостійно і приділяти більше проблемам всередині країни, підвищити рівень якості нашої продукції, розвинути ті галузі промисловості, які зможуть забезпечити конкуренцію своєї продукції на рівні з іноземними товарами. Лише домігшись всього цього, можна уникнути появи тих проблем, які спостерігаються зараз.

При цьому потрібно чітко розуміти, що країни Євросоюзу поки що не готові до запуску процедури щодо вступу України в ЄС, але така можливість у майбутньому існує. Про це 28 березня 2014 року заявив голова Єврокомісії Жозе Мануель Баррозу: «Члени ЄС до цього поки що не готові. Вони вважають, що не тільки Україна не була готова, але також і Європейський Союз не був готовий інтегрувати на цьому етапі країну, подібну Україні. Ось чому ми запропонували Україні Угоду про асоціацію», – заявив Баррозу, виступаючи під час експертної дискусії у Брюсселі.

Разом з тим глава Єврокомісії підкреслив, що «двері для вступу не зачинені» і «така можливість у майбутньому існує», але для цього Україні необхідні перетворення: реформи, боротьба з корупцією, вищий ступінь звітності влади перед суспільством.

«Рішення про початок переговорів про розширення (ЄС) за рахунок нової країни вимагає однастайності, а серед країн-членів (ЄС) однастайності щодо України не було», – сказав Баррозу.

І.Ф. НОВИЦЬКИЙ – ВІЙСЬКОВИЙ ТА ДЕРЖАВНИЙ ДІЯЧ

Історія донесла до нас через багаторічні штучні перешкоди чимало відомих імен лідерів визвольного руху на Україні, перш за все гетьманів. Але самі по собі, без належної підтримки й безпосередньої допомоги з боку близьких виконавців, навряд чи змогли б гетьмани сміливо діяти й стільки зробити у справі становлення та розбудови української державності. На жаль, багато імен гетьманських сподвижників залишилися для нащадків маловідомими. Одне з них – Ілля Федорович Новицький.

Підноситися по ієрархічній скалі І. Новицький почав ще в часи гетьмана І. Брюховецького, але по-справжньому його зірка, хоч і не така яскрава, як інші, зійшла на політичному небосхилі України після виборів гетьмана Д. Многогрішного (колишнього чернігівського полковника, а пізніше наказного гетьмана) у Глухові 03.03.1669 р. Здебільшого перебуваючи в тіні, Новицький досить довгий час справляв значний вплив на хід багатьох суспільних подій. На виборах царські послі стали вимагати утворення особистого кінного полку чисельністю тисяча душ, котрий міг би збирати необхідну для царського уряду й новообраного гетьмана інформацію, «всякие ссорные и смутные слова, подмечать всякие шатости и измены». Полку надавалося право переслідувати небажаних панівним колам людей і навіть страчувати їх. Заснування полку було включено в договірні статті від 06.03.1669 р. між обраним гетьманом і козацькою старшиною, з одного боку, і представниками російського уряду, з іншого, «чтоб учинить полковника из малороссийских городов и при нём быть тысячи человеком реестровым». Командування цим полком поклали на І.Ф. Новицького.

Новоутворений полк іменувався охочекомонним або ж охочекомпанійським. На відміну від територіально-адміністративних полків цей був лише бойовим і складався з людей, не зобов'язаних військовою службою (осілих козаків), а з вільних, охочих, представників інших класів і стану, що наймались до полку за особистим бажанням. Службу несли вони на конях (по давньоруському – комонях). Звідси і повна назва цієї військової одиниці – охочекомонний.

Охочекомонний полк розташовувався на Лівобережній Україні; матеріальне утримання мав за рахунок тих міст, де стояв «на леже». Такі полки, які в лиху годину у багато разів збільшували козацьке військо, існували ще за часів Б. Хмельницького, але тоді вони ще не були постійно діючими. З 1669 р. з'явилося формування, яке вже набуло іншої функції, ніж попередні, хоч назва і залишилась старою. Знаходячись при правителі України, охоче-

комонний полк повинен був уважно слідкувати за тим, що діється не тільки на всій території Малоросії, а й за її межами.

Сімдесяті роки XVII ст. позначилися для І.Ф. Новицького активною участю у відбиванні нападів татар. Гетьман доручив Новицькому і переяславському полковнику В. Сербіну контролювати переселення жителів правобережної України, які тікали від турок на лівий берег Дніпра, сприяти цьому переселенню. Охочекомонний полковник зі своїми людьми брав безпосередню участь у поході проти правобережного гетьмана Дорошенка, внаслідок чого останній склав з себе «гетьманское достоинство». Символи гетьманської влади Дорошенка Новицький привіз до Москви. Посланцям з України цар виявив свою милість. 3 грудня 1679 р. по лютий 1680 р. І.Ф. виконував розпорядження наказного гетьмана С. Самойловича по захисту гетьманщини від татар.

Новообраний гетьман І.С. Мазепа настільки покладався на І.Ф. Новицького, що, коли влітку 1689 р. поїхав до Москви, наказав охочекомонному полковнику стежити за порядком у час його відсутності. Доручення було блискуче виконано. Мазепа довіряв своєму прибічнику настільки, що у 1696 р. призначив І.Ф. головним начальником усіх прикордонних міст і сіл з боку татар. Належну оцінку діяльності охочекомонного полковника надали і царські особи Росії. Зокрема, в грамоті від імені самодержців Іоана Олексійовича та Петра Олексійовича говориться, що він «служит нещадя головы своей против неприятеля креста».

Родина І.Ф. Новицького перебувала у вищих ешелонах влади на Україні. Про це свідчать не тільки зміст усього сказаного, але й родинні зв'язки його дітей. Син Григорій оженився на рідній сестрі дружини Генерального писаря гетьмана Мазепи П. Орлика, згодом гетьмана емігранта, непримиреного ворога царату. Син Іван одружився на дочці племінника Мазепи ніжинського полковника Л.Я. Жураковського. Син Яків узяв дочку переяславського полковника Н.Д. Дмитрашко. Дочка Марія вийшла заміж за племінника Мазепи С. Трошинського, причому цей шлюб влаштував сам гетьман.

І.Ф. Новицький був людиною своєї епохи. Завдяки розважності, кмітливості й особистої хоробрості, тобто якостей, які робили людину авторитетною серед козацького середовища, він зумів не тільки наблизитись до гетьманської влади, але і досить довгий час зберігати за собою займану впливову посаду. Полковник вміло підтримував добрі стосунки з вищими посадовими особами як України, так і Росії.

УДК: 930.1

Турчина Л. В.

канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

Турчина Л.В.

ХВИЛЬОВІЗМ: ФОРМУВАННЯ ПОНЯТІЙНОГО АПАРАТУ

Хвильовізм, на ряду з шумськізмом, волобуєвщеною, скрипниківщиною, є складовою більш широкого поняття «націонал-ухильництво». Останнє

є ідеологічним штампом, під який підпадали усі ідеологічні надбудови, що суперечили московським комуністичним поглядам, остільки воно об'єднує у собі різні за своєю внутрішньою сутністю прояви. Спільного у них – з формального боку, їх персоніфікація, «вождизм», з фактичного – заперечення великодержавного шовінізму правлячої партії.

Хвильовізм виник як система поглядів, що були запропоновані їх автором Миколою Хвильовим (1893–1933) в ході літературної дискусії 1925–1928 рр. Митець став теоретиком і речником українського ренесансу 1920-х рр., який опісля був названий Розстріляним Відродженням. Визначальними рисами цієї ідеології є наступні моменти.

Естетизм – підхід до творчої діяльності як до предмета витонченої насолоди. В українській культурі даного періоду проявився як боротьба з «шаварщиною», отримавши синонімічні терміни. Зокрема, неокласицизм – тенденції в українській поезії, що брали за основу «класичну норму», досконалість форми і ясність мови. Неокласики були зосереджені на непроминущих засадах буття, успадкуванні культурної традиції, орієнтації на її найкращі взірці. Широко використовували не тільки античні сюжети й образи у своїй творчості, але й форми. Інший прояв естетизму 1920-х рр. – олімпійство. Ця назва «причепилася» до М. Хвильового і ВАПЛІТЕ. Послідовний ланцюг появи цього терміну такий. Вільна академія, значить об'єднує академіків. Академік, значить зарозумілий, відірваний від суспільства. Відірваними від суспільства можуть бути тільки боги. А давньогрецькі (sic!) боги жили на Олімпі. Насправді ж, олімпійство – це вибагливість до якості літературної творчості на противагу суцільним «масовізму» та графоманії, що вилилися у літературну вакханалію.

Європейські традиції законослухняності були сформульовані письменником у власних памфлетах – *dura lex, sed lex!* Саме дотримання принципів легітимності упродовж тисячоліть в Європі, за М. Хвильовим, дозволили її народам створити грандіозну цивілізацію, яка виробила ідеальний тип громадської людини. Належні до такого типу особистості-індивідуали виступили двигунами історії, оскільки висловлювали прогресивні прагнення власних суспільних прошарків. М. Хвильовому хотілося прищепити якомога швидше ці традиції й українству та його культурі.

Романтика вітаїзму (від лат. *vita* – життя) – український прояв європейської літературної течії віталізму. Це концепція повноправного життя, життєвості українського відродження, яка втілює ідеал активної, сильної, здатної до боротьби людини. За М. Хвильовим, це сума нового споглядання, нового світовідчуття, нових складних вібрацій. Пізніше з'явилося визначення активного романтизму, представники якого протиставили себе натуралістичній літературі.

Усвідомлення М. Хвильовим того, що революція не виправдала сподівань мільйонів, що вона переродилася й стала «пожирати» власних дітей, призвели до жорсткої критики суспільної системи, запропонованої большевиками. Аналізу цієї критики присвячено вже достатньо досліджень, які демонструють несприйняття митцем оточуючої дійсності.

Власне бачення ролі України у загальноісторичному процесі було запропоноване М. Хвильовим через застосування поняття «азіатський ренесанс». Письменник із прозорливістю, гідної заздрощів, спробував спрогнозувати подальшу долю свого народу. Він чітко окреслив перспективи розвитку, запропонувавши Україні роль месії. Оскільки західна культура, за М. Хвильовим, вичерпала свій потенціал, їй на заміну мусить прийти новий поштовх зі Сходу. Україна ж, як прикордонна територія між Сходом і Заходом, завдячуючи будівництву соціалізму, мусить стати в авангарді цього процесу. Носіями прориву будуть митці української культури, які, використовуючи методи романтики вітаїзму, збудять народні маси до активізації життя. Передбачення митця виявилися пророчими тільки частково: ми є свідками потужного розвитку азіатських країн, але відродження української культури, приречене бути розстріляним, не вписалося у загальноісторичний контекст.

Харизма М. Хвильового захоплювала усіх, хто мав щастя з ним спілкуватися, а його власна діяльність надихнула багатьох представників української культури до наслідування. З'явилася значна кількість послідовників – хвильовістів, яких називали «молодою генерацією». Саме вони стали головними мішенями у суворі 1930-ті рр.

Отже, складовими суспільно-політичної патріотичної ідеології лівого спрямування хвильовізму є естетизм, європейські традиції законслухняності, романтика вітаїзму, жорстка критика сучасного советського ладу, азійський ренесанс. Ця ідеологія отримала широке розповсюдження в колах тодішньої української інтелігенції та сформувала загальний напрям послідовників.

УДК: 94(477)"1920/1937"

Турчина Л. В.¹, Ричко О. В.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. Т-813 ЗНТУ

Турчина Л.В., Ричко О.В.

ВАЛЕРІАН ПІДМОГИЛЬНИЙ –ПРЕДСТАНИК КИЇВСЬКОЇ ФІЛІЇ ХВИЛЬОВІСТІВ

Талановитому українському письменникові й перекладачеві з французької Валер'яну Підмогильному випала складна доля, як і сотням письменників його генерації. Творчість письменника продовжувала традиції української класичної літератури, а його найвидатнішим твором вважають роман «Місто».

В. Підмогильний народився 2 лютого 1901 р. в селі Чаплях на Катеринослащині у селянській родині. Освіта В. Підмогильного почалася з церковно-парафіяльної школи, після якої він закінчив реальне училище. Далі вступив на математичний факультет Катеринославського університету, згодом перейшовши до правничого факультету. Однак вищої освіти він так і не здобув. Багато часу приділяв самоосвіті, вивчав іноземні мови, друзі називали його «університетом на дому». Уже в 17 років В. Підмогильний заявив себе цілком зрілим письменником. У буремні роки революції та громадянської війни, голодування В. Підмогильний намагався вижити, працюючи вчителем на Катеринослащині. Згодом, переїхавши до Києва, занурюється у вир тодішнього літературного життя: 1925 р. стає членом літературного об'єднання Ланка, яке владні кола відразу зараховують до «попутників». Цю організацію відрізняла з поміж інших високоінтелектуальна позиція, прагнення висловити власну індивідуальність. Саме за це її послідовників, і В. Підмогильного у тому числі, можна вважати представниками київської філії хвильовістів.

У своїй творчості письменник не міг оминати трагедії українського народу, за що його відразу взяли на замітку ідеологічно зорієнтовані критики. У вересні 1926 р. творчість літератора була піддана критиці за твори, опубліковані у «Червоному Шляху». Згодом прізвище В. Підмогильного тричі згадується у зведеннях секретного відділу ДПУ УССР за 1927–1929 рр. Його характеризують як особу, що наважилася підтримувати у 1927 р. нелояльних владі неокласиків. Поява прізвища В. Підмогильного у львівській пресі автоматично зарахувала його до правих літераторів. А 1929 р. митця відносять вже до виразників фашистських настроїв у Києві через те, що після повернення із-за кордону він заявив: «Соціалізм є власне закордоном, а не у нас». Цього ж року, через реакцію В. Підмогильного на поїздку українських письменників до Москви, його відносять до групи «шовіністично налаштованих літераторів». Не говорячи, що безліч разів представників Ланки та неокласиків у партійних документах називали найближчими прибічниками столичної харківської ВАПЛІТЕ, ідейним натхненником якої виступав М. Хвильовий.

Натомість 1927 р. у журналі «ВАПЛІТЕ» з'являється стаття М. Хвильового «Наше сьогодні», де щойно створена організація київських письменників МАРС (майстерня революційного слова), до проводу якої належав й В. Підмогильний, трактується як найближчий союзник організації ВАПЛІТЕ.

На межі 1920–1930-х рр. у тяжких умовах зміни політичного клімату в ССРСР, митець втрачає членство у редколегії «Життя і революція», позбавляється можливості друкуватися. За непростих обставин В. Підмогильний у 1931 р. переїжджає до Харкова, де демонструє, крім письменницького таланту неабиякі здібності до перекладу. Там митець поринув у вир перекладацької справи, завдяки якій не тільки здобув визнання як професійний перекла-

дач, а й був прийнятий на роботу у видавництво «Рух» консультантом з іноземної літератури.

У власній творчості, як і в перекладацькій діяльності В. Підмогильний ставить людину в пограничні ситуації, які згодом стануть предметом дослідження екзистенціалістів. Згодом екзистенціалізм як яскравий прояв нонконформізму буде своєрідною реакцією на духовну кризу, спричинену війнами і стражданнями.

Незважаючи на свій митецький доробок, він на початку 1930-х рр. зазнає гонінь і переслідувань з боку органів НКВД УССР: його заносять у реєстр «ворожих», паплюжать у виступах офіційних критиків, серед яких, на превеликий жаль, виявлялися й деякі письменники. 8 грудня 1934 р., коли опальний письменник перебував у Заньківському будинку творчості під Харковом, його як «особливо шкідливий елемент» було заарештовано. Він потрапив під каральний прес, у його справі починається слідство. Суд Військової колегії Верховного Суду СРСР 1935 р. на закритому засіданні без свідків і захисників розглядав справу В. Підмогильного № 0024, засудивши його до 10 років ув'язнення. Перебуваючи у засланні, він продовжує опікуватися своїми рідними, зокрема листується зі своїм малолітнім сином Ромчиком. А через деякий час, уже на Соловках, куди він прибув 9 червня 1935 р., за постановою «трійки» – до розстрілу. Вирок було виконано 3 листопада 1937 р.

Українському суспільству ще належить гідно оцінити національне й культурне значення літературної творчості В. Підмогильного. Нашадки мають належно оцінити зроблене ним, бо талант – рідкість і його треба оберігати.

УДК: 94(477)"1891/1967"

Турчина Л. В.¹, Сухачов А. В.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр.Т-113 ЗНТУ

Турчина Л.В., Сухачов А.В.

ПАВЛО ТИЧИНА: ТАЛАНТ, ЗНИЩЕНИЙ СОЦРЕАЛІЗМОМ

Народився Павло Тичина 27 січня 1891 р. у с. Піски Чернігівської області у родині сільського дяка. Вчився спочатку в земській школі, потім у чернігівській бурсі. Цікаво, що фактичною платою за це навчання були співи малого Павла у монастирському хорі – хлопець виявив чудові голос і слух. П. Тичина починав як поет у 1906–1910 рр. з найвогнішчого наслідування народних пісень та творів Т. Шевченка. По закінченні бурси у нього був єдиний, по суті, шлях продовжити освіту – в семінарії. Тож впродовж 1907–1913 рр. П. Тичина навчався в Чернігівській духовній семінарії. Його товаришами в семінарії були Г. Верьовка, якого майбутній поет навчав нотній грамоті,

В. Елланський (Еллан-Блакитний), А. Казка та інші відомі пізніше діячі української культури. У старших класах він пройшов ґрунтовну художню школу у викладача малювання М. Жука. Останній увів молодого П. Тичину в коло чернігівської інтелігенції, юнак відвідував літературні «суботи» у будинку М. Коцюбинського. За його рекомендацією було надруковано перші вірші П. Тичини у «Літературно-науковому віснику» у 1912 р. Після семінарії П. Тичина продовжив навчання у Київському комерційному інституті, одночасно працюючи на різних дрібних посадах – в конторах та редакціях газет і журналів, помічником хормейстера в українському театрі М. Садовського.

Подією величезної ваги в новочасній українській літературі став вихід у світ 1919 р. першої збірки віршів «Сонячні кларнети», пройнятої світлою вірою в життя, людину, в рідний нездолений народ. Ця книга одразу вивела 27-літнього поета у коло першорядних митців українського відродження. Знамениті вірші весни-літа 1919 р. «На майдані», «Як упав же він з коня...» та ін., а потім і вся збірка «Плуг», принесли йому славу натхненного співця «краси нового дня». Він працює в журналі «Мистецтво», в державному видавництві «Всевидає», завідує літературною частиною в Київському театрі ім. Т. Шевченка, політкомісаром якого був О. Довженко.

У 1923 р. П. Тичина переїздить до Харкова, тодішньої столиці УССР. Тут він працює у журналі «Червоний шлях», багато пише, вивчає вірменську, починає оволодівати грузинською і тюркськими мовами, стає діячем заснованої в українській столиці Асоціації сходознавства. Поет чудово грав на кларнеті, та й у словах вловлював особливе, музичне звучання. Можливо, тому так легко давалося йому вивчення іноземних мов (він вільно володів п'ятнадцятьма). Формально позапартійного тоді письменника, його обирають членом Харківської міськради, трохи згодом – кандидатом у члени ВУЦВК. 1927 р. він надсилає М. Горькому на Капрі книжку своїх віршів і одержує від нього ласкавого листа, в якому автор «Матері» писав, що знає українського поета дуже давно, ще з розповідей М. Коцюбинського.

Поет занурюється до столичного літературного життя: стає членом письменницької організації «Гарт», очолюваної В. Елланом-Блакитним. Разом з її основним ядром 1927 р. вступає до ВАПЛІТЕ. Оскільки партійні структури її не сприймали, то серед інших піддали критиці й творчість П. Тичини.

В умовах тотального антиукраїнського терору, розстрілу одних і самогубства інших письменників, Тичина в низці «партійно витриманих» поезій капітулює перед насильством. Такими моторошно майстерними стали збірки «Чернігів» (1931) й особливо поезія «Партія веде», надрукована в газеті «Правда» 21 листопада 1933 р. та однойменна збірка 1934 р., що стала символом упокорення української літератури сталінізмові. За ними з'явилася

низка інших збірок з вишуканими назвами в дусі апології сталінізму: «Чуття єдиної родини», «Пісня молодості» (1938), «Сталь і ніжність» (1941).

Завдячуючи реверансам у бік тоталітарної машини, П. Тичина з 1938 р. і до кінця життя є депутатом Верховної Ради УССР, протягом двох скликань – її головою; обирався депутатом Верховної Ради ССРСР кількох скликань. Академік АН УССР з 1929 р., у передвоєнні та в перші воєнні роки працює директором Інституту літератури АН УССР, а впродовж 1943–1948 рр. міністром освіти Советської України. У часи II Світової війни П. Тичина був прийнятий до членів КПСС. Згодом він неодноразово обирався членом ЦК КП України. Поет удостоєний звання Героя Соціалістичної Праці, лауреата Державної премії ССРСР та Державної премії УССР ім. Т. Шевченка. Помер П. Тичина 16 вересня 1967 р.

Багаторічна експлуатація імені й авторитету митця тоталітарною системою стала причиною його глибокого внутрішнього конфлікту із самим собою, призвела до падіння його реноме як поета в очах співвітчизників і світової громадськості. У сучасників виявилось неоднозначне ставлення до його творчості, небажання осмислювати її приховані підтексти й мотиви. П. Тичина і сам гостро відчував трагізм свого становища в ролі гвинтика тоталітарної ідеологічної машини.

УДК 623.41/43:94(477)

Спудка І.М.¹, Полянський В.В.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. М-613 ЗНТУ

Спудка І.М., Полянський В.В.

ОЛЕКСАНДР ЗАСЯДЬКО – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ІНЖЕНЕР-АРТИЛЕРИСТ

О. Засядько був сином головного Гармаша Запорозької Січі Дмитра Засядька. Освіту він здобував в артилерійському та інженерному шляхетських кадетських корпусах. Із кадетського корпусу він був випущений підпоручиком, коли товариші по навчанню закінчували його в чині прапорщиків. Закінчивши Вітчизняну війну у віці тридцяти шести років, О. Засядько у розквіті сил і на вершині слави, йде у відставку і вирішує присвятити себе розкриттю таємниць «запорозьких і конгревових ракет». Спостережливий, чудовий знавець військової справи, всебічно освічений О.Д. Засядько розумів значення бойових ракет для армії, але він також знав, що від царського уряду, який не терпить ніяких новацій, не можна очікувати допомоги в організації робіт по створенню вітчизняних ракет.

У цей час прийшло повідомлення про смерть батька – головного Гармаша Запорозької Січі. Для проведення дослідів Олександр продав батьківсь-

ку спадщину (скромний маєток біля Гадяча). Протягом двох років винахідник і дослідник одночасно щодня працював по двадцять годин на добу, без вихідних і за будь-якої погоди, взимку і влітку. За цей час його ідея про бойову ракетну зброю набула завершеності форми. На початку були проблеми з паливом для ракет. Кілька місяців знадобилося для того, щоб підібрати економічний і енергоємний склад порохових сумішей. Результат проведених дослідів вилився у власній теорії ракетної тяги – нової галузі науки, невідомої на той час. Наслідком виснажливої роботи стала розробка ракет різного калібру: дводюймовий (51 мм), два з половиною дюйма (64 мм) і чотиридюймові (102 мм); за тактичним застосуванням: ракети запальні (для підпалу кріпосних споруд) і гранатні (фугасні) для знищення супротивника. Реактивні снаряди в сучасному розумінні були примітивними, для їх створення використовувалися підручні матеріали: мотузки, дерев'яні жердини тощо, але мали всі елементи класичної ракети.

Ракети О.Д.Засядька спочатку випробовувалися на артилерійському полігоні під Петербургом у 1817 р. у присутності військового міністра імперії П.П. Коновніцина та членів царської родини на чолі із великим князем Костянтином – брата царя, який проникнувся глибокою повагою до винахідника. На цих випробуваннях була зафіксована дальність польоту ракет у дві тисячі вісімсот вісімдесят вісім саженив (понад 6 км). Пізніше подібні випробування були проведені в ставці (Могилів) фельдмаршала М.Б. Барклая-де-Толлі. На ім'я імператора Олександра I фельдмаршал відправив донесення, в якому не тільки дав позитивну оцінку бойовим якостям ракет Засядька, а й запропонував підвищення його в генерал-майорський чин.

У 1820 р. О. Засядька призначають начальником першого в Росії Михайлівського артилерійського училища. Через відсутність викладачів йому доводиться самому вести балістику, самому розробляти програми та проекти нового училища, він командир артилерійської бригади та карабінерського полку, він же начальник петербурзької лабораторії піротехніки, а пізніше ще й керівник Петербурзького Арсеналу і начальник Охтинського порохового заводу.

Під час російсько-турецької війни 1828–1829 рр. О. Засядько організовує в Тирасполі виробництво бойових ракет і активно застосовує їх у бойових діях. За час війни їх було виготовлено 9745 одиниць.

Однак здоров'я О. Засядько дає серйозну тріщину. У короткий час він переживає триразовий інсульт. Навіть будучи хворим і немічним, О. Засядько хоче бути корисним для суспільства. Його не залишає думка, як полегшити плавання через Дніпровські пороги. Навесні 1837 р. зібравши всі дані, О. Засядько відправляється до порогів, оглядає місцевість і знаходить спосіб полегшення плавання за допомогою винайденої їм машини. Але ця поїздка підриває його останні сили.

Таким чином, О.Д. Засядько визначається як видатний російський конструктор бойових ракет, талановитий інженер-артилерист, генерал-лейтенант артилерії, учасник багатьох військових кампаній. Він конструював і виготовив перші зразки запалювальних гранатних ракет, а також створив спеціальну установку для залпової стрільби з шістьма ракетами. Він розробив тактику застосування ракетної зброї та вперше сформував у російській армії ракетний підрозділ.

УДК 94(477) "15/17"

Спудка І.М.¹, Руденко К.В.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ІФ-213 ЗНТУ

Спудка І.М., Руденко К.В.

КОЗАКИ-ХАРАКТЕРНИКИ: МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Одним із найважливіших питань сучасної української історії – є проблема розгляду її таємничих сторінок, які знаходяться на перехресті історичних та міфологічних відомостей. Такою проблемою є висвітлення діяльності козаків-характерників. Характерник, химорідник, галдовник («галдувати» – чаклувати) або заморочник (вмів напускати «морок» – туман, сон) – назва віщуна, чаклуна на Запорозькій Січі, який займався не лише ворожінням, але й лікуванням поранених козаків, їх психотерапією та фізичною підготовкою, про що існує ряд історичних свідчень очевидців, народних легенд та переказів.

Характерники-козаки могли розганяти хмари, викликати громовиці, страх у ворогів, перетворюватися у вовкулак, вміли замовляти стріли, шаблі, кулі так, що вони не завдавали їм шкоди, ходили по воді, а також годинами перебували під водою, дихаючи крізь очеретину. А ще їм по силам було заговорювати рани і навіть ставити на ноги мерців. Про це розповідають нам козацькі легенди. Переосмислюючи здібності характерників через призму сучасного світогляду, можна припустити, що козакам була відома магія, телекінез, левітація, телепатія, гіпноз, сугестія – те, що досліджують сучасні інститути парапсихології.

Багато характерників володіли медитацією – ману, гіпнозом, могли так зачарувати своїх ворогів, що вони втрачали його з виду або в сказі знищували один одного, говорили, що вони можуть намалювати на стіні човен і поплисти на ньому, пірнути в кухоль води і винирнути де-небудь в морі, кинути бурку на воду і на ній переправитися через річку, немов на плоту.

Звичайні люди та, ймовірно, козаки характерників побоювалися. Не випадково серед козаків існував вислів, що характерник і «самого чортяку вміє окульбачити і заставити собі служити». Щоправда, пройти випробування «на характер» було непросто й вдавалося далеко не всім. Щоб стати характерни-

ком, потрібно було пройти різноманітні складні випробування. А у якості «випускного іспиту» кандидат мав переплисти на човні всі дніпровські пороги, що зробити під час «великої води» було практично неможливо. Та виконуючи неможливе, коли стирається грань між життям і смертю, у людини і проявляються надзвичайні здібності, які пізніше складали основу характерництва.

Однією з найбільш легендарних і улюблених історичних постатей козацької епохи вважається Іван Сірко. Про це, зокрема, свідчить велика кількість переказів, історичних дум і пісень, що виникали вже за життя отамана і збереглися дотепер.

У переказах й чутках Іван Сірко наділений потойбічною силою. Татари називали його «урус-шайтан» – руський чорт. Йому приписували вміння обертатися на тварин, заворожувати кулі й стріли, аби ті обминали його, знаходити воду та провіант у випаленому сонцем степу, передбачати майбутнє, використовувати чари для перемоги в битві (насилати на численного ворога такий чар, що той ставав безсилим проти сіркового маленького війська).

Запорожці говорили, що рівного йому в цілому світі не було. Розповідали, що коли він підставляв руку під удар шаблі, на ній залишався лише синій слід. Сірко вмів наводити на ворогів сон, часто при цьому обертаючись білим хортом (старослов'янська назва вовка). Але Сірко не тільки перемагав людей, а й нечисту силу. Річку Чортотлик назвали так тому, що в ній Сірко підстрелив чорта срібним гудзиком, той тільки «млікнул» (майнув) ногами, після цього Іван Сірко назавжди став невразливим в бою, знайшов відчайдушну сміливість і тверду руку.

У 1663 р. Сірко став кошовим отаманом Запорізького війська і здобув ряд блискучих перемог над татарами, поляками і П. Дорошенком при Перекопі, в Капустяній долині, поблизу Умані та ін., з 1663 р. протягом сімнадцяти років перебування в Запорізькій Січі, козаки вісім разів обирали його кошовим.

Говорили, що запорожці п'ять років не ховали Івана Сірка, а возили його за собою в походи, і це їм забезпечувало перемогу. Розповідали, нібито у мертвого Івана Сірка козаки відрізали праву руку – в критичну хвилину вони виставляли її перед собою, що й вирішувало результат бою на користь запорожців. Тільки, казали, після зруйнування Січі побратими поховали правцю витязя.

Таким чином, характерництво, безумовно, приховує багато таємниць для істориків, лікарів, біологів, хіміків, фізиків, інженерів. Те, що нам відомо, тільки вершок айсберга, основа якого ховається в темних глибинах містики і парапсихології. На думку О. Бердника, «...характерництво було не винятком, а втаємниченим духом буття Січі Запорозької; вся Січ була «братерством Характерників».

УДК 726.7(477–25)

Спудка І.М.¹, Шаповал Г.О.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ІФ-113 ЗНТУ

Спудка І.М., Шаповал Г.О.

ПУТЕШЕСТВИЕ ПО КИЕВО-ПЕЧЕРСКОЙ ЛАВРЕ

Святая Успенская Киево-Печерская Лавра занимает очень большую территорию и составляет практически 30 га. Лавра делится на верхнюю и нижнюю. Верхняя Лавра – это Национальный Киево-Печерский историко-культурный заповедник. А вот нижняя Лавра находится в ведении Украинской Православной Церкви (Московского Патриархата).

На территории Киево-Печерской Лавры находится более 20-ти церквей, несколько музеев, ближние и дальние пещеры, братские корпуса, гостиница, трапезная и огромное количество других сооружений.

Монастырь Печерская Лавра был основан в 11 в. и застраивался в течение 9 следующих веков. Название «печерская» происходит от слова «пещеры», которые были найдены на этой территории и в которых селились первые монахи, а Лавра – это почетное название, которое давалось очень крупным и значительным монастырям. Большинство строений монастыря датируется 17–18 вв. и являются прекрасным примером украинского барокко. С 12 в. в монастыре сохранилась лишь одна церковь с незначительными архитектурными изменениями, которые были сделаны позже. Эта церковь над воротами главного входа в Монастырь и ее называют «Надвратная». Полное название Церкви – Троицкая Надвратная Церковь – «Церковь Святой Троицы над Вратами». Именно здесь примерно в 1113 г. летописец Нестор составил «Повесть временных лет».

В 1730–1740-х гг. группа художников из художественной иконописной школы монастыря расписала церковь иконами (темпера и масло). Темы для всех фресок были взяты из Библии, но на декор, орнаменты и цветное решение в значительной степени повлияли традиции украинского фольклорного искусства. Имена художников долгое время оставались неизвестными и были определены недавно благодаря исследованиям в архивах. Четыре фрески заслуживают особого внимания из-за высокого художественного мастерства их выполнения: «Поход праведников в рай» – на северной стене при входе в церковь, «Никейский Вселенский Собор» – на западной стене, «Изгнание торговцев из храма» – над входом, «Крещение эфиопов апостолом Филиппом» – на южной стене. Поскольку все части церкви имеют определенное символическое значение, вход в церковь не является исключением – он символизирует путь к Богу. На фреске на стене изображен «Поход праведников в рай». Их ведут ангелы, которых послал Бог Отец, изображенный на потолке.

Рай изображен как воображаемый ландшафт, по которому свободно бродят павлины, слоны, верблюды и другие экзотические животные.

Таким образом, каждый храм Киево-Печерской лавры имеет свою историю и свой неповторимый образ, сложившийся под влиянием разных эпох и присущих стилей. Но ни времена, ни изменчивость архитектурных стилей не угасили древний молитвенный дух лаврских церквей. Сегодня в возвращенных монастырю храмах святой лавры вновь совершаются богослужения, возносятся молитвы. Великие творения рук наших благочестивых предков вновь ожили и принимают под свои своды души, жаждущие истины и духовного утешения.

УДК 94(477)«1941/1945»

Щербина Т.П.¹, Занькова Д.В.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-313 ЗНТУ

Щербина Т.П., Занькова Д.В.

ГОЛОКОСТ В УКРАЇНІ

Складовою частиною нацистських планів завоювання світового панування, найважливішим елементом ідеології, політики нацистської Німеччини 1933–1945 рр. був антисемітизм – одна з форм національної нетерпимості, що виражається у ворожому ставленні до євреїв. На практиці він вилився в прагнення поголовного фізичного знищення євреїв у всьому світі. Це трагічне явище в історії людства здобуло назву Голокост.

В Україні антиєврейський геноцид мав особливо жорстоку форму. Це пояснювалось тим, що, у розумінні нацистів, тут жили не просто євреї «більшовицькі», нібито складова основа радянської влади, які представляли собою рушійну силу світової революції, для запобігання якої і необхідно було будь-якими способами позбутися від її носіїв.

Німцями та їхніми помічниками було розстріляно, повішано, вбито в газових камерах біля 6 млн. євреїв – 35% від загальної чисельності євреїв у світі до початку війни. Було знищено 3 млн. радянських євреїв (50% жертв Голокосту), з них 1,8 млн. були з України (більше чверті всіх жертв).

Німці винищували не тільки євреїв, разом з народом винищувалась його культура, релігія, навіть сама пам'ять про нього. Машина вбивства ні для кого не робила виключення, з однаковою байдужістю перемелюючи євреїв-їудеїв, євреїв-християн, євреїв-комуністів, дорослих і дітей.

Убивства євреїв окупантами почалися в Україні 22 червня 1941 р. і тривали понад три роки. Перші «єврейські акції» були спрямовані в основному проти єврейської інтелігенції як потенційного організатора опору окупантам. Першочерговому знищенню також підлягали євреї-партійні працівники і

державні службовці. Далі окупанти перейшли до поголового знищення всіх євреїв. Головна роль у цих операціях надавалася силам поліції та СД. Перед знищенням євреїв в Східній Галичині, на Волині, у Поділлі, Закарпатській Україні, частково на Лівобережній Україні були примусово зібрані в гетто.

Гетто, створенні нацистами в роки Другої світової війни, були задумані як проміжні місця проживання на шляху євреїв до «таборів смерті». На іншій території України гетто не створювалися, оскільки євреї, які залишилися, винищувалися майже відразу після окупації, максимум через кілька місяців.

Антисемітизм був одним з найважливіших складових пропаганди націоналістів на окупованих територіях, антисемітські штампи і настанови сприяли більш ефективному «вирішенню» єврейського питання.

Преса проголошувала тезис про звільнення народів СРСР від «іудобільшовизму» і «єврейського іга». Євреям в німецькій пропаганді відводилась найважливіша роль.

Поширення в Україні набув колабораціонізм. У складі місцевих поліцейських формувань, що приймали участь у знищенні євреїв, було не більше 1% місцевих жителів. Проте саме вони, частіше всього добровільно, із своєї ініціативи, не тільки вбивали євреїв, але й жорстоко знущалися над ними, грабували їх майно.

Поряд з співробітництвом з новим режимом маємо приклади гуманного відношення до людей, яких винищували. Слід особливо зазначити, що багато українців, ризикуючи своїм життям, ховали євреїв у своїх будинках, рятуючи від неминучої загибелі дітей, жінок і чоловіків. У сучасному Ізраїлі, як і представників інших національностей, називають «Праведниками світу» і віддають данину глибокої поваги мужності та гуманізму цих людей.

Символом Голокосту в Україні став розстріл понад 150 тис. чоловік, більшість, із яких були євреями, у Бабиному Яру (м. Київ). Масові вбивства єврейського населення відбулися також у Львові, Бердичеві, Харкові, Одесі, Дніпропетровську та інших містах України. Крім того, значна частина єврейського населення УРСР була вивезена і знищена на території Польщі – у «таборах смерті» Освенцім, Майданек, Треблінка та ін.

Загальну кількість загиблих українських євреїв можна оцінити в 1,8 млн. осіб. У цілому Україна втратила близько 70% довоєнного єврейського населення.

Не дивлячись на смерть 6 млн. чоловік, расизм, антисемітизм існують і сьогодні. Ті расистські ідеї та упередження, що протягом тривалого часу визрівали в надрах європейської культури і які фашизм продовжив і розвинув до логічного кінця, не зникли з завершенням Другої світової війни.

Історія Голокосту показала нам, що немає геноциду проти когось, він завжди проти всіх. Треба шанувати пам'ять жертв Голокосту, розвивати різні форми увічнення пам'яті його жертв, включаючи щорічний День пам'яті жертв Голокосту, що в Україні проводиться з 1995 року.

УДК 72.05(460)

Щербина Т.П.¹, Грудинская Н.Ю.²

¹ канд. ист. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-922 ЗНТУ

Щербина Т.П., Грудинская Н.Ю.

ТВОРЧЕСТВО АНТОНИО ГАУДИ

В конце XIX века Каталония, историческая область на северо-востоке Испании, переживала мощный культурный подъем, который принято именовать «Каталонским ренессансом». Ярче всего это проявилось в архитектуре и, прежде всего в творчестве Антонио Гауди. Этот испанский архитектор исповедовал принцип «естественной архитектуры»: надо всего лишь наблюдать за природой и следовать ее закономерностям. Это выразилось в совершенно неподражаемых формах, никем впоследствии не повторенных.

Всю жизнь Гауди старался расширить возможности архитектуры. Уже в своих ранних работах, тяготевших к стилю мудехар, например, в Доме Ви-сенса, Усадьбе Гуэля и Эль Каприччо, он экспериментировал с кирпичом и облицовкой. Жилые постройки Дома Кальвета, Дома Батло, Дома Мила считаются одними из лучших образцов творчества Гауди. Каждая из этих работ настолько своеобразна, что трудно представить, что все они принадлежат одному автору. Отработанные на данных проектах технические приемы Гауди довел до совершенства при строительстве Саграда Фамилия.

Гауди повезло: он родился в эпоху, когда было позволено соединять традиционное и оригинальное. Горячий приверженец каталонизма и при этом поклонник мавританского стиля, архитектор создавал здания, отмеченные его безошибочно узнаваемым почерком и ныне ставшие гордостью Барселоны. Сегодня о творчестве Гауди говорят во всем мире, анализируя его с самых разных точек зрения. Немалый интерес вызывает изучение технической стороны его проектов. Многие его расчеты настолько сложны, что повторить их возможно лишь при помощи новейших компьютерных программ. Специалисты не перестают поражаться своеобразию его методик проектирования. Например, каменный плющ, струящийся по башням Саграда Фамилия, служит не только их украшением, но и дополнительной опорой.

Творения Гауди тонко вписаны в окружающий ландшафт, по сути являясь его частью. К примеру, при строительстве Парка Гуэля архитектор объявил, что для парковых дорожек он будет использовать лишь материалы, найденные непосредственно на рабочей площадке. Опоры земляного моста он выложил камнями, собранными на месте строительства.

Другим любимым приемом художника было использование строительного мусора для декорирования: при проработке орнамента, украшавшего церковь в Колонии Гуэля, Гауди взял битый кирпич. Можно назвать Гауди и одним из предтеч нынешней науки эргономики. Он любил разрабатывать

интерьер возводимых им помещений. Проектируя, например, дверную ручку, он старался добиться в первую очередь, чтобы она удобно ложилась в ладонь. Со знанием человеческой анатомии были продуманы эти непривычные формы. Этим же принципом Гауди пользовался при проектировании стульев. При всей внешней нестандартности работ архитектора они создавались не ради визуальной эффектности, а ради комфорта тех, кто будет пользоваться данным зданием и данными вещами.

Многие идеи Гауди стали аксиомами современного дизайна, в том числе принцип универсальности и принцип долговечности. Время идет, а у Гауди появляются все новые поклонники и последователи. Он остается одной из ключевых фигур авангарда. Многие его мысли лишь сегодня становятся понятными архитекторам и инженерам.

УДК 061.236.6 (477)

Щербина Т.П.¹, Іваніків Л.І.²

¹ канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. ГФ-323 ЗНТУ

Щербина Т.П., Іваніків Л.І.
МАСОНСТВО В УКРАЇНІ

Точної дати виникнення масонства назвати не можна. Існують теорії, що початок масонства походить від орденів тамплієрів і гільдії каменярів XIII століття. Найстаріші в світі протоколи зібрань масонської ложі зберігаються в Великій ложі Шотландії (1598 р.).

Масонські ложі спочатку були ложами (цехами) будівельників, що займалися будівництвом храмів. Слово «масон» означає «каменяр» або муляр. З часом поряд з справжніми будівельниками з'являлися люди, які безпосередньо не будували церковні будівлі, але мали на меті будівництво духовного символічного Храму.

Проголошений масонами ідеал об'єднання людей на засадах братства, любові, рівності та взаємодопомоги, зумовлював зміст їхньої програми. Кінцева мета масонів – утворення всесвітнього братства людей на засадах свободи, справедливості за допомогою всесвітньої таємної організації. Шлях для досягнення цього, на думку масонів, полягає через духовне переродження людства. Вважаючи Бога Великим архітектором Всесвіту, масони вважають себе його каменярами.

В Україні перші ложі з'явилися в середині XVIII ст. Діяли вони, як правило, роз'єднано й мали невиразну національну основу (в них кількісно переважали поляки та росіяни). Тенденція до їх «українізації» та політизації стала проявлятися після включення Правобережної України до складу Російської держави наприкінці XVIII ст., що, зрештою, й привело до заборони масонства

в абсолютистсько-бюрократичній державі, існування якої масонська ідеологія вважала недоречною.

В умовах формування національної інтелігенції та активізації революційно-демократичного й національно-визвольного рухів вітчизняне масонство на межі XIX–XX ст. відродилося й вступило в якісно нову фазу свого розвитку. Сила і слабкість масонського руху в Україні найвиразніше проявилися в 1916–1919 рр. Політичне масонство посприяло поваленню самодержавства, але воно не здолало фракційного розколу. Напередодні розпаду СРСР, а тим паче із здобуттям Україною незалежності, вітчизняне масонство відродилося й, судячи з усього укріплює свої позиції.

УДК 746. 3(52) «04/16»

Сыгыда Г.А.¹, Ляшенко А.А.²

¹ старш. препод. ЗНТУ

² студ. гр. ФЭУ – 512 ЗНТУ

Сыгыда Г.А., Ляшенко А.А.

САШИКО – ОРИГИНАЛЬНОЕ ВОПЛОЩЕНИЕ ЯПОНСКОГО СИМВОЛИЗМА

В рамках изучения истории украинской культуры эстетические принципы японского средневековья кажутся темой отдаленной во времени и в пространстве, но это лишь на первый непосвященный взгляд. Необычайная популярность восточных обычаев и традиций в современной культуре, в т.ч. и украинской, бесспорна. А уж если речь зашла о вышивке...

Сашико – это старинное японское национальное искусство ручной вышивки повторяющихся или переплетающихся узоров швом «вперед иголку» по одному или нескольким слоям ткани. Название произносится как «саш(и)ко» («и» практически не слышится) и означает «маленький прокол», что в точности описывает технологию выполнения стежков. Изначально узоры сашико использовались для простёжки и утепления одежды либо для укрепления одного слоя ткани, а сейчас мотивы сашико активно применяются и в декоративных целях.

На протяжении веков многие народы Азии использовали сашико как швейную технику, однако наиболее сильно этот вид рукоделия ассоциируется с Китаем и Японией. Считается, что самый древний образец вышивки сашико относится к VIII веку: это мантия буддистского священнослужителя, пожертвованная одному из японских храмов в 756 году н.э. Она принадлежала императору Шому, который отрекся от престола и стал монахом. Мантия выполнена из лоскутков шелка и простегана параллельными рядами стежков «вперед иголку» красной шелковой нитью.

Наибольшего расцвета ремесло сашико достигло в эпоху Эдо (1603–1867), когда в Японии после более чем ста лет гражданской войны наступил мир, и благосостояние людей стало постепенно расти. Однако строгое законодательство эпохи Эдо запрещало представителям низших классов носить одежду из ярких тканей с крупными узорами. К сожалению, домотканое полотно плохо защищало от холода и ненастной погоды, и люди начали простегивать несколько слоев ткани сразу, обнаружив, что сшитая таким образом одежда становится намного более теплой и удобной.

Своим появлением эта старинная техника вышивания обязана... бедности сельских жителей императорской Японии. Не имея возможности заменить старую поношенную одежду новой, они придумали способ «реставрировать» её с помощью стежки. Теплой одежды требовал и дождливый климат страны. Женщины складывали ношеную ткань в несколько слоев и сшивали их между собой короткими прямыми стежками сашико. Так из нескольких старых кимоно получалась одна практичная стеганая куртка. «Шепнул мне на ухо ветер» Японские женщины делали это настолько качественно, что многослойные простеганные одежды не только защищали от холода, но и нередко спасали тела воинов от поражения стрелами. В японских музеях сохранилось немало подобных экспонатов.

Секреты сашико передавались из поколения в поколение, от матери к дочери. Умение шить стеганую одежду было необходимым условием для японской девушки, которая хотела удачно выйти замуж. Долгими зимними днями, когда прекращалась работа на полях, девушки посещали специальные деревенские школы, где обучали мастерству сашико. Вышивка сашико была традиционным зимним занятием для крестьянок и рыбачек Северной Японии, где из-за сильных снегопадов любая другая деятельность была невозможна. Белые стежки сашико на темно-синей ткани напоминали хлопья снега, летящие с неба на крыши хижин, где вокруг очага сидели вышивальщицы. Техники сашико позволяла поношенную одежду переделывать сначала в рабочую, потом – в сумки и фартуки, и, наконец, в тряпки для уборки (фукин).

Постепенно, из года в год и из столетия в столетие, техника совершенствовалась и развивалась. Узоры сашико имели особое, символическое значение. Так, считалось, что комезаши (рисовый стежок) приносит удачу крестьянину, а уроку (рыбья чешуя) – рыбаку. В технике сашико популярным было изображать стилизованные зонтики, фонарики, листья, цветы, деревья, особенно плачущую иву. Вышитые на одежде узоры были призваны защищать обладателя от злых духов, сулили процветание и благополучие.

В 1950-х, благодаря росту благосостояния и изобретению искусственных волокон, одежда крестьян стала меняться. Старые, изношенные рабочие халаты и рубашки потеряли всякую ценность, и их безжалостно выбрасывали. Тем не менее, традиционно уважительное отношение ко всему старинно-

му заставляло многих японцев продолжать хранить старые сашико и другие текстильные изделия, которые ныне приобретают музеи и коллекционеры в качестве образцов народного искусства. Возрождение сашико началось в 1970-х, вместе с возникновением в Японии интереса к западному искусству квилтинга. И сейчас, в XXI веке, сашико продолжает жить и развиваться, как и в Украине воскресли традиции древнеславянской и собственно украинской вышивки.

УДК 94(477) «16»

Сигида Г.А.¹, Корогод М.К.²

¹ старш. викл. ЗНТУ

² студ. гр. ФЕУ – 513 ЗНТУ

Сигида Г.А., Корогод М.К.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЛІВОБЕРЕЖНОГО КОЗАЦЬКОГО ВІЙСЬКА ДОБИ РУЇНИ

В наш час, коли Україна здобула незалежність та шукає шляхи свого демократичного розвитку, особливо цінним стає досвід попередніх поколінь. І тому саме зараз важливо враховувати уроки, які нам дала історія, щоб не повторити минулих помилок. Події кінця XVII ст. перегукуються, в певній мірі з нашим сьогоденням. Адже, після Національної війни Україна майже досягла мети – здобути незалежність, але не змогла зорієнтуватися в тих складних умовах. Українці не зуміли вчасно визначитися зі своїми ідеалами, згуртуватися, поставити суспільні інтереси вище за свої власні, повірити в свою силу і спроможність самостійно збудувати вільну, незалежну державу. Зараз Україна знову стоїть певною мірою на розпутті.

Факт існування національних збройних сил, як елементу державності свідчить про державотворчу здатність українського народу. До того ж звернення до історії збройних сил країни є досить актуальним, зважаючи на те, що наша молода держава починає формування своєї армії на контрактній основі, відроджуючи принцип збільшення боєздатності за рахунок не кількості, а ефективності.

Вивчення особливостей українських збройних сил періоду кінця XVII ст. є також актуальним з огляду на його не досить широке висвітлення у вітчизняній історіографії. В будь якому разі цей період визначився розкладом української державності, цілковитою суспільно-політичною та моральною анархією, загальним занепадом. Отже, зважаючи на ситуацію, що склалася на Україні в другій половині XVII ст., вирішальним фактором її життя, який і визначив долю краю, був військовий.

Період формування козацьких збройних сил завершився в часи Національно-визвольної війни 1648 – 1657 рр. В цей час на підставі військового

устрою запорозького козацтва сформувалася адміністративна й воєнна полково-сотенна структура української козацької держави, яка прибрала назву «Війська Запорозького».

Більш детально звернемо увагу на поділ лівобережного війська. Козацьке військо ділилося на полки, сотні і курені. В цьому полягав територіальний принцип комплектації і мобілізації, позаяк кожна військова одиниця займала певну територію. На Лівобережній Україні в останній чверті XVII ст. остаточно устійнилося десять військово-адміністративних округ – полків, котрі мали назви головного полкового міста. Це були: Стародубський, Чернігівський, Київський, Ніжинський, Прилуцький, Лубенський, Гадяцький, Миргородський, Переяславський, Полтавський. Остаточно вони були усталені в 1688р. і проіснували на Лівобережжі до ліквідації гетьманату (1764 р.) і знищення полково-сотенного устрою в 1782 році.

Козаки однієї сотні, які жили в різних близьких селах, хуторах та присілках, об'єднувалися в курені на чолі з курінним отаманом, якого обирали самі. Це була радше економічно-соціальна структура, аніж тактичний підрозділ. Хоча в документах значиться, що козаки одного куреня в поході трималися разом і керувалися вказівками курінного отамана. В сотні було від 6 до 12 куренів по 5–10 чоловік у кожному.

Розвиток вогнепальної зброї звів майже нанівець роль списа та стріли, однак вони все ще широко використовувалися. У запорожців козак зі списом був на печатці ще й у XVIII ст. Луком користувалися у випадках, якщо застосування вогнепальної зброї ускладнювалося через відсутність боєзаряду, або в дощову погоду, коли вологий порох втрачав вибухові властивості.

Основу збройних сил Гетьманщини становили укомплектовані військово-вслужилими – реєстровими козаками полки. За принципом мобілізації вони мали характеристики, що відповідають ополченню. Але в кінці XVII ст. важливою складовою частиною війська гетьманського регименту стають наймані полки (охотники). Створення охотницьких полків на Лівобережній Україні пов'язане насамперед з тією ситуацією свавілля, що склалася в 50–60-х роках XVII ст. через внутрішні чвари серед козацтва і втручання в них Московщини, Речі Посполитої та Османської Порти. Аби охолодити «гарячі голови», гетьманське правління вирішило укомплектувати полк служилих за державні гроші вояків.

Трансформація охотницьких полків у регулярне військо пояснюється кількома причинами. Насамперед охотники повністю залежали від гетьмана і на відміну від реєстрових козаків, схильних до отаманщини, були слухняною і вірною зброєю. Крім того, найманці несли постійну прикордонну варту, були мобільнішими й не пов'язані з господарством.

Військове мистецтво українського козацтва, сформоване в умовах іноземної окупації і постійної національно-визвольної боротьби, є самобутнім і

своєрідним. В останній чверті XVII ст. воно віддзеркалювало рівень розвитку військової майстерності козацьких ватажків і ввібрало в себе вікову традицію лицарської звитяги збройних сил українського народу, а також тактичні і стратегічні постулати Польщі, Туреччини, Росії, Криму та Європи в цілому.

УДК 94(4) «1939/1945»

Сигида Г.А.¹, Нестеренко А.Г.²

¹ старш. викл. ЗНТУ

² студ. гр. ФЕУ-513 ЗНТУ

Сигида Г.А., Нестеренко А.Г.

І ЩЕ РАЗ ПРО ВІЙНУ ... (ДО МІЖНАРОДНОГО ДНЯ ВИЗВОЛЕННЯ В'ЯЗНІВ ФАШИСТСЬКИХ ТАБОРІВ)

Проблема виживання людини є досить актуальною темою в наукових дослідженнях і нараховує тисячі теоретичних і практичних напрацювань у галузі медицини, психології, військової справи, соціології, історії тощо. 11 квітня – Міжнародний день визволення в'язнів фашистських концтаборів. – Що залишається у людей, поринутих у вогняному вирі війни? – Залишитися людиною в цій непроглядній темряві.

Джерельною базою нашого дослідження стали рукописні спогади урожденця села Новогупалівка Вільнянського району Запорізької області Івана Ополоновича Сіроуха. Вибіркове цитування записів про те, як любу донечку відправляли на роботу до Німеччини. Його щоденні нотатки – ніби стисла пружина нервів.

Використання такого типу наративних джерел дозволяє розглянути внутрішній світ людини, її емоційно-духовне життя, стосунки з близькими людьми в родині та поза нею, що в свою чергу дасть можливість показати індивіда не лише як об'єкта контролю з боку соціальних інститутів та владних структур, але також і як активного суб'єкта, дівця, навіть в умовах тоталітарного обмеження особистої свободи.

Для розуміння контексту подій, про які йтиметься, коротко зупинимося на обставинах перебування остарбайтерів у нацистській Німеччині. У роки Другої світової війни з України до Німеччини було депортовано близько 2,4 млн примусових робітників.

Умови життя остарбайтерів (обмеження особистої свободи, утримання в бараках за колючим дротом і під охороною, низька заробітна платня), на думку німецьких та вітчизняних дослідників, були наближені до становища рабів (принаймні до кінця 1942 р.). Основною ж вимогою «розпоряджень про остарбайтерів» був постійний контроль та нагляд за «східними робітниками», а також система штрафних санкцій за різні провини – аж до відправки на декілька тижнів до виправно-трудового табору. Серйозні порушення (втечі,

крадіжки, саботаж) каралися направленням до концтабору, а в окремих випадках – смертю (наприклад, за статеві зносини з німкенною – смертна кара для партнера й концтабір для партнерки).

У Німеччині остарбайтери повсякчас перебували в умовах тотального обмеження особистої свободи. Більшість робітників були доставлені до Райху в насильницький спосіб, не мали можливості впливати на вибір професії та місце роботи, були позбавлені права задовольняти свої культурні та духовні потреби, ізольовані від інших іноземних робітників та місцевого населення. Виняткові обставини перебування в Райху вимагали від остарбайтерів пристосування до іншого культурного середовища.

У сучасну фазу розвитку суспільства ми все жорсткіше відчуваємо на собі пута егоїзму: я, мені, моє. Неприязнь роз'їдає наші серця, калічить душі. Тільки системне пізнання законів культури дозволить нам вийти з духовного колапсу.

УДК 94 (477. 64): 629. 735. 4 «1970/1980»

Чумаченко О.А.

асист. ЗНТУ

Чумаченко О.А.

РОЗВИТОК ГВИНТОКРИЛОБУДУВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ РЕГІОНІ 1970–1980-Х РР.

Сучасна геополітична ситуація та ринкові відносини зробили логічним повідомлення засобів масової інформації, яке з'явилося в листопаді 2012 року, про початок роботи ПАТ «Мотор Січ» над створенням легкого ударного вертольота для Збройних сил України на базі української ремоторизованої версії радянського Мі-2. Утілення в життя такого рішення керівництва заводу спонукає зануритися в історію становлення напряду будування двигунів для гвинтокрилів радянського періоду. Досвід, набутий підприємством у цьому напрямку в 1970–1980 рр., є унікальним надбанням колишнього СРСР та прикладом плідної роботи для сучасної галузі двигунобудування нашої держави.

Виробництво вертолітних двигунів моторобудівний завод м. Запоріжжя почав ще в далекому 1947 р. Уперше в СРСР потужність кожного з них становила 500 кінських сил. Двигун АІ-26ГР було побудовано для першого гвинтокрила ОКБ М.І. Міля, який був запущений у серійне виробництво. А з 1956 р. почали випускати його модифікацію – АІ-26В, потужність якої зросла на 75 одиниць.

Новий етап вертолітного двигунобудування розпочався в 1970 р. Завод почав освоювати турбовальний двигун ТВЗ-117, автором розробки якого було ОКБ ім. Климова. На сьогодні 18 модифікацій двигуна встановлюються

на бойові, транспортні та цивільні гвинтокрили середнього класу суходільного та морського застосування. Двигуни цього сімейства підіймають у небо 95% вертольотів із маркою «Міль» та «Камов». Серед них у 1970-х рр. завод почав серійний випуск двигунів для таких всесвітньо відомих об'єктів, як Мі-24 (ТВЗ-117 серії 0, 1); Мі-14, Мі-8МТ (ТВЗ-117 серії 2, 3); Мі-14 з модифікацією для експлуатації на морі (ТВЗ-117М); Мі-8МТ, Мі-17 (ТВЗ-117МТ), Ка-27, Ка-29 (ТВЗ-117КМ). У 1980-х рр. сімейство ТВЗ-117 застосовують на Мі-24 з модифікацією для експлуатації в горах (ТВЗ-117В), який було розроблено з урахуванням бойових дій у Афганістані; Ка-27, Ка-29, Ка-32 (ТВЗ - 117ВК, аналогічний ТВЗ-117В); Ка-28 (ТВЗ-117ВКР, який застосовувався і на вищезазначених «камовських» вертольотах, виготовлених на експорт); Мі-28 (ТВЗ-117ВМ), а також Ка-50 (ТВЗ-117ВМА). З моменту випуску першого ТВЗ-117 і до наших днів було побудовано понад 25000 одиниць із цією маркою різних модифікацій.

Неочікуваний поворот в історії авіадвигунобудування стався в лютому 1975 р. – ЗМКБ отримало завдання побудувати на базі вже існуючого Д-36 для літаків серії «АН» новий двигун для найбільшого в світі серійного гвинтокрила ОКБ ім. Міля. Двигун, який отримав назву Д-136, був створений під керівництвом В. О. Лотарьова, а всіма роботами керував його заступник Ф.М. Муравченко. Новий двигун був унікальною конструкцією з рекордною на той час потужністю в 14000 кінських сил. Він мав 9 технологічних модулів: 2-каскадний 13-сходинковий компресор, 2-каскадну 2-сходинкову турбіну, 2-сходинкову вільну турбіну та кільцеву камеру згорання, а також дублювальну електронну систему управління та систему контролю стану. При цьому 70% деталей та вузлів нового Д-136 були взяті з серійного літакового Д-36, що дозволило Запорізькому моторобудівному заводу швидко почати його виробництво. На стендові випробування перший екземпляр було передано в 1977 р., а вже 1978 р. був підписаний Акт за результатами Держвипробувань. Через чотири роки почався серійний випуск виробу, а у 1983 р. розпочалося передання двигунів Ростовському вертолітному виробничому об'єднанню для встановлення на перші тяжкі транспортні гвинтокрили Мі-26. Основними перевагами двигуна були: велика злітна потужність, низька удільна витрата пального, високі надійність, контроле- і ремонтпридатність, великий строк служби, простота та низька вартість технічного обслуговування. Такі характеристики дали змогу двигуну Д-136 отримати найвищу оцінку на Паризькому авіаційному салоні. А за участь у створенні цього видатного вертольота Ф. М. Муравченку, який на той час уже став генеральним конструктором, була присуджена Державна премія СРСР, а після 1991 р. двигун отримав сертифікати типу АР МАК та Державної авіаційної адміністрації України.

Отже, можна стверджувати, що 1970–1980-ті рр. були розквітом розвитку вертолітного двигунобудування. Незважаючи на деякі «застійні» явища в

радянській промисловості, виробниче об'єднання «Моторобудівник» змогло не тільки втриматися на належному рівні, але й досягти стандартів світового масштабу. На цьому етапі були побудовані такі двигуни, як Д-136 та ТВЗ-117 з багатьма модифікаціями, причому з 18 відомих на сьогодні 12 були сконструйовані в 70–80-х рр. ХХ ст. Історія створення вертолітних двигунів показала, що конструкторська служба заводу могла не тільки супроводжувати та доводити двигуни інших КБ, але й виступати як самостійний розробник.

УДК 94 (477. 64): 621. 311 «1939/1945»

Чумаченко О.А.¹, Авраменко С.О.²

¹ асист. ЗНТУ

² студ. гр. РТ-513 ЗНТУ

Чумаченко О.А., Авраменко С.О.

ДНІПРОГЕС У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Дніпровську гідроелектростанцію ім. В.І. Леніна по праву можна вважати символом Запоріжжя та цілої епохи. Вже понад 80 років вона працює на користь людям.

Перша постанова про підготовку до будівництва Дніпровської ГЕС була підписана 10 серпня 1921 р. У 1921–1925 рр. були проведені пошукові роботи і розроблений проект будівництва Дніпровської ГЕС.

Авторство технічного проекту греблі та шлюзу належить професору І.Г. Александрову, а архітектурне рішення всього ансамблю електростанції В.О. Весніну. Будівництвом керував О.В. Вінтер.

Напередодні Другої світової війни, 16 квітня 1939 року, з пуском дев'ятого гідроагрегату був повністю завершений монтаж устаткування, і станція вийшла на проектну потужність – 560 тисяч кіловатів. Хоча офіційне відкриття ГЕС відбулося майже сім років до того.

18 серпня 1941 року близько 20:00 після прориву німецьких військ в районі Запоріжжя гребля ДніпроГЕСу була підірвана працівниками НКВС, наказ на знищення «Дніпрогесу» видав особисто Йосип Сталін. В результаті вибуху 20 тонн толу в греблі виникла пробоїна завдовжки 135 або 165 метрів, через яку ринула вниз багатометрова хвиля, спричиняючи руйнування і загибель людей, що опинились у береговій зоні. В зону повені потрапили як німецькі війська, так і червоноармійці, що здійснювали переправу через Дніпро, а також цивільні мешканці острова Хортиця та прибережної зони. Німецьке командування оцінювало свої втрати в живій силі в 1500 осіб. Жертви серед червоноармійців та цивільного населення оцінюються істориками цифрами від 20 тисяч до 80 – 120 тисяч осіб.

Виконавці були прийняті за диверсантів і арештовані радянською контррозвідкою, але після втручання їх керівництва звільнені. Вибух призвів

також до руйнації машинного залу і припинення енергопостачання, в результаті чого була паралізована діяльність промислових підприємств Запоріжжя.

Після захоплення Запоріжжя німецькими військами, що мало місце через 46 діб після вибуху, німецькими будівельними частково була відновлена зруйнована частина греблі, а влітку 1942 року замість виведеного з ладу запрацювало нове, німецького виробництва, обладнання гідроелектростанції. При відступі німці замінували ГЕС, але радянські розвідники змогли вчасно перерізати дріт і врятувати станцію від другої руйнації.

По закінченні війни, у 1944 р., розпочалося відновлення гідроелектростанції, і в березні 1947 р. перший агрегат Дніпровської ГЕС було введено в експлуатацію. 31 серпня 1949 – шостий агрегат. В 1950 р. став до ладу останній 9-й гідроагрегат відродженої електростанції.

Можна зробити висновок, що своїм другим народженням Запоріжжя завдячує Дніпрогесу. Саме завдяки будівництву Дніпровської гідроелектростанції заштатне повітове містечко перетворилося на великий промисловий та науково-технічний центр, який дав могутній поштовх у прискоренні індустріалізації України і всього колишнього Радянського Союзу. За півстоліття до виникнення популярного нині терміну місто біля Дніпровських порогів стало першим у світі технополісом.

УДК 94 (477): 355. 312 «1914/1918»

Чумаченко О.А.¹, Чеховська А.В.²

¹ асист ЗНТУ

² студ. гр. ФЕУ-413 ЗНТУ

Чумаченко О.А., Чеховська А.В.

УСС: ВІД АВСТРО-УГОРСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ДО УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

Українські Січові Стрільці були першими українськими частинами на військовій арені Східної Європи після Полтави 1709 р., вони мали велике значення для відновлення військових традицій та зростання українського патріотизму. Пам'ять про УСС та їх неповторну історію й досі жива в українському народі.

6 серпня 1914 р. у львівській газеті «Діло» з'явилося звернення Головної Української Ради «до всього українського народу», в якому проголошувалась необхідність утворювати полки українських добровольців під назвою Українські Січові стрільці (УСС). Ініціатива українських політиків і масовий ентузіазм населення східної Галичини в створенні частини застали віденські урядові кола зненацька. З військової точки зору існування такого легіону було бажане, але питання полягало в тому, де взяти кошти на озброєння. Та

оскільки формування корпусу УСС йшло вже повним ходом, процес став невідворотним.

У зв'язку з швидким наступом російських військ на Львів, було затримано остаточну організацію УСС, а її центр перенесено до м. Стрий. В цей час змінюється ставлення австрійської влади до УСС. Хоч Австро-Угорщина і відчувала гостру необхідність їх використання проти Росії, проте внаслідок недовіри до українських військових частин у Відні призупинили процес утворення додаткового корпусу. В Генштабі не створили з легіону УСС одноцільне військове з'єднання, а розділили його на 10 окремих загонів-сотень по 220 бійців у кожному, які займалися розвідницькою та диверсійною роботою.

Загалом бійці підрозділів українських січових стрільців дуже добре показали себе в бойових діях у Карпатах 1914–1915 рр., відзначилися в боях за Маківку та Лисоню. Підпільну роботу УСС провели на Бескидах у Карпатах. Цей період стрілецького життя тривав майже три місяці, від половини листопада 1914 до половини лютого 1915 року. Стрільці мали стежити, за їх розташуванням, силою, рухами, а пізніше ця інформація передавалася вищому командуванню.

Після революції 1917 р. в Російській імперії свою державотворчу діяльність розпочала Українська Центральна рада. Влітку 1917 р. розпочалась українізація Південно-Західного фронту. Це спонукало січовиків виявити бажання воювати проти Австро-Угорської імперії для визволення підвладних їй земель. З колишніх полонених українців був створений Галицько-Буковинський курінь січових стрільців. Захопивши владу у Східній Галичині у листопаді 1918 р., українці викликали гнів зі сторони польських політичних кіл, які фактично одразу організували бойові дії проти Західноукраїнської Народної Республіки. Лише за 3–4 дні січові стрільці з Чернівців змогли добратися до Львова, де вже точилися бої за місто. Прибувши до місця подій, УСС одразу вступили в бій. Це дещо вирівняло загальну ситуацію і підняло моральний стан захисників Львова. Але, не зважаючи на героїчну стійкість українських формувань, все ж 21 листопада довелося залишити столицю Галичини.

Перші бойові сутички з польськими військами показали слабкі сторони УГА і УСС. Зокрема болючою виявилася відсутність вищого командного складу армії. Керівники ЗУНР почали залучати офіцерів і генералів інших національностей, зокрема, таких як полковник Легар, майор Ерле, генерал Кравс та ін. Допомога у формуванні вищого командування поступала і з УНР. Зокрема в УГА перейшли служити генерали М. Омелянович-Павленко, О. Греков та ін.

Зміни торкнулися і організації війська. Українська Начальна Команда розділила всі військові підрозділи на три корпуси. Перший формувався на основі Північної групи військ. Основні з'єднання корпусу становили групи:

V Сокальська, VI Равська, IX Белзька, X Янівська. Крім цього в корпус входили окремі частини і підрозділи спеціальних функцій і призначень. В секторі «Північний схід – південний захід» біля Львова утворювався Другий осадний корпус, куди увійшли бригади: II Коломийська, III Бережанська, IV Золочівська. Війська Південної округи були зведені у третій корпус. До нього входили: VII Львівська, VIII Самбірська та XI Стрийська групи.

В процесі реорганізації армії за окрему військову одиницю було прийнято курінь, що складався з чотирьох – п'яти сотень і мав свої допоміжні служби. Полки як військові частини залишалися лишень в окремих випадках, зокрема, там, де вони формувались на основі Українських Січових Стрільців. Загалом військова вертикаль становила схему: рій – чета – сотня – курінь – бригада – корпус – Галицька армія.

Отже, Українські Січові Стрільці лишили помітний слід в історії Українських Збройних Сил, одну з найбільш романтичних і найтрагічніших її сторінок. Прикладом для наслідування є любов стрільців до України, здатність на самопожертву заради здобуття незалежності свого народу.

УДК 94(477) «192»

Мозуленко Д.І.

асист. ЗНТУ

Мозуленко Д.І.

ФОНДИ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ СТОСОВНО ПРОВЕДЕННЯ ПОЛІТИКИ КОРЕНІЗАЦІЇ У МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ОКРУГУ У 1920 – Х РР.

Політика коренізації була важливою частиною загальнодержавного розвитку у 1920 – ті рр. Центральні та місцеві компартійні осередки слідували за розвитком міжнаціональних відносин, проводили активну національну політику, яка була повинна радянлізувати цю ланку суспільного життя. Маріупольський округ, який є західною частиною Півдня України, знаходився у Донецькій губернії УСРР. В Донецькому архіві багато документів, які показують радянську національну політику 1920 – х рр. Особливу цікавість визивають матеріали, які стосуються проведенню політики коренізації серед грецького населення регіону, який був місцем їх компактного проживання.

ФР-1202 (Маріупольський окружний виконавчий комітет).

Матеріали фонду надають можливість прослідкувати за розвитком проведення політики коренізації на рівні окружного виконавчого комітету. Збереглися стенографічні звіти Пленумів окружного виконавчого комітету, протоколи засідань президіуму ОВК, бюро національних меншин ОВК, які надають можливість побачити хід політики коренізації в динаміці постійних змін, визначити її місце серед інших напрямків державної політики. Також,

серед документів фонду багато справ, які надають матеріали про дії республіканських та загально радянських установ у проведенні політики коренізації.

ФП 11 (Маріупольський окружний комітет КП(б)У).

Матеріали фонду показують роботу партійних осередків Маріупольського округу з провадження політики коренізації. Збереглися документи, які надають можливість проаналізувати роботу різних рівнів та ланок партійних органів. Великий масив інформації надають матеріали, які надійшли зі вищестоящих центрів з проведення політики коренізації (письма і телеграми ЦК РКП(б), ВКП(б) та ЦК КП(б)У). Багато інформації стосовно загальноокружного рівня – матеріали окружних з'їздів, партійних конференцій, Пленумів Окружного комітету партії, інформаційних бюлетенів ОК, засідань Бюро та Секретаріату ОК. Ці документи надають можливість прослідкувати за динамікою проведення політики коренізації, побачити зв'язок між подіями на місцевому та більш високому рівнях, визначити місце політики коренізації серед інших напрямків партійної роботи. Досить багато документів, які присвячені специфічним особливостям регіону – життю місцевих національних меншин та роботі з ними партійних осередків. Так, представлені матеріали про діяльність грецької, німецької та єврейської секції ОК.

Таким чином, документи Державного архіву Донецької області надають можливість розширити джерельну базу питання проведення політики коренізації у 1920 – ті рр. Вони показують різні ланки державного контролю за цим напрямком (радянський та партійний), надають можливість прослідкувати зв'язок різних рівнів управління (загального, губернського, окружного, районного), побачити специфічні особливості регіону – положення грецького населення.

УДК 323(73)

Мозуленко Д.І.¹, Водоп'янова Є.О.²

¹асист. ЗНТУ

²студ. гр. ГФ-213 ЗНТУ

Мозуленко Д.І., Водоп'янова Є.О.

КОМПАНІЯ «ЗАХОПИ «ВОЛ-СТРИТ» У США: ПРИЧИНИ, ХІД, НАСЛІДКИ

Однією з найактуальніших проблем сьогодення є питання про соціальну рівність. Адже усі ми хочемо жити в чесному та справедливому суспільстві, діями якого повинен керувати механізм лібералізму. Що ж таке «лібералізм»?

Лібералізм – це філософська, політична та економічна теорія, а також ідеологія, яка виходить з положення про те, що індивідуальні свободи людини є правовим базисом суспільства та економічного ладу. Лібералізм проголошує, що ініціативна (активна), вільна, тобто неконтрольована діяльність

осіб, головним чином економічна й політична, є справжнім джерелом поступу в суспільному житті. Спрямований на утвердження парламентського ладу, вільного підприємництва, демократичних свобод; обстоює абсолютну цінність людської особистості») та рівність всіх людей щодо прав особистості. Метою лібералізму є максимальне послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо особи, обстоює шлях мирного, реформаторського здійснення соціальних перетворень.

Яскравим прикладом жаги до здійснення перетворень у суспільстві та впровадження реформ стала масова акція «Захопи Волл-стріт».

«**Захопи Волл-стріт**» (англ. *Occupy Wall Street*) – акція громадянського протесту в Нью-Йорку та інших американських містах, що проходила з 17 вересня 2011 року.

Мета учасників акції – тривале захоплення вулиці Волл-стріт у фінансовому центрі Нью-Йорка для залучення суспільної уваги до злочинів фінансової еліти та заклик до структурних змін в економіці. Прихильники соціальної рівності вийшли на вулиці, підтримати вимоги американської акції: допомагати людям, а не банкам, і покарати політиків і фінансистів, винних у світовій кризі.

Протестувальники виступили проти безробіття, політики влади і фінансових інститутів, називаючи їх "фінансовими терористами". Вони вважають, що діяли від імені більшості населення США (звідси одна з назв руху – "99%"). Незабаром аналогічні акції почалися в ряді інших країн світу, у тому числі в Канаді, Австралії, Німеччині, Великій Британії, Франції, Іспанії.

У акції не існує яскраво вираженого лідера, але думка про протест народилася в групі Adbusters, канадської некомерційної анти-споживчої організації. Акція протесту відбулася після того, як під час однієї з демонстрацій поліцейські бризнули слезоточивим газом у чотирьох жінок. Відеоролик з інцидентом швидко розійшовся в Інтернеті, і багато учасників акції пообіцяли «стояти до кінця».

Через рік після початку руху воно практично зникло. Пресою США воно оцінюється, як «модна пошесть», яке буде «виноскою в підручниках історії, якщо його взагалі згадають». Згідно з липневим опитуванням Ipsos / Reuters, лише 9% респондентів заявили, що цілком поділяють ідеали руху «Захопи Уолл-стріт».

Рух «Захопи Волл-стріт» виник в США у вересні на знак протесту проти економічної та соціальної нерівності, надихнувши на проведення подібних акцій людей у багатьох країнах світу.

Зазначимо, що демонстрації на підтримку руху «Захопи Волл-Стріт» пройшли по всьому світу, зокрема, в Канаді, Австралії, Новій Зеландії, Японії, Китаї, Тайвані, Південній Кореї, Індонезії, Італії, Греції, Німеччині та Великобританії.

Таким чином, акція «Захопи Волл-Стріт» – це яскравий приклад того, що саме народ творить історію та надихає увесь світ на зміни на краще.

УДК 621.039(44)

Мозуленко Д.І.¹, Бабенко К.С.²

¹асист. ЗНТУ

²студ. гр. ГФ-213 ЗНТУ

Мозуленко Д.І., Бабенко К.С.

СТАВЛЕННЯ ДО АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ФРАНЦІЇ ПІСЛЯ ЧОРНОБИЛЯ ТА ФУКУСІМИ

Ядерне забруднення створює нову уявну географічну карту, з «зонами», чії кордони малюють вітри і дощі, що розносять радіацію і унеможливають життя людини. Якщо раніше історія людства поділялася на «до і після Чорнобиля», то сьогодні активно використовується інша періодизація, а саме «після Чорнобиля та до Фукусіми» і «після Чорнобиля і Фукусіми».

Чи справді французький уряд досі не усвідомив всієї повноти трагедії на Чорнобильській АЕС та на АЕС у Фукусімі? Інститут ядерної безпеки IRSN підрахував, у що обійдеться країні велика катастрофа на АЕС. Аварія всього на одному з 58 реакторів країни заподіє шкоду в € 430 млрд (20% французького ВВП). Сюди входять: очищення станції та її околиць, збитки туріндустрії, витрати на переселення до 100 000 чоловік. Щоправда, це лише у випадку аварії, порівнянної з Чорнобилем або Фукусімою. На жаль, ситуація з французькими енергоблоками жадає кращого. Агентство з ядерної безпеки Франції (ASN) щорічно реєструє близько 800–900 інцидентів на АЕС по всій країні.

Починаючи з 2008 року двічі давали збій реактори АЕС «Трікастен». Вересень 2011: аварія при переробці ядерних відходів в Маркулі. Вересень 2012: викид парів на французькій АЕС в Фессенхаймі, двоє постраждалих. Жовтень 2012: аварія на АЕС «Фламанвіль».

20 березня 2011 р. демонстранти на вулицях Парижа зажадали, щоб Франція відмовилася від атомної енергетики. Занепокоєння викликав той факт, що аварія сталася в такій високотехнологічній країні, як Японія. По-стало питання, чи може трапитися аналогічна аварія у Франції. Фукусімський синдром призвів до проведення перевірки всіх французьких АЕС, але жодна з них не була закрита і більш того, тодішній президент Ніколя Саркозі висловлював намір встановити термін експлуатації реакторів до 40 років, його рішення було активно підтримано і аргументовано доповіддю урядової комісії, в якій було підкреслено, що для країни це є розумним заощадженням коштів. У період політичного двобою між Ніколя Саркозі та Франсуа Оллан-

дом, останній використовував тему «Фукусіми» і наполягав на необхідності відмови від атомної енергії. Новий уряд має намір через три роки закрити атомну електростанцію Фессенхайм, розташовану в регіоні Ельзас. Міністр екології Філіпп Мартен підтвердив, що це питання є пріоритетним серед інших зобов'язань, які взяв на себе президент Франсуа Олланд. АЕС Фессенхайм – єдина з 19 станцій Франції, яку Франсуа Олланд має намір закрити. АЕС Фессенхайм, розташована біля кордону з Німеччиною, як і Фукусіма, була побудована в 1977 році, з використанням тієї ж техніки, і, подібно до Фукусіми, знаходиться в районі, схильному до землетрусів. Також однією з обіцянок глави республіки було скорочення виробленої у Франції атомної енергії з 75 до 50% до 2025 року. Але глава Агентства з ядерної безпеки П'єр-Франс Шеві пояснив, що остаточне закриття атомної електростанції дуже складна процедура. Для закриття станції може знадобитися від 20 до 25 років. Також, Франсуа Олланд запропонував провести референдум з питання про відключення АЕС. Ця ініціатива стала для країни нововведенням, адже атомна енергетика Франції активно лобіюється владою.

Французькі екологічні організації вважають за необхідне повністю відмовитися від ядерної енергетики. «Грінпіс» продовжує заважати будівництву нового комплексу АЕС Фламанвіль. В Ліоні, розташовується головний офіс природоохоронного об'єднання *Sortir du Nucléaire*. В його склад входить більше 900 організацій, які переслідують одну мету – відмову країни від атомної енергетики. Але для початку активісти *Sortir du Nucléaire* вимагають відключити 16 реакторів, що знаходяться в експлуатації більше 30 років.

Але Франція і досі схвалює проекти про будівництво нових атомних реакторів у країні та за її межами. У Парижі 10 лютого 2012 р. пройшла зустріч учасників нового об'єднання, в якому представлені 16 країн Євросоюзу, що експлуатують АЕС або планують їх будівництво. Нове неформальне об'єднання створене на підтримку розвитку ядерної енергетики.

Таким чином, незважаючи на більшість населення, яке активно виступає проти атомної енергетики, французькі АЕС таки будуть експлуатуватися, оскільки: по-перше: вуглеводні ресурси є вичерпними, по-друге атомна енергетика є найнадійнішим компонентом промислового розвитку і по-третє вона єдина може знизити тиск парникових газів на кліматичну систему. Нажаль, у світі не існує вакцини яка позбавила б людство від промислових і транспортних катастроф. Інколи, навіть, професіоналізм і грамотна експлуатація техніки не можуть зберегти світ від людського фактору.

РЕПРЕСІЇ ПРОТИ ТАТАР ЗАПОРІЖЖЯ У 1938 РОЦІ

Період 1937–38 років в історії СРСР, і України зокрема, відомий як доба «великого терору». Масові репресії були направлені як проти представників усіх соціальних верств населення, так і проти представників окремих націй – болгар, німців, поляків, євреїв, греків. Не оминула ця доля і волзьких татар Запоріжжя, які масово селилися тут починаючи з 1927 року, коли розгорнулося будівництво Дніпровської ГЕС, а згодом і всього індустріального комплексу.

У Державному архіві Запорізької області була виявлена справа, в якій зібрані документи по обвинуваченню групи татар у Запоріжжі влітку 1938 року. Упродовж двох місяців, з 23 травня до 22 липня, було заарештовано 21 особа, проти яких було сфабриковано кримінальну справу за нібито антирадянську діяльність. Всі вони були безпідставно звинувачені у діяльності «контрреволюційної націоналістичної татарської організації, яка проводила диверсійну та шпигунську роботу на користь Японії та готувала збройне повстання у разі початку війни між СРСР та Японією».

15 жовтня 1938 року особливою Трійкою УНКВС по Дніпропетровській області 8 татар були засуджені до розстрілу. Це були малописьменні робітники підприємств Запоріжжя, вихідці з селян Татарської АРСР, Куйбишевської та Пензенської областей: Саїт Габбасов – сторож лісозаводу № 2 при комбінаті «Запоріжсталь», Мінгач Кучкар'єв та Умер Ягудін – вантажники транспортно-го цеху Запорізького коксохімічного заводу, Ісмаїл Жабаров та Хатіп Багаутдінов – вантажники транспортного цеху Дніпровського алюмінієвого заводу, Алім Сатаєв – плавильник спеццеху Дніпровського алюмінієвого заводу, Ісхак Сатаєв – підмайстер пекарня хлібозаводу № 2, Іван Григор'єв – вантажник лісозаводу № 2 при комбінаті «Запоріжсталь». Вирок було виконано 28 листопада 1938 року.

10 татар були засуджені до 10 років виправно-трудових таборів: Шайдула Айсен, Нигматзян Афзалмутдінов, Бакі Галімов, Махмут Ісянов, Хабібула Камалов, Хасян Мансуров, Юсуп Мансуров, Мазгут Махмутов, Фархай Нізамудінов, Сагіт Салафутдінов. Ще двоє чоловіків – Імаді Козін та Хасіб-ула Насибулін були засуджені до 5 років виправно-трудових таборів. 20 січня 1939 року проти цієї групи засуджених справа була припинена і вони були звільнені. Ще один засуджений – Саїт Єнікєєв, якого слідчі НКВС вважали одним з керівників «контрреволюційної татарської націоналістичної організації», був звільнений 2 січня 1940 року.

Слідчі Запорізького Міськвідділу НКВС, які вели цю справу, а саме начальник Третього відділу УДБ сержант держбезпеки Линецький та оперуповноважений Третього відділу УДБ сержант держбезпеки Фрішман та інші, у квітні 1940 року були засуджені за фальсифікацію слідчих справ.

У лютому-березні 1957 року військовий трибунал Одеського військового округу переглянув справу 1938 року. Постанова 15 жовтня 1938 року відносно С. Габасова, М. Кучкарьова, І. Жабарова, Х. Багаутдінова, І. Григор'єва, А. Сатаєва, І. Сатаєва та У. Ягудіна була скасована за відсутністю складу злочину. Військова прокуратура визнала, що ці люди були заарештовані та потім розстріляні необґрунтовано.

Всі репресовані татари за цією справою у 1957 році були реабілітовані.

УДК 261.2: 398.8: 398.9: (477)

Коянс А.А.¹, Родькіна А.Є.²

¹асист. ЗНТУ

²студ. гр. ФЕУ-113 ЗНТУ

Коянс А.А., Родькіна А.Є.

СВІТОУЯВЛЕННЯ ДАВНІХ УКРАЇНЦІВ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ У ФОЛЬКЛОРИ

У ході історичного розвитку у кожного народу сформувалися власні погляди на будову світу. Але всі люди під час своїх спостережень за небом у давні часи керувались однією ціллю – знайти відображення свого повсякденного життя.

Найбільш спільною думкою в давні часи було уявлення (та скоріш переконання), що Земля є центром Всесвіту, що навколо неї рухаються усі інші планети, зірки та космічні тіла.

Великих успіхів серед інших народів давнього світу досягли грецькі вчені. Вони перші перейшли від простого спостереження космічних і природних явищ до вивчення процесів, що їх спричиняють.

Українське язичництво – прадавня національна віра нашого народу, збережена в обрядах і звичаях, переказах, заповідях, легендах, міфах, записана етнографами й фольклористами.

Найвищою ідеєю українського язичництва є філософія вічного життя, обожнювання природного начала Всесвіту, радість існування на землі. Вважалося, що у потойбічний світ людина відходить такою, якою була за життя: або вільною і багатую, або нікчемним рабом, яким і перебуває вічно. Тому кожен член суспільства намагався за життя досягти найвищих пошестей, шани, багатства, відзначитися на полі бою чи в повсякденній праці. Звідси – одвічне прагнення військової верстви, в тому числі й українського козацтва, до свободи. Звідси і традиційне неприйняття зверхності над собою і повага до

іншої особистості. Звідси і живучість ідеї «краще смерть, ніж рабство», якою вже тисячі років живиться український патріотизм.

Українські міфи характерні тим, що вони надзвичайно природні, пов'язані з хліборобським або пастушим побутом наших предків.

Труднощі досліджень української міфології полягають насамперед у тому, що всі писемні згадки про стародавні вірування носять характер критики і засудження язичницьких богів (бісів), яких кожен літописець не вважав за потрібне пояснювати, лише трактував як пережитки малокультурних звичаїв, неприйнятних для християн.

До нас дійшли переважно уривки прадавніх міфів, часто засмічені пізнішими християнськими нашаруваннями, які нині так нелегко розпізнати, щоб зібрати й вибудувати струнку систему української міфології. Тому великий інтерес становлять усні перекази, народні звичаї, пісні, в яких відобразилося світосприйняття українського люду передхристиянської доби.

Характерною особливістю української міфології є пантеїзм – філософсько-релігійне вчення, за яким бог ототожнюється з природою.

У духовному житті слов'ян-праукраїнців головною була віра, що постійно розвивалася, доповнювалася і зміцнювалася. Власне, на основі віри тоді з'являлися веди, філософські концепції, пісні, народна творчість.

Важливим джерелом із міфології слов'ян є «Велесова книга». Вона проливає світло на певні сторони вірувань і життя східних слов'ян. В ній приводяться назви багатьох богів, а також повідомляється як велика таємниця, що насправді всі ці боги – це одне ціле, що на погляди деяких дослідників є ідеєю єдинобожжя в досить незвичному вигляді.

СЕКЦІЯ «ФІЛОСОФІЯ»

УДК 159.95

Бондаренко О.В.

д-р філос. наук, проф. ЗНТУ

Бондаренко О.В.

МЕНТАЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ОСВІТНЬОЇ КУЛЬТУРИ

Розвиток освіти є потребою, без задоволення якої будь-яке суспільство не має майбутнього. Це стосується як світових реалій, так й сучасної України. Осягнути сьогодення, напрацювати узагальнені висновки стосовно різнобічних процесів, що розгортаються у просторі світової й української освітньої культури, дуже складно. Глобалізація, інформаційна революція, надсучасні промислові технології чинять потужний вплив на економіку і політику, мистецтво і мораль, побутові процеси і міжособистісні відносини. Так само під їх всеохоплюючим впливом перебуває й освіта, яка набуває нових обрисів та рис, трансформуючись разом з трансформацією процесів у суспільстві.

Культурним тлом змінювань соціального та індивідуального буття людей, що відбуваються, постає феномен ментальності, який безпосередньо стикається із всебічними перетвореннями вигляду оточуючого людину світу та форм її буття у ньому. Ментальні процеси виступають потужним фактором розгортання освітньої культури, без врахування яких ми не вибудуємо ефективну систему освіти, яка б гарантувала відповідну сучасним вимогам підготовку людини до життя. Через ментальність забезпечується поєднання відносно самостійних, але взаємопов'язаних, явищ – зовнішніх реалій суспільної життєдіяльності людини та внутрішніх змістів функціонування її свідомості у цих реаліях.

Поняття ментальності у суспільствознавчі науки прийшло як розгортання уявлень про «психологію» суспільного індивіда, епохи, нації. Йшлося про ментальні культурні основи соціальних, економічних, правових й інших відносин. Ментальність узагальнює різних соціальних суб'єктів – окремих індивідів, соціальних груп, суспільства у цілому, виступає їх певною інтелектуально-духовною характеристикою. Вона постає цілісним феноменом, який комплексно відображає рівень цивілізованості народу, особливості його духовності, світосприйняття, віддзеркалює ступень інтелектуального розвитку суспільства як соціальний індикатор його стану. Як така, ментальність виступає засадою розкриття змісту феномена освіти, його принципових концептуальних положень. Ментальність як сукупність думок, вірувань, традицій тощо, як прояв глибинного рівня індивідуальної й колективної свідомості людини, є щільно пов'язаною з підвалинами картини світу, в якій перебуває людина, й яка фіксується у певних ментальних структурах, що містять стійкі образи світу, життєвий та практичний досвід людини конкретного суспільства. Ментальністю утворюються смисли тієї реальності, в якій живе та діє людина, зокрема, розгортання цієї реальності в аспекті освітньої культури.

Термін «ментальність» вживається, коли треба раціонально пояснити певні явища суспільного життя, заглиблюючись до відповідного рівня їх засад. У розмаїтті тлумачень ментальності, обов'язковим залишається акцентування уваги на важливому моменті впливу ментальності на звичаї, традиції, вірування, *знання та способи їх отримання*, способи та прийоми дії й інші складові духовної і матеріальної культури людства.

Сучасну систему освіти в Україні слід розглядати у контексті історико-культурних особливостей її національної ментальності, а також із врахуванням необхідності становлення й утвердження України не лише як локальної, але й як європейської і світової модерної цивілізації. Україна повинна мати власну ідентичність, національний характер й культуру, отже, має потребу у власних національних системах науки, освіти і виховання, що не суперечать сучасним демократичним формам організації влади й управління, сприяють зростанню авторитету людської особистості.

З одного боку, національна ментальність є самостійним, самодостатнім суспільним феноменом будь-якої країни. Вона віддзеркалює особливості механізмів мислення й поведінки національних соціальних суб'єктів у різних суспільних сферах. З іншого боку, ментальність обов'язково відтворюється в суспільстві та людях, змінюючи при цьому економіку, збагачуючи культуру, духовність, державну політику, самих соціальних суб'єктів, отже, трансформуючи суспільні процеси й у галузі освіти.

Останнім часом у вітчизняній літературі з'являється все більше праць з проблем ментальності, зокрема, і з філософії і соціології освіти. Ментальність – важливий аспект осягнення суспільної реальності. Становлення уявлень щодо неї як фактору світової освітньої культури, висвітлення проблематизації ментальності в аспекті становлення й розвитку у сучасній Україні новітніх соціальних технологій освіти й виховання підростаючого покоління ще далеко не завершилися. Основні її дослідження – як зарубіжні, так й вітчизняні – ще попереду.

УДК 159.964.26

Арсентьева Г.О.

канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

Арсентьева Г.О.

МОВЧАНКА ЯК РІЗНОВИД ПСИХОЛОГІЧНОГО САДИЗМУ

Психологічне дослідження феномену мовчання дозволяє зробити деякі висновки.

Якщо підійти до розгляду теми мовчання, виходячи з етимології самого поняття, то «мовчання» – це «не вимовляти нічого, не видавати ніяких звуків». А так як звукова мова неодмінно пов'язана із комунікацією, тому мовчання традиційно розглядають або як засіб комунікації, і тоді воно сприймається як особлива невербальна мова, або як засіб, звільняючий від ярма комунікації, і тоді мовчання суперечить слову. В таких випадках мовчання може бути розглянуто в психологічному аспекті, коли мовчання визнається багатоликим явищем, дуже різноманітним і полярно полюсним. Воно може бути вимушеним і мовчання може бути бажаним; мовчання може причиняти біль і бути проявом щастя. Предметом же наукових досліджень в психології найчастіше стає мовчання, як симптом внутрішньої кризи: хвороби, відчуження, почуття самотності, внутрішніх переживань. Мовчазні люди поділяються на два типи: це люди – «інтроверти» (природні мовчуни), які під час сварок просто абстрагуються від вас і ваших претензій, і ті, хто став ще з дитинства мовчазним штучно під активним тиском батьків, що і сформувало їх мовчазний шлях ведення діалогу. Такі люди, на відміну від першої категорії, про яку йшлося, не відчувають себе у своєму мовчанні дуже комфортно.

Вони просто не вміють інакше вести переговори, бо не дали їм можливості навчитися цьому. Вони відчують, що повинні щось сказати, але не можуть виразити всі свої переживання словами і бояться сказати щось не так. Дуже важко вияснити відношення з такою людиною, бо всі ваші посили залишаться лише нез'ясованим проблемним монологом. Крім того, таке мовчання може сприйматися оточуючими людьми, як психологічне насильство над ними. І таке насильство у житті людей зустрічається частіше, ніж фізичне, і наслідки його бувають достатньо серйозними.

В психології така мовчанка отримала назву психологічного садизму (пси-садизму), під яким розуміють причинення жертві не фізичних, а моральних страждань. І, як любому садизму, мовчанці властива стратегія власного піднесення через приниження, страждання і муки іншого. Більш того, мовчанка вважається невербальним комунікативним засобом садизму у витонченій формі. Мовчун нібито нічого й не робить (навіть не розмовляє), але тим самим викликає байдужість, ігнорування, як тих, з ким він мовчить, так і їх спроб дізнатися причини мовчання. Є садисти, які це роблять навмисно, свідомо, а є такі, що, нібито й не спеціально, але від того страждання, які вони приносять людям, не менше, а може, й більше, якщо ці люди їх люблять, наприклад. Не залежно від того, навмисний садизм це або ні, він властивий людям із заниженою самооцінкою. Так мовчуни свідомо або підсвідомо намагаються демонструвати власну значущість і прояв хоч якогось інтереса до себе оточуючих.

Такий схований мовчазний деспотизм тримає іншу людину у постійній напрузі до тих пір, поки мовчання не порушиться й ситуація якимось чином не розрядиться, при цьому страждають обидва. Мовчун може стверджувати, що своїм мовчанням він уникає конфлікту, але насправді саме мовчанням він ще більше посилює конфліктну напругу, як у відносинах з іншою людиною, так і всередині себе. Відкрито конфліктуючи, можна бути сердитим, можна гніватися, тобто виражати емоційно, чуттєво своє невдоволення, роздратування, гнів тощо. Людина ж подавлена, деспотична внутрішньо у конфліктній ситуації замикається, ігнорує іншого мовчанням, таким чином показуючи йому своє невдоволення, замість того, щоб вирішити конфлікт.

Для вирішення конфлікту необхідно бути психологічно дорослою людиною, мати самовираження, вміти виражати свої переживання, почуття, емоції. Замість цього мовчун так лякається, у ньому так гостро відбивається конфлікт, що він замовкає. Вона не просто мовчить згідно себе, вона замовкає і починає злитися на іншого мовчки, конфліктуючи з ним в собі самому. Внутрішня напруга створює навкруги мовчуна і в ньому самому атмосферу пригніченості. Він розуміє, що конфлікт існує, його не уникнути, навпаки, він продовжується, тільки не відкрито, а через зростаючу мовчазну напругу, яка тисне на психіку, як свою, так і того, з ким він грає у мовчанку, бо ігноруван-

ня – це найстаріший і самий жорстокий засіб емоційного насильства, який ще у Давній Індії застосовували у катуванні людей.

Психологічна практика показує, що робота психологів з мовчунами досить ефективна. В основному вона зводиться до того, щоб допомогти мовчунам усвідомити внутрішні мотиви і наслідки мовчанки. У більш серйозних випадках потрібна допомога психоаналітика. Особливо, коли межа між акцентуацією особистості і психопатією досить прозора.

УДК: 111.83

Бондаревич І.М.

канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

Бондаревич І.М.

ПРОЦЕСУАЛЬНІСТЬ ЯК ПРОВІДНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОСТМОДЕРНИХ ІДЕНТИФІКАЦІЙ

Епоха постмодерну озивається в соціальній сфері рухом двох зворотньо-спрямованих процесів – глобалізації й індивідуалізації. Відомий аналітик постмодерного суспільства З. Бауман зауважує, що ідентичності, навіть як поняттю, в постмодерні, немає місця. П'єр Бурдьє пояснює цей факт «суцільною невизначеністю», перед обличчям якої опинилася людина постмодерну. На думку цих мислителів, сьогодні дуже важко визначитися з тими питаннями, які були відправними пунктами у пошуках модерної ідентичності, а саме – з цілями. Ситуаціям, де засоби досягнення не є стабільними, людина ще може дати ради, та коли так само характеризуються і цілі людину очікує фрустрація. Невизначеність із цілями (куди йти? – ким бути?) призводить до замкненості людини, деполітизації і сурогатної трати часу. Тому вищезгадані автори зауважують, що про ідентичність (в модерному значенні) не може бути мови. Ідентичність як досягнення мети воз'єднання з психічними досвідом пращурів (премодерна варіація), як стратова приналежність (модерна варіація), тобто «колективне страхування від індивідуальних страхів» сьогодні неможлива. Скоріш за все треба говорити про процеси (перебіг) ідентифікацій в житті сучасної людини. З. Бауман зауважує, що постмодерні ідентифікації пов'язані із прийняттям невизначеності, визнанням нерівності, гнучкістю людини в умовах хаосу, швидкістю її реакцій і дій та неприв'язаністю до будь-чого, вмінням змінювати рамки із сміливістю робити вибір та відповідати за його наслідки.

Цікавим є те, що дослідники постмодернізму по різному оцінюють результати постмодерних ідентифікацій. Негативну характеристику отримує «фрагментований суб'єкт», що не має стабільних ознак: у нього відсутнє почуття внутрішньої самототожності; він не в змозі чітко ідентифікувати ні самого себе, ані себе – з представниками інших соціальних груп і спільнот;

його поведінка здебільшого залежить від ситуації. Ж. Лакан з цього приводу зазначає, що «Я» такої людини завжди знаходиться у пошуках самого себе, тому воно ніколи не може бути визначене, а здатне бути представленим лише через «Іншого». Тож, пізнати людську самість, істинне єство – неможливо, адже його відсутність прикрито «масками». Така собі антропологічна варіація агностицизму – постмодерне запозичення у скептиків доби еллінізму.

Позитивне оцінювання результату постмодерних ідентифікацій акцентує набуту здатність людини безболісно переживати свою сучасність і досить легко пристосовуватися до неї. Така людина більше стурбована якістю життя і широкими можливостями самовиразу, саморозвитку, прагненням досягти успіху в соціальному плані, але найбільше – потребою захистити цінності індивідуального, приватного життя, індивідуальне право на автономність, невтручання суспільства у свої справи. Тож, головним тепер виявляється не матеріальне і тілесне, а духовний, внутрішній світ і його розвиток, формування душевних потреб і прагнення до емоційного комфорту. Максима індивідуальної свободи спрямовує прагнення людини «бути зі своїми, серед своїх».

У будь-якому разі, протилежні характеристики постмодерних ідентифікацій окреслюють фарватер, в якому рухаються ці процеси. Варіацій, звісно, на порядки більше. Дослідники лише окреслюють їх межі – від руйнівної до ефективної. Для нашого дослідження важливо усвідомлювати характер постмодерних ідентифікацій. Він є ситуативний, одномоментний, зовнішньоспрямований. В цьому сенсі постмодерна ідентифікація постає як антитеза модерній ідентичності і зрощеній нею етиці антропоцентризму. Перша неодмінно оновить людину, яка вперто не бажає змінитися, незважаючи на те, що загальний стан світу постійно погіршується М. Хайдеггер висловлює з цього приводу наступне: відмова від цінностей модерну з'являється не від бажання сліпої руйнації і не від суєтного прагнення до оновлення, а від необхідності надати світові такого смислу, який не принижує його до ролі прохідного двору в певну потойбічність.

Постмодерні варіації ідентифікації пов'язані із налаштуванням людини на співвідчуття, порозуміння і співжиття зі світом, акцентуючи якраз те, чого не вистачало в «модерних» відносинах людини і світу. Їх варто розглянути як можливість для людини укорінитися в динамічному і процесуальному світі, сповнити велику нестачу.

Зважмо перспективи, що відкрились: перед сучасною людиною постало завдання діалектичного синтезу модерного самовизначення суб'єкта в часі (знаходження свого глибинного коріння) з постмодерним просторовим самовизначенням (знаходження свого ситуативного місця), синтезу, що дозволить гармонізувати життєві стосунки.

УДК 341.4 : 343.3

Володін П.В.

канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

Володін П.В.

ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Актуальність дослідження даної проблеми полягає в тому, що тероризм став однією з глобальних проблем людства і становить серйозний виклик, як для глобальної, так і для національної безпеки. В даний час спостерігається тенденція до розширення масштабів і географії терористичної діяльності. Зростає кількість терористичних актів на ґрунті політичного протистояння різних сил, а також на ґрунті міжетнічних і між конфесійних протиріч. Зростаються з організованими злочинними угрупованнями, в тому числі світового масштабу і з такими видами протиправних і аморальних діянь як наркоторгівля, проституція, корупція, торгівля людьми, рабство, організація екстремістських озброєних банд формувань, торгівля зброєю, відмивання доходів отриманих злочинним шляхом, злочини терористичної спрямованості стають все більш витонченими і жорстокими, а людство – все більш уразливим.

Мета тероризму – нанесення збитків демократичним, прогресивним соціальним перетворенням, установам приватних осіб; залякування людей, насильство над ними і фізичне знищення щоб догодити реакційним поглядам і ідеології фашистського, расистського, військово-бюрократичного толку, а також отримання злочинними елементами або покровительствующіми їм організаціями, групами, особами матеріальної чи іншої вигоди; дезорганізація і нанесення збитку нормальним відносинам між державами.

На тлі злиття і співробітництва легальних і нелегальних структур екстремістського спрямування з націоналістичними, релігійно-сектанського, фундаменталістськими та іншими спільнотами на основі взаємовигідних інтересів, відбувається зрощування політичного і кримінального тероризму. Одним словом, світ вступив в унікальну епоху тероризму, який може перетворити все сучасне суспільство в його потенційну жертву.

Зростаючий натиск тероризму в світі в цілому вимагає критичного переосмислення наявних уявлень про це особливе і вельми складне явище сучасного життя, розробки нових підходів до його аналізу. У зв'язку з цим виникає необхідність пізнання генезису і сутності тероризму, тенденції його становлення основних характеристик тероризму і можливості боротьби з ним.

Загострення глобальних проблем на рубежі XX–XXI століть стало відмінною рисою сучасного етапу світового співтовариства. Вони перетворилися в реальні, багато в чому визначають сьгоднішні особливості міжнародних відносин і основні напрями світової політики. Участь у міжнародному співробітництві з подолання глобальних проблем слід розглядати як специфічну форму продовження внутрішньої політики держави за його межі у світовий гео-

політичний простір. В даний час проблема міжнародного тероризму перетворилася на одну з найгостріших глобальних проблем сучасності, пов'язаних зі сферою міжнародних відносин і є сьогодні виключно актуальною.

З позиції міжнародного права тероризм оцінюється як сукупність суспільно небезпечних у міжнародному масштабі діянь, що тягнуть безглузду загибель людей, що порушує нормальну дипломатичну діяльність держав їх представників і ускладнює здійснення міжнародних контактів і зустрічей, а так само транспортних зв'язків між державами. Подолання міжнародного тероризму, як загострюється глобальної проблеми вимагає колективних зусиль народів і держав.

УДК 141.7 : 316

Девочкіна Н.М.

канд. філос. наук., доц. ЗНТУ

Девочкіна Н.М.

УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ФІЛОСОФІЇ ОСВІТИ

Актуальним є аналіз реалій культурної політики в контексті розвитку сучасної освіти в Україні, а також визначення впливу на них глобалізаційних тенденцій.

Саме на ґрунті історичних традицій формується сучасний стан освіти в Україні, що є результатом свідомого проектування вітчизняного культурного розвитку, тобто стає стратегією культурної політики.

Перспективи культурної політики України взагалі, її освітніх проєкцій зокрема, зумовлені загальною культурною ситуацією. Специфічними рисами, властивими сучасній культурі України, є кризовий стан більшості галузей культури і перехід до полістилістичних форм буття культури. Криза культури обумовлена зменшенням фінансових надходжень в сферу культури, загальним падінням рівня життя більшості громадян країни (потенційних споживачів культурних благ) і неготовністю самої культури і творчих працівників до діяльності в рамках нових соціально-економічних умов.

Сфера культури опинилася в жорстких рамках ринкових відношень, що істотно позначилося на її стані. Різко знизилися (і у процентному, і в абсолютному значенні) бюджетні вкладення в культуру, більшість ухвалених органами влади нормативних актів, які регулюють стосунки в цій сфері, носять декларативний характер і не виконуються.

Для органів влади сучасної України питання культурного будівництва не стали пріоритетними, що теж є однією з основних причин кризи в культурі. Незважаючи на активну законотворчу діяльність органів влади різних рівнів, правова база культурного життя до кінця ще не сформована.

Загальна освіта переслідуює цілі переважно інкультурації особи, і тому вона так тісно пов'язана із завданнями виховання. По суті відмінності між ними полягають в тому, що в процесі виховання людина засвоює норми, правила і цінності щоденної поведінки, свідомої взаємодії з іншими людьми через ситуації актуального для неї повсякденного способу життя (побуту), в процесі ж загальної освіти вона засвоює в принципі те ж саме, але на більш обширному і універсальному матеріалі історичного досвіду життєдіяльності людства, що пропонується історією, філософією, релігією, літературою, історією мистецтва, політологією, правознавством тощо. Зрозуміло, окрім норм і цінностей значне місце в програмах загальної освіти займає вивчення основ загальнонаукових знань про навколишній світ, основних засобів загальної соціальної комунікації, норм і правил здійснення цієї комунікації. В принципі інкультурація індивіда в процесі виховання і загальної освіти формує його як «продукт культури» даної спільноти, закладає в його свідомість і пам'ять ціннісні і поведінкові стереотипи і навички, культурні зразки у вже готовому до «споживання» вигляді, а також виховує в ньому споживача культури, навченого отримувати, використовувати і інтерпретувати ці культурні зразки в руслі норм, правил, традицій культури суспільства – по суті формує особу, соціально адекватну потребам цього суспільства. Специфікою вітчизняної ситуації є приєднання до світових глобалізаційних структур через процеси євроінтеграції.

Інтеграційні процеси необхідно пов'язані з важливими концептуальними змінами щодо змісту і форми навчання. Для України Болонський процес став не лише передумовою входження в європейський освітній простір, а передусім значним імпульсом оновлення власної системи освіти.

УДК 165 : 37

Лук'янова О.І.

старш. викл. ЗНТУ

Лук'янова О.І.

СУЧАСНИЙ СТАН ІНДИВІДУАЛЬНИХ І СУСПІЛЬНИХ МЕХАНІЗМІВ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

За наявності теоретично опрацьованих засад гуманітаризації українського суспільства спостерігається гальмування практичної реалізації процесу. Однією з його причин визначено несформованість індивідуальних механізмів гуманітаризації, що обумовлена проблемами особистісного розвитку.

Сучасний духовний стан українського суспільства одноставно оцінюється вкрай негативно і науковцями, і діячами мистецтва, і представниками релігійних конфесій. Серед найнегативніших факторів такого стану передусім:

- некерованість процесів становлення демократичного суспільства;
- неможливість скористуватися ціннісними орієнтирами своїх батьків;
- неузгодженість системи виховання й освіти, що веде до сполучення протилежних тенденцій у суспільній свідомості;
- послаблення ролі родини і освітніх закладів в процесі виховання.

Сила негативних факторів, що розгублюють людину, найбільш виразна, коли набуває форми страху. Почуття страху, разом з іншими емоціями, люди здобули від своїх прашурів. Розвинутий мозок сучасної людини до певних небезпек додає й надумані, позбутися яких важче саме через їх потенційність. Тому людині доводиться долати не тільки страх, а й ілюзію страху. Але ілюзія страху зникає, коли ми набуваємо необхідні знання, досвід, і більш повно усвідомлюємо ситуацію.

Ситуація гальмування практичного впровадження гуманітаризації в українському суспільстві обумовлена несформованістю її індивідуальних механізмів, головним чинником яких є особистість. З огляду на це, нагальним постає завдання переосмислення змісту і ролі виховної роботи, яка в останні роки освітянської практики зійшла нанівець, поступившись економічним факторам навчального процесу. Другим провідним завданням забезпечення особистісного зростання громадян є відтворення соціального змісту особистості. Людина, яка пізнала позитивний вплив розуміння свого коріння, акцентуації сенсу буття, творчості, здорового способу життя, краси природи і краси людини, прикладів щирих людських стосунків, навчилася діалектично мислити і самореалізовуватися, зможе в житті відрізнити прекрасне від погального. Соціально спрямована людина детермінує і себе і суспільство. Її активність, творчість, свобода стають джерелом розмаїття, тобто «всезагальним», і в такий спосіб нівелюють негативний вплив соціально-економічної ситуації.

УДК 384.4

Повзло А.Н.

канд. филос. наук, доц. ЗНТУ

Повзло А.Н.

ФИЛОСОФИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Как показывает мировой опыт и практика, любая мобильная педагогическая теория включает в себя отношения, проблемы, методики и приемы, которые «подсмотрены» и взяты из самой жизни. А жизнь – это универсальное понятие, которую в один дидактический «оборот» «не загонишь». Наша жизнь содержит в себе множество «фрагментов», из которых тем или иным образом выстраивается «мозаика» каждого человека. Человек становится системой, включающей себя многочисленные (одушевленные и неодуше-

ленные) элементы бытия. Человек – это думающая и мыслящая субстанция, и в этом отношении он – существо «философское», а значит и «земное». Философия, таким образом, является связующим звеном между теорией и практикой образования. Подъем образования и культуры в XXI веке будет осуществляться на подъеме философского знания, основанного на возвращении его к «своим истокам» (от диалектического метода Сократа до диалектического метода Маркса). Философия должна явиться тем орудием, с помощью которого педагогика вернется на «грешную землю» и возвратит на эту «землю» подрастающее поколение. Основы современной педагогической теории должны быть направлены на непреходящие ценности, на вечные знания, на воспитание мышления человека.

Мы видим, что образование – это сложный и противоречивый процесс, имеющий свои «плюсы» и «минусы» в каждом государстве. Изучен ли нашей обществоведческой и философской мыслью тот объективный социокультурный контекст, в котором происходит становление системы образования и воспитания в Украине?

В этом направлении исследования имеют место, но они общественной наукой в большей степени имитируются и не доводятся до логического конца. Иначе чем можно объяснить ту методологическую неразбериху и разногласицу в отношении определения стратегических ориентиров и обоснований таких действий в образовании и обучении, которая сегодня наблюдается в философско-педагогической теории. И это сразу сказывается и проявляется в практической плоскости (о чем писалось выше). Можно сказать, что философско-теоретический анализ относительно проблем педагогики не преодолел своего «субъективного» уровня.

Выходу на «объективный» уровень в выработке стратегии и тактики образовательной политики нашего молодого государства будет способствовать, на мой взгляд, развитие нового направления в отечественной социальной науке – «философии образования» (см. подробнее: О.В. Долженко «Очерки по философии образования», – М., 1995). Философия образования возникает как логический шаг в эволюции педагогики к самоосознанию своих действий, в рефлексии образования по отношению к самому себе с целью определения своего смысла. Задача «философии образования» на современном этапе заключается в обобщении максимального количества вариантов педагогических методик и определении «объективной /современной/ модели» педагогического процесса и типа самого педагога. Философия должна вывести образование и педагогику, используя кантовскую терминологию, из состояния «в себе» в состояние «для себя», т.е. для общества. Теперь очень важно, какая философия ляжет в основу современной педагогики. Необходима такая философия, как считает П.Г. Щедровицкий, которая помогала бы вводить педагогику в «более широкий социокультурный контекст», воспринимая её как

неотъемлемый атомарный элемент нравственно-культурных оснований бытия, как «практику гуманитарного знания». Не зря здесь всплывает нравственный аспект.

В этом случае мы рассматриваем педагогику как глобальное мировое явление. К концу XX века в педагогике наметилась следующая тенденция: от общепринятой сциентистской установки она уходит в авангардистскую императивно-неогуманистическую «траекторию». Когда мы говорим об определении современной модели педагогики, то должны понимать, что это будет уже не столько «педагогика образования», а, скорее всего, «педагогика воспитания». Речь идёт не об отказе от образования. Наоборот. Ибо само образование видоизменяется. По-видимому, оно постепенно эволюционирует в сторону «самообразования», и поэтому педагогика должна «прогнать» весь образовательный «алгоритм» через сито этических категорий. Таким образом, видоизмененное образование /самообразование-воспитание/ становится основой мировоззренческой субстанции «мятущегося» сознания XX века и таковым оно войдет в XXI век. Оно должно стать личностно дорогим и интимным Делом для каждого человека. В таком симбиозе оно даст потерявшемуся в итак потерянном мире так называемому «заурядному человеку» /Ортега-и-Гассет/ подлинно экзистенциальный ориентир, поможет открыть его «замкнутую душу» для этого мира и для достойной жизни.

СЕКЦІЯ «ПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ ТА ПРАВО»

УДК 329 (075.8)

Соколенко Ю.М.

асист. ЗНТУ

Соколенко Ю.М.

ПРОБЛЕМИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ПАРТІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Політичні партії є одним з головних елементів політичної системи, тому побудова демократичного суспільства неможлива без їх активної та конструктивної участі. Роль політичних партій особливо підсилюється у зв'язку з трансформаційними процесами сьогодення. В усіх країнах, та в Україні також, були створені нові політичні партії, які взяли на себе відповідальність за управління та поглиблення політичного розвитку. Однак недостатній досвід як при проведенні самих демократичних процесів, так і в створенні, ідеологічному та програмному спрямуванні партій приводять до того, що партії та політичні еліти не завжди адекватно реагують на проблеми трансформаційного періоду, а іноді стають причиною деструктивних явищ в суспільному житті.

Становлення політичної системи України визначається комплексом економічних та соціально-політичних чинників, що впливають на організацію партійних форм вираження групових і суспільних інтересів у сфері влади і політики, характер і зміст цілеспрямованої діяльності партій та їхні взаємини. Взаємодія політичних партій в Україні ґрунтується на співвідношенні національних та геополітичних складових ідеології – національних, проросійських та прозахідних пріоритетів. Важливу роль відіграє також визначеність партій з питань приватної власності, зокрема на землю.

Фактори та умови, що впливають на становлення партійної системи в Україні, можна поділити на три основні блоки:

- соціально-економічні – перехідний характер економіки, якісна зміна основ, принципів і цінностей існування, соціальна і політична поляризація суспільства, маргіналізація значної частини громадян країни, Формування і функціонування впливової системи лобіювання корпоративних економічних інтересів у структурах законодавчої і виконавчої влади, зрощування економічної та політичної еліти, посилення впливу різноманітних економічних структур на процес виникнення і діяльності політичних партій;

- політико-правові – незавершеність процесу правової інституалізації системи державної влади, політико-правова невизначеність статусу, ролі та умов діяльності політичних партій, їхніх взаємин з Президентом, урядом України, більшістю парламенту; орієнтація масової політичної свідомості на персоніфіковані форми політики, загальна недовіра до політичних партій як до суб'єктів політики;

- політико-культурні – посттоталітарний характер суспільства, брак демократичних партійно-політичних державних традицій, досвіду і навичок політичної самоорганізації громадян, колективних форм захисту і реалізації суспільних та групових інтересів; тиск минулого досвіду політичної участі.

Сьогодні загальновизнане, що однією з причин суспільно-політичної кризи, що переживає Україна, є відсутність чіткої інтегративної ідеології, яка б визначала основоположні принципи, довгострокові цілі та перспективи суспільних перетворень. Формування чітких ідеологічних позицій політичних партій в Україні ускладнюється як зовнішніми так і внутрішніми чинниками. Необхідно сформувати економічне підґрунтя для розвитку партійних ідеологій як квітесенцій інтересів стабільних соціальних груп, а також для отримання політичної підтримки необхідно наблизити ідеологічні програми політичних партій до суспільно значущих орієнтирів та уподобань громадян.

Зберігання тенденції до хронічного конфлікту в сучасному політичному житті українського суспільства виявляється в тому, що політичні партії в сфері ідеології базуються на трьох основних парадигмах: демократія, антикомунізм, українська державність і не можуть досягти згоди та плідної співпраці. Переважає конфронтація та безкінечна диференціація.

Аналіз практичної діяльності впливових політичних партій по забезпеченню формування стратегії розвитку української держави та суспільства засвідчує їх переважно декларативний характер. Для адаптації внутрішніх та зовнішніх факторів України необхідна нова конструктивна ідеологія, за допомогою якої громадяни могли б усвідомити себе українським народом, визначити своє.

УДК 342.7

Кириченко Ю.В.

канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

Кириченко Ю.В.

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ ЗА КОНСТИТУЦІЄЮ УКРАЇНИ

Серед численних прав людини, котрі передбачає Основний Закон України, особливе місце посідає право на достатній життєвий рівень, яке вперше в історії України закріплено в ст. 48. Це право є об'єктом правового регулювання і міжнародного законодавства: воно закріплено в ч. 1 ст. 25 Загальної декларації прав людини 1948 р., у ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. та в інших документах про права людини. Водночас підкреслимо, що незважаючи на ратифікацію всіма країнами континентальної Європи Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, положення ст. 11 цього Пакту були втілені в окремій конституційній нормі, крім України, лише 5 державами: Білорусь, Вірменія, Молдова, Нідерланди і Словенія. Конституції інших європейських держав це право не регулюють.

Конституційне закріплення права на достатній життєвий рівень ще не означає, що Українська держава бере на себе зобов'язання забезпечити кожній людині достатнє харчування, одяг і житло. Зрозуміло, що держава не може і не повинна роздавати всім громадянам матеріальні блага, але вона зобов'язана, як учасник Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та держава, яка проголосила себе соціальною, створювати належні соціальні умови для кожної людини, щоб та змогла знайти роботу, придбати у власність житло і тим самим забезпечити достатню матеріальну базу життєдіяльності для себе і своєї сім'ї. Тобто держава не є пасивним спостерігачем при реалізації соціальних прав, а є її активним учасником.

Особливістю закріпленого в ст. 48 Конституції України положення «достатній життєвий рівень» є відсутність меж цієї достатності, його рекомендаційне формулювання та постійна змінюваність залежно від рівня соціально-економічного розвитку країни та інших чинників. Термін «достатній життєвий рівень» є оціночним поняттям, має відносний характер і не підлягає точ-

ному визначенню. Як виключення можна навести приклад ч. 1 ст. 47 Конституції Королівства Іспанія від 27 грудня 1978 р., в якій зазначено, що «усі іспанці мають право на достойне, упорядковане житло». При цьому слід відзначити, що ця норма розташована не серед статей про права і свободи, а в главі третій, яка має назву «Про основні принципи соціально-економічної політики» і, отже, на думку В.В. Маклакова і Б.А. Страшуна, «не формує суб'єктивного конституційного права, яке захищається судом». Тобто кожна людина сама для себе визначає рівень, який відповідає її уявленню про достатній життєвий рівень свого життя.

Згідно Великого тлумачного словника сучасної української мови термін «достатній» означає: «який задовольняє що-небудь або відповідає яким-небудь потребам. Обґрунтований належною мірою, переконливий». На нашу думку, положення міжнародних документів, в яких йдеться про «достатній життєвий рівень» включає в себе такі можливості, як право на достатнє харчування – це насамперед якісне та висококалорійне харчування, щоб людина не відчувала голод; право на достатню кількість одягу – щоб людина не була роздягненою; право на достатність житла – щоб людина мала можливість задовольнити свої, хоча б мінімальні, потреби на житло; а, крім того, задоволення життєвих потреб у предметах домашнього господарства, у послугах, в отриманні медичної допомоги, освіти та культурі. Наприклад, у п. 1 ст. 47 Конституції Республіки Молдова від 29 липня 1994 р. зазначено, що для достатнього життєвого рівня крім харчування, одягу і житла, ще потрібно «медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування».

Справа ж держави не тільки визначати і встановлювати мінімальні стандарти, нижче яких життєвий рівень громадян знижуватися не може, а вона ще зобов'язана постійно піклуватися про те, щоб це право було реалізоване, а також про неухильне поліпшення умов життя своїх громадян, як того вимагає положення п. 1 ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права.

Варто звернути увагу на те, що зміст першого речення п. 1 ст. 11 зазначеного Пакту майже дослівно відтворено тільки в ч. 2 ст. 21 Конституції Республіки Білорусь від 24 листопада 1996 р. у редакції від 17 жовтня 2004 р., а саме: «Кожен має право на достатній рівень життя, що включає достатнє харчування, одяг, житло і постійне поліпшення необхідних для цього умов». У той час у тексті ст. 48 Основного Закону України відсутнє право кожного на неухильне поліпшення умов життя. Тому, враховуючи те, що Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права зобов'язує кожну державу, яка підписала Пакт, «вжити в максимальних межах наявних ресурсів заходів для того, щоб забезпечити поступово повне здійснення визнаних у цьому Пакті прав усіма належними способами» (п. 1 ст. 2), ми пропонуємо в чинній ст. 48 закріпити право кожної людини на неухильне поліпшення умов

свого життя. Тим самим держава забезпечить впровадження в національну правову систему міжнародно-правових стандартів щодо досліджуемого права.

Під час аналізу змісту ст. 48 Конституції України складається таке враження, що вітчизняний законодавець при формулюванні права на достатній життєвий рівень використав таку юридичну конструкцію, яка дозволила б, проголосив це право і задовольнив тим самим соціальні сподівання людей, в той час не допустити від громадян країни подання до суду позовів до держави з вимогою забезпечити їм достатній життєвий рівень на підставі цієї конституційної норми. Тому ст. 48 Основного Закону України є найскладнішою для правового захисту і, як зазначив О.В. Скрипнюк, «... до різних категорій прав у Конституції використано одне й те саме формулювання: «кожен має право на...», незважаючи на те, що захист більшості із цих прав не може забезпечуватися судом безпосередньо (це стосується принаймні статей 43, 48, 50)». На неможливість захисту цього права в суді звертають увагу і фахівці Харківської правозахисної групи – автори проекту нової Конституції України, які взагалі вважають присутність аналізованого права в Основному Законі «невиправданим». З такою точкою зору не можна погодитись. Як слушно зазначили Г.Я. Хабрієва та В.С. Чиркин «неможливо в умовах соціальної держави відмовитися від закріплення в конституціях соціально-економічних прав, ... але і проголошення юридично не забезпечених прав недоцільно».

У праві кожного на достатній життєвий рівень розкривається важливий аспект соціальної, правової держави. І тому держава зобов'язана постійно здійснювати заходи позитивного характеру для матеріального поліпшення умов життя своїх громадян, а також зобов'язана забезпечувати їм можливість захищати своє право на гідне життя. При цьому, як вважає П.П. Шляхтун «якщо держава і зобов'язана гарантувати достатній життєвий рівень, то тільки своїм громадянам, але не іноземцям та особам без громадянства (кожному)». З цією тезою можна погодитись частково. Так, зі змісту аналізованої норми випливає, що суб'єктом права на достатній життєвий рівень може бути будь-яка людина, яка є громадянином України та іноземці і особи без громадянства, що перебувають на території України на законних підставах, і які позначені в тексті ст. 48 Конституції України терміном «кожен». Цей термін є рівнозначним терміну «кожна людина». Так само визначений суб'єкт і в конституціях Білорусь, Вірменії та Молдови. У той час згідно п. 2 ст. 22 Конституції Нідерландів носієм права на достатній життєвий рівень встановлено «населення», а згідно ст. 78 Конституції Словенії – «громадяни».

Ми вважаємо, що в ст. 48 Основного Закону України вірно визначений суб'єкт права на достатній життєвий рівень. По-перше, це відповідає ч. 1 ст. 26 Конституції України, в якій зазначено, що «іноземці та особи без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами ... як і громадяни України». По-друге, це співвідно-

ситься з п. 1 ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, в якому визначено, що «держави, які беруть участь у цьому Пакті, визнають право кожного на достатній життєвий рівень...».

У разі встановлення на конституційному рівні обов'язку держави вживати належних заходів щодо забезпечення здійснення цього права, то держава дійсно повинна створювати для своїх громадян умови для забезпечення їх правом на працю, на житло, на соціальний захист, що є своєрідним стандартом, до якого повинна у своїй політиці прагнути держава.

З метою посилення гарантованості права на достатній життєвий рівень П.М. Рабінович слушно вважає, що «при закріпленні усіх прав (особливо економічних, соціальних, культурних) подавати вказівку й на відповідні позитивні обов'язки держави щодо їх забезпечення». І далі він пропонує ст. 48 Конституції України доповнити частиною другою, а саме: «Це право забезпечується встановленням мінімального розміру пенсії, інших видів соціальних виплат і допомоги, а також заробітної плати, не нижчого ніж прожитковий мінімум, визначений законом». Але викладення ч. 2 ст. 48 у такій редакції, на наш погляд, дублює ч. 3 ст. 46 та ч. 4 ст. 43 Конституції України, і тому є не доречним.

З огляду на це, пропонуємо чинний текст ст. 48 Основного Закону України у запропонованій нами редакції вважати частиною першою та одночасно доповнити цю статтю частиною другою такого змісту: «Держава зобов'язана створювати умови для здійснення громадянами цього права».

Ми вважаємо, що наведене формулювання повніше відтворює положення ст. 11 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та дає підстави для оскарження, у тому числі й у судовому порядку, саме бездіяльність державних органів.

Отже, підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї – одне з важливих соціальних прав, яке безпосередньо залежить від економічного розвитку країни і ресурсів суспільства та тісно пов'язано із правами на працю, на соціальний захист, на медичну допомогу тощо. Тому його забезпечення і захист набуває все більшого значення та зумовлює нагальну потребу теоретичного переосмислення змісту права, закріпленого в ст. 48 чинної Конституції України.

Враховуючи те, що Україна є учасницею Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, у зв'язку з чим вона зобов'язана застосовувати його положення в національному законодавстві, а також європейський досвід щодо регулювання на конституційному рівні права на достатній життєвий рівень ми пропонуємо ст. 48 Конституції України викласти у новій редакції:

«Кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло, і на неухильне поліпшення умов життя.

Держава зобов'язана створювати умови для здійснення громадянами цього права».

УДК 613.754.4

Резанова Н.О.

канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

Резанова Н.О.

ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ КОНФЛІКТИ В ТРАНЗИТИВНОМУ СОЦІАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Сучасний світ, до якого людина й культура є відкритими як ніколи раніше, швидко змінюється, стає дедалі складнішим і різноманітнішим, стає глобалізованим і постіндустріальним. Тому цілком природно, що сьогодні відбуваються масштабні й глибокі перетворення як у самій культурі, так і в її компендіумі – соціальних цінностях.

Сприйняття трансформаційних процесів, що змінюють ціннісне середовище суспільства і особистості, здійснюється далеко неоднозначно і що утвердження нової шкали цінностей супроводжується суперечливими оцінками минулого, тих соціальних трансформацій, що вже відбулися, а також перспектив недалекого майбутнього суспільства.

Спектр розуміння цінності варіює від будь-якої досягнутої особистістю соціальної норми до усвідомленого суспільством сенсу життя. У житті суспільства цінності виконують важливу роль інтегруючих, соціалізуючих, комунікативних основ шляхом регуляції соціальних відносин у вигляді специфічних систем норм контролю, соціальних інституцій та орієнтирів щодо цілеспрямованих дій людини. Всі дії, по суті, є результатом акту оцінки об'єктів навколишнього світу і містять три підсистеми: задум, який складається із цінності (життєвого сенсу), мети і плану; реалізація; наслідок. Генетично цінності акумулюють у собі загальну спрямованість потреб, інтересів та емоційних переживань суб'єктів. Мотиви дій людини – це потреби, інстинкти, потяги, емоції, установки та ідеї.

На провідному значенні культури та соціальних цінностей в розвитку суспільства наголошує Ф. Фукуяма. На думку цього відомого американського філософа безповоротний перехід до демократичної консолідованої соціальної системи можливий за умови принципових змін на чотирьох основних рівнях: перший рівень – ідеологія, другий – інститути, третій – громадянське суспільство, четвертий – культура.

Френсіс Фукуяма наголошує, що головні труднощі на шляху будь-яких змін спіткають транзитивні суспільства на третьому і, особливо, на четвертому рівні. Реальні проблеми, що впливають на якість життя в сучасних демократичних державах, відносяться до соціальних і культурних відхилень від норми, що стоять за межами можливостей інституціональних рішень, а отже – за межами можливостей державної політики. Питання культури швидко висувається на перший план.

Таким чином, боротьба, яка допоможе визначити долю ліберальної демократії, буде вестися не із-за природи інститутів, з приводу чого вже значною мірою досягнуто консенсусу у всьому світі. Справжня битва відбудеться на рівні культури, а отже – пріоритетів цінностей. Ця сфера багатьма вченими визнається такою, що має критичне значення для нових демократичних держав, котрі виникають зі свого авторитарного минулого.

Така «культурна війна» не обійде й українське суспільство, що є класичним типом суспільства транзитивного типу, а отже протиріччя цінностей мають принциповий, стратегічний характер для майбутнього нашого суспільства.

Примітною рисою таких «культурних війн» для України та суспільств пострадянського простору є те, що вони відбуваються у контексті соціальної транзиції. У «транзілогічній» літературі східно-європейські країни в основному розглядаються як форма колишніх комуністичних суспільств, що прагнуть до політичного плюралізму і ринкової економіки. Проте часто випускається з уваги, що ці країни відрізняються один від одного, особливо відносно своїх потенціалів, досягнутого економічного і культурного розвитку і етнічної структури.

Соціальна транзиція в науковому розумінні, за визначенням Лешка Бальцеровича, «те, що відбувається під час переходу від однієї сформованої суспільної системи до іншої, нової». При цьому мається на увазі, що у випадку посткомуністичних країн Східної Європи згадана «інша, нова» система – це не щось небачене й незнане, а суспільний лад розвинених західних демократій. Натомість те, що почало вимальовуватися внаслідок останніх 15–20 років перехідних процесів у більшості пострадянських держав, мало нагадує розвинене ліберально-ринкове суспільство західного типу.

Слід нагадати, що і сьогодні деякі автори оспорюють необхідність цього поняття. Вони передусім підкреслюють, що усі країни, навіть найрозвиненіші, так або інакше знаходяться в процесі перманентних соціальних змін. На їх думку США знаходяться в транзиції від постіндустріального і посткапіталістичного суспільства до інформативного, постмодерністського суспільства.

Процесам соціально-культурної трансформації взагалі притаманний тривалий, різнобічний, суперечливий характер, а в сучасній Україні вони тим більше вирізняються складністю. Британський політолог Т. Кузьо свого часу охарактеризував ситуацію в Україні як «четвірний перехід» (quadruple

transition), тобто перехід від тоталітаризму – до демократії, від планової економіки – до ринкової, від перебування у складі імперії – до національної незалежності, від недо-модернізованої етнічної спільноти – до модерної політичної нації. Очевидно, що кожна з цих «транзицій» сама по собі не могла бути простою й безболісною, натомість їх взаємне поєднання й переплетіння піднесли складнощі в квадрат, чи й у куб.

Усе ж перехідний, мінливий і нестабільний характер сучасного українського суспільства та його культури загалом не викликає сумніву. На думку деяких вчених подібні процеси варто називати не транзицією, а трансформацією. За визначенням Нади Швоб-Джокіч, трансформація – це «інтерактивні суспільні зміни, які можуть породити (але не обов'язково) системні зміни, і які стосуються окремих елементів суспільної системи та окремих видів діяльності (наприклад, культурної діяльності). Трансформувавшись, ці елементи та види діяльності у якийсь момент можуть призвести від однієї (сформованої, відомої) системи до іншої – малознаної, несформованої».

В ідеалі, внаслідок трансформації в умах наших співгромадян на зміну знеціненим колишнім цінностям мали б приходити ідеали демократії й вільного ринку, але дійсність дає більше підстав вважати, що трансформація носить фрагментарний і регіоналізований характер, більше того – що вона, принаймні деякою мірою, схожа на те, що польський культуролог Казімеж Кшиштофек назвав негативною конвергенцією (коли з двох різних культурних систем беруться переважно їхні «погані» риси): у нашому випадку, молодшим і середнім поколіннями українців, особливо у великих містах, дедалі помітніше оволодівають індивідуалізм і споживацтво, натомість значна частина старшого покоління, особливо у провінції, немовби «закристалізувалась» у своїй пострадянській свідомості, в ностальгії за «старими добрими часами» стабільних зарплат і цін, оптимістичних радянських фільмів та пісень тощо.

Певні соціальні прошарки в якійсь мірі зберегли модернізаторський потенціал, а в рядах освіченої молоді діють навіть постмодерністські тенденції. Проте важко визначити, наскільки вони самобутні, а в якому ступені є запозиченням і наслідуванням західних стандартів. Цей конгломерат цінностей позначається на позиціях політичних партій. Дослідження виявляють значні ціннісні накладення, змішування і комбінування на перший погляд несумісних систем (Д. Пантич).

Отже, цінності є інструментами виміру, інтегральною основою вибору, суб'єктом, соціальною групою, сукупністю цілей, засобів, результатів та умов діяльності у контексті певних соціально-економічних відносин.

Ціннісні системи формуються і змінюються у процесі історичного розвитку суспільства. Специфіку мають і інші рівні конфлікту цінностей: між

індивідами, малими, великими групами. Геополітики знаходять різкі відмінності не лише між цінностями окремих країн, але і цілих цивілізацій.

У розвинених країнах Заходу традиційні форми релігії (протестантизм, католицизм) знаходяться в занепаді: рівень відвідування церков знижується, знецінюється і роль традиційної моралі. В той же час ісламський фундаменталізм з його цінностями знаходиться на видимому підйомі, особливо в тих країнах, де економіка або слабо розвинена, або заснована виключно на продажі нафти.

У розвинених західних країнах спостерігається поступове зникнення тих систем цінностей, які склалися в умовах дефіциту, і явне поширення серед сегментів суспільства таких цінностей, в основі яких лежать забезпеченість і стабільність (Р. Інглхарт). Це обумовлюється безпрецедентно високим рівнем реального добробуту, яким характеризується положення народу в передових індустріальних країнах, на відміну від умов існування більше ранніх суспільств. Тому в розвинених індустріальних країнах більшість людей вважають достаток само собою зрозумілим і сприймають його як належне. І саме тому, що вони ставляться до свого матеріального благополуччя як до належного, вони не усвідомлюють міри впливу цієї даності на їх світогляд.

Традиційні для Західної Європи цінності, здавна відігравали ключову роль в становленні індустріального суспільства, тобто економічні досягнення, зростання і раціональність, якоюсь мірою втратили свій вплив. На рівні суспільства в цілому спостерігається радикальне заміщення пріоритетів раннього етапу індустріалізації. Посилюється тенденція заклопотання негативними наслідками індустріалізації.

На рівні індивіда максимізація економічних успіхів поступово втрачає пріоритет: для зростаючої частини населення куди більше значущими стають самовираження і прагнення до осмисленої праці. Змінюються і мотивації в праці: максимізація доходів як головний пріоритет все очевидніше поступається місце міри задоволеності самим процесом труда.

Конфлікти цінностей в країнах так званої транзиції (проведення кардинальних економічних і політичних реформ) мають певні специфічні риси:

По-перше, ціннісний конфлікт в країнах транзицій являє собою яскраво виражене явище з численними формами прояву. Закономірним супутником початкового етапу транзиції обов'язково є аномія. У пізнавальному плані це – дезорієнтація, плутаниця цілей; у емоційному – безпричинний страх, песимізм; в плані мотивації – апатія, замкнення у собі.

По-друге, ціннісна диференціація в деяких сферах виражена яскравіше (конфлікт між традиціоналізмом і модернізмом, колективізмом і індивідуалізмом, між рівністю і свободою, закритістю та відкритістю до світу, між толерантністю і нетолерантністю), а ніж в області деяких інших можливих ціннісних орієнтацій.

По-третє, конфлікт існує і в деяких з перерахованих ціннісних орієнтацій, всередині їх компонентів.

По-четверте, конфлікт цінностей являє собою результат тих змін (прогресивних і регресивних), що відбувалися. Критерієм є найзагальніші цілі транзиції, причому найбільш конфлікти цінностей прискорюють або уповільнюють суспільні зміни.

По-п'яте, ціннісні конфлікти варіюють, іноді навіть мова йде про дуже великих розбіжностях в залежності від культурного та економічного різноманітності країн транзиції.

По-шосте, осмислення емпіричних даних моніторингу ціннісних орієнтацій населення транзитивних суспільств (Бевзенко Л.Д., Бурега В.В. Н.И. Лапін, М.Н. Горшков та ін.), свідчить, що вони знаходиться зовсім не на початку, а приблизно посередині шляху до модерністської системи цінностей або здолали більше половини цього шляху.

Та нарешті, при усій різноманітності процесів в цих країнах найбільшим вважається конфлікт між традиціоналізмом і модернізмом. Цей конфлікт розвивався поступово та з багатьох причин передував політичним подіям початку 90-х рр. ХХ ст.

УДК 159.947.23: 316

Безрукова О.А.

канд. соц. наук, доц. ЗНТУ

Безрукова О.А.

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ОТВЕТСТВЕННОСТИ В СТРАНЕ ЖИТЕЛЯМИ Г.ЗАПОРОЖЬЯ (ПО РЕЗУЛЬТАТАМ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ)

Состояние и характер ответственности может рассматриваться относительно отдельного индивида, определенной организации, группы, определенного коллективистского единства людей. Именно единство объектов ответственности объединяет людей в группу, создает из нее коллективистское сообщество. Для понимания системы социальной ответственности важно иметь информацию относительно количественных пропорций, степени распространения разных аспектов ответственных отношений. Эти данные можно получить путем эмпирического исследования. Операциональным показателем социальной морали для социологического исследования может быть оценка ответственности граждан за положение дел в стране. Нами было проведено исследование различных аспектов социальной ответственности граждан в г. Запорожье в сентябре–октябре 2013 г. по репрезентативной для взрослого населения выборке.

Представители разных поколений отличаются своими оценками социальной ответственности по очевидным причинам разности в жизненном опыте и разности общественно-экономического устройства страны в период их активной социализации. Ведь люди старшего возраста формировались еще при советской власти, а взгляды и мировоззрение молодежи сформировалось уже совершенно в другом обществе. Исследование подтвердило эту гипотезу. Положительных ответов об ответственности человека за положение дел в стране больше у респондентов старшего возраста, чем у респондентов младшего возраста (соответственно 26% и 19,3%). Но и отрицательных ответов на вопрос об ответственности больше у старших, чем у молодых (соответственно 45,5% и 36,8%). В целом соотношение положительных и отрицательных ответов на вопрос об ответственности с учетом половины долей ответов на пункт: «В какой то мере да» у молодежи составляет 4,5 процентных пункта в пользу положительных ответов, а у респондентов старшего возраста минус 5 процентных пункта, то есть отрицательных ответов больше, чем положительных.

Одним из факторов ответственного отношения личности к обществу является оценка населением ответственности государства (как института, представляющего общество) за благосостояние граждан. Легко предположить, исходя из логики эквивалентного социального обмена, что восприятие меры ответственности государства за благо граждан будет пропорционально личной ответственности за общество. Исследование подтвердило эту гипотезу, но обогатило конкретными данными о различии по этому вопросу между представителями разных поколений.

На вопрос об ответственности государства перед гражданами молодежь ответила отрицательно заметно меньше, чем старшие (37,7% и 50,6%). Это одно из объяснений резко негативной оценки ответственности перед обществом представителями старших поколений. Выявилась четкая обратная зависимость: чем ниже люди оценивают ответственность государства перед гражданами, тем ниже они оценивают собственную ответственность.

Следует отметить отсутствие плавных изменений в оценке меры ответственности государства по возрасту. Самые низкие оценки ответственности государства у респондентов из возрастной группы 36–55 лет. Эти люди еще не достаточно стары, чтобы иметь советское воспитание, и недостаточно молоды, чтобы обольщаться, обманываться надеждами или чрезмерно быть далекими от реальных дел. Молодежь относится к государству более лояльно, чем люди старшего возраста. Все же в целом у населения довольно высокий показатель ответственности, в среднем для всех респондентов превышающий показатели ответственности над безответственностью в 7 раз. По возрасту есть довольно существенные различия, показывающие более высокие оценки ответственности перед семьей у молодежи по сравнению с рес-

пондентами старшего возраста. Так, превышение оценок высокой ответственности над низкой ответственностью у респондентов старшего возраста составляет в 5 раз, а у молодых в 14 раз. Молодые выше оценивают ответственность своих родителей, чем родители своих детей.

В посттоталитарную эпоху у людей резко изменилось отношение к государству. От отношения близкого к сакральному в советский период, когда государство воспринималось населением как высшая инстанция, объект почитания и послушания, в посттоталитарный период государство стало восприниматься как чуждая, почти враждебная сила. Резко снизилась нравственно-психологическая, харизматическая составляющая легитимности государственной власти. Отчуждение государства и общества достигло высокой степени. Этим можно объяснить крайне низкие показатели оценки ответственности граждан по отношению к государству. Это самые низкие оценки среди указанных объектов ответственности: семья, работа, личность человека. Причем низкая ответственность в равной степени указана респондентами всех возрастных групп. Старшие даже в большей мере отметили низкий уровень ответственности (62,3%), чем молодежь (59,6%). Именно разочарование вызвало сильное отторжение населения от власти. Старшие более определены в своих оценках, а у молодежи больше уклончивых ответов. Старшие отметили и низкие и высокие оценки ответственности выше, чем у молодежи. Это говорит в частности о более высокой степени дифференциации в ментальности у старших, чем у молодежи. Молодежь более однородна в своих оценках государства. Дифференциация среди старших вызвана разной реакцией на прошлое. Часть пожилых людей сохранила консервативную позицию преданности власти, а значительная часть остальных лиц пожилого возраста более склонна к порицанию властей, что и явилось причиной низкой оценки ими ответственности людей перед государством.

В целом, можно отметить, что в приватной сфере ответственность людей значительно выше, чем в публичной, гражданской сфере. Что является еще одним подтверждением наличия отчуждения общества и государства, возрастание значения приватности и индивидуализма.

Таким образом, опираясь на результаты эмпирических исследований, можно сделать вывод об относительно низкой ответственности населения перед обществом и за общество, которое в определенной мере отображает вытеснение авторитарного сознания социалистической эпохи. Отказ от ответственности за общество и перед обществом является также результатом реакции людей на низкий уровень, по мнению населения, ответственности государства за благосостояние людей. Большинство респондентов считает себя ответственными прежде всего перед собой, что отображает отношение ответственности, характерное для современного индивидуалистического общества.

УДК 328.126

Орлянський В.С.

д-р іст. наук, проф. ЗНТУ

Орлянський В.С.

УПРАВЛІННЯ СІЛЬСЬКИМ ГОСПОДАРСТВОМ ОКУПАЦІЙНИМ ФАШИСТСЬКИМ РЕЖИМОМ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

Політику окупаційної влади в галузі сільського господарства не можна розглядати прямолінійно, використовуючи старі радянські підходи. Нова влада ставила кілька завдань відносно сільського населення. Маючи на увазі його чисельність, необхідно було забезпечити його лояльність і при цьому одержувати стабільну роботу галузі.

В питаннях управління та використання сільського господарства нацистами і більшовиками ми можемо бачити різні підходи. На першому етапі (кінець 1941 – літо 1942 рр.) із селян збирався старий податок радянського зразка практично в тих самих обсягах при збереженні колишніх пільг. М'ясозаготівлі не носили характер конфіскацій. Процес скорочення поголів'я худоби на початок 1942 року до літа було припинено. Необхідно відзначити, що численні збори й обов'язкові поставки проводилися за гроші через збережену систему райпотребсоюзів. У цілому на цьому етапі була збережена вся колишня радянська система керування сільським господарством області, а також усі радгоспи й МТС.

На другому етапі, коли відбувся перехід до цивільної адміністрації, більш помітні стали процеси, що відбувались у аграрному секторі. Виділимо деякі групи цих процесів.

По-перше, уся господарська діяльність, як у відносинах з державними установами, а також з військовими частинами та іншими сільгосппідприємствами, так і в розрахунках з працівниками, була переведена на грошовий розрахунок. Усі колишні колгоспи одержали повну господарську самостійність. Необхідно підкреслити, що безсумнівним нововведенням для селян було введення грошової оплати за їхню працю, а так само, що всі обов'язкові поставки оплачувалися грошми.

По-друге, німці відмовилися від тваринництва на суспільних фермах, переносючи його на селянські господарства. Вирощування великої рогатої худоби у приватному секторі всіляко підтримувалося й стимулювалося економічно. У цілому з літа 1942 року спостерігалася не просто стабілізація чисельності всіх груп тваринництва в області, але й поступовий її ріст. В радгоспах спостерігався деякий ріст чисельності великої рогатої худоби за рахунок молодняка, який купували у населення.

По-третє, величезні втрати в тракторному парку області стали об'єктивною причиною для переходу до архаїчних форм тяги – кіньми, волами та коровами. Причипний реманент постраждав значно менше. Зусилля в

організаційному плані та ремонтно-відроджувальній діяльності дало можливість вже навесні 1943 року більш половини пахотних робіт по зябу й більшості по пару обробити тракторами.

По-четверте, окупаційній владі вдалося за допомогою залучення місцевого населення в місцеві управлінські структури зберегти й залучити до роботи в аграрній галузі досить велику кількість людей, або із професійної підготовки, або тих, які мали тривалий досвід роботи за фахом.

По-п'яте, почався процес ліквідації колишніх колгоспів. Метою цих заходів було створення селянських господарств, об'єднаних у групи з 8–10 дворів, на принципах ТОЗів. З колгоспів в їх розпорядження передавалась кінська тяга, реманент. Найголовніше, що кожний селянський двір мав повну інформацію про розміри свого поля й точні розміри обов'язкових поставок ще до початку посівної кампанії. Чисельність дворів, які одержали землю, слід ще вивчити. Наявні дані дозволяють припустити, що в південних районах нашої області подібні перетворення насили найбільш масовий характер.

Ми не можемо давати оцінку цим процесам щодо всієї окупованої території, можливо, що слід говорити про регіональні особливості прояву. У цілому можна стверджувати, що основні економічні цілі окупаційна влада змогла досягти, а деякі заходи навіть були сприйняті місцевим населенням цілком лояльно.

УДК 940.2 (477)

Давлєтова Г.В.

асист. ЗНТУ

Давлєтова Г.В.

Д.ДОНЦОВ ПРО СУЧАСНЕ ПОЛОЖЕННЯ НАЦІЇ ТА НАШІ ЗАВДАННЯ

2–4 липня 1913 р. за ініціативою Українського Студентського Союзу (УСС), центральної організації всього українського студентства вищих шкіл Австрії, у Львові було скликано Другий Всеукраїнський з'їзд студентів. На цьому представницькому форумі української молоді, що збігся у часі із святкуванням ювілею 40-річної діяльності І. Франка, було заслухано шість доповідей, які відображали різні аспекти життя українства, але справжньою сенсацією на конгресі став виступ Д. Донцова з рефератом «Сучасне політичне положення нації і наші завдання», із спробою накреслити основні лінії спільної для галичан і наддніпрянців політичної програми на випадок великої європейської війни, а зокрема австро-російського збройного конфлікту.

На самому початку своєї доповіді Д. Донцов піддав критиці проросійську орієнтацію українства, що була ідейно обґрунтована у працях М. Драгоманова. «Ціла програма Драгоманова, – зазначалося в доповіді, –

186

вичерпувалася в двох словах: демократизація Росії. Драгоманівці і їх вчитель були свято переконані, що українці все можуть здобути від ліберальної Росії, не виключаючи автономії краю». Разом з тим він не заперечував, що свого часу (а це була доба політичного занепаду, коли «всі українські аспірації обмежувалися до культурної праці на ґрунті повного – без застережень – узнання російської державності») драгоманівська програма була «може єдино можливою».

Однак часи змінилися й «всі логічні підстави, на котрих будував свою програму Драгоманов і галицькі патріоти його доби, хитаються». І захиталися ці підстави, на думку доповідача, внаслідок «пробудження т.зв. неісторичних народів Східної Європи: в Турції, Австрії, Угорщині і Росії».

Отже, новою загальнонаціональною програмою для українства по обидва боки кордону мала стати програма політичного сепаратизму. При цьому гасло самостійності України відсувалося на другий план, оскільки, як вважав Донцов, «актуальним, більше реальним, більше конкретним – і скорше здійснимим! – є гасло відірвання від Росії, зірвана всякої злуки з нею». Хоч донцовський сепаратизм не втрачав з ока й перспективу «остаточного визволення нашого краю».

Виходячи з того, що міждержавні конфлікти роблять реалізацію запропонованої ним програми дуже і дуже правдоподібною, публіцист закликав своїх земляків взяти «чинний уділ в австро-російському конфлікті по стороні Австрії в цілях реалізації програми сепаратизму».

В основі проавстрійської орієнтації Д. Донцова лежав глибокий геополітичний розрахунок. Агітуючи за «певну кооперацію» з імперією Габсбургів, Донцов виходив з того очевидного факту, що «історія не знає прикладів, де б поневолена нація визволилася з під чужого ярма лише власними силами». Це, звичайно, не означало, що він пропонував українству стати сліпим знаряддям в руках австрійців; навпаки, це «клаптикова» імперія Габсбургів, аби вистояти у смертельному двобої з Росією, мусить, згідно з його логікою, «стати знаряддям нової революції, нових народів східної Європи».

Так само не проповідував він і пасивності в очікуванні тих змін, що їх принесе з собою австро-російський збройний конфлікт. Запропоновані ним практичні засоби підготовки до «чинного уділу» в цій війні, як-от мілітарне виховання і організація молоді та систематичне політичне виховання народу в дусі програми сепаратизму, свідчать про спробу максимально використати усі наявні можливості в межах допустимого тодішньої ситуацією.

Україна завжди лишалася об'єктом суперництва між двома цивілізаціями: східною (московською) – спадкоємницею Візантії та західноєвропейською – спадкоємницею Риму. Історичною вадою України, зумовленою політичними обставинами, стала орієнтація на московську культуру, від якої вітчизняна інтелегенція запозичила такі специфічні риси російської вдачі, як брак почуття

власної гідності, недисциплінованість, стихійний і непослідовний демократизм тощо. На сторінках брошури «Модерне москвофілство» він поставив тезу про те, що порятунок для українства лежить у поверненні до Заходу, в черпанні культури з західноєвропейських культурних джерел, бо українська інтелігенція відірвалася від вищої на той час європейської культури і зрештою перейнялася абсолютним нерозумінням природи суспільно-політичних явищ, що є властивим для країн з нерозвиненим політичним життям.

Тому Донцов вперше в українській публіцистиці висуває гасло боротьби з будь-яким російським впливом на українське життя.

Головні тези донцовської доповіді лягли в основу тих резолюцій, що були затверджені з'їздом як програма дій українського студентства майже одногласно (проти подано лише два голоси).

УДК 321.015

Резанова Н.О.¹, Буряк К.О.²

¹ канд. філос. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр.ГП-413

Резанова Н.О., Буряк К.О.

КОНТРОЛЬ ЗА ПОЛІТИЧНОЮ ЕЛІТОЮ

Сьогодні на терені суспільно-політичного життя України визначають декілька суттєвих обставин, що вкрай актуалізують питання соціального контролю за владою. Серед них надзвичайно важливими є ще невеликий досвід функціонування реальних демократичних інститутів в державі; ще дуже далекі від демократично-правових ідеалів методи діяльності владних структур; деструктивні процеси, що розгортаються в широкому масовому та політичному просторі – корумпованість влади, прояви хабарництва державного апарату, криза усієї державної системи – економіки, культури, етики, моралі; відсутність відповідальності за прийняті управлінські рішення.

Соціальний контроль виступає невід'ємною прогресивною частиною історичного розвитку суспільства та визначає структуру створення більш прогресивних політичних систем та відповідного їм способу управління. Як свідчить досвід старих демократій, спорідненим компонентом соціального контролю завжди виступає людина, свобода особистості, правова держава, громадянське суспільство. В науковій літературі пропонується розглядати соціальний контроль в вузькому значенні слова (видовий його зміст) та в широкому (всезагальне родове поняття). В вузькому розумінні соціальний контроль слід розглядати як сукупний результат контрольної діяльності різних структур громадянського суспільства; в широкому розумінні під соціальним контролем слід розуміти всю сукупність політичних, правових, економічних, соціальних, міжнародних дій, спрямованих на контроль за елітою певного

суспільства, що слугують усвідомленню адекватних форм соціального авторитету.

Безперечним є те, що соціальний контроль де термінується формами державного управління, політичною системою та політичним режимом, а також рівнем історичного, суспільно-політичного, економічного, морально-правового, соціо-культурного розвитку суспільства. Сьогодні в Україні лише йдеться про складання ефективного механізму соціального контролю влади, але відбувається це в контексті відсутності демократичних традицій формування владної еліти та контреліти (як, наприклад «тіньовий кабінет міністрів»), глибокої соціальної та моральної дезінтегрованості політичної волі тих владних еліт, які зорієнтовані на політичну та економічну модернізацію суспільства. Слід відмітити, що на сьогодні вже закладено політико-правове підґрунтя функціонування такого механізму, це реалізований в Конституції принцип розподілу влади, що базується на системі «контролю» та «балансів» носіїв державної влади, створення комітетів парламентського розслідування, відповідальність Кабінету Міністрів перед Верховною Радою, внесення пропозицій депутатів, які не можуть бути проігноровані спікером та відкривають можливість широкого обговорення урядової політики, використання процедури недовіри уряду та нарешті, введення служби омбудсмена – уповноваженого з прав людини, який обирається із членів представницького органу влади та виконує роль «бюро скарг простої людини». Але залишається надзвичайно актуальним для створення такого механізму реалізація контрольних функцій з боку структур мезорівня соціуму (з боку конструктивної і цивілізованої опозиції, суб'єктів економіки, засобів масової інформації, електронної демократії) та сполучених елементів мікрорівня (громадські рухи, традиційні та нетрадиційні акти соціального протесту, громадська думка), що дозволяє, з одного боку, визначити рейтинг діяльності владних інститутів, а з іншого, залучає громадян у процес прийняття рішень, який ставить кожного громадянина в умови співавторства політичного курсу країни.

Таким чином, соціальний контроль за політичною елітою – це функція, яка виникає з природи самого соціального прогресу і є об'єктивним та необхідним формоутворюючим чинником, що визначає не лише певний рівень розвитку соціуму, а й стає соціоінтегруючим чинником в окресленні головних законів, тенденцій розвитку, форм та способів становлення нового соціуму.

УДК: 796

Пущина І.В.

канд. пед. наук., доц. ЗНТУ

Пущина І.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасна праця приводить до перевантажень одних функціональних систем організму і недовантаження інших, що несприятливо позначається на загальній дієздатності людини. Щоб коригувати ці психофізіологічні «перекоси», проводяться заходи в системі організації праці, в числі яких і спрямоване застосування спеціально підібраних фізичних вправ. Використання засобів фізичної культури і спорту з метою підтримки і підвищення загальної та професійної дієздатності людини в теорії та практиці фізичної культури отримало назву виробничої фізичної культури.

Займатися ВФК можна як у робочий, так і в вільний час. При несприятливих умовах праці (підвищена запиленість, загазованість) заходи ВФК можуть здійснюватися тільки після роботи.

Ефективність праці можна підвищити за рахунок розширення фізіологічно допустимих меж її інтенсивності, а також за рахунок підвищення індивідуальної продуктивності, на рівень яких також надає певний вплив фізична підготовленість.

Основа виробничої фізичної культури – теорія активного відпочинку. Великий російський вчений І.М. Сеченов показав, що для організму найбільш сприятливий такий режим роботи, коли відбувається зміна навантаження, зміна зусиль і груп працюючих м'язів. Він експериментально довів, що працездатність відновлюється швидше і повніше не в стані спокою або пасивного відпочинку, а в активному стані, коли спеціально організовані рухи виконуються іншими, не стомленими частинами тіла. У результаті в стомлених функціональних системах посилюються процеси відновлення і їх працездатність підвищується.

У працях іншого великого російського фізіолога І.П. Павлова є пояснення того, як стійка працездатність залежить від правильного чергування періодів роботи і відпочинку, викладено про роль ЦНС у цьому процесі. Методичне забезпечення виробничої фізичної культури вимагає враховувати не тільки фізичні, але і психічні навантаження – розумову і нервово-емоційну напруженість праці, яка характеризується ступенем включення в роботу вищої нервової діяльності і психічних процесів. Чим більше навантаження при-

падає на вищі відділи кори великих півкуль головного мозку, тим важливіше переключити увагу під час праці на інший вид діяльності.

Отже, методика ВФК знаходиться в залежності від характеру і змісту праці і має «контрастний» характер:

- чим більше фізичне навантаження в процесі праці, тим менше воно в період активного відпочинку, і навпаки;

- чим менше в активну діяльність включені великі м'язові групи, тим більшою мірою вони підключаються при заняттях різними формами ВФК;

- чим більше нервово-емоційне та розумове напруження у професійній діяльності, тим менше воно повинно бути в різноманітних фізичних вправах ВФК.

Виробнича фізична культура проявляється в різних формах:

- в робочий час у формі виробничої гімнастики і професійно-прикладної фізичної підготовки;

- у вільний час у формі оздоровчо-відновних процедур, оздоровчо-профілактичних фізичних вправ, занять – у спортивних секціях і при необхідності – професійно-прикладної фізичної підготовки до окремих професійних видах робіт.

Заняття в будь-яких формах ВФК можуть проводитися як індивідуально, так і в групах.

При виборі методів і засобів важливо враховувати умови праці та технологічні особливості, що впливають на трудовий процес. Крім того, необхідно взяти до уваги такі чинники, як робоча поза, різноманітність робочих рухів, завантаженість окремих функціональних систем. Відповідно підбираються і конкретні вправи по «контрастному» методу. На підбір методів і засобів ВФК впливає динаміка, характер і ступінь стомлення протягом робочого дня, тижня, місяця чи року. У випадках значної перевтоми людини метод активного відпочинку менш ефективний, ніж пасивний відпочинок. Тому оцінка ступеня робочої втоми протягом робочого часу або після нього – необхідна умова для підбору оптимальних методів і засобів ВФК.

Фізичне навантаження під час виробничої гімнастики залежить від статі, віку, стану здоров'я і ступеня підготовленості працівників. Оскільки виробничий колектив не однорідний, слід орієнтуватися на середні показники за суб'єктивними відчуттями працівників під час і після занять. При впровадженні виробничої гімнастики по підприємству видається наказ, в якому відображаються завдання медико-санітарної частини, здоров'я пункту, заходи з контролю за санітарно-гігієнічним станом місць, відведених для занять виробничою гімнастикою.

Чередниченко І.А.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ СПОРТИВНИХ ІГОР ЯК ОДНОГО ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Питання збереження й зміцнення здоров'я студентів є важливою культурно – освітньою, економічною та соціально – політичною проблемою.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що рівень здоров'я та фізичного стану студентської молоді за останні десятиріччя значно погіршився. Успіх роботи з фізичного виховання студентів у вузах залежить від того, наскільки ефективно будуть організовані заняття, починаючи з першого курсу.

Аналіз літературних даних і практичний досвід свідчать про те, що традиційна форма фізкультурних занять знижує зацікавленість студентів до фізичного виховання і зводиться до «фіктивного» відвідування навчальних занять з цього предмету. В зв'язку з цим перед викладачами фізичного виховання постає найважче питання: як за одноразове заняття в тиждень з ІпоІІ курс оздоровити та зацікавити студентську молодь, водночас покращуючи рівень їх фізичної підготовленості.

Створені за принципом спортивної спеціалізації навчальні групи, як засвідчує досвід та аналіз останніх досліджень мають вищі показники фізичної та функціональної підготовленості порівняно зі студентами, які займалися за програмою загальної фізичної підготовки. Перевагою такої форми організації занять є високий емоційний фон, можливість врахування інтересів і фізичної підготовленості студентів.

На думку Т.С. Ігнатченко, П.П. Коханця, Д.П. Батечко, В.А. Шальнової, П.М. Оксьом, Д.В. Бондарєва, І.А. Салука, С.А. Савчука спортивні ігри є одним з найбільш популярних і ефективних засобів підвищення фізичного стану студентів, тому що студенти знайомі з цим видом спорту ще з школи і мають великі переваги перед іншими видами рухової активності.

Практичний розділ методики Т.С. Ігнатченко включав волейбол, настільний теніс і баскетбол. Завдяки методиці підвищились показники фізичної підготовленості і функціонального стану, зросла техніко-тактична майстерність в ігрових видах спорту.

Заняття з міні-футболу (Д.П. Батечко, Ю.М. Самарин, П.М. Оксьом, В.А. Шальков) і футболу (Д.В. Бондарєв) забезпечують оздоровчий вплив, сприяють підвищенню рівня фізичного здоров'я, функціональної і фізичної підготовленості.

Л.В. Жула відмічає ефективність впливу систематичних занять волейболом на організм студенток. Дослідження проведені В.П. Губою, 192

А.В. Родиним, Д.І. Цись довели, що заняття з фізичного виховання з елементами волейболу сприяють покращенню загальної фізичної підготовленості.

Запропонована А.В. Мазуріною рекреаційно-оздоровча методика на основі стрітболу сприяла підвищенню рівня фізичної підготовленості і функціональних показників студентів.

Експериментальна навчальна програма з баскетболу, розроблена І.В. Меркуловою, сприяла значному приросту фізичної підготовленості і підвищенню рівня здоров'я студенток, що знайшло відображення у зниженні рівня захворюваності. І.Салук, С. Грициляк, Б. Зубрицький підтверджують ефективність занять з баскетболу з метою підвищення рівня фізичної підготовленості.

У студентів, які займалися настільним тенісом, за даними Є.А. Захаріною, Т.А. Глобою, О.П. Петровим, А.О. Федірко, О.О. Алексеевим, відмічають підвищення показників фізичної підготовленості, працездатності та фізичного здоров'я у порівнянні зі студентами, які займалися за традиційною програмою. Завдяки методикокорекції інтенсивності фізичного навантаження при виконанні вправ з настільного тенісу, розробленої Н.В. Бурень, у студентів технічних спеціальностей покращилися показники функціонального стану. В.В. Афанасьєв і С.К. Рябінина відмічають позитивний вплив на функціональний стан серцево-судинної системи, рівень фізичних якостей і фізичну працездатність у студентів, які регулярно займалися настільним тенісом.

Є роботи, в яких порівнюється вплив засобів різної спрямованості на фізичний стан студентів. В.М. Мірошніченко пропонує на заняттях поєднання легкоатлетичного, ігрового, силового спрямування і бігового навантаження; І.А. Салук – заняття в групах легкоатлетичної спрямованості, спортивних ігор, атлетичної гімнастики і загальної фізичної підготовки; С.А. Савчук – включення вправ із розділу гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор і плавання; А.І. Рахматов – заняття в групах з спортивних ігор, єдиноборств і гімнастики.

Найбільш перспективнішим, на наш погляд, є комплексне застосування засобів різної спрямованості у фізичному вихованні студентів, у порівнянні з заняттями з одного виду спорту, що і є предметом нашого подальшого дослідження.

ОЛІМПІЙСЬКА КУЛЬТУРА ВИХОВАНЦЯ ЯК ЦІЛЬОВИЙ ОРІЄНТИР ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКІЙ СПОРТИВНІЙ ШКОЛІ

Однією з ефективних складових позашкільної освіти виступає система дитячо-юнацьких спортивних шкіл (ДЮСШ), яка окрім розвитку здібностей вихованців в обраному виді спорту, створює необхідні умови для їхнього гармонійного виховання.

Питання побудови навчально-тренувального процесу ДЮСШ різнобічно розроблені вітчизняною наукою. У той же час, особливої наукової уваги потребує виховний аспект занять у дитячо-юнацьких спортивних школах, на що і спрямовано наші наукові зусилля.

Згідно авторської концептуальної моделі, цільовим орієнтиром організації виховного процесу ДЮСШ виступає система не випадкових особистісних новоутворень – олімпійська культура вихованців.

Наше розуміння сутності олімпійської культури вихованця ДЮСШ дещо відрізняється від традиційного. Зокрема, ми виходимо з того, що спортивна діяльність слугує місцем формування ціннісних орієнтацій людини, що стосуються всієї його життєдіяльності.

Вищенаведені міркування визначили необхідність розроблення власної дефініції олімпійської культури особистості, а так само створення «технологічного» конструкту олімпійської культури вихованців ДЮСШ.

У відповідно до нашого визначення, олімпійська культура особистості – це сукупність її диспозицій по відношенню до самої себе, суперників, тренувань та змагань, що відповідають олімпійським ідеалам і мають властивість переносу зі спортивної діяльності на інші сфери життя.

Відзначимо, що в контексті наведеної вище дефініції, диспозиції розуміються як придбані схильності особистості до певного відношення до явищ соціальної реальності і відповідній поведінці у різних ситуаціях. У складі диспозиції виділяються: ціннісні орієнтації, які інтегрують знання, переконання стосовно того, чи іншого соціального явища, його позитивну оцінку, а також емоції, їм викликані; риси особистості, які розуміються нами як інструментальні новоутворення, що дозволяють особистості будувати свою поведінку у відповідності зі своїми ціннісними орієнтаціями. Ціннісні орієнтації та риси особистості визначають стиль життя, який розуміється як сукупність релевантних характеристик поведінки на основі стійких проявів цінностей і якостей людини в різних соціальних ситуаціях.

Якщо розглянути проекцію олімпійської культури особистості на стиль її життя, то вона характеризуватиметься її диспозиціями по відношенню до себе, інших людей, соціально значимої діяльності, а також по відношенню до духовного начала.

У створеному на основі приведених вище міркувань конструкті, у якості ціннісних орієнтацій по відношенню до себе визначаємо: орієнтацію на збереження здоров'я і примноження тілесності, а також орієнтацію на душевний саморозвиток. Асоційованими з цими ціннісними орієнтаціями рисами особистості виступатимуть здоров'єзбереження та турбота про повноту свого внутрішнього світу. Похідними рисами стилю життя виступатимуть: душевне благополуччя і здоровий спосіб життя.

Ціннісними орієнтаціями по відношенню до інших людей виступають: ціннісне відношення до Золотого правила моральності та культури поведінки. Асоційованими з цими ціннісними орієнтаціями якостями особистості виступатиме Fair play, як дотримання системи правил поведінки урізноманітних соціальних практиках. Результуючими рисами стилю життя виступають: моральність і культурна поведінка в повсякденному житті.

У якості ціннісних орієнтацій по відношенню до соціально значущої діяльності визначаємо: орієнтацію на відповідальне виконання людиною своїх соціальних ролей і функцій. Інтегративну рису особистості, яка є похідною від цих ціннісних орієнтацій, ми позначили як сумлінність – ретельне виконання формальних чи неформальних соціальних обов'язків. Результуючими рисами стилю життя виступатиме творчо-перетворюючий характер обраних соціальних практик.

У якості ціннісних орієнтацій по відношенню до духовного начала визначаємо: орієнтацію людини на досягнення «надособистісних» цілей свого буття. Інтегруючою рисою особистості тут виступатиме суб'єктність, яка проявляється як цілеспрямованість, самоорганізованість, дисциплінованість. Результуючими рисами стилю життя виступатимуть самовизначення і самореалізація, як головні характеристики духовного буття (сили духу) людини.

Узагальнюючою характеристикою стилю життя людини з високим рівнем олімпійської культури виступатиме здоров'я, як «не тільки відсутність хвороб і фізичних дефектів стан, а повного фізичного, душевного і соціального благополуччя».

УДК 539

Шамардин В.Н.

д-р наук по физ. восп. и спорту, проф. ЗНТУ

Шамардин В.Н.

ПЛАНИРОВАНИЕ УЧЕБНО-ТРЕНИРОВОЧНОГО ПРОЦЕССА ФУТБОЛИСТОВ ВЫСОКОЙ КВАЛИФИКАЦИИ

Многолетние наблюдения за соревновательной деятельностью футбольных команд высшей квалификации показали, что проведение чемпионатов по системе «осень-весна» имеет свои особенности в планировании учебно-тренировочного процесса в годичном цикле тренировки. А это значит, что в футболе необходимо изменение привычного для большинства видов спорта взгляда на периодизацию годичного цикла подготовки.

В настоящее время чемпионат Украины разыгрывается в профессиональной футбольной лиге среди довольно ограниченного количества (16) сильнейших команд страны. Но даже среди них есть существенные различия. Одни команды регулярно участвуют в европейских кубковых турнирах, готовят кандидатов в сборные команды – как национальные, так и молодежные и юношеские. Для них планы подготовки составляются так, что бы обеспечить достижение оптимального уровня подготовленности к началу кубковых турниров, а также в период игр сборных команд. Другие команды не ставят перед собой задачи участвовать в кубковых турнирах. В лучшем случае они «работают на перспективу». Поэтому они могут не форсировать подготовку к началу спортивного сезона, так как ответственные кубковые игры не играют.

Все эти факторы привели к удлинению соревновательного периода, что отразилось не только на сокращении подготовительного периода, но и привели к изменению самой его структуры. В настоящее время при подготовке команд высокой квалификации втягивающий этап во многих командах не применяется, а общеподготовительный этап значительно сокращается. Таким образом, в подготовке команд увеличивается объем соревновательной нагрузки.

Анализ многолетней динамики игровых показателей команд высшей квалификации показывает, что система соревнований (здесь мы учитываем и контрольные игры, игры в различных турнирах подготовительного периода) не может заменить систему учебно-тренировочных занятий, так как в «чистом» виде соревновательная практика ведет к натаскиванию игроков на средний уровень проявления своих потенциальных возможностей и не обеспечивает компенсацию лимитирующих факторов физической, технико-тактической подготовки футболистов, которая часто дает сбой в решающих матчах главных турниров.

Повышение физической и психической напряженности соревновательной практики без совершенствования структуры годичного цикла создает реальную опасность перегрузки спортсменов, потери ими «нервной свежести», эмоционального резерва, способности к «сверхмобилизации». Специфика командных спортивных игр накладывает отпечаток на особенности построения тренировочного и соревновательного процессов. Длительный соревновательный период и система проведения соревнований, закономерности становления командной и индивидуальной спортивной формы игроков предопределяют основные подходы к структуре годичных циклов.

Анализ данных научно-методической литературы и планов подготовки ведущих украинских команд и некоторых зарубежных команд показал, что наиболее часто в командно-игровых видах спорта процесс подготовки строится в рамках годичного цикла с внутренней структурой по типу одноцикловой и двухцикловой.

УДК:796

Шамардина Г.Н.

канд. пед. наук, проф. ЗНТУ

Шамардина Г.Н.

ДИНАМИКА РАЗВИТИЯ ВЫНОСЛИВОСТИ У ЮНЫХ СПОРТСМЕНОВ В ГОДИЧНОМ ЦИКЛЕ ПОДГОТОВКИ

Актуальность данного исследования заключается в теоретическом обосновании аспектов улучшения функционального состояния мышечного аппарата спортсменов, которые развивают выносливость в циклических видах спорта.

Подготовка юных спортсменов обусловлена в научной и методической литературе и определена рекомендациями, установками и программами. Однако, некоторые положения требуют конкретных предложений, в частности, касающихся воспитания локальной выносливости в циклических видах спорта, так как они носят противоречивый характер и трактуются тренерами по-разному.

Практика показывает, что длительные монотонные нагрузки в тренировке с юными спортсменками негативно сказываются на состоянии гормональной и иммунной системы, снижают потенциал тренированности, препятствуют увеличению силового потенциала мышц, усугубляют процессы координационных способностей и техники движений. Все эти положения, вместе взятые, очень негативно могут сказаться на росте перспективности юных спортсменов, и их развитии как личности в целом.

В связи с этим несмотря на предпочтительное отношение и высокую эффективность длительных аэробных упражнений, являющихся базовыми в циклических видах спорта, в отношении спортивного результата (до завершения периода полового созревания), такие тренировочные нагрузки должны планироваться в учебно-тренировочном процессе: во первых для специальной, а не обще физической подготовки, а во вторых включаться в тренировочный процесс в минимальном объеме.

Как показывает практика, непосредственным ограничителем достижения высокого результата в циклических видах спорта является наступление утомления. Поэтому конечной целью физической подготовки является отдаление наступления утомления и повышение к нему устойчивости функциональных систем организма.

На основании теоретического исследования биологических закономерностей функционирования нервно-мышечного аппарата юных спортсменов, механизма функционирования и энергообеспечения при прохождении соревновательной дистанции дает основание сделать вывод, что мышечным компонентам выносливости (периферическое звено исполнительного аппарата

спортсменки), является решающим фактором воздействие который определяет спортивный результат у спортсменов развивающих выносливость.

Морфологической основой работоспособности мышц является масса сократительных белков, от которых непосредственно зависит спортивный результат в циклических видах спорта. Поэтому в учебно-тренировочном процессе особое положение должна занимать силовая подготовка, по отношению к тем мышечным группам, которые выполняют основную нагрузку в соревновательной деятельности. От уровня и состояния силовой подготовки зависит специальная работоспособность, уровень локальной выносливости, экономичность техники спортивных локомоций.

УДК:796

Мартынюк О.В.¹, Шамардина Г.М.²

¹ канд. наук по физ. восп. и спорту, доц. НГУ

² канд. пед. наук, проф. ЗНТУ

Мартынюк О.В., Шамардина Г.М.

НОВЫЕ ПОДХОДЫ ПРИМЕНЕНИЯ КРУГОВОЙ ТРЕНИРОВКИ В ОЗДОРОВИТЕЛЬНОЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Одной из важных задач для ученых и практиков, которые работают в области оздоровительной физической культуры, является правильный подбор средств и методов развития двигательных качеств, благодаря которым улучшилось бы морфо - функциональное состояние и повысился бы уровень физической подготовленности занимающихся.

Успешное решение этой задачи возможно за счет использования в процессе физкультурно-оздоровительных занятий кругового метода тренировки.

Анализ и обобщение теоретических знаний специалистов свидетельствуют, что метод круговой тренировки позволяет оптимизировать процесс физического воспитания на всех этапах онтогенеза человека и широко используется во всех формах физической культуры. На фоне большого количества сведений о различных вариантах проведения занятий аэробикой, в основной части которых происходит чередование упражнений аэробной и силовой направленности через определенные промежутки времени, практически отсутствуют научно-обоснованные рекомендации для эффективного применения круговой тренировки на занятиях аэробикой. До настоящего времени остаются не раскрытыми в полной мере вопросы касательно подбора средств и методов, продолжительности структурных компонентов, рациональных параметров физических нагрузок и пульсовых режимов согласно уровню физического состояния занимающихся.

Для применения методики круговой тренировки на занятиях аэробикой нами разработано:

- структуру побудови мезо-, мікроциклів, занять аеробікою з використанням кругової тренувки;
- структурні компоненти кругової тренувки і їх продовжителі; засоби і методи; раціональні параметри фізичних навантажень і пульсові режими;
- моделі кругової тренувки;
- систему контролю для здійснення регулярного спостереження за станом здоров'я на протязі всього періоду запланованих занять оздоровчої фізичної культурою.

Результати педагогічного експерименту виявили позитивний вплив розробленої методики кругової тренувки на заняттях аеробікою з урахуванням рівня фізичного стану учасників і диференціацією навантажень, що дозволяє рекомендувати її до впровадження в практику оздоровчої фізичної культури. Ефективність експериментальної методики підтверджується покращенням морфофункціонального стану, рівня фізичної підготовленості і фізичної працездатності учасників.

УДК 796

Захарова О.М.

старш. викл. ЗНТУ

Захарова О.М.

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗАСАДАХ АКСІОЛОГІЇ

Провідною сучасною тенденцією розвитку освіти України є аксіологічний підхід до педагогічного процесу. Як стверджують науковці (Г. Мелекесов., 2003), саме аксіологія визначає склад гуманістичних цінностей освіти, в якій людина виступає головною серед них.

У зв'язку з цим, професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя фізичної культури, повинна передбачати формування аксіологічної компетентності вчителя та створювати умови для всебічного розвитку здоров'я учня як головної цінності педагогічного процесу.

Одним із складових понять здоров'я є фізичне здоров'я, яке повинно бути в центрі уваги вчителя фізичної культури, тому що відображає перш за все рівень фізичного розвитку учнів.

У наш час педагоги відзначають низьку рухову активність серед дітей та молоді, а причинами цього явища називають неправильну організацію навчально-виховного процесу, перевантаження навчальними заняттями, недостатню увагу до занять фізичними вправами, а також відсутність вільного часу. Следствием цього, як зазначає Т.Ю. Круцевич, стає ускладнення цілеспрямованості

рямованого впливу на організм дітей, що призводить до зниження рівня функціональних та адаптивних можливостей організму.

Таким чином вивчення особливостей формування фізичного здоров'я учнів у процесі фізичного виховання стає актуальною проблемою, яка повинна вивчатися у професійно-педагогічній підготовці майбутніх вчителів фізичної культури.

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначає поняття «здоров'я» як стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише як відсутність хвороби або фізичного дефекту. Також це поняття включає здібність людини до адаптації, тобто адекватній зміні функціональних параметрів, що забезпечує збереження працездатності в нових умовах.

У педагогічному словнику сказано, що розвиток – це зміна, що є переходом від простого до все більш складного, від нижчого до вищого; процес, в якому поступове накопичення кількісних змін призводить до настання якісних змін (Г. Коджаспирова., А. Коджаспиров., 2005).

На нашу думку сучасний вчитель фізичної культури не може виконувати навчальні, виховні та оздоровчі завдання педагогічного процесу без знань рівня розвитку фізичного здоров'я та фізичної підготовленості учнів.

Тому він повинен знати, вміти оцінювати та аналізувати показники вищезазначених рівнів розвитку організму дітей.

Аналіз різних визначень понять «здоров'я» і «фізичне здоров'я» дозволив нам зупинитись на таких:

- здоров'я – це природна абсолютна й неминуща життєва цінність, що займає найвищу сходинку на ієрархічній градації цінностей.

- здоров'я – це стан організму, що характеризується досконалою саморегуляцією органів і систем, гармонійним поєднанням фізичного, морального й соціального благополуччя.

Фізичне здоров'я – рівень фізичного розвитку та розвитку рухових якостей, функціональних можливостей органів і систем організму.

У зв'язку з цим, стає актуальною потребою грамотне використання методів фізичного виховання, яке можливе на разі професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури на засадах аксіології.

УДК 796

Брухно Е.Л.

старш. викл. ЗНТУ

Брухно Е.Л.

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ЗАВДАНЬ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У сучасній педагогіці диференціація навчання – дидактичний принцип, згідно з яким для підвищення ефективності навчання створюється комплекс дидактичних умов, що враховує типологічні (індивідуальні) особливості учнів (їх інтереси, творчі здібності, навченість, здатність до навчання, працездатність і т.д.), відповідно до яких відбираються і диференціюються цілі, змістос-

віти, форми і методи навчання. В основу диференційованого навчання і виховання покладено пристосування навчального матеріалу до індивідуальних можливостей учнів за рахунок диференціації методів, засобів, інтенсивності навчальної діяльності відносно груп, утворених із приблизно однакових за рівнем підготовленості учнів. Розподіл учнів на різні за морфофункціональним розвитком групи може недоцільним із педагогічних міркувань. Суть спроб у розв'язанні проблеми індивідуалізації навчання в умовах школи можна визначити так: учень рухається до спільної для всіх мети – гармонійного розвитку власним темпом, шляхом, який йому допомагає обрати вчитель. Два уроки фізичної культури на тиждень, не задовольняючи навіть фізіологічної потреби учнів у русі, можуть мати лише освітню та інструктивну спрямованість.

Індивідуалізація навчання обумовлена характерним для класно-урочної системи протиріччям між колективною формою навчання та особистісним способом сприйняття і засвоєння навчального матеріалу. Унаслідок відмінностей у підготовленості, розвитку інтелектуальних, психологічних і фізичних можливостей, різної динамічності (швидкості утворення умовно-рефлекторних зв'язків) нервової системи, темпи засвоєння дітьми навчального матеріалу, формування вмінь і навичок неоднакові.

Ефективність навчання обумовлена ступенем індивідуалізації навчального процесу щодо кожного учня. При підвищенні наповнюваності класів (35 учнів і більше), а також тільки при двох уроках фізичної культури на тиждень, індивідуалізація неможлива. Вчитель фізично не встигає безпосередньо контактувати з кожним учнем для організації спрямованої діяльності, контролю й коректування її відповідно до індивідуальних можливостей кожного учня.

УДК 316.74:796

Корж Н.Л.

старш. викл. ЗНТУ

Корж Н.Л.

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Згідно Конституції України, громадяни мають право займатися фізичною культурою і спортом незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної належності, статі, освіти, віросповідання, роду і характеру занять, місця проживання та інших обставин (статті 49, 53).

У грудні 1993 року був прийнятий Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Важливим програмним документом, який визначає державну політику в галузі фізичного виховання дітей та молоді, є «Концепція фізичного виховання в системі освіти України», що визначає державну політику в

галузі фізичного виховання на період становлення національної системи освіти в Україні. Концепція визначає об'єкт фізичного виховання, його ідеологічні, організаційно-педагогічні основи, програмне, нормативне, наукове, методичне, інформаційне, лінгвістичне, кадрове, матеріально-технічне і фінансове забезпечення, міжнародні зв'язки, систему управління. Концепція базується на Конституції України, Законах України «Про освіту», «Про фізичну культуру і спорт» та інших законодавчих актах держави.

Кабінет Міністрів України 6 червня 2006 року схвалив Концепцію Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки. Згідно з концепцією, фізичне виховання є обов'язковим та здійснюється в усіх ВНЗ України незалежно від форм власності. Об'єктами фізичного виховання є студенти вищих закладів освіти всіх рівнів акредитації. Особливої уваги, вказано в документі, потребують студенти, що навчаються і мешкають в зонах екологічного і радіаційного забруднення та інваліди, які мають фізичні і психічні вади.

Наступним важливим документом, що визначає державну політику в сфері освіти взагалі та в галузі фізичного виховання студентської молоді зокрема, є «Державна програма розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки».

Основним організаційно-методичним документом упорядкування діяльності кафедри в нових соціально-економічних умовах в Україні є «Примірне положення про організацію і зміст роботи кафедри, предметної (циклової) комісії фізичного виховання вищого навчального закладу».

Розгорнутим базовим навчально-методичним документом щодо діяльності кафедри фізичного виховання в структурі підготовки висококваліфікованих фахівців у вищих навчальних закладах України III – IV рівнів акредитації є навчальна програма з дисципліни «Фізичне виховання», затверджена наказом МОН України від 14.11.2003 р. №757.

Навчальна дисципліна «Фізичне виховання», навіть у найпрестижніших ВНЗ України, викладається переважно тільки перші два роки навчання, більше того, інколи навіть по дві, а не по чотири години на тиждень, або навіть повністю виноситься за межі тижневого навантаження студента. Цей факт обумовлений різночитанням нормативних та інструктивних документів, а насамперед інструктивних листів МОН України від 17.06.02 р. №1/9-304 (v-304290-02) «Про організацію навчального процесу в ВНЗ у 2002/2003 навчальному році» та від 25.11.02 р. №14/18.2-2181 «Про організацію занять з фізичного виховання у ВНЗ I–IV рівнів акредитації», якими встановлена мінімальна кількість обов'язкових годин на дисципліну «фізичне виховання».

Єдина державна навчальна програма не може врахувати всієї різноманітності інтересів та запитів учнів і вчителів, місцевих умов, національних та регіональних традицій. Тому для забезпечення державних інтересів у фізич-

ному вихованні дітей і учнівської молоді, з одного боку, та захисту прав навчальних закладів щодо визначення змісту і засобів фізичного виховання учнівської молоді, передбачених статтею 12 Закону України «Про фізичну культуру і спорт», з іншого боку, сьогодні розробляються програми трьох рівнів: базові, регіональні і робочі. Така градація програм передбачена «Державними вимогами до навчальних програм з фізичного виховання в процесі освіти», затвердженими Міністерством освіти України 25.05.1998 р. наголошує, що фізична культура в сучасному суспільстві є засобом підвищення рівня здоров'я, фізичного та духовного розвитку всіх верств населення, соціальної та трудової активності громадян, задоволення їх моральних, естетичних і творчих запитів, а також утвердження міжнародного авторитету України у світовому співтоваристві (статті 1, 2).

Аналізуючи законодавчі та нормативно-розпорядчі акти, ухвалені в Україні від 1990-х років до нинішнього часу, можна дійти висновку що в нашій країні побудовано багаторівневу законодавчу базу щодо фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

УДК 796. 853. 234

Саварець Д.Г.

старш. викл. ЗНТУ

Саварець Д.Г.

ЗАСТОСУВАННЯ ДОПОМІЖНИХ ЗАСОБІВ У ВДОСКОНАЛЕННІ ДОМІНУЮЧИХ ФІЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДЗЮДОЇСТОК

У сучасному дзюдо найважливішим стає питання підбору та застосування допоміжних засобів підготовки, враховуючи домінуючі фізичні здібності у змагальних сутичках.

Метою нашого дослідження було визначення допоміжних засобів у підготовці дзюдоїсток з урахуванням необхідності сучасного дзюдо.

У сучасній методології розподілу тренувальних засобів на загальні та специфічні отримав широке поширення розроблений Ю.В. Верхошанським (1988 р.) принцип «відповідності рухової структури вправи до рухової структури змагальної діяльності», або «принцип динамічної відповідності». Згідно з цим принципом, тренувальні засоби повинні бути адекватні змагальним вправам за наступними критеріями – групам м'язів, що втягуються в роботу; амплітуді і напрямку руху; ділянці амплітуди руху, на якій ми акцентовані; величині зусилля і часу його розвитку; швидкості руху; режиму роботи м'язів.

Засоби загальної фізичної спрямованості застосовуються в боротьбі дзюдо для моделювання в умовах підготовки спортсмена фізіологічного характеру функціонування організму у сутичці. В якості таких вправ на етапі

базової підготовки широко використовуються засоби «центрального» впливу – кроси, плавання та ін. Засобами «локальної» дії моделюються характер і режими роботи м'язів у змагальному поєдинку методом повторних зусиль і безперервним методом у формі кругового тренування (А.В. Мошанов, 2000 р.). Причому частка таких засобів у структурі підготовки дзюдоїсток вищих розрядів залишається до 50% на етапах базової підготовки та знижується до 10% на етапі безпосередньої підготовки до змагань.

Засоби спеціальної фізичної підготовки (СФП) використовуються в дзюдо практично цілий рік і частка їх в обсязі навантажень має тенденцію до зростання в міру підвищення кваліфікації спортсменок, що є суттєвим резервом зростання результатів.

Специфічними тренувальними засобами створюються моделі функціонування як «центрального», так і «локальних» компонентів. При виборі таких засобів спеціально-фізичної підготовки виходять з розуміння ролі тренажерів і додаткових обтяжень, що дозволяють інтенсифікувати швидко-силовий компонент підготовленості, а також роль подібності вправ по величині навантаження, структурі і характеру нервово-м'язових зусиль основним рухам поєдинку.

У дзюдо існують дві особливості щодо фізичної підготовки: по-перше, більшість фахівців визнають важливими для борців всі п'ять основних фізичних здібностей, по-друге, ці якості проявляються в боротьбі комплексно, взаємопов'язані як між собою, так і з іншими сторонами підготовки.

Проведений нами аналіз відповідей тренерів дозволив встановити гіпотетичну структуру необхідної фізичної підготовленості дзюдоїсток. Так, найбільш важливою якістю фахівці вважають спеціальну витривалість, так як вона забезпечує високу працездатність змагальної сутички. На друге місце вони ставлять швидко-силові здібності і на третє місце – силові здібності.

Використання на практиці в'язкопружних тренажерів, як допоміжних засобів СФП, допомогло нам визначити основоположні модельні характеристики тренувальних навантажень, які дозволяють стандартизувати структуру технічних дій дзюдоїсток відповідно до параметрів змагальної діяльності. Тому, особливої актуальності набуває якісний підхід до проблеми підвищення спеціальної витривалості спортсменок, коли на основі моделювання різних компонентів змагальної діяльності можуть бути обґрунтовані нові педагогічні шляхи застосування в'язкопружних тренажерів, як основних засобів СФП.

Коли опір в'язкопружних елементів складає 80–100% від максимального зусилля, спортсменки розвивають свою силу за рахунок включення в рух більшої кількості рухових одиниць, при цьому не відбувається збільшення м'язової маси, що дуже важливо для спортсменок, що дотримуються своєї ваги. Виконання вправ з максимальною швидкістю при опорі в'язкопружних

елементів 65–80% від максимального зусилля дозволяє розвивати швидкісні здібності дзюдоїсток.

Ефективність застосування допоміжних засобів у навчанні та тренуванні дзюдоїсток доведена як практикою спорту, так і результатами численних наукових досліджень. Багато видатних спортсменів використовують у своїх тренуваннях різні технічні засоби. Тренери та спортсмени визнають їх корисність як у розвитку фізичних здібностей, так і в удосконаленні технічної майстерності.

УДК 796.855

Сметанін С.В.

старш. викл. ЗНТУ

Сметанін С.В.

ВЗАЄМОДІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТРЕНУВАЛЬНОГО НАВАНТАЖЕННЯ В ПРАКТИЦІ ПЕРЕДЗМАГАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ СПОРТСМЕНІВ В УШУ

В спортивному ушу на сьогоднішній день продовжується становлення науково обґрунтованої методики підготовки спортсменів, проте досить часто емпіричний досвід українських фахівців не знаходить належного висвітлення в наукових працях та публікаціях. Тому подальше вдосконалення методології тренувального процесу просувається повільними темпами, оскільки тренерсько-викладацький склад не має належного доступу до результатів останніх досліджень. Відсутній налагоджений обмін передовим досвідом серед спеціалістів. Зазначені проблеми стали передумовою написання даних тез.

Передзмагальна підготовка в спортивному ушу-таолу умовно розділена на три крупні блоки, або розділи: технічна підготовка, фізична підготовка та психологічна підготовка. Особливо треба підкреслити, що такий поділ на блоки є дещо умовним, хоча і визнається всіма фахівцями і теоретиками спортивної методології в ушу. Безпосередньо в практиці тренувального процесу завдання одного блоку за певних умов можуть успішно вирішуватися завдяки використанню засобів іншого блоку, а в цілому весь процес підготовки має в результаті привести до вирішення завдань інтегральної підготовки. Крім того, в деяких наукових працях, в залежності від наукової школи, визнається і більш складна структура передзмагальної підготовки (окремо розглядається загальна та спеціальна фізична підготовка, тактична підготовка може виділятися окремим блоком, або розглядатися у комплексі тактико-технічної підготовки, теоретична, або в деяких працях «інтелектуальна» підготовка може розглядатися окремо від психологічної, нарешті, комплексна, або інтегральна підготовка визнається за самостійний елемент структури підготовки і т.д.). Аналіз літературних джерел показує, що, втім, в площині

практичної підготовки в більшості випадків доцільно дотримуватися саме зазначеного вище дещо спрощеного розподілу саме на технічну, фізичну та психологічну підготовку. Запропонований підхід без зайвого ускладнення структури, дозволяє фахівцям ефективно вирішувати практичні завдання в умовах жорсткого ліміту часу в передзмагальних циклах підготовки завдяки комбінуванню елементів трьох базових блоків в різній пропорції.

Як свідчать дані літератури, в тому числі і отримані при аналізі праць провідних китайських спеціалістів з даного виду спорту, оптимальним на сьогоднішній день визнається наступний розподіл компонентів тренувального навантаження в передзмагальному циклі підготовки. Технічна підготовка в цей період становить вже майже 70% всього тренувального навантаження. При цьому приблизно 15% виділеного обсягу навантаження в блоці складає відпрацювання зв'язок елементарних рухів (цзухе фа), майже 20% – тренування цілісних комбінацій технічних дій (так званих «доріжок» – лу), і 35% становить комплексна підготовка програми в цілому (бань тао і чжень тао). Фізична підготовка займає 20% загального обсягу передзмагального навантаження. З них 3% становить тренування власне швидкісних якостей, 10% відводиться на тренування швидкісної витривалості, і приблизно 7% виділяється на тренування силових здібностей. Питання розвитку інших фізичних якостей в передзмагальному циклі вирішується комплексно під час тренування елементів, умовно віднесених до інших блоків підготовки. Психологічна (або, як наполягають окремі фахівці, «психічна») підготовка становить приблизно 10% обсягу передзмагальної підготовки. З них майже 4% присвячується моделюванню умов змагальної діяльності, відпрацювання елементів програми та виступу в цілому у спеціально створеному середовищі (включно з використанням додаткових стресових факторів). 3% відведено на виконання спеціальних психологічних вправ (самостійно та під керівництвом спеціалістів-психологів), ідеомоторному тренуванню та аналізу відеозаписів власних виступів та виступів потенційних суперників. Ще 3% становлять інші методи психологічної підготовки, що включають бесіди з тренером та керівництвом команди, робота зі спеціальною літературою, перегляд мотивуючих відеозаписів і т.п.

Загалом, передзмагальний цикл підготовки в спортивному ушу-таолю, як правило, становить від 45 до 60 днів і є одним з найбільш відповідальних етапів річного циклу. Тому визначенню раціональних співвідношень елементів спортивної підготовки, налагодженню їх комплексної взаємодії в рамках системи підготовки, дотриманню встановленого режиму використання окремих засобів тренування, досягненню високого рівня індивідуалізації спортивної підготовки з метою максимальної реалізації особистого потенціалу кожним атлетом потрібно приділяти особливу увагу. Висвітлення існуючих проблем спортивної підготовки в ушу в передзмагальному циклі та пошук шляхів їх усунення становить перспективу подальших досліджень в цьому напрямку.

Касьян О.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І ПІДЛІТКІВ У СПОРТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Практика показує, що сьогодні, виховний процес у ДЮСШ виступає не обов'язковим доповненням до тренувального процесу. Разом із тим, як відзначають провідні дослідники у галузі педагогіки спорту, процес спортивного виховання необхідно уміло направляти за допомогою науково обґрунтованої системи виховних впливів. Однак, науковий опис цих впливів утруднений з причини недостатньої наукової розробленості проблематики виховання у спортивній діяльності. Одним з аспектів зазначеної проблеми є діагностика у юного спортсмена наявності установок, та особистісних якостей, що відповідають гуманістичним і олімпійським ідеалам, та виступають кінцевим результатом спортивного виховання.

Питання про номенклатуру олімпійських цінностей розглянуто у роботах Л. Жукової, Л. Лубишевої, Д. Маяускене, В. Новікова, С. Шукіс. Узагальнення матеріалу цих досліджень дозволяє розділити олімпійські цінності на: загальнолюдські і соціальні (рівність, мир між народами, смиренність, солідарність; відсутність дискримінації, націоналізму і т.і.); особисті (фінансові вигоди, ставлення до обману, перемоги за будь-яку ціну, добробуту, популярності та ін.); цінності, пов'язані з особистим розвитком, самовдосконаленням (спортивність, самореалізація, фізична підготовка, досягнення та ін.).

В аспекті якостей особистості, що відповідають ідеалам олімпізму, дослідження проводили Л.Лубишева, Л. Серова, Л. Хейден, Ю. Павлова. Відповідно до висновків дослідників, ці якості можна розділити на: вольові якості – здатність досягати поставлених цілей в умовах реальних труднощів (сила волі, стійкість волі, цілеспрямованість); якості, що мають значення для групової взаємодії (соціальні навички, співробітництво); якості, що обумовлюють самоорганізацію (відповідальність, дисципліна, стабільність); лідерські якості (домінування та ін.).

Проблематику етичних олімпійських цінностей розглянуто в роботах Д. Маяускене, В. Новікова, С. Шукіс. У цих дослідженнях показано, що універсальною етичною цінністю олімпізму можна вважати дотримання так званої Fire Play, що інтегрує взаємну повагу, установки на чесну боротьбу, чесність, шляхетність, толерантність до суперників і глядачів.

Аналіз названих та інших публікацій показує, що діагностичний інструментарій, що використовується у процесі досліджень, можна умовно розділити на спеціалізований – розроблений для використання в спортивній практи-

ці, і неспеціалізований – розроблений для діагностики особистісних якостей широкого кола осіб баз обліку специфіки їх діяльності.

У контексті наших досліджень найбільший інтерес представляють спеціалізовані діагностичні засоби, серед яких відмітимо опитувальник Questionnaire of Sports Ethics (QSE) (автори A. Ziółkowski, A. Strzałkowska, W. Sakłak, B. Zarańska, I. Bonisławska,), створений для визначення ставлення спортсменів до Fire Play. Відмітимо також стандартизований олімпійський опитувальник, створений для діагностики рівня сформованості олімпійських цінностей (автори R. Telama, R. Naul, H. Nupponen, P. Vouille).

Однак, до нестатків названих інструментів можна віднести відсутність перевірки їхньої валідності на вітчизняних вибірках спортсменів, а також спрямованості на умови виховного процесу у дитячо-юнацькому спорті. Означене обумовлює нашу орієнтацію на створення власного діагностичного інструментарію.

При цьому ми виходимо з того, що результат спортивного виховання у дітей та підлітків можна оцінити лише при сукупному аналізі цінностей, установок і особистісних якостей. Ця позиція обумовлена тим, що навіть високий рівень розвитку названих компонентів, поодиночі не може слугувати надійним індикатором ефективності спортивного виховання (наприклад, риси характеру можуть бути сформовані під дією причин, не пов'язаних зі спортом. При цьому, формування тих, чи інших ціннісних орієнтацій може й не привести до формування рис характеру).

Виходячи з наведеного вище положення, сформованість олімпійських цінностей може бути зафіксована через фіксацію інтересу до занять спортом, прагнення до самовдосконалення, позитивних висловлюваннях про спорт, готовності до занять спортом, занять спортом з метою оздоровлення і фізичного вдосконалення. Наявність олімпійського характеру у спортсмена може бути зафіксовано також у реальній поведінці під час спортивної діяльності та за її межами, через аналіз його вчинків і дій.

Перспективним напрямком наукових пошуків розглядаємо дослідження взаємозв'язку між внутрішніми (термінальними, інструментальними) цінностями, що відповідають ідеалам олімпізму та зовнішнім якостям особистості спортсмена.

УДК 796

Брухно П.Е.¹, Шуба Л.В.²

¹ студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

² канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Брухно П.Е., Шуба Л.В.

ОПТИМІЗАЦІЯ УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В МОЛОДШИХ КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВОГО МЕТОДУ

Актуальність дослідження. В процесі соціокультурного відродження України розвиток національної системи фізичного виховання підростаючого покоління набуває першочергового значення. На створення умов для реалізації нових технологій у сфері зміцнення здоров'я засобами фізичної культури і спорту спрямована низка державних документів: Закон України «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Цільова комплексна програма «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998), «Концепція фізичного виховання в системі освіти України» (1998), Програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів (I–XI класи) (1998), Державні тести і нормативи оцінки фізичної підготовленості населення України (1996), Програми для середньої загальноосвітньої школи (1–4 класи) (2012–13).

З огляду на критичну ситуацію зі станом здоров'я і необхідністю підвищення рухової активності дітей, усе вагомішими стають дослідження, пов'язані з організацією фізичного виховання молодших школярів для досягнення його оздоровчих, виховних та освітніх завдань.

Пошуку засобів підвищення ефективності та покращення організації фізичного виховання, покращення фізичного розвитку і здоров'я дітей, профілактики та корекції порушень у процесі їхнього розвитку присвятили свої дослідження чимало науковців: Е. Вільчковський (2004), О. Дубогай (2005), К. Козлова (1996), Т. Круцевич (2003), О. Куц (2003), Б. Шиян (2005) та ін.

На удосконалення системи фізичного виховання молодших школярів спрямовано праці В. Арєф'єва (1995), О. Власюк (2006), Н. Москаленко (2007), С. Присяжнюка (2001) та ін.

У 2012–2013 навчальному році опанування змісту фізичної культури у 1 класі буде здійснюватися за програмою «Фізична культура для загальноосвітніх навчальних закладів. 1–4 класи» (авт. Т. Круцевич та ін., 2011 р.) інваріантної складової, яка розроблена на виконання Державного стандарту початкової загальної освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20.04.2011 № 462, затверджена Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України (наказ МОНмолодьспорту від 12.09.2011 № 1050 «Про навчальні програми для 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів»).

Теоретичний матеріал, вміщений у програмі, тісно пов'язаний з практичним матеріалом, спрямований на виконання двох функцій: планування викладання, навчання учнів та визначення їх навчальних досягнень.

У програмі враховано принцип ускладнення видів діяльності учнів (репродуктивна, продуктивна, творча); особливості психічних процесів молод-

ших школярів; особливості діяльності учнів залежно від характеру знань, які засвоюються.

Виходячи з регіональних особливостей і умов навчання, на місцях допускається внесення змін і доповнень до змісту базової програми в обсязі не більше 20% від загальної кількості годин. Враховуючи психологічні особливості молодших школярів, уроки фізичної культури необхідно проводити на фоні позитивних емоцій учнів, творчо використовуючи для цього ігровий метод, музичний супровід, сучасні комп'ютерні технології тощо.

Отже, аналізуючи науково-методичну літературу відмічаємо, що вирішення обраної теми дослідження «Оптимізація уроку фізичного виховання в молодших класах загальноосвітньої школи на основі впровадження ігрового методу» дозволить нам не лише удосконалити процес фізичного виховання учнів, але і забезпечить більш ефективну їх фізичну підготовленість, що й обумовлено темою нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – фізичне виховання молодших школярів шестирічного віку на уроках фізичної культури.

Предмет дослідження – зміст та методика проведення уроків фізичної культури з використанням ігрового методу для дітей першого класу.

Мета дослідження – розробити та апробувати методику використання ігрового методу для оптимізації фізичної культури у дітей першого класу, що сприятиме підвищенню фізичної підготовленості.

УДК796

Воробйов Б.А.¹, Мазін В.М.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук., докторант ЛНУ

Воробйов Б.А., Мазін В.М.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНИХ НАВИЧОК ФУТБОЛІСТІВ 10–11 РОКІВ

Футбол. Це слово упродовж багатьох десятиліть примушує схвилювано трепетати серця сотень мільйонів людей на усій планеті. Подібно до потужного магніту, футбол притягує уболівальників, назавжди захоплюючи їх неповторною красою, видовищністю і, звичайно ж, результативністю.

Жодне явище у сучасному світі не здатне робити на маси такого впливу, як футбол. Люди можуть слабо реагувати на такі чинники, як підвищення податків, зростання цін, затримка заробітної плати, дефіцит товарів і т. і. Вони можуть залишатися байдужими до погоди, виборів до парламенту, наукових відкриттів або чергового роману відомої кінозірки. Проте виліт улюбленої команди з розіграшу Ліги чемпіонів, поразка рідної збірної в матчі за Кубок Світу або пропуск м'яча у свої ворота на останніх хвилинах вирішального поєдинку для багатьох є такою драмою, що розриває душу, яку не здатна передати жодна мильна опера. Вже нікого не дивує, коли після подібних подій з вікон у відчаї викидаються телевізори або трапляються серцеві напади: футбол для багатьох – це вже не просто гра. Це життя!

Не дивно, що багато сучасних хлопчент з раннього дитинства хочуть навчитися грати у футбол. Заворожені неперевершеною технікою великих майстрів шкіряного м'яча, скорені їх хитрощами і назавжди полонені цією прекрасною грою, мільйони хлопців мріють вийти на смарагдовий газон і грати, грати, грати, вдосталь насолоджуючись мистецтвом під назвою «Його Величність Футбол».

В Україні створено систему безперервної футбольної освіти: шкільний урок з футболу – змагання «Шкіряний м'яч» – Дитячо-юнацька футбольна ліга. Саме у цьому й полягають основи перспектив і потенціалу суспільнозначущого змісту програми розвитку футболу та її подальшого вдосконалення і втілення в життя (Г.М. Суркіс, 2003).

Упровадження третього уроку фізичної культури в школах України передбачено Законом України «Про фізичну культуру і спорт» (введено в дію Постановою Верховної Ради України від 24 грудня 1993 р.) та Цільовою комплексною програмою «Фізичне виховання – здоров'я нації», затвердженою указом Президента України від 1 вересня 1998 р. Одним із напрямків здійснення даної програми було прийняття Цільової комплексної програми розвитку футболу на 1997–2002 р.р. Наймасштабнішим досягненням у реалізації Цільової комплексної програми розвитку футболу на 1997–2002 р.р. є активізація роботи щодо розвитку дитячо-юнацького футболу в Україні.

Проблему побудови уроків футболу в загальноосвітній школі вирішували: А.Г. Васильчук; К.Л. Віхров; О.О. Зінченко, А.В. Попов, Є.В. Столітенко, В.Т. Ткаченко, Й.Г. Фалеста інші.

Досить добре вивчені питання щодо відбору юних футболістів (Б.Ф. Бойченко, А.В. Дулібський, В.О. Запорожанов, К.П. Махновський, О.І. Кузьмін, В.К. Парамонов, Г.О. Смірнов, О.О. Сучілін, О.І. Шамардін, К.О. Шперлинг, А.Г. Яценко,), плануванню тренувального процесу (В.Г. Догадайло, А.П. Золотарьов, Г.С. Лалаков, Г.О. Лисенчук, В.Г. Лоос, Ю.К. Лукин, В.В. Ніколаєнко, В.М. Платонов, А.І. Шамардін), розвитку фізичних якостей (В.В. Бажанов, М.М. Булатова, Ю.В. Верхошанський, К.Л. Віхров, О.О. Гужаловський, В.М. Платонов, Є.В. Скороходов, С.Ю. Тюленьков, Р. Шарфи). У той же час немає наукових досліджень, які б передбачали формування рухових якостей у зв'язку із становленням технічної підготовленості юних футболістів протягом безперервної підготовки, а саме на уроці футболу в середній школі, при підготовці й участі у змаганнях «Шкіряний м'яч», у дитячій юнацькій спортивній школі, футбольних спец-лесах, училищах фізичної культури та збірних юнацьких командах.

З урахуванням цього науково-методичне обґрунтування, практична розробка і впровадження поетапної методики відбору, розвитку рухових якостей і технічної підготовленості є актуальним науковим напрямком у теорії і методиці фізичного виховання і спорту упродовж шкільної футбольної підготовки.

Мета роботи: розробити й експериментально обґрунтувати систему формування рухових якостей і технічної підготовленості футболістів 10–11 років.

Об'єкт досліджень – система безперервної спортивної підготовки юних футболістів віком 10–11 років. Предмет дослідження – методика формування технічних навичок футболістів 10–11 років.

УДК 796

Гетало А.А.¹, Мазін В.М.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук, докторант ЛНУ

Гетало А.А., Мазін В.М.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТАКТИЧНИХ НАВИЧОК СПОРТСМЕНІВ ГРУП СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ БАЗОВОЇ ПІДГОТОВКИ З ФУТБОЛУ

Прогрес сучасного спорту пов'язаний з удосконаленням методики підготовки спортсменів високої кваліфікації та забезпеченням рівня їх підготовленості у відповідності з вимогами змагальної діяльності.

Підвищення майстерності футболістів, у свою чергу, пов'язане із кваліфікованим навчанням грі дітей, які займаються футболом, а згодом і кваліфікованою тактичною підготовкою футболістів. Особливе місце в процесі під-

готовки футболістів повинно бути відведене процесу виховання індивідуальної та командної «тактичної грамотності» гравців. При сучасному високому рівневі спортивних досягнень саме тактична підготовленість окремих футболістів і команд в цілому набуває першочергового значення.

Проте, низка аспектів, які стосуються побудови моделей у футболі, свідчить, що проблема моделювання тактичних дій у процесі підготовки футболістів залишається недостатньо дослідженою і вимагає ґрунтовнішого наукового аналізу.

Вищезазначене доводить актуальність даного дослідження, в якому зроблена спроба вдосконалення методики використання інформації про змагальну діяльність футболістів з метою моделювання тренувальних і змагальних навантажень.

Метою дослідження було вдосконалення тактичної підготовки на основі використання моделей тактичних дій у процесі змагальної та тренувальної діяльності футболістів.

Здійснення мети роботи передбачало вирішення таких основних задач:

1. Вивчити застосування методів моделювання у процесі підготовки команд з футболу;

2. Виявити індивідуальну, групову та командну структури змагальної діяльності футболістів.

3. Охарактеризувати методи удосконалення техніко-тактичної підготовки футболістів з обліком їх особистісних особливостей.

Об'єкт дослідження – тактична підготовка футболістів.

Предметом вивчення в роботі виступали моделі побудови та ведення гри командами з футболу.

Практичне значення отриманих результатів обумовлене можливістю застосування методики вдосконалення тактичних дій на основі використання методів моделювання змагальної діяльності футболістів.

УДК 796

Гольцов В.І.¹, Буренко М.С.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Гольцов В.І., Буренко М.С.

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ЗНАННЯМИ ПРО ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПОКАЗНИКАМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ У СТАРШОКЛАСНИКІВ

Базовий рівень освіти з фізичної культури в системі школи спрямований на максимальний розвиток особистості під час процесу засвоєння знань, способів пізнання, формування інтелектуального рівня знань з фізичної культури,

пов'язаних з використанням спеціальних засобів та методів, які сприяли б фізичному удосконаленню людини, а також розвитку здатності передавати знання та вміння оточуючим на основі власної грамотності з фізичної культури.

Як відзначає А.П. Матвеев, грамотність з фізичної культури варто розглядати як невід'ємний компонент комплексу знань у системі загальної середньої освіти, який необхідний для зміцнення здоров'я та всебічного фізичного розвитку, що є одним з аспектів загальної культури особистості.

Освіта в галузі фізичної культури учнів в умовах загальноосвітньої школи представлена трьома відносно самостійними компонентами: знаннями з фізичної культури, технікою виконання рухової дії та рівнем фізичної підготовленості. Відповідно система освіти з фізичної культури старшокласників спрямована на формування знань з фізичної культури, навчання руховим діям та розвиток фізичних якостей, які розкриті в кожному розділі програми з фізичної культури для загальноосвітніх шкіл.

Фізична культура як загальноосвітній предмет у системі шкільної освіти має соціально-педагогічне і соціально-біологічне значення, яке спрямоване на вирішення ряду освітніх, виховних та оздоровчих завдань.

Завдання фізичної культури: формування глибоких теоретичних знань про значення й організацію занять фізичними вправами в різних сферах діяльності людини; закріплення й удосконалення життєво-важливих, спортивно-прикладних рухових умінь і навичок; формування звички, потреби й бажання займатися фізичною культурою для зміцнення та збереження здоров'я, підтримки високого рівня працездатності й фізичної підготовленості. Однак потрібно звернути увагу на те, що в старшому шкільному віці закінчується формування пізнавальної сфери, проходять найбільші зміни у розумовій діяльності, стає більш свідомим ставлення до процесу сприйняття знань, необхідних для організації здорового способу життя.

Знання з фізичної культури є складовою процесу фізичного виховання, основою для підвищення мотивації та інтересу до занять фізичною культурою, вони визначають інтелектуальний розвиток дітей шкільного віку.

Зміст та обсяг теоретико – методичних знань подано у Державній програмі «Основи здоров'я і фізична культура» для загальноосвітніх навчальних закладів та в Державному стандарті базової і повної загальної освіти.

Формування знань в системі шкільної освіти з галузі фізичної культури обмежується загальним напрямком і має довідково-інформаційний характер.

Ураховуючи численні дослідження, спрямовані на удосконалення процесу формування знань з фізичної культури в системі фізичного виховання, необхідно підібрати такий теоретико – методичний матеріал, який дасть можливість учням старших класів свідомо аналізувати й використовувати ці знання в подальшому самостійному житті для збереження й зміцнення власного здоров'я. Добір такого матеріалу в процесі перебудови та організації

нових форм навчання в сучасній школі позитивно впливатиме на свідомість і діяльність майбутнього покоління, сприятиме їх самовдосконаленню за допомогою різноманітних видів фізичних вправ.

УДК 796

Ішков О.В.¹, Буренко М.С.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Ішков О.В., Буренко М.С.

МОТИВАЦІЯ ДО САМОСТІЙНИХ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМИ ВПРАВАМИ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Здоров'я людини більш ніж на 50% залежить від умов і способу життя. На думку Н.М. Амосова, ефективність діяльності установ охорони здоров'я, що спрямована на повернення здоров'я, або ж на запобігання розвитку окремих захворювань, складає 15%. За час навчання в школі перелік дітей із хронічними захворюваннями зростає у 1,5–2 рази. Гіподинамія негативно впливає на розвиток рухових властивостей (витривалості, сили, швидкості, спритності, гнучкості), засвоєння знань, знижує розумову працездатність, опірність організму до несприятливих чинників довкілля. У цьому випадку низьким є рівень функціональної підготовленості дітей, тривалішими – відновлювальні процеси.

Педагогічно правильно організоване фізичне виховання формує здорове підґрунтя для розвитку фізичних якостей, формування рухових навичок і умінь під час шкільних занять фізичною культурою і в позаурочний час.

Соціально-економічні і політичні зміни в Україні протягом останніх років істотно вплинули на загальний стан фізичної культури і спорту в державі. За цей час прийнято Закон України «Про фізичну культуру і спорт», у якому вперше були визначені загальні правові, соціально-економічні та організаційні основи фізичної культури і спорту. Почалася реалізація Цільової комплексної програми «Фізичне виховання – здоров'я нації».

Молодший шкільний вік – відповідальний період у розвитку дитини, коли формується характер, закладається фундамент здоров'я, розвивається світогляд дітей, інтенсивно розвивається організм. На думку більшості дослідників у молодшому шкільному віці закладається основа загальної фізичної підготовки людини.

Сучасна актуалізація проблеми фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку зумовлена погіршенням стану їхнього здоров'я, зниженням рівня фізичного розвитку, рухової підготовленості. Як твердять учені-фізіологи, однією з причин поганого стану здоров'я підростаючого покоління є обмежений, пасивний руховий режим.

Заняття фізичними вправами позитивно впливають на розвиток пам'яті, мислення, уваги дітей, удосконалення фізичних якостей, рухову підготовленість і фізичну готовність до життя. Також ці заняття збільшують і урізноманітнюють їхні фізичні можливості.

Для школяра суттєвою є потреба в позитивній оцінці результатів навчальної діяльності. Оскільки не всі учні молодших класів спроможні отримати позитивні результати вивчення теоретичних дисциплін, то уроки фізичної культури тут виступають як форма компенсації. У цих умовах учитель фізичної культури повинен допомогти дитині утвердитися, створити умови для її гармонійного розвитку.

У період молодшого віку потреба дітей у русі є природною. Виховувати з першого класу потребу школярів до самостійних занять треба з огляду на те, що дитинство є найоптимальнішим для реалізації потенційних можливостей дитини.

Варто звернути увагу на те, що рівень фізичної підготовленості швидко знижується у перші 12–21 день бездіяльності, а протягом наступних 2–3 місяців усі позитивні зміни, зумовлені систематичними заняттями фізичними вправами, зникають.

Школярі близько чотирьох місяців протягом року відпочивають на канікулах. Несформованість у дітей навичок самостійних занять фізичними вправами знижує результати фізичної підготовленості, досягнуті в школі. Проблема формування мотивації в школярів до систематичних занять фізичною культурою на сьогодні особливо актуальна.

УДК 796

Кабаков А.Ф.¹, Мазін В.М.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук, докторант ЛНУ

Кабаков А.Ф., Мазін В.М.

РОЗВИТОК ВИТРИВАЛОСТІ У ФУТБОЛІСТІВ 15–16 РОКІВ МЕТОДОМ КОЛОВОГО ТРЕНУВАННЯ

Гра у футбол вимагає прояву витривалості: гравці повинні проявляти витривалість при виконанні рухів з м'ячем і без м'яча (ударів, стартів, стрибків, поштовхів та ін.) протягом всього часу гри.

Форми тренувань з інших видів спорту не можна сліпо копіювати і тренувати футболіста так само, як легкоатлета і штангіста. Наукові рекомендації повинні застосовуватися лише в їх футбольній інтерпретації. Як спеціальні методи тренування, спрямовані на розвиток витривалості, такі як інтервальні тренування і постійні навантаження, при всій їх специфічності можуть поєднуватися з технічними та тактичними заняттями, наближеними до ігрової

обстановки. Монотонні заняття вбивають внутрішню активність і радість і суперечать специфічними вимогами гри.

Дана робота є актуальною, тому що в ній розглядається проблема розвитку витривалості у футболістів 15–16 років, що необхідно для досягнення високих спортивних результатів.

Метою дослідження є виявлення ефективності занять методом колового тренування для розвитку витривалості у юних футболістів 15–16 років.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес у футболістів 15–16 років з застосуванням методу колового тренування для підвищення рівня витривалості.

Предмет дослідження – показники витривалості у футболістів 15–16 років.

Завдання:

1. Вивчити динаміку показників витривалості у футболістів 15–16 років.
2. Розробити зміст занять з використанням методу колового тренування.
3. Виявити ефективність експериментальної програми з розвитку витривалості у футболістів 15–16 років методом колового тренування.

УДК 796

Мінаєва А.О.¹, Шуба Л.В.²

¹ студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

² канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Мінаєва А.О., Шуба Л.В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СПОРТИВНО-ПЕДАГОГІЧНЕ ВДОСКОНАЛЕННЯ» У СТУДЕНТІВ ФАКУЛЬТЕТУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність дослідження. Спортивно-педагогічне удосконалення є однією з основних дисциплін навчального плану факультетів фізичної культури. Вивчаються основні поняття і терміни, щодо особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури та основи майстерності і професійного удосконалення вчителя фізичної культури.

За останні роки спортивно-педагогічне удосконалення вчителів та тренерів набирає значних обертів в сфері фізичної культури та спорту, збагачується рівень знань, умінь і навичок, з'являються нові методики, погляди та методи навчально-тренувального процесу.

Незважаючи на численні дослідження фахівців (Т. Круцевич, М. Мельничук, О. Андрєєва, А. Лукьяненко, Л. Петрина, Г. Глоба, О. Кібальник), актуальною є проблема пошуку ефективних програм підвищення рухової активності студентів з метою покращення стану їхнього здоров'я та удосконалення фізичної підготовленості за рахунок впровадження

сучасних фізкультурно-оздоровчих технологій, які б сприяли розвитку позитивної мотивації до занять фізичною культурою, формували основи самостійної оздоровчої діяльності як у системі освіти у вищому навчальному закладі так і у вільний час.

Сучасні тенденції у світовому оздоровчому русі супроводжуються появою нових термінів і понять у сфері цього соціокультурного феномена. Однак оздоровчий фітнес у всіх її різновидах – один із сучасних систем оздоровчої гімнастики, який спрямований на формування статури дівчат та жінок та виховання вміння красиво рухатися. Ефективними в цьому напрямку є спеціальні танцювальні та гімнастичні вправи.

У сучасній науковій та спеціальній літературі питання впливу занять фітнесом на рівень фізичної підготовленості різних верств населення під впливом групових занять висвітлені недостатньо.

У системі фізичного виховання студентів назріла необхідність проведення занять, спираючись на можливість та схильності тих, хто займається. Різноманітність занять, що проводяться, у багатьох випадках зумовлює зацікавленість та бажання студентів займатися фізичними вправами взагалі та фітнесом зокрема.

Необхідність вивчення наукових основ впливу занять групах на рівень фізичної підготовленості, а також планування оздоровчо-тренувального процесу послужили підставою для проведення цього дослідження.

Використання системного підходу під час проведення з дисципліни спортивно-педагогічного вдосконалення сприяло підвищенню ефективності фізичних навантажень, які виконуються на заняттях.

Аналіз спеціальної літератури й узагальнення передового досвіду підготовки фахівців у галузі фізичного виховання та спорту, а також у сфері оздоровчих занять виявив, що багато досліджень проведено у сфері підготовки тренерів з фітнесу (М. Батищева, Т. Лисицька, С. Атаманюк та інші), вивчення впливу фітнесу на організм (В. Чебураєв, Т. Лисицька, Е. Майданюк, та інші), впровадження фітнесу в процес фізичного виховання з різними верствами населення (О. Мороз, Т. Киреева, Л. Андрющенко та інші), але не знайдено жодної фундаментальної праці стосовно впливу різних видів оздоровчого фітнесу на фізичний та функціональний стан студенток вищих навчальних закладів.

Отже, у зв'язку із вищенаведеним відмічаємо, що наша тема дослідження є актуальною і своєчасною.

Об'єкт дослідження – навчально-тренувальний процес студенток, які відвідують заняття зі спортивно-педагогічного вдосконалення.

Предмет дослідження – зміст та методика проведення занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення при використанні фітнесу.

Мета дослідження – розробити та експериментально обґрунтувати методику проведення занять зі спортивно-педагогічного вдосконалення для дівчат при використанні фітнесу з урахуванням їх індивідуальних особливостей.

УДК 796

Смольніков Д.В.¹, Шуба Л.В.²

¹ студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

² канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Смольніков Д.В., Шуба Л.В.

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ХЛОПЦІВ 10 РОКІВ З ПРІОРИТЕТНИМ ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ ВОЛЕЙБОЛУ

Актуальність дослідження. У сучасних умовах спостерігається зниження рівня фізичного здоров'я населення України, особливо дітей. За даними Міністерства охорони здоров'я приблизно 90% дітей, підлітків і юнаків мають різні відхилення у стані здоров'я, більше 59% – незадовільну фізичну підготовленість. Розробка ефективних методик комплексного розвитку фізичних якостей – один із найпріоритетніших шляхів оптимізації процесу фізичного виховання учнівської молоді в Україні, що впливає із існуючих проблем оздоровлення школярів, підвищення рівня їх фізичної підготовленості для майбутньої життєдіяльності та створення передумов ефективного вирішення освітніх завдань.

Особливої актуальності ця проблема набуває для учнів молодших класів, тому що в цьому віці закладається велика кількість різноманітних рухливих умінь та навичок.

На сьогодні проведення шкільних уроків фізичної культури вимагає використання таких фізичних вправ, проведення яких характеризується високим оздоровчим ефектом, інтенсивністю, регульованою у часі тривалістю, великою моторною щільністю, обмеженим місцем проведення. Важливим засобом різнобічного розвитку дитини шкільного віку є рухливі та спортивні ігри. На уроках фізичної культури їх використання сприяє вирішенню визначених навчальною програмою завдань, з яких провідне місце посідає покращення фізичного стану учнів.

У пошуках інноваційних підходів до організації уроків фізичної культури з дітьми та підлітками слід враховувати особливе значення й привабливість для них ігрової діяльності. Ігри дозволяють розв'язати цілий комплекс важливих завдань у роботі з учнями: задовольнити їх потребу у русі, навчити володіти своїм тілом, розвивати фізичні якості, розумові та творчі здібності, моральні якості тощо.

Повною мірою зазначене вище стосується такої спортивної гри як волейбол. Завдяки грі у волейбол досягається розвиток рухових якостей і координаційних здібностей дітей, розширюється фонд їхніх рухових умінь і навичок, а також значно збільшується резерв функціональних систем організму. Відбувається активізація розвитку та зміцнення опорно-рухового апарату, функціонування основних систем і внутрішніх органів. Здійснюється цілеспрямований вплив на різні компоненти рухових здібностей, таких як швидкість зорово-моторної реакції, частота рухів, короткочасні силові напруги.

Аналізуючи вище наведений матеріал відмічаємо, що актуальною є проблема розробки науково-обґрунтованої методики використання елементів волейболу для розвитку фізичних якостей школярів саме початкової школи, що й обумовлено темою нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – навчальний процес з фізичної культури молодших школярів.

Предмет дослідження – зміст та методика проведення уроків фізичної культури з використанням елементів волейболу для хлопців десяти років.

Мета роботи – обґрунтувати методику організації уроків фізичної культури для хлопців десяти років з пріоритетним використанням елементів волейболу для розвитку фізичних якостей.

УДК 796

Суховий А.О.¹, Шуба Л.В.²

¹ студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

² канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Суховий А.О., Шуба Л.В.

РОЗВИТОК СИЛОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ ХЛОПЦІВ 16–17 РОКІВ ЗАСОБАМИ СКЕЛЕЛАЗІННЯ

Актуальність дослідження. Становлення загальноосвітньої школи як базової ланки у системі безперервної освіти пред'являє нові вимоги до знань, зокрема в забезпеченні їх узагальненості й системності. Важливо домогтися не стільки запам'ятовування конкретних відомостей, скільки досягти усвідомлення загальних закономірностей, виробити в учнів здатність вводити нові знання в систему раніше засвоєного, сформувати уміння пізнавальної діяльності на рівні їхнього вільного практичного застосування.

Реалізація названих завдань вимагає значного розширення сфери, урізноманітнення видів та зміни характеру навчальної діяльності школярів, яка має стати більш творчою, самостійною. У навчальних закладах особливо велику увагу приділяють організації спортивних секцій, до яких залучають

значну частину учнів. Вони сприяють формуванню фізичних якостей, придбання знань з оздоровчих напрямків та розвитку волі.

Один із цікавих та захоплюючих видів позакласної форми, який стає популярним серед молоді є скелелазіння. Скелелазіння – вид спорту, який полягає у вільному лазінні (найчастіше – сходженню) по природному (скелі) або штучному (скалодром) рельєфу. Це самостійний вид спорту, який ви-йшов з альпінізму й нерозривно пов'язаний з ним. Різниця між альпінізмом і скелелазінням в тому, що в скелелазінні, як правило, є постійні (статичні) точки опори – гаки, які забетоновані у скелю, а в альпізмі навпаки, всі точки страховки, як правило, є тимчасові (френди, закладки тощо), а також що альпінізм, на відміну від скелелазіння, дозволяє лазіння з застосування спеціальних інструментів та додаткового спорядження.

Аналізуючи останні роки розвитку скелелазання в Україні стає зрозуміло, що цей вид спорту є дуже актуальним та зацікавленість ним зростає. Також він сприяє розвитку рухових якостей, а саме сили, та координаційних здібностей, розширює фонд рухових умінь та навичок, збільшує резерв функціональних систем організму. Відбувається активація розвитку та зміцнення опорно-рухового апарату, покращується функціонування основних систем і внутрішніх органів. Виховуються морально-вольові якості людини.

Сучасної спеціалізованої літератури в цій галузі видається дуже мало, вкрай обмежений обсяг наукових досліджень. Публікації за темою скелелазіння присвячені в основному тренувань таких видів, як труднощі і швидкість, розвитку координації та загальних рухових якостей. У міру свого розвитку виросло так само кількість засобів і спеціальних скелелазних тренажерів з розвитку рухових якостей, наприклад кампусборд. Так само дуже важливо знайти всебічний підхід до розвитку одного з найважливіших якостей в скелелазінні як сила. Тому вивчення можливості розвитку силових якостей на кампусборді бачиться досить актуальним завданням на даному етапі, що і визначило напрям даної роботи.

Об'єкт дослідження – навчальний процес інноваційних форм позаурочної роботи з фізичного виховання на прикладі скелелазіння.

Предмет дослідження – засоби і методи, обсяг і інтенсивність фізичного навантаження учнів, які займаються скелелазінням у позаурочній формі.

Мета дослідження – обґрунтувати та розробити методику розвитку силових здібностей хлопців 16–17 років при використанні засобів скелелазання.

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНАЖЕРІВ ТА ТРЕНАЖЕРНИХ ПРИБОРІВ У СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Актуальність дослідження. В останні роки умови соціально – економічного розвитку та політичної перебудови нашого суспільства ініціювали ряд явищ, негативно відбиваються на здоров'ї населення. Відзначається несприятлива динаміка захворюваності практично по всіх групах соматичних хвороб, зростання рівня невротизації і психопатизації суспільства, супроводжуваний різким підвищенням рівня алкоголізації, наркоманії, збільшенням числа випадків суїциду, в тому числі серед дітей та учнівської молоді, зокрема студентської.

За оцінками фахівців, в даний час до 90% абітурієнтів, що у різні вузи України, вже мають ті чи інші морфо-функціональні відхилення і хронічні захворювання, з них 40% потребують лікувальної фізичної культури.

Дослідження Н. Агаджанян, А. Чоговадзе, В. Пономарьова свідчать, що навчання у вищому навчальному закладі також вносить свій «внесок» у погіршення стану здоров'я студентів, оскільки в умовах безперервного зростання інформації, дефіциту часу на її переробку, нерационального режиму навчальної та позанавчальної діяльності, недосконалості методів навчання у студентів розвивається стійке перевтоми, що приводить до виснаження адаптаційних резервів молодого організму. Як правило, це результат не тільки зміни соціальних, економічних, екологічних умов проживання людини, але і часто відсутності як у школі, так і у вищих навчальних закладах раціональної організації педагогічної діяльності, спрямованої на формування здорового способу життя.

Таким чином, слід зазначити, що формування здорового способу життя давно є предметом наукового інтересу дослідників.

На сучасному етапі можна виділити декілька напрямків у вирішенні цієї проблеми:

- медико-біологічне, в розробку якого істотний внесок внесли такі вчені, як Н. Амосов, І. Брехман, Ю. Лісцин, В. Петленко, та ін;

- психологічне, представники якого (В. Бальсевич, М. Віленський, В. Волков, П. Ключик, В. Мініяров, В. Семке та ін), справедливо стверджуючи, що величезну роль у формуванні в людини потреби в здоровому способі життя грає його свідомість і психологічні особливості особистості, велику увагу приділяють формуванню позитивної мотивації здорового способу життя;

– педагогічне (І. Аршавський, Н. Баришева, В. Беленов, В. Гориневський, Ю. Железняк, В. Зайцев, Л. Лубишева, В. Лях, І. Миколаєва, В. Околелова, Є. Перевозчикова та ін), в рамках якого обґрунтовується зміст, розробляються і апробуються нові методи та моделі навчання майбутніх вчителів здорового способу життя. Прі цьому багато дослідження ведуться в руслі особистісно – орієнтованого підходу до навчання (Н. Алексєєва, С. Ахмерова, Д. Белухін, Є. Бондаревська, А. Вербицький, С. Добротвірської, Л. Качан, А. Кірсанов, Г. Куценко, Е. Рабунський, В. Серіков, І. Унт, І. Харисова, І. Якиманська) і базуються на широкому використанні цінностей фізичної культури (А. Аршавський, Б. Бальсевич, І. Бердников, М. Борисов, М. Віленський).

Все це призводить до виникнення суперечності між практичною необхідністю формування здорового способу життя у студентів у період навчання та існуючими педагогічними умовами, що не забезпечують належної мірою не тільки збереження здоров'я студентів, а й здійснення їх підготовки до оволодіння комплексними знаннями і практичними навичками та вміннями ведення здорового способу життя.

Об'єкт дослідження: процес формування здорового способу життя;

Предмет дослідження: використання тренажерів і тренажерних пристосувань для формування здорового способу життя;

Мета дослідження: особливості та доцільність використання тренажерів і тренажерних пристроїв у фізичному вихованні студентської молоді, формуванні і зміцненні їхнього здоров'я.

УДК 796

Фокін О.Д.¹, Шуба Л.В.²

¹студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

²канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Фокін О.Д., Шуба Л.В.

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність дослідження. Здоров'я є інтегральною характеристикою особистості і визначає якість життя. Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей і підлітків. Зокрема, за період навчання у школі кількість здорових дітей з першого до одинадцятого класу зменшується у 3–4 рази. Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, формування духовних потреб і навичок здорового способу життя є пріоритетними напрямками розвитку суспільства.

За останні роки проблема збереження здоров'я дітей молодшого шкільного віку, їх оздоровлення та профілактика найбільш розповсюджених «шкільних» хвороб є предметом фундаментальних наукових досліджень. Значення фізичного виховання у формуванні соціально активної особистості вивчали фахівці у галузі педагогіки, фізичної культури і спорту.

Фізична культура – частина загальної культури суспільства, одна зі сфер соціальної діяльності, спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних здібностей людини. Основні показники стану фізичної культури в суспільстві – рівень здоров'я і фізичного розвитку людей, ступінь використання фізичної культури у сфері виховання та освіти, побуті, спортивні досягнення.

Пошуку засобів підвищення ефективності фізичного виховання дітей та підлітків присвячена велика кількість науково-методичних робіт. Організаційно-педагогічне та методологічне підґрунтя удосконалення системи фізичного виховання школярів розглядається у дослідженнях: О. Дубогай, Ю. Васькова, Л. Волкова, Т. Круцевич, О. Куца, Л. Сущенко, Б. Шияна; диференційованому фізичному вихованню присвячені дослідження Е. Вільчовського, О. Власюк, Н. Москаленко, Т. Петрука, та інших; використанню різних видів спорту у фізичному вихованні учнів молодших класів присвятили свої дослідження М. Борейко, В. Жилук, С. Присяжнюк, Л. Харченко, А. Цьось, В. Шалін, О. Шиян та інші, дають змогу констатувати, що основою ефективного фізичного виховання у школі повинна бути індивідуалізація процесу навчання, орієнтована на пріоритети особистості, інтереси і потреби у вільному і самостійному розвитку.

Інтерес дітей до фізичної культури належить до мотиваційної сфери особистості. Значна кількість досліджень присвячені вивченню формування здорового способу життя та мотивації до нього у школярів різного віку та студентів. Проблема виховання інтересу до фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах освіти та мотивація до здорового способу життя дітей молодшого шкільного віку залишається актуальною і потребує наукового обґрунтування.

Але ситуацію в Україні не можна назвати винятково поганою. Основні підходи до формування здорового способу життя та зміцнення здоров'я визначені Цільовою комплексною програмою «Фізичне виховання – здоров'я нації» (1998–2005), Державною програмою «Діти України» (2001), «Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя» (2002), де наголошується, що здоров'я підростаючого покоління – це інтегративний показник суспільного розвитку, могутній фактор впливу на економічний і культурний потенціал країни. У науковій і методичній літературі здоровий спосіб життя визначається як комплекс оздоровчих заходів, що забезпечують гармонійний розвиток та зміцнення здоров'я.

Отже, актуальність проблеми формування здорового способу життя сільських школярів засобами фізичного виховання її недостатня наукова

розробленість, а також об'єктивна потреба і зумовили вибір теми нашого дослідження.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання школярів 8 – 9 років.

Предмет дослідження – зміст та методика формування здорового способу життя при використанні вправ оздоровчої спрямованості школярів 8 – 9 років у сільській місцевості.

Мета дослідження – полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методик, що сприяє ефективному формуванню здорового способу життя школярів 8–9 років у сільській місцевості засобами фізичного виховання.

УДК 796

Палазюк О.С.¹, Шуба Л.В.²

¹студ. гр. УФКС-129 ЗНТУ

²канд. пед. наук, старш.викл. ЗНТУ

Палазюк О.С., Шуба Л.В.

РОЗВИТОК РУХОВИХ ЯКОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ 7–9 РОКІВ

Актуальність дослідження. Всебічне фізичне виховання є однією із важливих задач суспільства. Формування в процесі занять з фізичної культури і спорту міцного здоров'я, сильної волі, високої працездатності й активності є основою для інтелектуального розвитку та фізичного вдосконалення людини.

Фізична культура – це освітньо-виховний процес, який є найважливішим елементом системи освіти. Основною метою фізичної культури в системі освіти є забезпечення гармонійного і всестороннього розвитку особистості школяра з високою розумовою, фізичною, соціальною активністю.

Гармонійний розвиток особистості передбачає розвиток фізичних якостей: сили, гнучкості, спритності, швидкості, витривалості, стрибучості. Такими якостями кожна людина наділена від народження.

Активні, цілеспрямовані заняття з виховання фізичних якостей прискорюють і якісно змінюють процес розвитку всіх систем організму. Хороша фізична підготовка, яка визначається рівнем розвитку основних фізичних якостей є основою працездатності у всіх видах навчальної, трудової, прикладної і спортивної діяльності.

Програма з фізичної культури для учнів початкових класів приділяє велику увагу розвитку рухових якостей школярів. У кожному її розділі, присвяченому формуванню і вдосконаленню рухових умінь і навичок, передбачено матеріал для розвитку рухових якостей.

Серед засобів фізичного виховання спрямованих на розвиток фізичних якостей дітей П. Лесгафт надав великого значення рухливим іграм, які він визначав як вправи, пов'язані із почуттям задоволення, як засіб всебічного впливу на дитину. Гра повинна розвивати не лише вміння володіти своїм тілом, а й регулювати поведінку.

Вивчення процесу оптимізації уроку фізичної культури спрямованого на підвищення рівня фізичної підготовленості і покращення здоров'я учнів завжди є актуальною темою. У науково-методичній літературі підкреслюється, що проблема розвитку рухових здібностей і контролю за їх рівнем є однією з центральних у системі фізичного виховання (І. Коротков, В. Яковлев, В. Ратніков, І. Васильков, С. Мудрик, І. Козетов, С. Присяжнюк, Ю. Васьков, І. Пашков, та інші).

В. Лях, Ц. Паркосадзе, М. Борейко, С. Сембрат, І. Масляк та інші вказують, що підвищення рівня окремих рухових здібностей залежить від цілеспрямованого використання засобів, а в навчально-методичній літературі підкреслюється, що одним із засобів для розвитку рухових здібностей є рухливі ігри.

Використання рухливих ігор мають велике значення для розвитку рухових здібностей, усебічного фізичного розвитку й зміцнення здоров'я дітей.

Аналіз науково-методичної літератури дозволив встановити, що потребує подальшого наукового обґрунтування питання впливу кількості ігор, кількості повторів, інтервалів відпочинку і їх взаємодії на динаміку розвитку рухових здібностей учнів молодшого шкільного віку. Вирішення цієї проблеми дозволить не лише удосконалити процес фізичного виховання учнів, але і забезпечити більш ефективну їх рухову підготовленість. Все це зумовлює актуальність і доцільність розробки запланованої теми.

Об'єкт дослідження – процес розвитку рухових здібностей учнів 2–4 класів загальноосвітньої школи засобами рухливих ігор.

Предмет дослідження – оптимізація режимів використання рухливих ігор в процесі розвитку рухових здібностей учнів 2–4 класів.

Мета дослідження – обґрунтувати умови оптимізації процесу розвитку рухових якостей школярів початкових класів загальноосвітньої школи засобами рухливих ігор.

УДК 796

Акіменко Є.В.¹, Шуба Л.В.²

¹ студ. гр. УФКС-129 ЗНТУ

² канд. пед. наук, старш. викл. ЗНТУ

Акіменко Є.В., Шуба Л.В.

КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ХЛОПЦІВ 11–12 РОКІВ

Актуальність та доцільність дослідження. Концепція розвитку соціально-економічного потенціалу нашого суспільства, реформи загальноосвітньої школи висунули нові вимоги до всебічного вдосконалення особистості школяра, до шляхів та методів вирішення соціально-педагогічних завдань.

Загальновідомим є те, що ефективність системи фізичного виховання визначається рівнем її наукового, організаційного та програмно-нормативного забезпечення. Один із шляхів підвищення ефективності цієї

системи полягає у розробці науково обґрунтованих програм з фізичної культури для учнів загальноосвітніх шкіл. Дослідники висловлюють думку про недоцільність створення єдиної програми з фізичної культури (С. Сівков, В. Крамських), адже державні програми з фізичної культури школярів хоч і націлені на виховання досконалого підростаючого покоління, не в змозі урахувати всього різноманіття умов різних регіонів країни, що обумовлюють особливості фізичного стану дітей.

Проблемі програмного забезпечення фізичного виховання в загальноосвітній школі присвячено численні дослідження (Б. Шиян, А. Борисенко, Г. Воробей, В. Ареф'єв, В. Столігенко та ін.). Але однією із причин незадовільного стану здоров'я підростаючого покоління є обмежений руховий режим і те, що програма з фізичної культури реалізується тільки на 50 відсотків. У зв'язку з цим ми пропонуємо модернізувати використання баскетболу в системі уроків фізичної культури для дітей середнього шкільного віку у загальноосвітніх школах.

Баскетбол є одним із найпопулярніших видів спорту, що має багато шанувальників за динамічність, азарт спортивної боротьби команд-суперників, легкість і невимушеність володіння гравцями м'ячем під час виконання прийомів гри у складних ігрових ситуаціях, що постійно змінюються (А. Леонов, А. Вальтін, Л. Поплавський).

При навчанні гри в баскетбол використовуються найрізноманітніші дії з м'ячем, що забезпечує необхідне фізичне навантаження на всі групи м'язів дитини, особливо важливі м'язи утримують хребет при формуванні правильної постави.

В іграх з м'ячем колективного характеру створюються сприятливі умови для виховання позитивних морально-вольових рис дітей. Такі ігри привчають долати егоїстичні спонукання, виховують витримку. У грі дитина завжди має можливість випробувати свої сили і переконатися в успішності дій. Емоційність, динамічність, різноманітність дій та ігрових ситуацій в баскетболі приваблюють дітей середнього шкільного віку до цієї гри.

Отже, проблема комплексного розвитку фізичних якостей в системі фізичного виховання хлопців 11–12 років при використанні модернізованої методики з баскетболу є актуальною та своєчасною.

Об'єкт дослідження – навчальний процес з фізичної культури хлопців 11–12 років.

Предмет дослідження – зміст та методика проведення уроків фізичної культури з використанням баскетболу для дітей середнього шкільного віку.

Мета дослідження – розробити модернізовану методику організації уроків фізичної культури для хлопців 11–12 років при використанні баскетболу для підвищення рівня фізичної підготовленості.

РУХЛИВІ ІГРИ, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ У ХЛОПЦІВ 7–8 РОКІВ

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку освіти в Україні посилюється увага суспільства до вирішення проблеми формування особистості, її своєчасного фізичного і психічного розвитку, стимулювання творчої активності. Особливо значення цієї проблеми набувають у системі навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку.

Зниження рівня фізичного здоров'я населення України, особливо дітей, тривалий час розглядалося лише як результат несприятливої дії соціально-економічних, екологічних та інших чинників.

Пошуку засобів підвищення ефективності фізичного виховання у молодших школярів присвячено багато наукових праць. Організаційно-педагогічне та методологічне підґрунтя удосконалення системи фізичного виховання молодших школярів у дослідженнях О. Дубогай, Ю. Васькова, Л. Волкова, Т. Круцевич, О. Куца, Л. Суценко, Б. Шияна диференційованому фізичному вихованню присвячені дослідження Е. Вільчовського, О. Власюк, Н. Москаленко, Т. Петрука, та інших.

У зв'язку із вищенаведеним відмічаємо, що одним із підходів до фізичного виховання молодших школярів є використання рухливих ігор під час уроків фізичної культури. Гра – вид діяльності дитини, яка представляє свіdomу, ініціативну діяльність, направлену на досягнення умовної мети, добровільно встановленої. У грі задовольняються фізичні і духовні потреби дитини, в ній формуються його розум, вольові якості. Єдиною формою діяльності дитини є гра, яка у всіх випадках відповідає його організації. У грі дитина шукає і часто знаходить як би робочий майданчик для виховання своїх етичних і фізичних якостей, його організм вимагає виходу в діяльності, відповідний його внутрішньому стану. Тому, через гру можна впливати на дитячий колектив, виключаючи прямий тиск, покарання, зайву нервозність в роботі з дітьми.

Гра робить великий вплив на розумовий розвиток школяра. Діючи з предметами, дитина починає оперувати в мислимому, умовному просторі. Поступово ігрові дії скорочуються, і дитина починає діяти у внутрішньому, розумовому плані. Дитина переходить до мислення в образах і уявленнях. Середовище, в якому живе дитина, повинно розвивати і виховувати, спонукати взаємодіяти з її різними елементами, викликати прагнення до руху, представляти можливість для багатоваріантних ігор, бути комфортним.

Аналіз доступної літератури по фізичній підготовленості учнів показав, що це питання достатньо освітлене, проте вимагає подальшого вдосконалення і розробки. Зі всього вище викладеного видно актуальність вибраної нами теми роботи.

Об'єкт дослідження – процес фізичного виховання в молодших класах.

Предмет дослідження – організація і проведення рухливих ігор на уроках фізичної культури як чинника підвищення фізичних якостей учнів молодших класів.

Мета дослідження – обґрунтування ефективності застосування рухливих ігор на заняттях з фізичної культури та вплив їх на рівень розвитку фізичних якостей хлопців 7–8 років.

УДК 796

Голубєв С.А.

студ. гр. УФКС-111 ЗНТУ

Голубєв С.А.

ВОЛЕЙБОЛ – ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

Заняття волейболом є прекрасним засобом всебічного фізичного розвитку, який сприяє вирішенню важливих виховних завдань. Пояснюється це великою емоційністю гри, а також нескладним обладнанням: невеликий майданчик, м'яч, сітка на двох стійках. У системі фізичного виховання студентів чільне місце належить волейболу. Волейбол включений як самостійний розділ так і окремою ланкою в систему фізичного виховання студентів.

Навчання студентів волейболу на навчально-практичних заняттях має починатися з різнобічної фізичної підготовки, яка розгортається навколо рухових навичок. Сприятливий вплив надає різнобічне заняття, побудоване з урахуванням позитивної взаємодії застосовуваних засобів з основними руховими навичками. Завдання застосовуваних вправ полягає в утворенні форми взаємозв'язку якості рухової діяльності. Навчально-практичні заняття з волейболу сприяють вирішенню основних завдань фізичного виховання студентів у тому плані, щоб по закінченні навчання вони могли без шкоди для здоров'я і з досить високою працездатністю включитися в продуктивну суспільно корисну працю.

Систематичні заняття фізичною культурою розширюють функціональні можливості організму студентів, збагачують їх руховий досвід різноманітними руховими навичками, що, наприкінці, створює передумови для більш швидкого оволодіння трудовими навичками. Результати педагогічного процесу у фізичному вихованні знаходяться в прямій залежності від якості навчально-педагогічної роботи, здійснюваної на практичних заняттях з волей-

болу. Завдання навчально-практичних занять з волейболу впливають з основних положень фізичної підготовки студентів. Здійснення цих завдань досягається цілеспрямованим змістом, правильною організацією і ефективною методикою проведення занять.

Відмітимо основні специфічні завдання навчання волейболу на заняттях фізичного виховання:

1. Зміцнення здоров'я, сприяння правильному фізичному розвитку, виховання правильної постави у студентів. Рішення оздоровчих завдань має бути постійно в центрі уваги викладача при проведенні занять.

2. Навчання студентів життєво важливим руховим умінням і навичкам. У процесі занять волейболом учні повинні постійно вдосконалювати навички в ходьбі, бігу, стрибках, тобто в основних видах природних рухів. Під час занять волейболом слід постійно розширювати руховий досвід.

3. Розвиток основних рухових якостей. Високий рівень розвитку основних рухових якостей необхідний також для успішного оволодіння спеціальними руховими навичками гри у волейбол. Розвиток рухових якостей здійснюється в процесі загальної фізичної підготовки, а в міру оволодіння спеціальними навичками сама гра у волейбол розвиває основні рухові якості.

Навчання гри у волейбол сприяє формуванню та розвитку особистісних якостей людини, які допомагають орієнтуватися і приймати рішення у важких життєвих ситуаціях.

УДК 796. 539

Петриченко Ю.П.

студ. гр. УФКС-111 ЗНТУ

Петриченко Ю.П.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ СИСТЕМИ УШУ ПРИ ОЗДОРОВЛЕНІ НАСЕЛЕННЯ

За останні роки спостерігається зростання суспільного інтересу до занять східними оздоровчими гімнастиками. Повною мірою це відноситься до китайської оздоровчої гімнастики ушу, яка використовується не тільки для профілактики, але і з метою корекції вже існуючих відхилень у стані здоров'я. Однак, незважаючи на позитивний вплив китайської оздоровчої гімнастики ушу на організм людини, використання її як ефективного засобу фізичного, психічного і морального вдосконалення все ще не знайшло свого належного застосування в системі фізичного виховання.

У той же час подолання порушень у стані здоров'я і діяльності функціональних систем, підвищення рівня фізичної підготовленості та покращення показників фізичного розвитку і розумової працездатності цілком можливо

при організації систематичних, безперервних і різноманітних форм занять з використанням коштів на них китайської оздоровчої гімнастики ушу.

Незважаючи на наявний інтерес до проблеми впровадження в навчальний процес китайської оздоровчої гімнастики ушу, питання про вплив цих вправ на здоров'я, функціональну і фізичну підготовленість, фізичний розвиток і розумову працездатність вивчене ще недостатньо. Наукові публікації, що стосуються безперервності педагогічних впливів в рамках фізичного виховання засобами китайської оздоровчої гімнастики ушу, практично відсутні.

Модель безперервного фізичного виховання з використанням засобів китайської оздоровчої гімнастики ушу на різних формах занять включає в себе наступні структурні елементи: мета, завдання, основні (загальні) та спеціальні принципи, засоби китайської оздоровчої гімнастики ушу та методи їх використання на різних формах занять. До основних (загальних) принципів належать принципи безперервного і комплексного впливу, диференційованого та індивідуального підходу, систематичності і послідовності педагогічних впливів. До спеціальних принципів відносяться принципи «регулювання тіла», «регулювання дихання» і «регулювання свідомості».

Програма з предмету «Фізична культура» включає в себе: теоретичний і практичний розділи. У свою чергу практичний розділ програми складається з методико-практичних та навчально-тренувальних занять. Кількість годин відведених на дисципліну «Фізична культура» у контрольній та експериментальній групах було однаковим.

В лекційний курс та методико-практичні заняття експериментальної групи, на відміну від контрольної, були включені знання про значення засобів китайської оздоровчої гімнастики ушу та її впливу на фізичний розвиток, статуру, рухову і функціональну підготовленість людини, а також знання про методичні особливості організації і проведення самостійних занять з використанням засобів китайської оздоровчої гімнастики ушу з метою усунення вторинних відхилень у стані здоров'я, індивідуальні особливості розвитку фізичних якостей, функціональної підготовленості, фізичного розвитку.

Практичний розділ програми представлений методико-практичними заняттями та навчально-тренувальними заняттями: уроки фізичної культури, диференційовані спеціалізовані уроки ушу і індивідуальні домашні заняття.

Кожне методико-практичне заняття доповнювало і розширювало відомості з теоретичних тем лекційного курсу в практичному плані.

Таким чином, методика комплексного, диференційованого та індивідуального застосування засобів китайської оздоровчої гімнастики ушу в процесі безперервного фізичного виховання полягала у розробці спеціально підібраних комплексів вправ і використанні їх для вирішення конкретних завдань (оздоровчих, освітніх і виховних) на різних формах занять.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РУХОВИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК ЗАСОБАМИ ФУТБОЛУ

Постійне зростання рівня футболу в Україні вимагає неухильного вдосконалення спортивної підготовки юних футболістів, модернізації системи відбору та прогнозування, підвищення ефективності управління навчально-тренувальним процесом, покращення якості підготовки кваліфікованих кадрів.

Досягнення високих спортивних результатів неможливе без чіткого та об'єктивного розуміння всього процесу підготовки, який ґрунтується на закономірностях становлення спортивної майстерності.

Об'єктивно існуючі закономірності медико-біологічного, психолого-педагогічного, соціального, спортивного характеру реалізуються та розкриваються в дидактичних (науковості; свідомості й активності; систематичності, послідовності та наступності; доступності й індивідуалізації; міцності і прогресування; зв'язку теорії з практикою) й специфічних принципах спортивної підготовки (спрямованості на максимально можливі досягнення, поглиблену спеціалізацію та індивідуалізацію; безперервності навчально-тренувального процесу; єдності загальної і спеціальної підготовки; циклічності процесу підготовки; єдності поступового збільшення навантажень і їх тенденції до максимально можливих величин; хвилеподібності та варіативності динаміки навантажень; єдності та взаємозв'язку структури змагальної діяльності і структури підготовленості спортсмена; вікової адекватності багаторічної спортивної діяльності), які визначають вимоги до структури, змісту, характеру цієї діяльності і виступають її регуляторами. Аналіз останніх досліджень і публікацій звернув нашу увагу на те, що протягом всієї історії розвитку системи багаторічної підготовки футболістів, особливо в останні роки, вчені та педагоги-практики докладали чимало зусиль для вдосконалення навчально-тренувального процесу. Актуальним проблемам спортивної підготовки футболістів різного віку та кваліфікації присвятили свої дослідження К. Віхров, Л. Горський, Г. Качалін, Л. Качані, В. Костюкевич, М. Кук, Г. Лисенчук, В. Лобановський, І. Максименко, В. Пшибильські, В. Соломонко, А. Чанаді, І. Швиков та ін. Аналіз науково-методичної літератури та узагальнення передового практичного досвіду показують, що шляхи формування технічної майстерності футболістів відносяться до числа пріоритетних питань, які потребують ефективного вирішення на шляху до високих спортивних досягнень. На думку В. Левіна, В. Шамардіна, М. Шестакова та інших, одним з найбільш перспективних напрямків підвищення ефективності навчально-тренувального процесу кваліфікованих футболістів є той, в основу

якого покладено врахування відповідності індивідуальних можливостей спортсмена пропонованим навантаженням і вимогам, що висуваються на сучасному етапі розвитку гри.

Традиційні методичні підходи до становлення технічної майстерності не забезпечують необхідної якості цієї складової спортивної підготовки. Отже, ефективність технічної підготовки юних футболістів знижується і через недостатню забезпеченість педагогічних умов. У підсумку більшість фахівців відзначає невідповідність рівня технічної підготовленості вітчизняних футболістів кращим світовим зразкам. Тому впровадження новітніх шляхів вдосконалення рухливих умінь та навичок є актуальним і своєчасним.

УДК 796

Кулик Д.А.

студ. гр. УФКС-111 ЗНТУ

Кулик Д.А.

ДИФЕРЕНЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ЗАСОБАМИ ЛЕГКОЇ АТЛЕТИКИ

Після проголошення незалежності в Україні введено в дію різноманітні нормативні документи, які спрямовані на розвиток фізичної культури і спорту. Проте вжиті на державному рівні заходи не викликали суттєвих зрушень на краще у фізичному стані школярів. За даними державного комітету з фізичної культури і спорту України 90% дітей, учнів, студентів мають відхилення в стані здоров'я, більше ніж у 50% з них фізична підготовленість є незадовільною, збільшується кількість призовників, які за станом здоров'я не готові виконувати свій громадянський обов'язок. Такий стан вимагає нових нетрадиційних підходів до вирішення оздоровчих завдань в процесі фізичного виховання.

Пошуку засобів підвищення ефективності фізичного виховання дітей і підлітків присвятили свої дослідження М. Амосов, О. Сухарєв, Б. Ашмарін, Ю. Вавилов, А. Матвєєв, В. Міщенко, Г. Апанасенко, С. Душанін, Л. Волков, О. Дубогай, Б. Шиян, О. Куц, Т. Круцевич, В. Завацький, Є. Приступа та ін. Серед цих і багатьох інших ми не знайшли досліджень, присвячених пріоритетному застосуванню легкоатлетичних вправ як засобу підвищення ефективності фізичного виховання першокласників.

Аналіз авторських програм з фізичного виховання (Т. Корнеєва, В. Капранов, А. Піскунова у співавт., О. Сухарєв, Є. Літвінов, В. Лях, В. Шаулін, М. Віленський, Б. Туркунов, П. Лазурок, В. Большаков та ін.) показав, що серед засобів рекомендованих для школярів найбільшою популярністю користуються спортивні та рухливі ігри при значному зменшенні часу на використання інших вправ, зокрема, з легкої атлетики. Водночас засоби

легкої атлетики сприяють вирішенню оздоровчих, виховних та освітніх завдань в процесі фізичного виховання. Формують основу для засвоєння змісту шкільної навчальної програми та мають значні переваги в організації і широкому їх використанні, поза як не вимагають особливих умов та дорогого обладнання.

Теоретичний аналіз і узагальнення передової практики свідчать, що сьогодні є достатня кількість досліджень методики навчання рухових дій (В. Фарфель, В. Белинович, В. Алабин, Г. Юшкевич, Ж. Белокопытова, В. Бальсевич, М. Боген, Э. Брюнему, В. Дьячков та ін.) та розвитку фізичних якостей (В. Бальсевич, В. Запарожанов, В. Болобан, В. Букин, Ю. Верхошанский, Л. Волков, А. Гужаловский, В. Зациорский, В. Филин, М. Набатникова, Н. Озолин та ін.). Проте, дані рекомендації зорієнтовані, головним чином, на підготовку спортсменів. Науково обґрунтованих рекомендацій щодо методики проведення уроків фізичної культури з початковою школою з пріоритетним використанням засобів легкої атлетики у практиків немає.

Отже, визнання цінності легкоатлетичних вправ як засобу фізичного виховання, з одного боку, і відсутність науково обґрунтованих рекомендацій проведення уроків фізичної культури у початковій школі з пріоритетним використанням засобів легкої атлетики, з другого боку, обумовило проведення дослідження за даною темою.

УДК 796

Мельниченко О.А.

студ. гр. УФКС-121 ЗНТУ

Мельниченко О.А.

ВИКОРИСТАННЯ БАСКЕТБОЛУ В СИСТЕМІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ

У сучасному житті все більше використання занять фізичними вправами направлене не на досягнення високих результатів, а на підвищення їх оздоровчого впливу на широкі маси населення. Для вирішення такої глобальної проблеми найбільш ефективними засобами є, перш за все, спортивні ігри, зокрема баскетбол.

Баскетбол – це рухома, весела гра, що розвиває спритність і витривалість, допомагає організму підтримувати і відновлювати здоров'я, зберігати молодість.

Заняття баскетболом допомагають формувати наполегливість, сміливість, рішучість, чесність, впевненість у собі, почуття колективізму. Він є захоплюючою атлетичною грою, а також є ефективним засобом фізичного виховання. Не випадково він дуже популярний серед школярів. Баскетбол, як

важливий засіб фізичного виховання і оздоровлення дітей, включений в загальноосвітні програми середніх шкіл.

Різноманітність технічних і тактичних дій гри в баскетбол і власне ігрова діяльність володіють унікальними властивостями для формування життєво важливих навичок і умінь школярів, всебічного розвитку їх фізичних і психічних якостей. Освоєння рухових дій гри в баскетбол і сполучені з ним фізичні вправи є ефективними засобами зміцнення здоров'я і рекреації, можуть використовуватися людиною протягом усього його життя в самостійних формах занять з фізичної культури.

Баскетбол, як засіб фізичного виховання, знайшов широке застосування в різних ланках фізкультурно-оздоровчого руху.

Фізкультурно – оздоровча та спортивна діяльність була націлена на формування в учнів усвідомленого ставлення до свого фізичного і психічного здоров'я, найважливіших соціальних навичок, що сприятиме успішній соціальній адаптації, а також впливатиме на профілактику шкідливих звичок, охоплення максимальної кількості учнів школи оздоровчими заходами.

Деякі дитячі захворювання піддаються корекції при регулярних, і правильно організованих адаптивних та лікувально-фізкультурних заходах. При цьому для кожного захворювання є свої вправи, що впливають на певні групи м'язів. Це означає, що необхідно створювати диференційовані по захворюваннях групи здоров'я. Діти ж з патологіями і захворюваннями приймаються в спортивні секції на загальних підставах і піддаються оздоровчим процедурам, що гартують без урахування їх стану здоров'я, без індивідуального підходу до дозування фізичних навантажень. Це може бути як неефективно, так і шкідливо для здоров'я дитини.

Зокрема, баскетбол – це гра, пов'язана з високими фізичними навантаженнями і витривалістю. Але при короткозорості, коли протипоказані багато видів спорту, баскетбол є одним із засобів оздоровлення дітей. Ігровий метод підготовки дітей 9–10 років у баскетболі широко використовують у лікувальних і загально оздоровчих заходах з корекції патологій зору. Гра активізує дітей, підвищує інтерес до рухового режиму.

Баскетбол, будучи загальнозміцнюючим видом спорту, робить благотворний вплив і на очі дитини.

Заняття баскетболом допомагають скоректувати порушення ритму роботи внутрішніх органів, процес мислення та адаптації до труднощів у навчанні, аж до повного одужання. Умовою для цього є чітко дозовані навантаження, відповідно до фізичного стану і віку дитини.

Отже, займаючись баскетболом, діти можуть підвищити показники зростання, спритності, рухливості, витривалості.

ЗАСОБИ ТА МЕТОДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗВИТОК ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ

Для національної системи фізичного виховання характерний цілий комплекс засобів. При цьому основним засобом вирішення завдань фізичного виховання і досягнення його мети є рухова активність людини (фізичні вправи, народні ігри і забави, військові, побутові та професійні дії (якщо вони виконуються за відповідною програмою).

Визначивши мету і завдання будь-якої діяльності, її суб'єкти підбирають адекватні засоби їх вирішення.

Знання засобів фізичного виховання дозволить вчителю обирати найефективніші з них і розробляти нові відповідно до конкретно поставлених педагогічних завдань.

Реалізація принципів та засобів здійснюється шляхом застосування у процесі фізичного виховання різноманітних методів і методичних прийомів.

Методи – це способи взаємної діяльності учня і вчителя, спрямовані на вирішення навчально-виховних завдань.

Методичні прийоми – це шляхи реалізації методів у конкретних випадках і умовах процесу фізичного виховання. Педагог повинен досконало володіти всіма методами фізичного виховання. Діапазон застосування методу залежить від запасу методичних прийомів. Творчістю вчителів створюються щораз нові прийоми, тому їх багато, і вони не підлягають суворому обліку. Обсяг методичних прийомів, які знаходяться в арсеналі вчителя, значною мірою визначає його професіоналізм і ефективність викладання.

У процесі фізичного виховання використовують три групи методів: практичні методи, методи використання слова та методи демонстрації. Особливе значення у фізичному вихованні мають практичні методи.

Метод навчання вправ загалом застосовується на всіх етапах і передбачає їх багаторазове повторення в тому вигляді, в якому вони є предметом (кінцевою метою) навчання. На початковому етапі навчання він може використовуватись, якщо учні мають високий рівень підготовленості, а вправа, яка вивчається, порівняно проста. На заключному етапі застосовується завжди.

Метод навчання вправ по частинах полягає в тому, що складну рухову дію спочатку розділяють на частини, вивчають окремі рухи, а потім об'єднують їх. Це на початковому етапі полегшує оволодіння цілісною дією. При цьому вправу рекомендують ділити на такі найбільші частини (одиниці), які доступні учням для засвоєння, враховуючи їх підготовленість.

Методи вдосконалення та закріплення рухових дій.

До методів удосконалення і закріплення рухових дій та вдосконалення функціональних можливостей організму належать ігровий і змагальний методи вправляння.

Якщо уважно придивитись до ігор дітей, можна переконатись, що вони моделюють усі сторони спорту: хто краще, хто точніше, хто швидше, хто вище, хто далше, хто сильніше? Отже, характерною ознакою змагального методу є зіставлення рухових можливостей в умовах упорядкованої боротьби за першість чи якомога вищий результат. Цей метод має багато спільного з ігровим, але між ними існує принципова відмінність. Ігровий метод завжди має сюжет. Змагальний метод цілком спрямований на досягнення перемоги, або якомога вищого прояву фізичного потенціалу людини.

За змістом методи тренування поділяються на методи: рівномірної (стандартизованої), прогресуючої, регресуючої та варіативної вправи.

Саме вдале поєднання грамотно підібраних засобів і методів, гарантують підвищення і розвиток фізичної підготовленості.

СЕКЦІЯ «НОВІТНІ І ТРАДИЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СУЧАСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ»

УДК 371.7

Фетісова В.В.¹, Бут О.В.², Марюхніч Н.В.³

¹ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ викл. ЗНТУ

Фетісова В.В., Бут О.В., Марюхніч Н.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ

Науково-технічний прогрес та пов'язані з ним зміни в змісті шкільного навчання пред'являють дуже високі вимоги до дитячого організму, що знаходиться в процесі росту і розвитку. Сучасна освіта, наростаюча технологія педагогіки вимагають створення найбільш сприятливих умов для повноцінного розвитку кожної дитини, її адаптації до швидко змінюваних умов інтенсифікації навчання. Збільшився потік інформації, заглибилися програми, збільшилася тривалість робочого дня. Все це призводить до збільшення навчального навантаження, деформації режиму дня, перевтоми школярів, і отже, розвитку функціональних розладів і захворювань.

На окрему увагу заслуговує наступне. За даними Міністерства освіти і науки за 7 років в Україні на уроках фізкультури померло 14 школярів.

Сформована ситуація вимагає нових підходів до виховного процесу та необхідності запровадження здоров'язберігаючої педагогіки в освітніх установах.

Вдосконалення фізичного виховання учнів навчальних закладів України є одним з найважливіших напрямків у системі державних заходів. Тільки при систематичному й науково обґрунтованому лікарсько-педагогічному контролі фізичне виховання буде ефективним засобом збереження й зміцнення здоров'я дітей і підлітків, поліпшення їх фізичного розвитку.

Метою дослідження було визначення рівнів фізичного (соматичного) здоров'я дітей шкільного віку за експрес-методикою Апанасенка Г.Л. та обґрунтування шляхів удосконалення лікарсько-педагогічного контролю на заняттях з фізичної культури.

Були застосовані наступні методи дослідження: клінічні (анамнез, загальний огляд); параклінічні (антропометрія, функціональна проба 20 глибоких присідань за 30 с, спірометрія, динамометрія, показники функціонального стану серцево-судинної системи); лікарсько-педагогічні спостереження в процесі занять з фізичної культури. На підставі отриманих даних за методикою Г.Л. Апанасенка розраховували наступні індекси: масо-зрістовий (маса тіла/зріст, г/см), життєвий (ЖЄЛ/маса тіла, мл/кг), силовий (динамометрія

*100/маса тіла,%) та індекс Робінсона ($ЧСС \cdot АТ_{сист} / 100$, ум. од.). Загальну оцінку фізичного стану визначали сумою балів.

Отримані результати були оброблені на IBM-PC пакетом прикладних і статистичних програм «Microsoft Office 2010» та «Statistica 6.0». Розраховували середнє (M) та її стандартну помилку (m).

Дослідження проводилося на базі 4 загально-освітніх шкіл міста Запоріжжя. У дослідженні брали участь 314 школярів 14–17 років (9–11 клас). Серед них було 146 хлопчиків та 168 дівчат.

Для визначення фізичного (соматичного) рівня здоров'я ми використовували експрес-систему оцінки рівня здоров'я Г.Л. Апанасенка.

За даними експрес-методики Г.Л. Апанасенка середній рівень здоров'я спостерігався у 11 хлопчиків з 146 ($8 \pm 5\%$). У 34 хлопчиків ($23 \pm 8\%$) бали були від 4 до 6 (рівень нижче середнього). А у 101 школяра був низький рівень здоров'я ($69 \pm 9\%$).

Щодо показників дівчат, то низький рівень соматичного здоров'я спостерігався у 96 з 168 ($57 \pm 10\%$), рівень нижче середнього отримали 60 ($36 \pm 9\%$) дівчат та лише 12 ($7 \pm 8\%$) школярок мали середній рівень.

Нажаль, жоден учень не отримав достатню кількість балів, яка вказувала б на високий рівень соматичного здоров'я або хоча б на рівень вище середнього.

За зведеними даними у спеціальній медичній групі серед усіх обстежених займалися 58 ($18 \pm 10\%$) школярів, у підготовчий – 148 ($47 \pm 12\%$).

Аналіз лікарсько-педагогічних спостережень на заняттях з фізичної культури у школярів спеціальної медичної групи показав, що більшість учнів обмежується або присутністю на занятті, або грою в шахи.

Таким чином, при дослідженні рівня фізичного (соматичного) здоров'я 314 учнів старшого шкільного віку загально-освітніх шкіл жоден учень не мав високий рівень або вище середнього.

Під час лікарсько-педагогічних спостережень виявилось, що практично відсутній висококваліфікований лікарський контроль за учнями, які займаються фізкультурою. Лікарський контроль зводиться лише до визначення медичної групи для занять фізичною культурою. Не завжди правильно оцінюються фізичний розвиток, фізична підготовленість дітей і підлітків, функціональні проби. Практично немає систематичного лікарського спостереження, діагностики й клінічної оцінки передпатологічних станів, виникаючих при нераціональному використанні фізичних навантажень на уроках фізичного виховання. Не вирішена проблема фізичного виховання учнів, що мають відхилення в стані здоров'я. Не скрізь функціонують спеціальні медичні групи, не здійснюється переведення учнів із однієї медичної групи в іншу.

На нашу думку, вчителям фізичної культури доцільно співпрацювати зі спеціалістами з фізичної реабілітації, які мають значно більший досвід в пи-

таннях складання індивідуальних реабілітаційних програм та застосування засобів фізичної реабілітації стосовно учнів спеціальної медичної групи. А в подальшому, можливо, ввести ставку вчителя-реабілітолога до штатного розкладу.

УДК 615.8:616.831-005

Єрмолаєва А.В.

викл. ЗНТУ

Єрмолаєва А.В.

РЕКОМЕНДОВАНІ ЗАСОБИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ПРИ АТЕРОСКЛЕРОТИЧНІЙ ХРОНІЧНІЙ ІШЕМІЇ МОЗКУ

За останні роки в Україні однією з провідних медико-соціальних проблем є цереброваскулярні захворювання (ЦВЗ), зумовлені в основному, повільно прогресуючими формами – хронічної ішемії мозку (ХІМ). Останній термін використовується відповідно до Міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду та відповідає рубриці 167.8 – хронічна ішемія мозку. ХІМ – це синдром прогресуючого багатовогнищового або дифузного ураження головного мозку. Епідеміологічні данні свідчать, що ХІМ становить до 67% у структурі ЦВЗ, з яких 15–20% – кардіологічна патологія, 47–55% – атеросклеротичне ураження судин головного мозку.

Сучасні засоби лікування атеросклеротичної хронічної ішемії мозку за допомогою лише лікарських препаратів не повністю вирішують дану проблему. Саме тому впровадження в медичну практику реабілітаційного напрямку визначає новий підхід до відновного лікування даного контингенту хворих.

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що пасивні процедури (ванни, термоаплікації та ін.) в сучасній реабілітології переходять на другий план. Проте, в теперішній час першорядне значення набуває лікування з використанням активних рухів (лікувальна фізична культура) у таких її формах, як: ранкова гігієнічна гімнастика, лікувальна гімнастика, самостійні заняття, лікувальна ходьба, теренкур, гідрокінезіотерапія та ін.

Лікувальна фізична культура є однією з головних складових частин комплексу відновлювальних заходів у реабілітації при атеросклеротичній хронічній ішемії мозку.

В поєднанні з лікувальною фізкультурою численні науковці підкреслюють велике значення масажу, який сприяє відновленню порушених функцій нервової та серцево-судинної системи, особливо при порушеннях мозкового кровообігу.

Значне місце фізичної реабілітації належить також фізіотерапії у лікуванні хворих хронічними цереброваскулярними захворюваннями, яка

пов'язана з відсутністю феномена звикання до фізичних способів лікування в порівнянні з медикаментозною терапією, можливістю уникнути сенсibilізації організму.

Проте, слід зазначити, що фізична реабілітація хворих з атеросклеротичною хронічною ішемією мозку повинна бути завжди індивідуальною і розроблюватися з урахуванням віку, особливостей розвитку, а також клінічного перебігу захворювання, і бути переважно спрямованою на адаптацію пацієнта до нових умов життя, мобілізацію резервних можливостей організму та компенсацію порушених функцій.

УДК 004:51987:615.8

Присяжнюк О.А.¹, Кузнєцова К.А.²

¹ канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

² магістр ЗНТУ

Присяжнюк О.А., Кузнєцова К.А.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РЕАБІЛІТАЦІЇ (ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧІ ОПТИМІЗАЦІЇ РОЗКЛАДУ РОБОТИ ОЗДОРОВЧОГО ЗАКЛАДУ)

Одну з ключових ролей у підвищенні продуктивності праці грає, так званий, тайм-менеджмент – технологія організації часу і підвищення ефективності його використання. Застосовуючи тайм-менеджмент, ми часто стикаємося з необхідністю складати розклад робіт з усіма пов'язаними з цим труднощами, такими, як велика кількість робіт, які мають різну тривалість і різних виконавців, і природні обмеження на терміни та послідовність їх виконання. Тому дуже важливо вміти складати оптимальний розклад, тобто такий, що дозволяє виконувати всі необхідні роботи з урахуванням всіх наявних ресурсів і обмежень.

Існує розділ математики – теорія розкладів – в якому розроблені різні алгоритми, методи і моделі типових задач складання оптимальних розкладів. Важливо відзначити, що, незважаючи на досить довгу історію розвитку цієї області, багато завдань, з якими ми стикаємося при складанні розкладів, все ще представляють значні труднощі при комп'ютерній реалізації. Таким чином, пошук нових методів рішення задачі складання розкладів, із застосуванням новітнього програмного забезпечення та потужних комп'ютерних засобів, є надзвичайно актуальним завданням.

На даний момент самим доступним та популярним засобом оптимізації моделей, безумовно, є надбудова MS Excel «Пошук рішення». Важливий момент, який необхідно враховувати при використанні надбудови «Пошук рішення», – це обмеження самої програми щодо кількості змінних величин і обмежень, які можуть бути присутні в оптимізованій моделі.

У тому випадку, коли розмір розв'язуваної задачі більше граничного, можливе застосування методу штрафних функцій. Суть методу штрафних функцій полягає в наступному: у цільову функцію вводиться штрафна функція, яка «штрафує» цільову функцію (збільшує цільову функцію при мінімізації або зменшує цільову функцію при максимізації), якщо порушуються обмеження моделі. Іншими словами, обмеження враховуються за допомогою штрафу і переносяться в цільову функцію. Таким чином, всі обмеження замінюються одним. Вид штрафної функції впливає з технічного змісту завдання.

Постановка задачі. Задачу розглянемо на прикладі моделі роботи оздоровчого закладу. Дано: 4 одномісні палати, 2 операційні, здатні проводити по 1 операції в день і масажний кабінет, розрахований на 4 сеанси масажу. Госпіталізація кожного пацієнта складається з наступних етапів: підготовка до операції, операція та реабілітація. Підготовка та реабілітація проходять в одній з палат. Операція проводиться в будь-якій вільній операційній. Відразу після операції пацієнта переводять в палату, де він перебуває до кінця реабілітації. Місце в палаті закріплюється за пацієнтом на весь термін госпіталізації. Потрібно скласти оптимальний графік лікування 10 пацієнтів. Плани лікування пацієнтів мали певні модулі: підготовка, масаж, фізіопроцедури; які розраховані для кожного пацієнта на певну кількість днів. Дані представляються у вигляді таблиці MS Excel.

Побудова математичної моделі в MS Excel складається з наступних етапів:

- 1) введення вихідних даних – пропускна здатність палат, операційних, масажного кабінету;
- 2) завдання змінних комірок – день госпіталізації;
- 3) завдання обмежень – кількість пацієнтів у кожному з модулів не повинно перевищувати його пропускну здатність;
- 4) завдання цільової функції – максимальна дата виписки, яка мінімізується;
- 5) завдання штрафної функції – штраф вводиться у разі перевищення пропускну спроможності модулів; цільова функція, мінімізується, тому штрафна функція вводиться зі знаком «+».

Пошук рішення: переходимо на вкладку «Дані», вибираємо «Пошук рішення», задаємо «Еволюційний пошук рішення» і отримуємо результат.

Висновок: розглянуті всі етапи рішення вельми поширеної, але все ще досить складної для комп'ютерної реалізації задачі створення оптимального розкладу за допомогою надбудови «Пошук рішення» в MS Excel. Описана методологія оптимізації розкладу з використанням штрафної функції.

УДК 615.82

Тарасова Г.В.

старш. викл. ЗНТУ

Тарасова Г.В.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ КИТАЙСЬКОГО МАСАЖУ ГУАША У РЕАБІЛІТАЦІЇ

Практично невідомим для рефлексотерапії є китайський масаж гуаша. Переклад цієї назви: гуа – рух в одну сторону, шкребти; ша – погане, т. е. «скребти все погане». Це найдавніший вид китайського масажу. Для впливу використовується невелика пластинка, якою обробляють певні області, які включають в себе різні точки і рефлексогенні зони тіла, обличчя та голови. Виділяють 3 види масажу гуаша: профілактичний, косметичний і лікувально-діагностичний.

Масаж гуаша ідеально поєднує в собі простоту виконання та ефективність, що робить його доступним для широкого застосування. Тут виключений важкий етап точної локалізації точок, що необхідно при акупунктурі або прижигання. Також немає необхідності в кропіткій постановці голок або іншому впливі на окремо взятую точку. Замість цього вплив ведеться на досить великі лікувальні зони, а навик користування платівкою набувається після кількох уроків поруч з досвідченим наставником.

Під час масажу поліпшуються обмінні процеси в шкірі, виводяться токсини, тому шкіру очищають і протирають. Часто сеанс гуаша доповнюється вакуумним масажем, прогріванням полинкової сигарою.

Сфера застосування масажу гуаша дуже широка. Наведемо кілька прикладів його лікувальної дії, що часто зустрічаються в лікарській практиці.

При остеохондрозі – поліпшується кровообіг в уражених областях, посилюється лимфоотток, за рахунок цього зникає набряк і зникає пов'язаний з цим больовий синдром, знімається м'язовий спазм.

Вплив на активні точки навколо хворого суглоба знімає набряк навколишніх тканин, відновлює нормальний крово- і лимфоток, знімає біль, покращує рухливість суглоба.

При простудних захворюваннях, бронхітах – вплив на проекційні точки легенів знімає набряк слизової бронхів, покращує дренажну функцію дихальних шляхів, знімає задишку, зменшує кашель.

При холециститі – процедура гуаша знімає спазм жовчного міхура, нормалізує його моторику, прибирає больовий синдром, знімає відчуття нудоти.

Проведення масажу гуаша на рефлексогенних зонах нижньої частини спини і живота покращує кровообіг і нормалізує лимфоток в малому тазу, що прибирає застій крові в цій області, знімає запальні процеси і нормалізує функціональну активність органів малого таза, призводить до розсмоктування спайок.

Вплив на певні зони тіла покращує стан серцево – судинної системи: знижується артеріальний тиск, нормалізується серцевий ритм, знімається задишка, викликана захворюваннями серця.

Масаж гуаша покращує стан шкіри – за рахунок виведення токсинів забирається пігментація, вугрі, відбувається омолодження шкіри.

Відзначається сприятливий вплив на нервову систему: поліпшується сон, знімається тривожність, поліпшується апетит, порушений внаслідок нервових захворювань. Відбувається загальне оздоровлення організму, підвищується тонус і опірність інфекціям.

Слід мати на увазі протипоказання для застосування масажу гуаша: алергія; інфекційні шкірні захворювання; тромбоцитопенія; травмована поверхня шкіри; переломи до моменту зрощення кісток; зниження функції нирок; водянка (при цирозі печінки); анасарка; високий артеріальний тиск; вагітність.

Ефект від масажу гуаша часто настає вже під час процедури. Тому він може використовуватися в гостру фазу, для зняття виражених симптомів захворювання. Процес лікування може проходити через загострення, тому пацієнта потрібно попередити і заспокоїти, якщо симптоми захворювання посиляться на другий день. Може з'явитися неприємний запах від тіла. У китайській медицині існує правило: «Без загострення – немає лікування, а йде тільки полегшення». Повний курс гуаша призводить до стійкого поліпшення стану, надає профілактичну дію через запуск глибоких механізмів оздоровлення. Тому цю техніку можна активно використовувати у реабілітації.

УДК 613.97

Сардак О.О.¹, Рижкова М.М.²

¹ старш. викл. ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Сардак О.О., Рижкова М.М.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПОСЛУГ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ СЕРЕД МОЛОДІ ТА СТУДЕНТСТВА

На теперішній час серед населення України існує гостра потреба у якісних послугах фахівців з фізичної реабілітації та фізичної (рухової) рекреації. Актуальність таких послуг, а також необхідність роз'яснювальної роботи щодо здійснення здорового способу життя стосується всіх груп населення, і молоді та студентства в тому числі. Специфіка способу життя студентства, що включає в себе переважно розумову працю та складності з дотриманням режиму дня і раціонального харчування сприяє розвитку порушень постави, гіподинамії, надмірної ваги, ожиріння, соматичних захворювань, синдрому хронічної втоми.

Дослідження, проведене на базі кафедри фізичної реабілітації та рекреації мало за мету: визначити потребу молоді та студентства віком 17–20 років у послугах фахівців з фізичної реабілітації, рухової рекреації та здорового способу життя.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- Провести експрес-оцінку постави молоді та студентства;
- Визначити, чи дотримується молодь здорового способу життя;
- Оцінити актуальність послуг фахівців з фізичної реабілітації серед молоді та студентства.

Методи дослідження:

- Експрес-оцінка за картою рейтингу постави;
- Плантографія;
- Опитування.

В результаті дослідження було встановлено, що 83% студентів мали порушення постави. Виявлено такі порушення постави в сагітальній площині, як плоска спина та функціональний кіфоз (мали близько 45% студентів). Відхилення у фронтальній площині, такі, як асиметрія надпліч склали близько 32%. Сколіотичну поставу мали близько 27% студентів. Плоскостопість мали 37% студентів.

Постава залежить від положення голови і плечового пояса, форми і гнучкості хребта, кута нахилу таза, а також стану м'язів і зв'язок. Вона формується в процесі росту організму і змінюється залежно від умов побуту, навчання, праці, занять фізичними вправами. Виходячи з цього були визначені такі фактори, що роблять негативний вплив на зміну постави студентів:

- малорухомий спосіб життя;
- відсутність раціонального рухового режиму та адекватних фізичних навантажень;
- низький рівень фізичного здоров'я;
- недоліки фізичного виховання;
- порушення гігієнічних умов режиму навчання і праці;
- спадковий фактор;
- відсутність мотивації та самоконтролю щодо формування правильної постави.

Щодо здорового способу життя, опитування показало, що 87% студентів не дотримуються режиму дня та норм гігієни розумової праці, 56% ведуть малорухомий спосіб життя, 74% не дотримуються раціонального харчування.

Виходячи з результатів дослідження були зроблені наступні висновки:

Більшість студентів мають нефіксовані порушення постави, серед яких переважає функціональний кіфоз.

Серед студентства проблема здорового способу життя є невирішеною, оскільки дотримуються рекомендацій частково або в повному обсязі менше третини студентів.

Серед молоді та студентства існує потреба не тільки в просвітницькій та пропагандистській роботі щодо здорового способу життя, але й потреба в кваліфікованих послугах фахівців з фізичної реабілітації та рекреації. Метою такої роботи повинно стати формування правильної постави, покращення фізичного стану та прищеплення навичок самоконтролю, здорового способу життя.

УДК 613.97

Рижкова М.В.¹, Сардак О.О.²

¹ старш. викл. ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Рижкова М.В., Сардак О.О.

ПРОБЛЕМА ПОРУШЕННЯ ПОСТАВИ У СТУДЕНТІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МЕТОДІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Останнім часом спостерігається тенденція до збільшення кількості порушень постави серед молоді, зростає загальна захворюваність сколіозом. Раніше згадувалися цифри 2–9%, зараз різні автори наводять дані про 15–25% дітей із сколіозом. Частіше така патологія хребта зустрічається у дівчат (співвідношення з хлопцями приблизно 6–7:1), що пояснюється їх менш досконалим фізичним розвитком і слабкістю мускулатури (у зв'язку з меншою руховою активністю). Однією з причин формування функціональних порушень осанки є і перевтома. Найчастіше перевтома у студентів та молоді спостерігається:

- під час навчальних і домашніх занять (неправильне положення за робочим столом);
- при звичці носити сумку, книги, речі в одній і тій же руці;
- при підтримці постійної пози (звичка стояти на одній нозі, лежати під час сну, на відпочинку на одному і тому ж боці та ін.)

Ефективність профілактичних і корекційних заходів при порушеннях постави зростає, якщо вони проводяться під керівництвом кваліфікованих спеціалістів-реабілітологів.

Найдієвішим способом профілактики порушень осанки є оптимальний режим рухової активності. Він має бути спрямований на посилення функцій м'язів спини, живота, бічної поверхні тулуба. В той же час, необхідно боротися і з хронічною перевтомою м'язів, пов'язаною з тривалою підтримкою певного положення тіла.

Профілактика і корекція функціональних порушень осанки може включати:

- 1) раціональний режим дня;
- 2) загальнозміцнюючі і гартуючі процедури;
- 4) раціональне харчування;
- 5) рухову реабілітацію;
- 6) масаж.

Рухова реабілітація для молоді та студентства може містити елементи спортивних ігор (волейбол, баскетбол), рухливі ігри, плавання, ходьбу на лижах, дихальну гімнастику, спеціальне зайняття на тренажерах, гідрокінезотерапію, фізичні вправи у воді (гімнастика у воді, плавання, ігри у воді).

УДК 796.012.23:613.99

Романова Т.А.

старш. викл. ЗНТУ

Романова Т.А.

СТРЕЙЧИНГ КАК СИСТЕМА ОЗДОРОВЛЕНИЯ ДЛЯ ЖЕНЩИН 40 – 50 ЛЕТ

Стретчинг (от англ. «stretching» – растягивание) – это комплекс упражнений и поз для растягивания определенных мышц, связок и сухожилий туловища и конечностей. Повышение гибкости – основной эффект стретчинга и улучшением этой физической способности человека чаще всего оценивают его эффективность. Техника стретчинга основана на растягивании каждой отдельной группы мышц и удержании ее в статичном положении 30–60 секунд. Выполняя упражнение, не напрягайтесь, дышите ровно, не задерживая дыхание и концентрируясь на конкретном действии. Легкая боль должна послужить сигналом прекращения работы, иначе вы не расслабите мышцу, а вызовете её рефлекторное сокращение. Максимальная амплитуда движения на начальном этапе приведёт к перенапряжению, травмам и негативному отношению к стретчингу. Существует три типа упражнений, при выполнении которых происходит растягивание или удлинение мышц: статические, динамические, баллистические.

Удержания статического положения в конечной точке амплитуды движения более эффективны для развития гибкости, чем маховые или пружинящие. Во время занятий статическим растягиванием происходит гармоничное и естественное развитие и укрепление систем и функций всего организма. Физиологической основой таких упражнений является активизация мышечных волокон за счет их сокращения в ответ на растяжение. При растягивании кожи, мышц, сухожилий, суставных связок возбуждаются соответствующие механорецепторы. Это возбуждение в виде импульсов достигает коры голов-

ного мозга и вызывает ответную реакцию в организме. Таким образом, различные способы растягивания рефлекторно вызывают реакцию со стороны нервной системы, улучшают процессы в коже, мышцах и сухожильно-связочном аппарате. К тому же при расслаблении мышцы снижается ее потребность в кислороде и уменьшается поток импульсов, идущих от рецепторов мышц, связок, суставов, центральной нервной системы. То есть мышечная релаксация помогает регулировать и нервные процессы. Расслабление влечет за собой остановку ненужного нашему организму расхода энергии, нейтрализует утомление, снимает нервное напряжение, улучшает самочувствие, способствует исчезновению отрицательных эмоций. Это позволяет без вреда, используя защитные силы организма, предупреждать многие заболевания, т.к. при воздействии на позвоночник, органы, мышцы, железы внутренней секреции, дыхательную и нервную системы, вырабатывается естественная сопротивляемость организма.

За адаптацию к сложностям современной жизни мы расплачиваемся мышечной скованностью и нервным напряжением. В результате мышцы становятся неэластичными, что искажает осанку.

Система упражнений стретчинга по характеру своего подхода к оздоровлению человека ближе к восточным оздоровительным методикам, чем к традиционной западной физкультуре, основанной на культе движения, внешнего воздействия на тело, спорта как средства выражения своих достижений. Восточные оздоровительные системы учитывают саморегулирующие способности организма, как единого целого, даже при болезнях учат вначале восстанавливать нарушенное равновесие организма, его активность, нормализовать деятельность функциональных и регулирующих систем жизненно важных органов, усиливать защитные силы организма, повышать его устойчивость к воздействию неблагоприятных внешних и внутренних факторов.

Жизнь человека складывается из закономерно сменяющих друг друга временных биологически обусловленных этапов: за детством следует период полового созревания, затем наступает период половой зрелости, а потом инволюции, т.е. обратного развития. Здоровье женщины в каждом из этих периодов зависит от того, сможет ли она адаптироваться к условиям перехода от одного этапа к другому, не возникнет ли при этом болезненных явлений. Большинство физиологических функций начинает ослабевать в 40 летнем возрасте.

По достижении зрелого возраста диапазон движения снижается, что обусловлено процессом старения и сокращения уровня двигательной активности. Поддержание достаточного уровня гибкости необходимо для обеспечения эффективных движений тела, снижается вероятность травм мышц, появления болезненных ощущений в области поясницы. Долгосрочные эффекты стретчинга:

Главный эффект – расслабление. Многие люди страдают от излишнего напряжения мышц, что имеет массу отрицательных последствий. Напряженные мышцы хуже снабжаются кислородом, в них наблюдается повышенное содержание продуктов обмена веществ. Расслабленные, эластичные мышцы меньше подвержены травматизму, в них реже возникают боли.

Стретчинг снижает интенсивность болевых ощущений или даже ликвидирует мышечные боли. Положительный эффект наблюдается только после пассивного статического стретчинга.

Улучшает гибкость: позволяет выполнять движения с большей амплитудой, улучшает осанку, координацию (пластичность, грациозность), позволяет избежать излишней рельефности мышц, способствует ощущению психологического комфорта.

Стретчинг является профилактикой гипокинезии и остеопароза (преждевременное «старение» суставов и декальцинизация костей).

УДК 616.12/13-005.1

Абраїмов О.О.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Абраїмов О.О., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ЖІНОК ПОХИЛОГО ВІКУ З ОСТЕОХОНДРОЗОМ ШИЙНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Остеохондроз хребта належить до надзвичайно поширених захворювань. Остеохондроз хребта є одним з «захворювань століття». Відзначається тенденція до збільшення числа хворих на це захворювання, що свідчить про соціально значимі зміни в образі життя сучасної людини. Нині більшість людей відрізняється малорухомим, сидячим способом життя. З усіх м'язових груп постійне навантаження несуть лише м'язи тулуба і шиї, які своєю невеликою, але постійною статичною напругою зберігають і підтримують робочі і побутові пози. При наростанні стомлення м'язів тулуба і шиї їх амортизаційну функцію беруть структури хребта. При незмінності способу життя тобто, якщо навантаження на хребет триває розвиваються вторинні дегенеративні зміни, в першу чергу, в міжхребцевих дисках. Це і обумовлює виникнення остеохондрозу (Каптелин А.Ф.,1995). Найчастіше страждають найбільш рухливі відділи хребетного стовпа – шийний і поперековий, рідше за грудний. Після 30 років кожна п'ята людина у світі страждає на дискогенний радикуліт, який є одним із проявів остеохондрозу. В цілому ж, неврологічні симптоми остеохондрозу хребта виявляються, за даними різних авторів, у 40–80% дорослого населення планети. З кожним роком ми бачимо, що кількість

хворих на цю патологію збільшується, а це означає, на жаль, що остеохондроз «молодшає».

Ознаки хвороби зараз знаходять навіть у дітей 12–15 років. У зв'язку з часто рецидивуючими нападами болю тимчасова втрата працездатності досягає 27%, а повна втрата працездатності – інвалідність – 3% (серед ортопедичних захворювань інвалідність складає 28,7%). Ці цифри говорять про те, що окрім збитку, що наноситься тій або іншій людині, це захворювання тягарем лягає на державу. Витрати на постійну медичну допомогу і втрачені робочі дні відносять щорічно величезні грошові кошти (Попов С.Н., 2006). У зв'язку з цим, актуальною є розробка методики активного відновлення компенсаторних функцій хребта у осіб похилого віку при остеохондрозі шийного відділу хребта засобами лікувальної фізичної культури.

Розробка занять з лікувальної фізичної культури з використанням різних фізичних вправ при остеохондрозі у осіб похилого віку дозволить підвищити функціональні можливості і фізичну підготовленість в процесі відновлення компенсаторних функцій хребта, що сприятиме збереженню тривалої стійкої стабільності хребта і попередженню рецидивів захворювання.

Об'єкт дослідження: фізична реабілітація жінок похилого віку з остеохондрозом шийного відділу хребта в умовах КУ »ЦРЛ м. Василівка».

Предмет дослідження: комплексна програма фізичної реабілітації хворих жінок похилого віку з остеохондрозом шийного відділу хребта в умовах КУ »ЦРЛ м. Василівка» з використанням комплексу немедикоментозних дій, що включають лікувальну фізичну культуру.

Мета дослідження: розробити та обґрунтувати комплексну програму фізичної реабілітації для хворих жінок похилого віку з остеохондрозом шийного відділу хребта на стаціонарному етапі реабілітації, оцінити її ефективність. Новизна дослідження полягає в розробці комплексу фізичних вправ для людей похилого віку при шийному остеохондрозі хребта, в основу якого входять вправи на розслаблення м'язів шиї і плечового пояса, з метою зменшення больових відчуттів.

УДК 796.015

Войтенко Д.В.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Войтенко Д.В., Фетісова В.В.

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ СПОРТСМЕНІВ-ФУТБОЛІСТІВ 10–13 РОКІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Сколіоз (грецьк. skoliosis викривлення) – це захворювання опорно-рухового апарата, що характеризується викривленням хребта у фронтальній

250

(боковій) площині з розворотом хребців (торсія) навколо своєї вертикальної осі, що веде до функціональних порушень у роботі органів грудної клітки, а також до косметичних дефектів.

Процес формування сколіотичної деформації – це результат взаємодії чинників, що порушують вертикальне положення хребта, й пристосовних реакцій, спрямованих на збереження вертикального положення.

Сколіоз починається та прогресує в юності, під час періоду посиленого зростання організму, наприклад, у пубертатний період. Приблизно у 80% усіх випадків причина виникнення викривлень невідома.

Зі збільшенням викривлення зростає тенденція до погіршення проблем загального стану здоров'я. Сколіози III–IV ступенів є причиною деформації тулуба та його укорочення і призводять до зменшення об'єму грудної клітки і черевної порожнини.

Серед багаточисленних видів спорту, які культивуються у системі фізичного виховання України, футбол займає одне з провідних місць. Важко назвати інший вид спорту, який міг би змагатися з ним у популярності.

Футбол дозволяє досягти високого ступеня фізичної підготовленості та розвивати швидкість, силу, витривалість, спритність і багато інших рухових якостей, виховувати сміливість, дисциплінованість, також футбол впливає на поставу призводячи до її порушень.

Метою нашого дослідження було обґрунтувати та розробити комплексну програму фізичної реабілітації для спортсменів-футболістів 10–13 років, які мають порушення постави, та оцінити її ефективність.

Об'єкт дослідження – процес фізичної реабілітації футболістів 10–13 років, які мають сколіотичну хворобу.

Предмет дослідження – комплексна програма фізичної реабілітації спортсменів-футболістів 10–13 років з порушенням постави в умовах тренувального процесу з використанням ЛФК, масажу.

Фізична реабілітація сколіозів повинна бути комплексною. Разом із загальнотерапевтичними, гігієнічними засобами, ортопедичними методами лікування застосовують наступні засоби фізичної реабілітації: ЛФК, лікувальний масаж, фізіотерапію. У разі безрезультатного тривалого консервативного лікування та прогресування захворювання при сколіозах II – IV ступенів інколи проводять оперативне втручання. Однак операція не завжди приводить до одужання, тому провідним методом лікування сколіозів є ЛФК.

Лікувальна фізична культура – це найважливіший засіб у комплексному лікуванні сколіозів. Її головними завданнями є: запобігання подальшому прогресуванню сколіозу, виправлення деформації на ранніх стадіях, розтягування скорочених м'язів і зв'язок на ввігнутій стороні хребта і зміцнення їх на опуклій стороні дуги, зміцнення м'язів спини й грудної клітки, створення м'язового корсету, випрямлення хребта, покращення діяльності дихальної й

серцево-судинної систем, виховання та закріплення навички правильної постави.

ЛФК застосовують у таких формах – ранкова гігієнічна гімнастика, лікувальна гімнастика, самостійні заняття, лікувальна ходьба, теренкур, спортивні вправи та ігри, гідрокінезитерапія.

Багато людей зі сколіозом вимагають до себе особливого ставлення. Щоб уникнути небезпечних ускладнень працювати з ними повинні професійні масажисти. Ще однією обов’язковою умовою є постійний контроль з боку ортопеда. При лікуванні сколіозу необхідно поліпшити крово-і лимфоток, привести в норму м’язовий тонус, а також зміцнити м’язи черевного преса і спини.

Протипоказання до проведення масажу.

Масаж відноситься до універсальних методів і особливостям лікування, які можуть приносити користь, як хворим, так і здоровим людям. Для цього слід лише звертати увагу на різні протипоказання, які мають відношення не тільки до опорно-руховому апарату, а й до інших систем людського організму. Потрібно відзначити, безумовно, позитивну роль масажу, яку він грає в усуненні болю в спині. При проведенні масажу слід лише враховувати супутні захворювання, а також загальний фізичний стан і вік пацієнта. Так, сеанс дитячого масажу не варто затягувати і проводити його дуже енергійно, оскільки це може призвести до надмірного збудження нервової системи. Масаж для людей похилого віку також проводиться в щадному режимі. У кожному разі рекомендується уважно стежити за реакцією пацієнта на дії масажиста, а при необхідності міняти частоту, силу і глибину прийомів.

У подальшому ми розраховуємо довести ефективність запропонованої нами програми фізичної реабілітації для футболістів 10–13 років зі сколіотичною хворобою на основі вивчення динаміки показників опорно-рухового апарату (соматоскопічні признаки за картою рейтингу постави), серцево-судинної та дихальної систем.

УДК 615.838

Юртаєва К.М.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Юртаєва К.М., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ПЛАВАННЯ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ СТУДЕНТІВ 18–21 РОКІВ

Відсутність відхилень у розвитку опорно-рухового апарату є безпосередньою умовою нормального функціонування органів і систем, розвитку організму молодих людей в цілому, підвищення працездатності, зміцнення їх

252

здоров'я. Функціональні порушення біогеометричного профілю постави є суттєвими негативними чинниками, що формують підстави для загального погіршення стану здоров'я, зниження темпів фізичного розвитку, виникнення патологічних процесів. Порушення фізіологічних вигинів хребта, гіпермобільність суглобів можуть стати однією із суттєвих причин перевантаження різних відділів опорно-рухового апарату та згодом призвести до різноманітних травм та захворювань.

Дефектна постава створює умови для прояву захворювань хребта і інших органів опорно-рухового апарату, що приводять до розладів діяльності внутрішніх органів. У людей з порушеннями постави понижена життєва ємкість легенів, зменшена екскурсія грудної клітки і діафрагми, що несприятливо відбивається на діяльності серцево-судинної і дихальної систем. Порушенню нормальної діяльності органів черевної порожнини сприяє слабкість м'язів черевного пресу. Зниження ресорної функції хребта з плоскою шиєю спричиняє постійні мікротравми головного мозку під час ходьби, бігу і інших рухів, що негативно позначається на вищій нервовій діяльності, супроводжується швидким настанням втоми, а нерідко і головним болем.

Постава – це навичка або система визначених умовних рухових рефлексів, що забезпечує в статичній та динамічній правильне положення тіла у просторі. Відхилення від нормальної постави називаються порушеннями або дефектами постави.

Питання порушень постави детально описані в працях вітчизняних і зарубіжних авторів. Проте, ця проблема залишається актуальною і в даний час, викликаючи інтерес фахівців в області фізичної культури.

Саме тому було розроблено та проводиться комплексна програма фізичної реабілітації для молодих чоловіків 18–21 років, яка ґрунтується застосування оздоровчого корегуючого плавання, використання фізичних вправ, спрямованих на профілактику та корекцію порушень постави та лікувального масажу.

Запропонована програма для корекції порушень постави є комплексною, однак особливого значення надано плаванню. Плавання є універсальним засобом різнобічного впливу на організм людини. Воно сприяє зміцненню здоров'я: значно покращує функцію серцево-судинної і дихальної систем, показники фізичного розвитку, сприяє прищеплюванню прикладних навичок, загартовуванню організму і одночасно це один з ефективних засобів у комплексному консервативному корегуванні порушень постави.

Разом з тим молоді чоловіки отримують курс масажу, який ефективно доповнює дію спеціально розроблених фізичних вправ, оскільки він є активним засобом оздоровлення організму людини. Позитивний вплив масажу позначається на лімфатичній системі і системі кровообігу, нервово-м'язовому і зв'язковому апараті. У зв'язку з цим є доцільним розглядати масаж як про-

цедуру, що створює оптимальні умови корекції постави у комплексі з фізичними вправами.

Також в програму були введені гімнастичні вправи за системою «Хатха-Йога».

Всього під спостереженням знаходиться 20 молодих чоловіків 18–21 років. Їх було поділено на дві групи по 10 чоловік. В першій групі було поєднано методи лікувальної фізичної культури та лікувального масажу. В другій групі до вище вказаних методів ми додали оздоровче корегуюче плавання.

Плавання проводиться один раз у неділю по 45 хвилин. Студенти плавають по завданню. Використовують симетричні плавальні вправи. Основним стилем плавання для корекції порушень постави є брас з подовженою паузою ковзання, під час якої відбувається максимальне витягування хребта і максимальне напруження м'язів, можливість збільшення рухливості і обертальних рухів корпусу і тазу мінімальна. Плечовий пояс розташований паралельно поверхні води і перпендикулярно напрямку руху, рухи рук і ніг симетричні, виконуються в одній площині.

Відмінними рисами запропонованої програми для студентів з порушенням постави являються розроблена послідовність, інтенсивність та відношення засобів фізичної реабілітації студентів в умовах занять з лікувальної фізичної культури, занять «Хатха-Йогою», масажу та оздоровчого плавання у спортивному клубі «Мотор Січ», м. Запоріжжя.

Аналіз результатів, отриманих після проведення програми має засвідчити, що розроблена нами комплексна програма фізичної реабілітації надала позитивний ефект і призвела до різних якісних змін показників функціонального стану опорно-рухового апарату та кардіореспіраторної системи.

УДК 615.83:613.955

Крецул І.І.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Крецул І.І., Фетісова В.В.

ПОРІВНЯЛЬНА ОЦІНКА КОМПЛЕКСІВ ЛІКУВАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДЛЯ ДІВЧАТ 10–15 РОКІВ, ХВОРИХ НА ДИТЯЧИЙ ЦЕРЕБРАЛЬНИЙ ПАРАЛІЧ

В даний час дитячий церебральний параліч (ДЦП) є одним із найважчих і при цьому широко поширених захворювань, що вражають центральну нервову систему. За останні роки ця патологія вийшла на одне з перших місць за частотою серед уражень нервової системи в дитячому віці в усіх країнах світу і є однією з інвалідизуючих. На жаль, з часом тенденція зростання за-

хворюваності на дитячий церебральний параліч збільшується. Дитячий церебральний параліч – важке поліетіологічне захворювання нервової системи, обумовлене шкідливими впливами на мозок в різні періоди внутрішньоутробного розвитку дитини, під час пологів і в перші тижні життя. Час впливу шкідливих факторів визначає картину хвороби більшою мірою, ніж характер впливаючих чинників. Захворювання супроводжується не тільки власне грубими руховими порушеннями, але і зсувом програми нормального розвитку рухів.

У клінічній картині особлива увага приділяється порушенням тону м'язів нижніх кінцівок, підвищенню сухожильних і періостальних рефлексів, їх асиметрії, обмеженню рухів пальців рук і ніг, м'язовій силі в різних групах м'язів верхніх і нижніх кінцівок, виразності трофічних змін шкіри дистальних відділів кінцівок, наявності патологічних знаків і порушень.

Виходячи з вищевикладеного, ми вирішили досвідченим шляхом довести важливість застосування комплексів вправ лікувальної фізичної культури різноманітної направленості під час реабілітації дівчат 10–15 років з ДЦП.

Об'єктом дослідження є процес відновлення рухових порушень у дівчат 10–15 років з дитячим церебральним паралічем в умовах Комунальної Установи «Територіальний Центр Соціального Обслуговування» (надання соціальних послуг) Оріхівської районної ради Запорізької області.

Предметом дослідження є комплекси лікувальної фізичної культури в реабілітаційних програмах для дівчат середнього шкільного віку, хворих на ДЦП.

Метою роботи є проведення порівняльної оцінки комплексів ЛФК для відновлення рухових порушень у дівчат 10–15 років, хворих на ДЦП.

Для виконання нашої дипломної роботи ми використовували наступні методи:

1. Вивчення літературних джерел, аналіз і узагальнення літературних даних;
2. Клінічні методи дослідження (анамнез життя, анамнез хвороби, зовнішній огляд);
3. Аналіз медичних карт;
4. Антропометричні вимірювання; параклінічні методи (функціональні тести);
5. Лікарсько – педагогічне спостереження в процесі занять лікувальною фізичною культурою.

Всього під нашим спостереженням знаходиться 16 дівчат 10–15 років з різними формами ДЦП. Клінічні форми ДЦП були представлені спастичною диплегією (10 дівчат), геміпаретичною формою (4 дівчат), спастико-гіперкінетичною формою (2 дівчат). Серед спастичних форм ДЦП ступінь

виразності рухових порушень була різною, переважали хворі із середньою і важкою формами спастичної диплегії.

Усі обстежені були розподілені на контрольну та основну групи, які були придатні до порівняння за первинними даними функціонального тестування опорно-рухової та вегетативної нервової системи. До основної групи увійшло 8 дівчат, яким були запропоновані розроблені нами комплекси ЛФК, а до контрольної – 8 дівчат, які виконували традиційні вправи при ДЦП. Частота занять – кожен день.

Ми вважаємо, що розроблені та запропоновані нами комплекси лікувальної фізичної культури поряд з іншими засобами фізичної реабілітації призведуть до більш якісного результату з боку відновлення рухової активності у дівчат з ДЦП на відміну від традиційних комплексів ЛФК.

УДК 616.13/14-005.1

Кожекіна Т.С.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Кожекіна Т.С., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ОЗДОРОВЧОГО ПЛАВАННЯ У ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ З ОЖИРІННЯМ І–ІІ СТУПЕНІВ

Ожиріння визначається як аномальні та зайві жирові відкладення, які можуть завдати шкоду здоров'ю. Актуальність ожиріння визначається в першу чергу його високою поширеністю. На сьогоднішній день ожиріння є проблемою багатьох мешканців не тільки нашої держави, а й всієї планети. В Європі близько 35% людей страждають на ожиріння. Найбільше таких жінок у Туреччині – 30%, чоловіків у Хорватії – 23%, найменше жінок у Швеції – 9%, чоловіків у Норвегії – 7%. В Україні на ожиріння страждає 17% жінок і 15% чоловіків. Попередження, лікування та реабілітація хворих на ожиріння є важливими завданнями охорони здоров'я, реальним заходом профілактики ряду захворювань і, в першу чергу, серцево-судинних.

Мета роботи – розробити та обґрунтувати комплексну програму фізичної реабілітації з застосуванням оздоровчого плавання для жінок середнього віку з ожирінням І–ІІ ступенів.

Об'єкт: фізична реабілітація жінок середнього віку з ожирінням початкових ступенів.

Предмет дослідження: комплексна програма фізичної реабілітації з застосуванням оздоровчого плавання, ЛФК, дієтотерапії, масажу.

Ми пропонуємо провести програму фізичної реабілітації із застосуванням оздоровчого плавання для жінок середнього віку з ожирінням І–ІІ ступенів. Були сформовані дві групи випробуваних: основна і контрольна. Контро-

256

льна група займалася за загальноприйнятою методикою, основна – за розробленою нами програмою фізичної реабілітації із застосуванням оздоровчого плавання.

У дослідженні взяло участь 20 жінок. Шляхом випадкової вибірки було сформовано дві групи: 10 жінок склали контрольну групу і 10 осіб – основну групу. Всі випробовувані – жінки у віці від 35 до 44 років. Пацієнтки контрольної групи займалися за програмою групи загальної фізичної підготовки (група "Здоров'я"), з переважним акцентом на корекцію фігури і нормалізацію маси тіла. Пацієнтки основної групи займалися за розробленою нами комплексною програмою. Організовані заняття проводилися три рази на тиждень протягом двох місяців. Надалі пацієнтки отримували необхідні знання та займалися вже самостійно до кінця року.

Заняття оздоровчим плаванням різнобічно впливають на організм. Плавання – це засіб фізичної підготовки та загартовування, що має і велике прикладне значення. Воно розвиває витривалість, підвищує життєві функції організму. Як показали дослідження, витрата енергії підтримці тіла на воді перевищує обмін спокою в 2–3 рази і більше. У момент плавання витрата енергії збільшується.

Також ми пропонували курс масажу, який активно впливає на обмін речовин: збільшує виведення з організму мінеральних солей і азотистих речовин, недоокислених продуктів обміну, посилює поглинання тканинами кисню та інших метаболітів.

Відомо, що масаж викликає розширення функціонуючих капілярів, розкриття резервних капілярів, завдяки чому поліпшується кровопостачання не тільки масажованої ділянки, а й ділянки, пов'язаної з нею рефлекторно. У результаті цього збільшується газообмін між кров'ю і тканиною. Під впливом масажу підвищуються еластичність м'язових волокон, їх скорочувальна функція, сповільнюється м'язова атрофія. Масаж робить також значний вплив на окислювально – відновні процеси в м'язах, збільшує приплив кисню, асиміляційну функцію клітин м'язової тканини, сприяє підвищенню працездатності м'язів. Масаж корисно проводити після прийому ванни або парної лазні з милом. Хороший результат дає самомасаж (у положенні стоячи) у воді, а також по 20–25 хв. за допомогою автомасажера "Тонус", "Спорт" і т.п.

Мета лікувального харчування (дієтотерапія) – мобілізація жирів з жирових депо, зниження збудливості харчового центру (апетиту) і гальмування синтезу жирів в організмі з легкозасвоюваних вуглеводів. Лікування ожиріння і в подальшому збереження нормальної маси тіла – не епізод, а лікувальний захід, яке проводять в перебігу усього життя. Сам хворий повинен брати активну участь у збереженні та покращенні свого здоров'я. Від звичного харчового режиму до нового переходять поступово, тривало змінюючи характер харчування, харчових звичок, а не тимчасовим обмеженням вживанням

певних продуктів. У комплекс ЛФК ми включали вправи для великих м'язових груп. Застосування ЛФК в комплексній реабілітації хворих з порушеннями обміну речовин засноване на стимулюючій і трофічній дії фізичних вправ. ЛФК підвищує регулюючий вплив нервової системи і залоз внутрішньої секреції на трофіку тканин, стимулює обмін речовин, покращує функціональний стан основних систем організму і збільшує його адаптацію до фізичних навантажень в умовах порушеного обміну речовин.

Повторне обстеження жінок обох груп проводили через 6 місяців.

Таким чином, можна передбачити, що розроблена нами комплексна програма фізичної реабілітації для жінок середнього віку з ожирінням І–ІІ ступенів позитивно вплине на стан їх здоров'я. А сукупність декількох методів фізичної реабілітації призведе до більш швидкого та якісного результату, ніж застосування цих же методів окремо.

УДК 615.85:22-053.6

Сириця К.Л.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Сириця К.Л., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ НА ФІТБОЛАХ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ ПОСТАВИ ДІТЕЙ 6–7 РОКІВ

Постава – це звична поза невимушено стоячої людини без активної м'язової напруги. Правильна постава забезпечує оптимальні умови для функції всіх органів і систем організму як єдиного цілого. Постава людини залежить від ряду анатомічних, фізіологічних і соціальних чинників.

Порушення постави при своєчасно розпочатих оздоровчих заходах не прогресує і є оборотним процесом. Тим не менш, сколіотична хвороба поступово може призвести до зниження рухливості грудної клітки, діафрагми, погіршення ресорної функції хребта, що в свою чергу негативно впливає на діяльність центральної нервової системи, серцево-судинної і дихальної систем, стає супутником багатьох хронічних захворювань внаслідок прояву загальної функціональної слабкості м'язів і зв'язкового апарату дитини.

У молодшому шкільному віці постава не має стійкий характер. У період посиленого росту тіла дитини в довжину проявляється неодночасний розвиток кісткового, суглобово-зв'язкового апарату і м'язової системи дитини. Постава дитини не стійка, необхідна для тривалого збереження статистичної напруги м'язів, психологічна і фізіологічна працездатність недостатня.

Однією з актуальних і складних проблем сучасної ортопедії є порушення постави – найбільш поширене захворювання опорно-рухового апарату у дітей і підлітків.

Зараз незрівнянно зросла кількість дітей, які мають вроджені патології, причому дуже серйозні. Збільшилася кількість ослаблених дітей з порушенням постави, хоча раніше дошкільнят з такою проблемою було набагато менше.

Тому це спонукало нас розробити програму фізичної реабілітації, завдяки якій можна об'єктивно передбачити ефективність відновних заходів.

Висування проблеми порушень постави та її реабілітація обумовлює актуальність теоретичної і практичної розробки даної проблеми, визначаючи необхідність розгортання відповідних наукових досліджень і розробку комплексної програми фізичної реабілітації для збереження здоров'я, його формування та розвитку.

Нами було обстежено 20 дітей (хлопчиків та дівчаток) віком 6–7 років, які відвідували дитячий садок «Ромашка» в Запорізькій області, Кам'янсько-Дніпровському районі, с. Нововодяне.

Усі обстежені діти були розподілені на основну та контрольну групи, які були придатні до порівняння за морфофункціональними показниками. До основної групи увійшло 10 дітей, яким було запропоновано комплексну програму фізичної реабілітації, а до контрольної – 10 дітей, які лікувалися за нетрадиційною методикою.

Для дітей основної групи ми запропонували в структурі програми лікувальної фізичної культури (ЛФК) наступні частини: підготовчу, основну та заключну (відновну). Нами були запропоновані дихальні вправи, лікувальний масаж, лікувальну гімнастику із застосуванням фізичних вправ на фітболах, а на завершення ми включали дозовану ходьбу з паузами для виконання дихальних вправ і вправ на розслаблення м'язів.

Фізичні вправи (ФВ) – провідний засіб у профілактиці порушень постави. Загально-розвиваючі вправи (ЗРВ) використовуються при всіх видах порушення постави і викликають поліпшення кровообігу і дихання, покращують трофічні процеси, а також активізується обмін речовин, покращується функціональний стан вегетативних центрів, підвищується стійкість організму до навантажень і несприятливих впливів зовнішнього середовища. Частота занять 3 рази на тиждень по 35 хвилин.

Повторне обстеження дітей обох груп проводили через 6 місяців.

У нашому дослідженні ми використовували наступні методи: збирали анамнез життя та хвороби дітей, проводили зовнішній огляд, визначали функціональний стан серцево-судинної, дихальної систем, за даними деяких показників, робили антропометричні вимірювання та оцінили стоматоскопічні ознаки постави (за картою рейтингу постави проф. Клапчука В.В.).

Морфофункціональні показники фізичного стану дітей основної та контрольної груп при первинному обстеженні не мали статистично достовірної різниці. Рівень соматичного здоров'я дітей переважно був нижче середнього. Після курсу регулярних занять лікувального масажу та лікувальної гімнастики із застосуванням фізичних вправ на фітболах в основній групі при повторному обстеженні ми розраховуємо на позитивні достовірні зміни: підвищення загальної оцінки фізичного стану здоров'я, покращення функціонального стану серцево-судинної, дихальної систем, зміцнення м'язового корсету.

Таким чином, можна передбачити, що розроблена нами на основі отриманої інформації комплексна програма фізичної реабілітації для дітей 6–7 років з порушеннями постави, позитивно вплине на стан їх здоров'я. А сукупність декількох методів фізичної реабілітації призведе до більш швидкого та якісного результату, ніж застосування цих же методів окремо.

УДК 364.048.6

Букірева І.І.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Букірева І.І., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИНАМІЧНОЇ ЕЛЕКТРОНЕЙРОСТИМУЛЯЦІЇ В КОМПЛЕКСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЧОЛОВІКІВ 40–45 РОКІВ З ПОПЕРЕКОВО- КРИЖОВИМИ РАДИКУЛОПАТІЯМИ

Попереково-крижовий радикуліт – дегенеративний процес, який є дифузним для всього хребта, але частіше переважає в поперековому або шийному відділах хребта, рідше – в грудному. При ураженні на рівні попереково-крижового відділу хребта виникає клінічна картина попереково-крижового радикуліту. Досить часто зустрічаються хворі з гострим болем у попереку. Такий біль виникає близько у половини працездатного населення протягом року і часто буває причиною непрацездатності у людей молодше 45 років. Поширеність патології, викликаній утворенням гриж міжхребцевих дисків на попереково-крижовому рівні, складає 1,6–3% від загального числа населення. Серед працюючого населення захворювання попереково-крижового відділу хребта призводять до тимчасової непрацездатності від 10% до 14,7%, а у віці 40–60 років цей відсоток досягає 14,5–25,7%.

Таким чином, поширення захворювань хребта, особливо попереково-крижового відділу хребта, набуває великого соціально-економічного значення.

Динамічна електронейростимуляція (Дене) - новий спосіб черезшкірної електронейростимуляції (ЧЕНС), що полягає у впливі на певні активні рефлексогенні зони короткими імпульсами струму, які постійно реагують трансфо-

260

рмацією своєї форми на зміну опору шкіри в піделектродній зоні. Вплив на рефлексогенні і акупунктурні точки тіла пацієнта короткими імпульсами струму, які динамічно реагують на зміну опору шкіри при стимуляції. Новизна методу полягає в розробці динамічно диференційованих підходів до вибору зон впливу і в оптимізації електрошкірного лікувального впливу на рефлексогенні зони та акупунктурні точки для знеболення і лікування функціональних розладів. Динамічно змінюється форма імпульсів, збуджує не тільки чутливі, але і рухові нервові волокна, що призводить не тільки до симптоматичного ефекту, але й реально поліпшує гемодинаміку, підвищує рівень енергообміну нервової тканини, призводить до централізації регуляторних механізмів гомеостазу. Організм пацієнтів переходить на новий рівень адаптації.

Нами було обстежено 20 чоловіків віком від 40 до 45 років, які раніше не займалися спортом та регулярними фізичними тренуваннями. Обстеження проводилось на базі ДЗ «СМСЧ №7 МОЗ України». Усі обстежені чоловіки були розподілені на основну та контрольну групи, які були придатні до порівняння за первинними морфофункціональними показниками. До основної групи увійшло 10 чоловік, яким було запропоновано розроблену нами комплексну програму фізичної реабілітації, а до контрольної – 10 чоловік, які лікувалися за традиційною методикою. Для чоловіків основної групи ми запропонували в структурі програми лікувальної фізичної культури (ЛФК), що містить комплекс спеціальних вправ, де акцентована увага на нормалізацію тону м'язів хребта, збільшення рухливості хребта, створенні та зміцненні «м'язового корсета» хребта, черевного преса та м'язів рук та ніг. У процесі фізичної реабілітації ми застосовували ЛФК, поєднуючи її з лікувальним масажем, ДЕНС-терапією. Відповідність правильно підібраних вправ ми контролювали визначаючи реакцію серцево-судинної системи на навантаження (проводили тоно- та пульсометрію до і після заняття). ДЕНС-терапію та масаж проводили до занять ЛФК. Курс ЛФК 10 занять по 15–20 хвилин.

Відомо, що лікувальний масаж при попереково-крижових радикулопатіях покращує лімфо та кровообіг в м'язах, нормалізує м'язовий тонус, збільшує силу м'язів, зменшує біль. Використовувалася наступна методика: масаж паравертебральних зон, масаж м'язів спини, масаж сідничних м'язів, масаж міжостистих і остистих відростків від хребців, масаж тазостегнових і плечових суглобів. Курс 10 процедур по 15–20 хвилин.

Відомі ефекти ДЕНС-терапії: загальнорегулюючий, нормалізація обміну речовин, нормалізація провідності нервового волокна, нормалізація гормонального фону, нормалізація судинного тону, стимуляція репараційних процесів, знеболюючий, протизапальний, протинабряковий, поліпшення місцевого кровообігу, протиалергійний. Перші три сеанси ДЕНС-терапії проводились два рази на добу, з четвертого – один раз на добу. Тривалість сеансу

тридцять хвилин. Другий курс повторювали через місяць, третій – через три місяці. Курс 10 сеансів по 30–40 хвилин. Повторне обстеження чоловіків обох груп проводили через 6 місяців. У нашому дослідженні ми використували наступні методи: збирали анамнез життя та хвороби пацієнтів, проводили зовнішній огляд, визначали функціональний стан серцево-судинної, периферичної нервової систем за даними деяких показників. Рівень соматичного здоров'я чоловіків при первинному обстеженні був нижче середнього. Після курсу регулярних занять ЛФК, лікувального масажу та ДЕНС-терапії в основній групі при повторному обстеженні ми розраховуємо на позитивні достовірні зміни: підвищення загальної оцінки фізичного стану здоров'я, покращення функціонального стану хребта, серцево-судинної, периферичної нервової систем. Таким чином, можна передбачити, що розроблена нами на основі отриманої інформації комплексна програма фізичної реабілітації для чоловіків середнього віку, хворих на попереково-крижову радикулопатію, позитивно вплине на стан їх здоров'я та доброякісний перебіг захворювання.

УДК 616.12-008.331.11

Скуратова Т.В.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКСз-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Скуратова Т.В., Фетісова В.В.

ВПЛИВ КОМПЛЕКСНОЇ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ З ГІПЕРТОНІЧНОЮ ХВОРОБОЮ І-ІІ СТУПЕНІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства все гостріше постає проблема збереження і зміцнення здоров'я людей, дотримання здорового способу життя. У нашій країні склалася критична ситуація із станом здоров'я населення, різко зросла захворюваність, особливо на гіпертонію, стенокардію, інфаркт міокарду.

Ці хвороби значно поширилися за останні десятиріччя в економічно розвинених країнах, стали головною причиною інвалідності та смертності. Для успішної боротьби з хворобами серця і судин недостатньо лише загальнодержавних і суто медичних заходів. Дуже важливе значення має також ознайомлення широких верст населення з основними принципами фізичної реабілітації та принципами запобігання даних захворювань.

Серцево-судинна система відіграє важливу роль в життєдіяльності організму, постачає всім тканинам і органам поживні речовини, виносить продукти обміну. Тому при захворюваннях апарату кровообігу порушується функціональна діяльність усього організму, знижується працездатність, на-

ступає передчасна старість. Серцево-судинні захворювання є основною причиною інвалідності і смертності людей у більшості країн світу.

Серцево-судинні захворювання лікують комплексно із включенням медикаментозного лікування, дієтотерапії, психотерапії, відповідного рухового режиму, фізичної реабілітації. Засоби останньої – ЛФК, лікувальний масаж, фізіотерапія, працетерапія. Їх призначають як у лікарняний, так і в післялікарняний періоди реабілітації. У реабілітаційних центрах на поліклінічному, санаторному та диспансерному етапах реабілітації можливе використання механотерапії (тренажери).

Гіпертонічна хвороба – важлива проблема сучасної медицини. Вона належить до захворювань, причина розвитку яких багато в чому залежить від самої людини.

Тому необхідно виховувати у кожної людини і всього суспільства дбайливе ставлення до свого здоров'я. Свідоме і відповідальне ставлення до здоров'я як до загальнонародного багатства повинно стати нормою життя і поведінки всіх людей. Це передбачає викорінювання шкідливих звичок, виховання фізичної культури, дотримання режиму праці, харчування і відпочинку, підвищення санітарної культури населення. Підвищення санітарної культури населення сприяє зниженню захворюваності на хвороби органів кровообігу. Активна і свідома позиція хворого та його близьких – важливий фактор ефективної боротьби з гіпертонічною хворобою.

Мета дослідження: вивчення впливу засобів фізичної реабілітації на пацієнтах з гіпертонічною хворобою I–II ступенів віком 40–50 років.

Об'єкт дослідження: процес фізичної реабілітації хворих на гіпертонічну хворобу I–II ступеню віком 40–50 років.

Предмет дослідження: ефективність впливу засобів ФР на хворих з гіпертонічною хворобою I–II ступенів.

Завдання дослідження:

- узагальнити результати досліджень і формування наукової думки вчених про позитивний вплив засобів ФР на всіх етапах лікування.
- дослідити позитивний вплив засобів ФР, зокрема ЛФК на пацієнтів.
- провести аналіз ефективності впливу ФР на стан здоров'я пацієнтів.
- розробити рекомендації для застосування ЛФК при гіпертонічній хворобі.

Нами було обстежено 20 жінок середнього віку, хворих на гіпертонічну хворобу I–II ступенів.

Для оцінки їхнього фізичного стану ми використовували ряд морфофункціональних показників: вимірювання артеріального тиску, частоту серцевих скорочень (ЧСС), метод визначення толерантності до навантажень (6-ти хвилинний тест-ходьба) та ін.

Усі обстежені жінки були розподілені на основну та контрольну групи, які були придатні для порівняння за морфофункціональними показниками. До основної групи увійшло 10 жінок, яким була запропонована розроблена нами комплексна програма фізичної реабілітації, а до контрольної – 10 жінок, які займалися за традиційною методикою.

Для жінок основної групи ми запропонували щоденну ранкову гімнастику, дихальну гімнастику, лікувальний масаж та дозовану ходьбу.

Відомо, що застосування засобів ФР, а зокрема ЛФК при ГХ допомагає значно знизити дозу лікарських засобів, а також зменшити ризик їх побічної дії на організм, що є дуже важливим для продовження тривалості життя. Завдяки глибокому рівномірному диханню відбувається повніший обмін повітря в легенях і кров краще насичується киснем. Лікувальний масаж впливає на урівноваження процесів збудження і гальмування в корі головного мозку та ін.

ЛФК застосовувалась у щадному, щадно-тренуючому та тренуючому рухових режимах.

Гіпотеза: запропонована нами програма фізичної реабілітації для пацієнтів з гіпертонічною хворобою I–II ступенів має бути більш ефективною на відміну від традиційної.

УДК 615.8:613.95

Самарський Б.Ю.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКС-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Самарський Б.Ю., Фетісова В.В.

КОРЕКЦІЯ ПОСТАВИ ХЛОПЧИКІВ 6–9 РОКІВ З ПОРУШЕННЯМ МОВИ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

За даними ВООЗ 50% дітей шкільного віку мають відхилення в розвитку опорно – рухового апарату. Насамперед, це пов'язано з дефіцитом рухової активності. З перших років навчання в школі рухова активність знижується приблизно на 50% та в наступному продовжує знижуватися.

Постава – це вміння без особливої напруги утримувати своє тіло, зберігаючи правильну позу в різних положеннях: сидячи, під час ходьби та ігор.

Разом з тим поставою називають і саму цю правильну позу. Найважливіша умова правильної постави – нормальний розвиток хребта. Якщо положення тіла правильне, то будь-яких негативних змін у стані здоров'я людини не відбувається. Особливо це стосується стану кісткового скелета і м'язів. Однак, якщо дитина чи підліток неправильно сидить за партою чи столом, викривляючись в ту або іншу сторону, або якщо він постійно носить важкий

портфель в одній руці, то це може привести до викривлення хребта в праву або ліву сторону, яке називається сколіозом.

Дефекти постави умовно можна розділити таким чином: порушення постави у фронтальній, сагітальній площині і обох площинах одночасно. Для кожного виду порушення постави характерно своє положення хребта, лопаток, тазу та нижніх кінцівок. Збереження патологічної постави можливо завдяки певному стану зв'язок, фасцій і м'язів.

Порушення постави бувають 3-х ступенів:

I ступінь – зміни постави невеликі;

II ступінь – виникає більша кількість ознак дефектної постави, які можна усунути в розвантаженні хребта в положенні лежачи;

III ступінь – порушення постави стійкі, в розвантаженні хребта не виправляються.

Більш схильні до даного захворювання діти, стан здоров'я яких постійно зазнає безперервних пошкоджень. Тому це спонукало нас розробити програму фізичної реабілітації, завдяки якій можна об'єктивно передбачити ефективність відновних заходів і в цілому перебіг захворювання.

Висування проблеми корекції постави та її реабілітація обумовлює актуальність теоретичної й практичної розробки даної проблеми, визначаючи необхідність розгортання відповідних наукових досліджень і розробки комплексної програми фізичної реабілітації для збереження здоров'я, його формування та розвитку.

Нами було обстежено 28 хлопчиків з порушенням мови віком від 6 до 9 років, які раніше не займалися спортом та регулярними фізичними тренуваннями.

Усі обстежені діти були розподілені на основну та контрольну групи, які були придатні до порівняння за морфофункціональними показниками. До основної групи увійшло 14 хлопчиків, яким було запропоновано розроблену нами комплексну програму фізичної реабілітації, а до контрольної – 14 хлопчиків, які лікувалися за традиційною методикою.

Нами були запропоновані дихальні вправи статичного та динамічного характеру, які були направлені на покращення мови, ритмічні вправи на відновлення ослаблених фізіологічних функцій організму, порушених функцій органів і систем, також вправи з невеликим навантаженням, а на завершення ми включали гру з паузами для виконання дихальних вправ.

Лікувальна фізична культура підвищує адаптацію до фізичних навантажень, сприяє нормалізації функцій центральної нервової системи, покращує метаболічні процеси, мікроциркуляцію, позитивно впливає на психічні й ендокринні функції. Частота занять – 3 рази на тиждень по 35 хвилин. Також ми пропонували курс лікувального масажу, який сприяє зміцненню дихаль-

них м'язів, збільшенню рухливості ребер, покращенню лімфо- та кровообігу, підвищенню опірності організму.

Повторне обстеження дітей обох груп проводили через 6 місяців.

У нашому дослідженні ми використовували наступні методи: збір анамнезу хвороби пацієнтів, зовнішній огляд, дослідження функціонального стану серцево-судинної, дихальної та опорно-рухової систем за даними деяких показників.

Морфофункціональні показники фізичного стану дітей основної та контрольної груп при первинному обстеженні не мали статистично достовірної різниці. Рівень соматичного здоров'я дітей переважно був нижче середнього. Після курсу регулярних занять ЛФК, лікувального масажу в основній групі при повторному обстеженні ми розраховуємо на позитивні достовірні зміни: підвищення загальної оцінки фізичного стану здоров'я, покращення функціонального стану серцево-судинної, дихальної (покращення мови), опорно-рухової, вегетативної нервової систем.

Таким чином, можна передбачити, що розроблена нами на основі отриманої інформації комплексна програма фізичної реабілітації для корекції постави позитивно вплине на стан здоров'я дітей та доброякісний перебіг захворювання. А сукупність декількох методів фізичної реабілітації призведе до більш швидкого та якісного результату, ніж застосування цих же методів окремо.

УДК 616.12/13-005.1

Улітін Г.В.¹, Фетісова В.В.²

¹ студ. гр. УФКС-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Улітін Г.В., Фетісова В.В.

ВПЛИВ НЕТРАДИЦІЙНОЇ МЕТОДИКИ У ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ЧОЛОВІКІВ СЕРЕДЬНОГО ВІКУ З ПРОТРУЗІЄЮ ПОПЕРЕКОВО-КРИЖОВОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що поширеність дегенеративно-дистрофічних захворювань поперекової ділянки хребта різко зростає останніми десятиріччями. Вочевидь, ведучу роль в розвитку даної патології відіграє перенавантаження, гіподинамія, стрес, екологія, продукти харчування та інші фактори.

Сучасна реабілітологія повертається до вивчення частково втрачених методів нетрадиційної медицини і включає їх до свого арсеналу ефективних засобів впливу на стан здоров'я людини.

Інтерес до даного питання виник у зв'язку із широкою розповсюдженістю протрузій та необхідністю підвищення рівня фізичної активності та якості

життя людей середнього віку, що страждають від прояву дегенеративно-дистрофічних поразок хребта.

Лікування й реабілітація при протрузії майже завжди носить комплексний характер: використовуються медикаментозні засоби, що зменшують біль і м'язову напругу; фізіотерапія; теплові ванни; іммобілізація; різні види масажу й засоби, що зменшують взаємний тиск хребців (різні види витяжки й спеціальні вправи лікувальної гімнастики, які ведуть до розвантаження ураженого сегмента хребта).

Протягом часу у людей, що страждають на хронічні захворювання, спостерігаються періоди ремісії, коли людина почуває себе практично здоровою. Цей період вважається найбільш оптимальним для проведення профілактичного комплексу процедур з використанням засобів фізичної реабілітації.

Ранній початок застосування комплексних реабілітаційних заходів, адекватних стану хворого, багато в чому забезпечує більш сприятливий перебіг і результат захворювання, служить одним з засобів профілактики інвалідності.

Мета дослідження – обґрунтувати ефективність нетрадиційних методик в процесі реабілітації чоловіків середнього віку із захворюванням на протрузію попереково-крижового відділу хребта для підвищення ефективності фізичної реабілітації.

Об'єкт дослідження – фізична реабілітація чоловіків середнього віку з протрузією попереково-крижового відділу.

Предмет дослідження – стан фізичного здоров'я чоловіків середнього віку.

Дослідження було проведено в листопаді – січні 2013–2014 років на базі неврологічного відділення Харківської міської клінічної лікарні № 2. У дослідженні брали участь пацієнти (чоловіки 40–45 років), що перебувають на неврологічному обліку з діагнозом протрузія попереково – крижового відділу хребта, в кількості 10 чоловік. В обстежуваних крім медикаментозної симптоматичної терапії, застосовували реабілітаційний комплекс, що складається із ЛФК та мануальної терапії. Процедури мануальної терапії проводилися протягом 12 днів, комплекс ЛФК – 20 днів.

При ранній діагностиці протрузії поперекового відділу хребта лікування відбувається швидко і ефективно. Дуже гарні відгуки отримали немедикаментозні методики мануальної терапії (МТ).

При лікуванні важливе значення мають вік пацієнта, соматичний статус, варіанти клінічної картини неврологічного синдрому, довготривалість та стадія захворювання, ведучий патогенетичний фактор (компресійний, ірритативний, судинний, імунно-реактивний та ін.). Перед проведенням МТ проводили точковий або сегментарний масаж для зігрівання спазмованих м'язів, зменшення їх напруги.

Вибір прийомів МТ у конкретного хворого здійснювали з урахуванням особливостей неврологічної симптоматики, вираженості болю, ступеню розвитку м'язів та їх напруження, з обов'язковим урахуванням даних отриманих при магнітно-резонансних дослідженнях про просторове розміщення міжхребцевої грижі.

Сеанс МТ розпочинали із прийомів, направлених на розслаблення м'язів. Для цього застосовували методику постізометричної релаксації м'язів, яка заключалась в послідовному розтягуванні лікарем м'яза 7–8 сек., який знаходиться в ізометричному напруженні, при помірному вольовому зусиллі хворого, а потім розслабленому стані.

На початку та наприкінці дослідження оцінювався стан серцево-судинної системи та гнучкість хребетного стовпа.

Ефективність запропонованого комплексу реабілітаційних заходів з використанням нетрадиційної методики для поліпшення функціонального стану й рухливості попереково-крижового відділу хребта чоловіків 40–45 років з протрузією попереково-крижового відділу хребта вірогідно доведена при повторному обстеженні. З огляду на позитивну динаміку запропонованого комплексу реабілітації з використанням нетрадиційної методики можна рекомендувати його застосування при протрузії попереково-крижового відділу в період стійкої ремісії.

УДК 615.8:616.831-005

Акопян Е.А.¹, Бут О.В.², Фетісова В.В.³

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Акопян Е.А., Бут О.В., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПЛИВУ НЕТРАДИЦІЙНИХ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ВІДНОВЛЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ЧОЛОВІКІВ СЕРЕДНЬОГО ВІКУ ПІСЛЯ ІШЕМІЧНОГО ІНСУЛЬТУ

В період технічного прогресу, коли людство намагається встигнути за новими відкриттями та звершеннями, мимоволі забуваєш про елементарний відпочинок тіла і якоюсь мірою душі, розплачуючись за це надто дорогою ціною у вигляді свого здоров'я. На сьогодні все частіше зустрічається проблема розвитку інсульту у людей похилого, а також зрілого віків, але не тільки вік є фактором ризику, виникнення інсульту. Не менш загрозливим впливом на стан людини є схильність людини до шкідливих звичок, недотримання здорового способу життя, артеріальна гіпертонія, а також емоційні навантаження. Це спонукає шукати рішення не тільки стосовно попереджування захворювання, а й усунення наслідків перенесеної хвороби. Спостерігається

268

потреба в доповненні існуючих методів реабілітації після інсульту нетрадиційними засобами, які прискорять та покращать ефективність процесу відновлення рухової активності.

Метою нашого дослідження було розробити та обґрунтувати комплексну програму фізичної реабілітації з використанням нетрадиційних засобів для хворих чоловіків середнього віку після перенесеного ішемічного інсульту на лікарняному етапі реабілітації та оцінити її ефективність.

Об'єктом дослідження є процес фізичної реабілітації із застосуванням нетрадиційних засобів в умовах нейрореабілітаційного відділення КУ «6-ої міської клінічної лікарні».

Предметом нашого дослідження є комплексна програма фізичної реабілітації для даної категорії пацієнтів.

В ході нашого дослідження розроблена та запропонована комплексна програма фізичної реабілітації, яка включає в себе такі засоби фізичної реабілітації, як лікувальна фізична культура (ЛФК), класичний масаж та комплекс додаткових нетрадиційних засобів. Всі реабілітаційні процедури будуть супроводжуватися музичним супроводом, щоб відволікти пацієнта від лікарняного середовища та позитивно сприяти на його психо-емоційний стан. Для підвищення ефективності масажу до і після нього запропоновано теплолікування з накладенням компресів або мішечків з травами. Масаж гарячими трав'яними компресами включає в себе прогрівання м'язової та сполучної тканини, елементи аромо- та фітотерапії, що стимулюють обмінні процеси, поліпшуючи циркуляцію крові і лімфи. Також при виконанні масажу використовуватимуться елементи точечного масажу тонізуючої дії з додаванням аромоолій. В комплексі реабілітації будуть задіяні вакуумна терапія, Су – джок терапія, апітерапія, а також використання аплікаторів Ляпко.

Відомо, що вакуумний масаж посилює приплив крові у підшкірну клітковину, посилює серцево-судинну діяльність та окислювально-відновлювальні процеси у тканинах, а також активізує рефлексорну дію. Згідно уявленням Су-джок терапії кисть і стопа є зменшеними копіями нашого тіла. Масаж за цією методикою не тільки покращує втрачену функцію кінцівок, але й впливає на стан ураженого відділу головного мозку. Використання масажерів Су-джок та тайської палички для масажу покращать якість роботи та вбережуть руки масажиста від важкої роботи. Більшу увагу ми приділяємо медовому масажу тому, що мед містить у собі величезну кількість необхідних вітамінів та мікроелементів, які знадобляться пацієнту для відновлення після перенесеного інсульту. Також, медовий масаж включає в себе елемент активного пілінгу, який підвищить кровообіг та дихання через шкіру. Програма фізичної реабілітації складена таким чином, щоб тонізуючі методи чергувалися з розслаблюючими.

Наприклад: 1-а доба – аромомасаж, 2-а – медовий масаж, 3-я – масаж трав'яними мішечками, 4-а доба – аплікатори Ляпко, і т.н.

Програма буде виглядати контрастно, різноманітно і цікаво для пацієнта.

При виписці пацієнтам будуть запропоновані комплекси реабілітації в домашніх умовах із додаванням нетрадиційних засобів.

Для виконання нашої роботи використовуються наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, вивчення документальних матеріалів (аналіз історій хвороби), параклінічні методи дослідження (динамометрія, лікарсько – педагогічний контроль на заняттях з лікувальної фізичної культури), клінічні методи дослідження (анамнез життя, анамнез хвороби, зовнішній огляд), функціональні проби та тести.

Ми вважаємо, що комплексне використання існуючих засобів реабілітації з нетрадиційними методами поліпшить і прискорить період відновлення рухової активності пацієнтів після перенесеного ішемічного інсульту.

УДК 615.8:613.955

Кучерява А.І.¹, Бут О.В.², Фетісова В.В.³

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Кучерява А.І., Бут О.В., Фетісова В.В.

ОЦІНКА ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ ХЛОПЦІВ 10–13 РОКІВ З ДЦП ПІД ВПЛИВОМ КОМПЛЕКСНОЇ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Термін «дитячий церебральний параліч» (ДЦП) існує вже більше століття, сама хвороба ймовірно існувала і без назви протягом усієї історії людства. Однак, незважаючи на свою довгу історію, дотепер немає єдності в поглядах на цю проблему. Опис хворих із вродженими паралічами має місце в працях Гіппократа, Галена. Але лише в XVIII – на початку XIX століття проблема вроджених паралічів привернула увагу дослідників.

За статистикою, в світі ДЦП уражає приблизно трьох осіб на 1000 новонароджених. Кількість людей, які страждають на ДЦП поступово зростає в усьому світі. У 2000 році вона становила 15,3 млн.осіб, а в 2010 році, за оцінками спеціалістів, досягла рівня 17,3 млн.осіб.

На даний час відомо, що в Україні дітей з ДЦП приблизно 20 тисяч. Це дуже невтішні цифри, які нажаль невпинно зростають з кожним роком.

Основним клінічним симптомом ДЦП є порушення рухової функції, пов'язаної із затримкою розвитку і неправильним розвитком статокінетичних рефлексів, патологією тонуусу, парезами. Крім порушень в центральній нервовій системі протягом життя виникають зміни в нервових і м'язових волок-

нах, суглобах, зв'язках, хрящах та ін. До основного симптому ДЦП – руховому розладу, в більшій частині випадків приєднуються порушення психіки, мови, зору, слуху та ін.

Метою роботи є розробка та обґрунтування комплексної програми фізичної реабілітації для хворих хлопців 10–13 років з ДЦП, оцінка її ефективності.

Об'єктом дослідження є фізична реабілітація хворих з ДЦП в умовах Запорізької спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернат № 1.

Предметом дослідження є комплексна програма фізичної реабілітації хворих хлопців 10–13 років з ДЦП.

Обраний вік для дослідження відноситься до пізньої резидуальної стадії, це означає, що застосування методів реабілітації часто буває неефективним та обмеженим. Тому в цьому випадку актуальним є пошук нових комбінувань та вдосконалення реабілітаційних методик.

В дослідженні брали участь хлопчики з різними формами ДЦП, це дає змогу використовувати у дослідженні більше різноманітних систем реабілітації і розробити індивідуальну методику для кожного.

До комплексної програми фізичної реабілітації були включені:

Масаж:

- класичний (направлений на розслаблення спастичних м'язів та стимуляцію функції ослаблених);

- масаж за системою Монакова (дає змогу завдяки глибокому розминанню м'язів сприяти проведенню нервового імпульсу, покращенню крово- і лімфообігу);

- сегментарний масаж (сприяє покращенню трофіки м'язів, шкіри та зниженню м'язового тону);

- точковий масаж (гальмівний та стимулюючий методи).

Лікувальна фізична культура (ЛФК) з елементами йоги та пілатесу (йога та пілатес дозволяють знизити тонус спастичних м'язів, збільшити рухливість суглобів, за допомогою музики та концентрації уваги розслабитися, навчитися самостійно контролювати своє тіло в просторі).

Фізіотерапія:

- парафінолікування (глибоке прогрівання м'язів);

- лікувальний електрофорез;

- електростимуляція;

- дарсонвалізація.

При спастичних формах (спастична диплегія, спастичний парепарез, спастичний тетрапарез, гіперкінетична форма) до програми входить класичний масаж, сегментарний, масаж за системою Монакова, точковий масаж (при високій спастичності); ЛФК з елементами йоги та пілатесу, також використання спеціального обладнання та тренажерів; з методів фізіотерапії про-

водиться електрофорез, парафінові аплікації, дарсонвалізація, електростимуляція.

При формах з пониженим тонусом (атанічно-астатична форма) принцип побудови програми аналогічний, відмінності у засобах із запропонованих методик – масаж носить тонізуючий характер, а комплекс ЛФК буде крім вищезгаданих засобів включати пасивну гімнастику.

Для виконання дипломної роботи ми використовували наступні методи: теоретичний аналіз та узагальнення літературних даних; вивчення документальних даних (аналіз медичних карток); педагогічні методи (лікарсько-педагогічне спостереження в процесі занять ЛФК); клінічні методи дослідження; динамометрія; антропометрія; спірометрія; вимірювання ЧСС та АТ; функціональні проби і тести; методи математичної статистики.

Сподіваємось, що використана нами програма фізичної реабілітації сприятиме ефективному підвищенню рівня фізичного розвитку та рухової активності хлопців 10–13 років з ДЦП.

УДК 615.82:613.99

Смердов А.В.¹, Бут О.В.², Фетісова В.В.³

¹ студ. гр. УФКС-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Смердов А.В., Бут О.В., Фетісова В.В.

ВПЛИВ ТРЕНУВАНЬ З ПОВІТРЯНО-АКРОБАТИЧНОЇ ЕКВІЛІБРИСТИКИ НА СТАН ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЖІНОК 25– 35 РОКІВ

У сучасному суспільстві, де важка фізична праця протягом короткого, з погляду розвитку людства, періоду часу виявилася витисненою машинами і автоматами, людину підстерігає небезпека, від якої вже страждають мільйони людей, – гіпокінезія. Саме їй приписано в значній мірі переважну роль в широкому розповсюдженні так званих хвороб цивілізації. І саме жінок ця проблема торкнулася найбільшою мірою. Це стосується абсолютно всіх соціальних і вікових груп. У цих умовах особливо високу ефективність в підтримці і зміцненні здоров'я людини грає фізична культура. Благотворний вплив фізичного навантаження на організм доведено науковцями вже давно. Адже людина спочатку була розрахована природою на підвищену рухову активність. Знижена активність веде до багатьох порушень і передчасного старіння організму.

Відомо, що під впливом фізичних вправ удосконалюється будова і діяльність всіх органів і систем людини, підвищується працездатність, зміцнюється здоров'я.

Рухова активність є провідним фактором оздоровлення людини, оскільки спрямована на стимулювання захисних сил організму, на підвищення потенціалу здоров'я.

Повноцінна рухова активність є невід'ємною частиною здорового способу життя, що робить вплив практично на всі сторони життєдіяльності людини.

Танець на пілоні – вид фітнесу. Поєднує в собі елементи хореографії та жердинної акробатики.

Стандартне заняття включає в себе розминку, хореографічний стретчинг і вивчення трюків і вправ. А це означає, що доклавши зусилля, через якийсь час можна засвоїти силові, стрейчингові, акробатичні та комбіновані елементи. Психологи переконані, що танець на пілоні допомагає боротися із заниженою самооцінкою і позбавляє від комплексів, допомагаючи навчитися цінувати і любити своє тіло.

Виконання складних трюків на пілоні вимагає хорошої фізичної підготовки, тому всі новачки спочатку повинні пройти підготовчий курс, що складається з нескладних круток і танців біля жердини на підлозі.

Синці – постійні супутники новачків. Також не обходиться без мозолів. Але при регулярних заняттях шкіра адаптується до навантажень і приходить в норму. А після адаптації шкіри, основною загрозою є складні елементи.

Протипоказання до занять на пілоні: пілоном не можна займатися тим, у кого є проблеми з артеріальним тиском, вестибулярним апаратом. Заняття на пілоні, наприклад, виконання круток, може викликати запаморочення і нудоту. Також не рекомендується займатися на пілоні тим, у кого є проблеми з суглобами і хребтом.

Тому перш ніж почати займатися, обов'язково треба проконсультуватися з лікарем. Обговорити з тренером наявні протипоказання, щоб він зміг відкоригувати систему тренувань спеціально з урахуванням особливостей вашого організму.

Об'єкт дослідження: морфофункціональні показники фізичного здоров'я жінок 25–35 років.

Метою нашого дослідження є оцінка впливу повітряно-акробатичної еквілібристики на показники фізичного здоров'я жінок 25–35 років.

Ми використовували наступні методи дослідження:

- а) описовий метод (аналіз літературних джерел);
- б) оцінка морфофункціональних показників рівня фізичного здоров'я;
- в) метод порівняльного аналізу;
- г) метод математичної статистики.

Гіпотеза дослідження: застосування тренувань з Pole Dance значно підвищує рівень фізичного здоров'я.

УДК 615.8:611.81

Зибарев О.О.¹, Бут О.В.², Фетісова В.В.³

¹ студ. гр. УФКСз-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Зибарев О.О., Бут О.В., Фетісова В.В.

ВПЛИВ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ РУХОВИХ ПОРУШЕНЬ УПАЦІЄНТІВ ПІСЛЯ ІШЕМІЧНИХ ІНСУЛЬТІВ

Порушення мозкового кровообігу є однією з найбільш частих причин інвалідності і смертності серед населення. За даними Всесвітньої Організації Охорони здоров'я (ВООЗ), щорічно реєструються 100–300 випадків інсультів на кожні 100000 населення. В Україні цей показник становить 250 – 300 інсультів серед міського населення і 170 – серед сільського населення. Первинні інсульти складають у середньому 75%, повторні – близько 25% всіх випадків інсульту. Після 45 років кожне десятиліття число інсультів у відповідній віковій групі подвоюється. За даними ВООЗ, інсульт посідає третє місце, після хвороб серця і онкологічних захворювань, серед причин смерті дорослого населення планети. Його середня частота в розвинених країнах становить близько 2500 випадків на 1 млн. населення в рік, тоді як для транзиторної ішемічної атаки названий показник становить близько 500 випадків. Особливо високий ризик розвитку інсульту у пацієнтів, які досягли 55 річного віку. Протягом першого місяця після розвитку ішемічного інсульту смертність від нього становить 8 – 20%, тоді як при субарахноїдальному крововиливі і геморагічному інсульті вона досягає 50%. При цьому близько 30% пацієнтів гинуть безпосередньо від субарахноїдального крововиливу, ще стільки ж – у наступні три місяці в результаті рецидиву. Інсульт є однією з основних причин інвалідизації дорослого населення, оскільки навіть у разі своєчасного надання кваліфікованої медичної допомоги, спостерігається неповне відновлення втрачених функцій в гострий період хвороби. Так, за даними ВООЗ, у більш, ніж 62% пацієнтів які перенесли інсульт, спостерігається порушення рухів різного ступеня: розлади координації, чутливості, мови, інтелекту, пам'яті. Крім того, після перенесеного ішемічного інсульту зберігається досить висока ймовірність його повторення, особливо протягом першого року (близько 10%). З кожним наступним роком життєвий ризик повторного інсульту зростає на 5 – 8%. Виходячи з вищевикладеного, ми вирішили досвідченим шляхом довести важливість застосування комплексної програми реабілітації пацієнтів після перенесеного ішемічного інсульту.

Об'єктом дослідження є чоловіки середнього віку. Предметом дослідження є вплив комплексної фізичної реабілітації на пацієнтів.

Метою роботи є розробити та обґрунтувати комплексну програму фізичної реабілітації для чоловіків середнього віку після перенесеного ішемічного інсульту на стаціонарному етапі, оцінити її ефективність.

Для виконання нашої дипломної роботи ми використовували наступні методи: вивчення літературних джерел, аналіз і узагальнення літературних даних, клінічні методи дослідження (анамнез життя, анамнез хвороби, зовнішній огляд), параклінічні методи дослідження.

Всього під нашим спостереженням знаходиться 18 чоловіків середнього віку після перенесеного ішемічного інсульту. Серед форм ішемічного інсульту ступінь виразності рухових порушень була різною, переважали хворі із середньою і важкою формами порушення рухливих можливостей. У клінічній картині особлива увага приділялася порушенням тону м'язів нижніх та верхніх кінцівок, обмеженню рухів пальців рук і ніг, м'язовій силі в різних групах м'язів верхніх і нижніх кінцівок, параліч однієї із сторін тіла пацієнта.

Запропонована нами програма фізичної реабілітації є комплексною. Особисте значення ми приділяли лікувальній гімнастиці та масажу (загальному лікувальному та точковому). Використовувались вправи для паретичних кінцівок (пасивні рух , стимуляція активних ізольованих рухів за допомогою методиста, активні ізольовані рухи), вправи з опором для м'язів, «подовжують» руку і «що укорочують» ногу, в чергуванні з активними вільними вправами для здорових кінцівок і м'язів тулуба, дихальними вправами і вправами на розслаблення м'язів. За свідченнями застосовуються елементи точкового масажу і аутогенного тренування. Відповідно з можливістю здійснюються переведення хворого в положення лежачи на боці , сидячи, стоячи, підготовка до ходьби, навчання правильному механізму ходьби , тренування ходьби, відновлення прикладно-побутових рухів. Відомо, що трудотерапія необхідна хворому пацієнту для розвитку основних прийомів самообслуговування, придбання визначених трудових навичок для соціалізації особистості. Також велике значення у комплексній реабілітації займає фізіотерапевтичне лікування (лікувальні ванни, лікарський електрофорез, парафінотерапія та інш.). Окрім засобів фізіотерапії та трудотерапії застосовувалася також механо-терапія. Важливою частиною реабілітації є дотримання загального рухового режиму.

Ми сподіваємось, що застосування запропонованого комплексного підходу в відновному лікуванні хворих з перенесеним інсультом вплине на поліпшення функціонального стану опорно-рухового апарату, збільшення амплітуди рухів, зменшення спастичних явищ.

УДК 615.8:616.2

Нестеренко О.О.¹, Бут О.В.², Фетісова В.В.³

¹ студ. гр. УФКСз-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, викл. ЗНТУ

³ канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Нестеренко О.О., Бут О.В., Фетісова В.В.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МАСАЖУ ТА ДИХАЛЬНИХ ВПРАВ У КОМПЛЕКСНІЙ ФІЗИЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ЧАСТИМИ ГОСТРИМИ РЕСПІРАТОРНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

В умовах дитячих дошкільних закладів виховується більше 80% дітей у віці від 3 до 6 років. При цьому більше 30% дітей дошкільного і молодшого шкільного віку відносяться до категорії тих, що часто хворіють. У дітей, які часто хворіють, гострі респіраторні захворювання (ГРЗ) виникають щомісячно. Таким чином, реабілітація дошкільників, які перенесли ГРЗ, є важливою і актуальною проблемою, що вимагає ретельного вивчення. В ході нашого дослідження була запропонована методика фізичної реабілітації для дітей дошкільного віку, які часто хворіють на ГРЗ. Вона була заснована на застосуванні загальнозміцнюючого масажу та дихальних вправ. Ми припускали, що ця методика дозволить знизити рівень захворюваності та покращити загальний функціональний стан організму дітей.

Під нашим спостереженням знаходилося 30 дітей дошкільного віку середньої та старшої групи дитячого дошкільного навчального закладу № 235 м. Запоріжжя, які часто хворіли на ГРЗ (8–10 разів на рік). Всі діти були розподілені на контрольну (15 дітей) і основну (також 15 дітей) групи. Обидві групи дітей були однорідні за статтю, віком та морфофункціональними показниками при первинному дослідженні.

У режимі дня для дітей основної групи використовувалася розроблена нами реабілітаційна програма бігових навантажень у поєднанні з дихальними вправами та проходженням курсу загальнозміцнюючого масажу.

При вивченні показників фізичного розвитку і функціонального стану кардіореспіраторної системи отримані нами дані характеризують відставання дітей контрольної і основної груп практично за всіма показниками від здорових дітей. Зокрема, при первинному обстеженні у дітей основної та контрольної груп було виявлено зменшення масо-ростових показників. З боку функції зовнішнього дихання виявлене деяке зниження показників величини життєвої ємності легенів, бронхіальній прохідності на вдиху і видиху, а також зниження показників гіпоксичних проб (проба Штанге і Генчі). Показники фізичного розвитку і функціонального стану кардіореспіраторної системи у дітей основної та контрольної груп були значно знижені і достовірно відмінні від показників здорових дітей.

При повторному обстеженні дітей основної і контрольної групи було виявлено збільшення масо-ростових показників. Статистично достовірне збільшення показників екскурсії грудної клітки у дітей основної групи, можливо, пояснюється поліпшенням постави і кращою рухливістю м'язів грудної клітки. У дітей контрольної групи достовірних відмінностей за показниками кола грудної клітки і величини екскурсії грудної клітки не спостерігалось.

Збільшення показників величини життєвої ємності легенів, бронхіальної прохідності на вдиху і видиху, підвищення показників гіпоксичних проб спостерігалось нами як у дітей основної, так і контрольної груп. Проте, достовірні відмінності спостерігалися тільки у основної групи.

Отже, на підставі отриманих результатів можна стверджувати, що запропонована програма фізичної реабілітації дітей, що часто хворіють на ГРЗ, є досить ефективною. Вона дозволяє поліпшити фізичний стан дитини, наблизити величини дихальної і серцево-судинної системи дітей, які часто хворіють на ГРЗ, до показників здорових дітей. Використання бігових навантажень та дихальних вправ дозволяє ефективно подолати наслідки гіподинамії і адаптувати кардіореспіраторну систему часто хворіючих дітей до дозованих фізичних навантажень. Внаслідок цього підвищується активність дітей, як під час занять з фізичної культури, так і занять, що потребують розумових навантажень, зменшується частота захворювань дітей на ГРЗ. Це дає підставу вважати, що дітей, які часто хворіють на ГРЗ, при застосуванні запропонованої методики фізичної реабілітації можна буде перевести до групи дітей, які хворіють епізодично.

УДК 613.955

Лялюк К.І.¹, Гагара В.Ф.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Лялюк К.І., Гагара В.Ф.

КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНОЇ ПОСТАВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

На сьогоднішній день проблема порушень постави є найбільш розповсюдженою серед сучасного суспільства. Формування порушеної постави починає виявлятися з самого малку, і на жаль прогресує у шкільному віці, тому запобігти дії негативних чинників на формування постави легше коли дитина маленька.

У процесі морфологічного розвитку, період життя людини від шести років є найбільш відповідальним у процесі формування постави. Саме тому для дитини в цьому віці необхідно створити такі умови розвитку, які б сприяли формуванню правильної постави, і в той же час були профілактикою мож-

ливих порушень. Якщо з самого малку не приділяти належної уваги фізичному розвитку дитини, цілком імовірно що ця недбалість може призвести і до тяжких наслідків, наприклад до розвитку сколіозу.

В сучасних дитячих садках та школах нажаль більшість дітей, як дошкільного, так і різного шкільного віку, мають прояви формування порушеної постави. Відомо що на зростання, розвиток, зміцнення здоров'я та формування постави дитини впливають умови навколишнього середовища в яких вона розвивається. Особливо негативний вплив на формування постави у молодшому шкільному віці надають неправильне положення тіла при заняттях, письмі, читанні або під час сну, та звичка носити в одній і тій же руці тяжкості, частіше це шкільні портфелі. Останнім часом великої популярності у дітей набувають комп'ютерні ігри, тому однією з причин порушення постави також може бути неправильна поза при знаходженні дитини за комп'ютером.

Такі засоби фізичної реабілітації як фізичні вправи і масаж, є невід'ємною частиною програми корекції порушеної постави. Саме тому на сьогоднішній день корекція порушень постави є важливим завданням саме фізичної реабілітації.

Об'єктом дослідження є фізична реабілітація при порушеннях постави у дітей.

Предметом дослідження є підібраний комплекс засобів фізичної реабілітації при порушеннях постави у дітей молодшого шкільного віку.

Метою роботи є визначення ефективності впливу на корекцію порушеної постави у дітей молодшого шкільного віку підбраного комплексу засобів фізичної реабілітації.

Для виконання нашої дипломної роботи ми використовували наступні методи:

- метод аналізу науково-методичної літератури;
- методи медико-біологічних досліджень стану постави;
- методи фізичної реабілітації;
- метод педагогічного спостереження в поєднанні з педагогічним контролем;
- методи математичної статистики для обчислення отриманих даних.

Всього під нашим спостереженням знаходилося 24 учня загальноосвітньої середньої школи. Всі діти були розподілені на дві групи: контрольну (12 дітей) і основну (12 дітей).

Діти контрольної групи займалися фізичними вправами за типовою програмою, яка зазвичай використовується у цих випадках, а діти основної групи займалися за запропонованою нами комплексною програмою фізичної реабілітації, в якій особливе значення ми приділяли лікувальній фізичній культурі та масажу.

Згідно з гіпотезою дослідження передбачається, що підібраний комплекс заходів фізичної реабілітації, який буде застосований в основній групі дітей виявиться більш ефективним, ніж комплекс контрольної групи.

На підставі отриманих результатів будуть підготовлені практичні рекомендації і запропоновані для використання в навчально-виховних та оздоровчих закладах.

Таким чином, наша наукова робота поповнить відомості про застосування нових комплексів фізичної реабілітації в корекції порушеної постави у дітей молодшого шкільного віку.

УДК 615.825:613.955

Ільчук Р.С.¹, Сорокін В.О.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Ільчук Р.С., Сорокін В.О.

КОРЕКЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОГО СТАНУ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ДІВЧАТ 8–10 РОКІВ З ДЦП

Актуальність та соціальна значимість проблеми дитячого церебрального паралічу (ДЦП) в наш час є дуже великою, адже кількість випадків народження дітей з діагнозом ДЦП щороку зростає. Дитячий церебральний параліч є складним захворюванням центральної нервової системи, яке призводить не тільки до порушень опорно-рухового апарату, але і викликає затримку або патологію розумового розвитку, мовну недостатність, порушення слуху та зору і т.д.

Важливість цієї проблеми визначається все більшою поширеністю і соціальною значимістю захворювання, що тягне за собою важку інвалідизацію. Приблизно 30% хворих дітей не здатні самостійно пересуватися та обслуговувати себе самостійно.

В останні два десятиліття загальновизнано, що систематичне комплексне лікування, що включає фізіотерапевтичне лікування, ЛФК і масаж, значно покращують стан у більшості хворих дітей. Такі хворі насилу пересуваються, перехресшуючи ноги. Вони насилу (або взагалі не можуть) виконують точні рухи рукою (користуються ложкою, олівцем). Нерідко порушується інтелект. Хворі на ДЦП фізично і психічно відстають у розвитку від своїх однолітків. Внаслідок парезу, паралічу м'язів, кінцівок, їх укорочення, неправильної ходи, пози при сидінні, як правило, порушується постава і спостерігаються сколіози, кіфосколіози, патологічні зміни в стопі. Застосування різних засобів і методів фізичної реабілітації спільно з іншими видами лікування в значній мірі знижують патологічні прояви хвороби.

Для нашого дослідження ми відібрали 20 дівчат з діагнозом ДЦП та відповідно порушенням опорно-рухового апарату віком від 8 до 10 років, які проходять лікування в запорізькій спеціалізованій загальноосвітній школі-інтернаті №1. Всі дівчата були розподілені на дві групи, контрольну (10 дітей) і основну (10 дітей). Обидві групи дітей були однорідні за статтю, віком та морфофункціональними показниками.

Дівчата, що складали контрольну групу займалися за прийнятою програмою даного лікувального закладу. Режим дня дівчат основної групи був змінений і в ньому застосовувався розроблений нами комплекс лікувальної фізичної культури, що включав в себе вправи направлені на корекцію функціонального стану опорно-рухового апарату, а також дозовану ходьбу та дихальні вправи. Цей комплекс складався з 10 вправ, які діти виконували щодня на протязі 1 місяця, і займав 30–40 хвилин. Діти виконували комплекс під пильним контролем інструктора ЛФК, який контролював процес і допомагав дітям правильно виконувати вправи з відповідною амплітудою, частою повторювань і порядком їх виконання для досягнення поставленої мети.

Складаючи комплекс лікувальної фізичної культури ми використовували та аналізували науково-методичну літературу по темі роботи, з урахуванням віку та статі дітей що брали участь у дослідженні.

Гіпотеза роботи полягає у тому, що запропонований нами комплекс лікувальної фізичної культури позитивно вплине на функціональний стан опорно-рухового апарату у дівчат віком 8–10 років з діагнозом ДЦП.

УДК 613.955:616-053.2

Мищенко Я.О.¹, Присяжнюк О.А.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

Мищенко Я.О., Присяжнюк О.А.

ОПТИМІЗАЦІЯ ФУНКЦІЙ ЗОВНІШНЬОГО ДИХАННЯ У ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

В умовах сучасної школи фізичне виховання набуло особливого значення. Рухова активність кожного учня в режимі навчального дня весь час змінюється, що в свою чергу вимагає і відповідної підготовки всіх функціональних систем організму школяра.

Якщо показники фізичних якостей учнів знаходяться під систематичним контролем з боку вчителя фізичної культури, то системи життєзабезпечення організму школяра, зокрема функція зовнішнього дихання, учителем фізичної культури не контролюються, і її дані не приймаються до уваги в процесі фізичного виховання дітей, хоча здавна навчання диханню вважалося важливою частиною фізичного виховання.

Численними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних авторів доведено, що розвиток довільного управління диханням в комплексі з цілеспрямованою м'язовою діяльністю є потужним засобом біологічної стимуляції процесів формування зростаючого організму, вдосконалення його захисно-приспосувальних механізмів, значною мірою визначають стан дітей і підлітків. Однак проблема навчання диханню дітей шкільного віку недостатньо вивчена.

Вивчення практичного досвіду та літературних джерел показало, що навчання диханню учнів на уроках фізичної культури в школі досі ґрунтується на загальних методичних положеннях.

Такі засоби фізичної реабілітації як дихальна гімнастика і ЛФК, є невід'ємною частиною програми корекції зовнішнього дихання. Саме тому на сьогоднішній день корекція порушень дихання є важливим завданням саме фізичної реабілітації.

Об'єктом дослідження є фізична реабілітація функцій зовнішнього дихання у дітей.

Предметом дослідження є підібраний комплекс засобів фізичної реабілітації при оптимізації функцій зовнішнього дихання у дітей шкільного віку.

Метою роботи є визначення ефективності впливу на корекцію функцій зовнішнього дихання у дітей шкільного віку підбраного комплексу засобів фізичної реабілітації.

Для виконання нашої дипломної роботи ми використовували наступні методи:

- метод аналізу науково-методичної літератури;
- методи морфо-функціональних досліджень стану дихання;
- методи фізичної реабілітації;
- метод педагогічного спостереження в поєднанні з педагогічним контролем;
- методи математичної статистики для обчислення отриманих даних.

Всього під нашим спостереженням знаходиться 22 учня загальноосвітньої середньої школи. Всі діти були розподілені на дві групи: контрольну (11 дітей) і основну (11 дітей).

Діти контрольної групи займалися фізичними вправами за типовою програмою, яка зазвичай використовується у цих випадках, а діти основної групи займалися за запропонованою нами комплексною програмою фізичної реабілітації, в якій особливе значення ми приділяли лікувальній фізичній культурі та масажу.

Згідно з гіпотезою дослідження передбачається, що підібраний комплекс заходів фізичної реабілітації, який буде застосований в основній групі дітей виявиться більш ефективним, ніж комплекс контрольної групи.

На підставі отриманих результатів будуть підготовлені практичні рекомендації і запропоновані для використання в навчально-виховних та оздоровчих закладах.

Таким чином, наша наукова робота поповнить відомості про застосування нових комплексів фізичної реабілітації в оптимізації зовнішнього дихання у дітей шкільного віку засобами фізичної реабілітації.

УДК 615.81:613.97

Самолук Е.В.¹, Мирна А.І.²

¹ студ. гр. УФКС-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Самолук Е.В., Мирна А.І.

КОРЕКЦІЯ МАСИ ТІЛА ДІВЧАТ 18–22 РОКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ПІЛАТЕСА

Охорона власного здоров'я – це безпосередній обов'язок кожного, він не має права перекладати її на тих, що оточують. Адже нерідко буває і так, що людина неправильним способом життя, шкідливими звичками, гіподинамією, переїданням вже до 30 років доводить себе до катастрофічного стану і лише тоді згадує про медицину.

Цілісність людської особистості виявляється, перш за все, у взаємозв'язку і взаємодії психічних і фізичних сил організму. Гармонія психофізичних сил організму підвищує резерви здоров'я, створює умови для творчого самовираження в різних сферах життя. Активна і здорова людина надовго зберігає молодість, продовжуючи творчу діяльність.

Огляд найбільш популярних методик оздоровлення показує, що стан здоров'я цікавить жінок виключно в прикладному аспекті. Більшість жінок готові піклуватися про своє здоров'я тільки для досягнення певної мети (тобто для вирішення проблеми). А такими проблемами для жінок 18–22 років є – збереження молодості і привабливості, відновлення фігури після народження дитини, здатність завагітніти і народити дитину.

Якою б досконалою не була медицина, вона не може позбавити кожного від всіх хвороб. Людина – сама творець свого здоров'я, за яке треба боротися. З раннього віку необхідно вести активний спосіб життя, загартовуватися, займатися фізкультурою і спортом, дотримуватися правил особистої гігієни, – словом, досягати розумними шляхами справжньої гармонії здоров'я.

Тією чи іншою мірою всі ці проблеми можуть бути вирішені за допомогою фізичної активності і здорового способу життя. Методика з використанням пілатеса вирішує багато проблем.

Головні завдання полягають у тому щоб підібрати жінкам 18–22 років для корекції маси тіла спеціальні вправи за допомогою пілатесу.

Ми вивчили літературні данні щодо впливу пілатеса на зниження ваги тіла і об'єднали їх у гармонічний комплекс для занять з жінками 18–22 років.

Метою даної роботи було дослідити ефективність вправ пілатеса на зниження ваги тіла жінок.

У нашому дослідженні брали участь жінки 18–22 років які займаються на базі клубу « T-twice » в кількості 10 чоловік. Всі жінки мали приблизно однаковий рівень фізичного розвитку та підготовленості. Перед виконанням вправ пояснювався їх зміст та особливості виконання. Жінки займалися 2 рази на тиждень по 2 години. Маса тіла дівчат контролювалась до початку занять і після.

Під впливом запропонованого комплексу вправ ми припускаємо, що настане суттєве покращення самопочуття, корекція маси тіла, також зміцнення м'язового корсету та покращення постави у жінок.

Тобто наша гіпотеза полягає у тому, що комплекс вправ з пілатесу ефективно вплине на зниження ваги тіла у жінок 18–22 років.

Практична значущість дослідження полягає у тому, що розроблені вправи може бути використано інструкторами ЛФК.

УДК 796.412–055.2

Кубатко А.І.¹, Мирна А.І.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Кубатко А.І., Мирна А.І.

ВПЛИВ АЕРОБІКИ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Серце людини, не звиклої до фізичних навантажень, за одне скорочення в стані спокою виштовхує в аорту до 70 мл крові, тобто за хвилину 3,5–5 літрів. Систематичні тренування сприяють збільшенню цього показника до 110 мл, а при важких фізичних навантаженнях цифра зростає до 200 мл і більше. Це розвиває резервну потужність серця. Ефект тренуваності організму проявляється в благотворному впливі на частоту серцевих скорочень за хвилину, кількість яких складає в середньому 65 ударів в стані спокою, завдяки чому збільшується час розслаблення серця, в момент якого цей орган отримує артеріальну кров, багату киснем. Крім того, при легкому навантаженні серце тренуваної людини працює більш економно, збільшуючи ударний викид крові, в той час як у людини непідготовленої різко зростає кількість серцевих скорочень. Регулярні заняття спортом викликають збільшення швидкості кровотоку, інтенсивності обміну речовин з використанням кисню.

Фізичні навантаження позитивно впливають і на дихальну систему людини, оскільки в процесі тренувань збільшується число альвеол і зростає життєва ємність легенів. Дихальний апарат краще засвоює кисень, який за-

безпечує повноцінну життєдіяльність клітин, і тим самим підвищує працездатність організму. У стані спокою у тренуваної людини частота дихання знижується, і це дає можливість організму отримувати з легких більшу кількість кисню. При м'язовій активності потреба в кисні зростає, і в роботу включаються так звані резервні альвеоли, підвищується насиченість киснем легких, яка значно знижує ризик виникнення запальних процесів. Про важливість розвитку дихального апарату свідчить серйозне ставлення до цього процесу послідовників багатьох оздоровчих систем і методик.

Заняття аеробікою мають великий вплив на усі системи організму. Важливе значення має вплив тренувального процесу на активну частину рухового апарату людини, тобто на м'язову масу. У жінок вона становить 33–35% від ваги тіла, у чоловіків – 42%. При відсутності навантаження м'язи швидко зменшуються в об'ємі, слабшають, капіляри їх звужуються, волокна стають тонше. При помірних навантаженнях м'язовий апарат зміцнюється, поліпшується його кровопостачання, в роботу вступають резервні капіляри. Якщо навантаження протягом певного періоду часу було надмірним, то доцільно його знижувати поступово, щоб у м'язах не виникало небажаних явищ. При навантаженнях переважно динамічного характеру вага й обсяг м'язів збільшуються в меншій мірі, відбувається подовження м'язової частини й скорочення сухожильної. Чергування скорочень і розслаблень м'язів не порушує кровообігу, кількість капілярів збільшується, хід їх залишається більш прямолінійним.

Розглянемо ще один важливий результат систематичних занять аеробікою, який позитивно впливає на стан здоров'я людини. Це позитивний вплив аеробіки на кісткову систему. Не секрет, що кісткова тканина постійно оновлюється. У дитинстві і юності кістки нарощують максимальну щільність, а потім починається щорічна втрата кісткової маси – по 1% на рік. Оскільки з віком нова тканина утворюється все повільніше, а стара втрачається швидше, кістки стають крихкими та тоншими. Вчені довели, що регулярні фізичні вправи не тільки запобігають цим втратам, а навіть можуть сприяти збільшенню щільності кісток. Розробка окремих суглобів збільшує їх рухливість, а різноманітні за формою вправи виробляють спритність і координацію рухів.

Природно, віковий критерій – основоположний при підборі відповідного фізичного навантаження, проте про повне його виключення тільки з причини похилого віку не може бути й мови. Під час занять аеробікою розвивається така важлива фізична якість, як сила різних м'язових груп, а виконання аеробних вправ тривалістю до 40 хвилин сприяє розвитку витривалості.

Таким чином, систематичні заняття дозволяють придбати хороше самопочуття, поліпшити здоров'я. Саме завдяки цьому аеробіка інтенсивно розвивається і набуває все більшої популярності у людей різних вікових категорій та різного рівня фізичної підготовки.

УДК 615.851.1:613.955

Євтушенко М.С.¹, Клапчук В.В.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² д-р мед. наук, проф. ЗНТУ

Євтушенко М.С., Клапчук В.В.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАТУС ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО РІВНЯ СОМАТИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДІВЧАТ СТАРШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Проблема фізичного (соматичного) здоров'я дітей завжди хвилювала батьків і вчителів, але в даний час вона ще більше посилилася у зв'язку із збільшенням навчального навантаження, погіршенням факторів навколишнього середовища, живлення і ін. Зміцнення здоров'я школярів – одна з гострих проблем, які потребують своєчасного вирішення. Стан психіки не може не впливати на стан соматичного здоров'я.

Факторами, що негативно впливають на стан організму школяра, є невідповідність методик і технологій навчання віковим і функціональним можливостям дитини, нерациональна організація навчального процесу, порушення санітарно – гігієнічних умов навчання. Значимість цих факторів визначається діяльністю, систематичністю і безперервністю їх впливу на організм дитини (М.М. Безруких, 1999 р.).

Висока інтенсивність шкільного навчання і недостатня рухова активність призводять до різкого зниження емоційного та психічного тону учнів, підвищенню рівня тривожності та зниженню їх розумової працездатності.

В технологію оцінки загального рейтингу соматичного (тобто тілесного) здоров'я вносять свій вклад такі фактори як наявність умов основного обміну з урахуванням стану навколишнього середовища, температури в приміщенні і на вулиці, атмосферного тиску, вологості повітря, магнітної обстановки, а також психологічний фон, наявність стресової ситуації і її давність. Тому вивчення психологічного статусу (зокрема-реактивної особистісної тривожності, а також самопочуття, активності і настрою) безпосередньо перед кількісним визначенням рівня соматичного здоров'я актуально. Такий підхід відрізняється новизною оскільки раніше такі дослідження не проводилися.

За думкою Апанасенко Г.Л. система оцінки рівня соматичного здоров'я одна з прийнятних систем оцінки рівня фізичного стану, так як включає більшість його параметрів.

Метою дослідження є з'ясувати ступінь залежності рівня соматичного здоров'я від самопочуття, активності і настрою обстежених в момент тестування дівчат старшого шкільного віку.

Для виконання нашої дипломної роботи були поставлені такі завдання дослідження:

а) дослідити і оцінити самопочуття, активність і настрої за методикою В.А. Доскіна;

б) застосувати експрес-методику визначення кількісного рівня соматичного здоров'я за морфо- функціональними показниками;

в) дослідити залежність рівня соматичного здоров'я від психологічного стану.

Незначні відхилення у стані здоров'я дітей та підлітків в період статевого дозрівання і гормональної перебудови призводять до того, що їх організм не завжди адекватно реагує на навчальні перевантаження. Недостатня рухова активність призводить до функціональних розладів, а потім і до хронічних захворювання. У школах недостатньо активно проводяться фізкультурно-оздоровчі заходи серед учнів, що мають відхилення у стані здоров'я.

В нашій роботі ми будемо виявляти рівень соматичного здоров'я дітей старшого шкільного віку і оцінювати динаміку його зміни в процесі фізичного виховання. Для вирішення поставлених завдань нами будуть проведені дослідження дітей 15–18 років (9–11 класи) жіночої статі, у кількості 20 осіб. Діти займаються за загальноприйнятою програмою загальноосвітніх шкіл.

З метою контролю за функціональним станом серцево-судинної системи та дихальної систем, а також фізичної підготовленості підлітків нами будуть проведені контрольні тестування в I, II, III чвертях.

Для експрес-оцінки соматичного (фізичного) здоров'я школярів ми будемо використовувати досить прості та інформаційні показники, доступні будь-якому користувачеві і не потребують складної діагностичної апаратури.

Оцінка рівня соматичного здоров'я буде визначатися за методикою «Експрес-оцінка рівня соматичного здоров'я» В.В. Клапчука, а також за тестом САН В.А. Доскіна та шкалою самооцінки (тест Ч.Д. Спілберга-Ю, Л. Ханіна).

УДК 615.825:613.954

Мусійченко А.В.¹, Толкачова О.В.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. наук з фіз. вих. та спорту, викл. ЗНТУ

Мусійченко А.В., Толкачова О.В.

КОРЕКЦІЯ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗІ СПАСТИЧНОЮ ДИПЛЕГІЄЮ

В даний час дитячий церебральний параліч (ДЦП) є одним із найважчих і при цьому широко поширених захворювань, що вражають центральну нервову систему. Спастична диплегія – це найбільш розповсюджений різновид церебрального паралічу (3/4 всіх спастичних форм), відома також під назвою «хвороба Літгла». Порушується функція м'язів з обох сторін причому біль-

шою мірою ніг, ніж рук та обличчя. На жаль з часом тенденція зростання захворюваності на спастичну диплегію збільшується. Захворювання супроводжується раннім формуванням контрактур, деформацією хребта і суглобів. Переважно діагностується у дітей, народжених недоношеними.

До вивчення цієї патології прикута увага багатьох учених не тільки у нас, а й за кордоном. Протягом багатьох років органи охорони здоров'я, по суті, не займалися організацією медичної допомоги цим дітям, так як більшість з них розглядалися як неперспективні для терапії, а у зв'язку з цим і не створювалися спеціалізовані установи для їх лікування, не готувалися кваліфіковані фахівці. І лише за останні 10–15 років, після того, як були розроблені ефективні методи лікування, ставлення до цих дітей змінилося. Спостереження останніх років показали, що комплексне, систематичне лікування може значно знизити ступінь інвалідизації дитини або навіть зовсім усунути її.

Особливої актуальності набуває ця проблема у зв'язку з тим, що вона зачіпає дітей. Важка клінічна картина і значна поширеність ДЦП ставлять це захворювання на перше місце серед причин, що призводять до дитячої інвалідності серед неврологічних захворювань. Вже в дитячому віці хворі на ДЦП стають інвалідами, а наслідки цього захворювання зберігаються протягом усього життя хворого.

Головні завдання нашої роботи: вивчення літературних джерел, аналіз і узагальнення літературних даних; розробка методики адаптивної фізичної культури для даної категорії дітей; оцінка ефективності цієї методики; аналіз змін рухових здібностей дітей зі спастичною диплегією під впливом засобів та методів адаптивної фізичної культури.

Метою даної роботи було вивчення впливу засобів та методів АФК на розвиток координаційних здібностей дітей. У нашому дослідженні брали участь 10 дітей, 1–6 років з діагнозом спастична диплегія, які проходять лікування в центрі соціалізації та реабілітації дітей з особливими можливостями «Планета щастя».

Запропонована нами програма фізичної реабілітації дітей є комплексною. Особливе значення ми приділяли лікувальній гімнастиці та масажу. Перед виконанням вправ пояснювався їх зміст та особливості виконання, після цього контролювалася правильність виконання для отримання максимального позитивного результату наприкінці дослідження. Діти займалися на протязі місяця, 25–30 хвилин на день. Заняття проводив спеціаліст ознайомлений з даною методикою.

Для виконання нашої роботи використовувалися наступні методи: аналіз науково-методичної літератури, вивчення документальних матеріалів, метод педагогічного спостереження та метод оцінки достовірності змін.

За допомогою літературних джерел ми ознайомилися з науково-методичною літературою по даній темі та розробили методику адаптивної фізичної культури для даної категорії дітей.

Тобто, наша гіпотеза полягає в припущенні, що запропонований нами комплекс адаптивної фізичної культури позитивно вплине на розвиток координаційних здібностей дітей зі спастичною диплегією.

УДК 615.8:613.955

Слива А.А.¹, Толкачова О.В.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. наук з фіз. вих. та спорту, викл. ЗНТУ

Слива А.А., Толкачова О.В.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ПОРУШЕННЯМИ ПОСТАВИ В УМОВАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Високий відсоток дітей з порушенням постави і сколіотичними деформаціями в світовій спільноті викликає до цієї проблеми загальний підвищений інтерес фахівців – педіатрів, ортопедів, реабілітологів, педагогів фізичного виховання. Сколіотична постава є одним з найпоширеніших ортопедичних порушень, частота якого за даними різних авторів коливається в значних межах – від 0,5 до 20%. Найбільш швидкий прогрес викривлення відмічається у дівчаток у віці 11–13 років, у хлопчиків в 13–15 років, тобто в період інтенсивного зростання.

При кваліфікованому огляді порушення постави виявляються у 60–80% дітей, а в 5–9% діагностується сколіоз. Сколіотична постава – це дугоподібний зсув лінії остистих відростків хребців убік від середньої лінії спини. При цьому порушується симетричне розташування тіла та кінцівок відносно хребта: голова схилена праворуч або ліворуч, плечі, лопатки, соски знаходяться на різних висоті, трикутники талії асиметричні.

Багато авторів, свідчать про негативний вплив сколіотичних деформацій на якість функціонування провідних органів і систем організму. Через неправильну поставу і наявності деформації хребта знижується вентиляція легенів, порушується діяльність серцево-судинної системи, яка веде до недостатнього постачання організму, який росте, зокрема головного мозку, киснем. От чому діти з викривленням хребта гірше вчать, швидше втомлюються, страждають від головних болів, дратівливі.

Зростання числа дітей з порушеннями постави останніми роками диктує необхідність розробки реабілітаційних програм по корекції і профілактиці даної патології в умовах загальноосвітньої установи, для усунення негатив-

ного впливу шкільних факторів ризику і купірування процесу на ранніх стадіях розвитку.

Мета даної роботи полягає в оцінці ефективності розробленої програми фізичної реабілітації для дітей середнього шкільного віку з порушеннями постави в умовах загальноосвітньої школи.

У дослідженні приймали участь діти 11–15 років, серед яких було 8 хлопчиків та 10 дівчаток. Дослідження проводилось на базі ЗОШ № 12 у двох групах, контрольній (КГ), в якій виконували традиційні вправи згідно учбового плану, та основний (ОГ), де були запропоновані комплекси ЛФК, гідрокінезотерапія та лікувальне масаж.

Можливо припустити, що розроблена нами програма фізичної реабілітації дітей середнього шкільного віку, які страждають на сколіотичне порушення постави сприяє кращому підвищенню силової витривалості м'язів спини та підвищенню функціональних можливостей респіраторної системи ніж загальноприйняті методики.

УДК 616-053.2

Литвин О.Л.¹, Толкачова О.В.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. наук з фіз. вих. та спорту, викл. ЗНТУ

Литвин О.Л., Толкачова О.В.

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ ГРУДНОГО ВІКУ З БІЛКОВО-ЕНЕРГЕТИЧНОЮ НЕДОСТАТНІСТЮ ЗМІШАНОГО ГЕНЕЗУ

Здоров'я дитини – найбільша цінність! Турбота про дітей, їх щастя та здоров'я, благополуччя була і буде головною турботою дорослих.

Їжа є єдиним джерелом поживних речовин, необхідних для життєдіяльності дитячого організму. Харчування впливає на розвиток мозку, формування органів і систем організму, що росте. Правильно організоване харчування забезпечує нормальний фізичний і нервово-психічний розвиток дітей, сприяє набуттю стійкості організму до несприятливих факторів навколишнього середовища. Грудне вигодовування – оптимальне природне харчування для новонародженого, це біологічна та емоційна основа розвитку немовляти, а також один із головних факторів зміцнення здоров'я матері.

Харчування дітей має бути раціональним, побудованим на основі принципу збалансованості:

– харчових інгредієнтів (білків, жирів, вуглеводів, мінеральних солей, води тощо) повинно точно відповідати потребам дитячого організму;

– слід дотримуватися оптимального співвідношення між незамінними поживними речовинами (амінокислоти, ненасичені жирні кислоти тощо) і замініними;

– характер їжі, що надходить, має відповідати ферментативним можливостям дитячого організму.

Головною метою нашого дослідження є покращення, нормалізування фізичного розвитку дитини та її загального стану здоров'я.

При виконанні комплексного лікування ми ставили перед собою такі задачі:

а) довести, що грудне вигодовування є одним із головних факторів гарного стану здоров'я дитини;

б) провести комплекс лікувальних масажів разом з фізіотерапевтичними процедурами;

в) зробити висновки після проведення нами підготовленої комплексної програми фізичної реабілітації.

Всього під нашим спостереженням знаходиться 20 дітей грудного віку з білково-енергетичною недостатністю змішаного генезу. Клінічні форми білково-енергетичної недостатності були представлені гіполактією матері (10 грудничків) та перинатальним ураженням ЦНС (10 грудничків). У клінічній картині особлива увага приділялась гострому періоду пригніченню ЦНС, коматозному синдрому та несвоєчасному прикладанню дитини до грудей, переведенню на штучне вигодовування без вагомих причин.

Запропонована нами програма фізичної реабілітації для дітей з білково-енергетичною недостатністю є комплексною. Особисте значення ми приділяли грудному вигодовуванню, режиму харчування матері, для покращення лактації, комплексному харчуванню матері та дитини, загальному зміцнювальному масажу дітей грудного віку.

Відомо що материнське молоко містить оптимальну кількість і співвідношення білків, жирів, вуглеводів, вітамінів та мінеральних речовин, а також гормони, імунні тіла, ферменти, антимікробні та біфідогенні фактори. Цим і пояснюється висока біологічна цінність і унікальність материнського молока, краще якого нічого не існує. Для покращення лактації жінка повинна дотримуватися комплексного, здорового харчування, застосовувати лактогенні продукти та фітозбори (відвари, настої та напої з трав та насіння – меліси, тисячолісника, кропу, тміну, анісу, фенхелю, грецьких горіхів, морквяний сік з молоком тощо). Також велике значення у комплексній реабілітації займає масаж, та фізіотерапевтичне лікування (лікувальні ванни, лікарський електрофорез, ампліпульс та інш.).

Важливою частиною реабілітації є дотримання загального рухового режиму. Для кожної дитини ми індивідуально підбирали найбільш адекватні пози для годування, одягання, купання, ігор.

В зв'язку з проведенням комплексного лікування, ми сподіваємось на покращення загального стану дитини, нормалізацію тонуусу м'язів, покращення фізичного розвитку дитини (співвідношення вага-зріст).

УДК 615.8:613.955

Свістельнік А.В.¹, Присяжнюк О.А.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

Свістельнік А.В., Присяжнюк О.А.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ ТА КОРЕКЦІЯ ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Серед найболючіших питань нашої держави – здоров'я дітей. Адже тільки здорова дитина досягає успіхів у навчанні, займає гідне становище у колективі, добре розвивається фізично, має врівноважений психічний стан. Відомо, що за період навчання в школі кількість здорових дітей зменшується в чотири рази. Особливо велике занепокоєння викликає погіршення стану здоров'я учнів молодших класів. За даними НАН України абсолютно здорових учнів початкових класів на сьогодні лише 5%.

Зі вступом до школи на дитину, так би мовити, звалюється цілий комплекс несприятливих впливів. Незвична обстановка, підвищені вимоги щодо психологічної діяльності, володіння собою, дисципліни, але найголовніше – довготривале сидіння за столом у школі і вдома, під час виконання домашніх завдань. Руховий дефіцит призводить до функціональних порушень в організмі школяра. Знижується сила і працездатність скелетної мускулатури, що порушує поставу, викривляє хребет, спричиняє плоскостопість, затримує віковий розвиток, швидкість, спритність, координацію рухів, витривалість, пластичність і силу. Тому в цей період життя дитини фізичне виховання і руховий режим набувають особливого значення. Практика свідчить, що необхідні спеціальні заняття, під час яких можна було б узагальнити отримані знання, озброїти учнів уміннями, закласти бажання і прагнення залишатися здоровими на довгі роки. Пошук нових засобів, форм, методів фізичної реабілітації дітей шкільного віку, які мають виражені порушення постави, з урахуванням викладеного вище, є актуальною проблемою практики фізичного виховання підростаючого покоління.

Об'єктом дослідження є реабілітаційний процес школярів підготовчої медичної групи в умовах уроків фізичної культури загальноосвітньої школи.

Предметом дослідження є фізична реабілітація школярів, які займаються у підготовчій медичній групі та мають порушення постави і недоліки в розвитку фізичних якостей.

Метою роботи є розробка методики спеціальних вправ та дослідження її ефективності в умовах шкільних уроків для учнів підготовчої медичної групи.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися методи дослідження, що включають загальнотеоретичні методи наукового пізнання (теоретичний аналіз, узагальнення, систематизація, моделювання та ін); загальнопедагогічні методи (вивчення, дослідно-експериментальне дослідження, формуючий експеримент, педагогічні спостереження, діагностика, анкетування і ін); статистичні методи обробки емпіричних даних.

Всього під нашим спостереженням знаходилось 18 школярів. Всі діти були розподілені на дві групи: контрольну (9 дітей), основну (9 дітей).

Діти контрольної групи займалися фізичними вправами за типовою програмою, яка зазвичай використовується у цих випадках, а діти основної групи займалися за запропонованою нами комплексною програмою фізичної реабілітації, в якій особливе значення ми приділяли лікувальній фізичній культурі та лікувальній гімнастиці.

Для розвитку фізичних якостей у дітей, зміцнення здоров'я ефективними є заняття на свіжому повітрі, на лоні природи лікувальною фізичною культурою, аеробікою, рухливими й спортивними іграми, лікувальною та дихальною гімнастикою. Вправи мають нести відповідний зміст (засоби, методи, способи, емоційний фон) стосовно стану дитячого організму, мети і завдань, що вирішуються на заняттях. Загартувальні, гігієнічні процедури як засоби фізичної реабілітації ефективно зміцнюють і розвивають здоров'я школярів, зокрема, збільшують неспецифічний імунітет до простудних хвороб.

Планується за допомогою обраних фізичних вправ суттєво покращити окремі фізичні якості школярів, та дослідити ефективність впливу методики на їхнє загальне здоров'я.

УДК 6158:613.955

Танай В.Р.¹, Толкачова О.В.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. наук з фіз. вих. та спорту, викл. ЗНТУ

Танай В.Р., Толкачова О.В.

КОМПЛЕКСНА ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ СЕРЕДЬНОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МЕТАБОЛІЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

На межі XX –XXI ст. ожиріння було охарактеризовано Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я як неінфекційна епідемія. За останньою оцінкою цієї організації, близько 1,7 млрд. чоловік мають зайву вагу. У всіх країнах спостерігається прогресивне збільшення кількості пацієнтів на ожиріння як серед дорослого, так і серед дитячого населення. Особливу тривогу викликає зростання поширеності надлишкової ваги і ожиріння серед учнів, що є

загрозою поширення супутніх тяжких захворювань та інвалідизації пацієнтів молодого віку.

Надмірна вага у дітей пов'язана з багатьма факторами. Головна причина – це неправильна культура харчування. Друга причина ожиріння у дітей – малорухливий спосіб життя. Гіподинамія – це поняття, яке все частіше зустрічається в медицині. Відсутність фізичних навантажень, скорочення м'язів, обмеження рухової активності тягне за собою порушення обміну речовин, зменшення кровопостачання тканин, зниження тону судин.

Ожиріння деформує зовнішність, призводить до комплексу фізичної неповноцінності, спричиняє психологічно-соціальний дискомфорт і може призвести до формування вторинних нервово-психічних розладів.

Наслідками дитячого ожиріння можуть бути серцево-судинні захворювання (аритмія, гіпертонія, підвищення холестерину в крові), проблеми зі статевим дозріванням, цукровий діабет 2-го типу, порушення роботи центральної нервової системи, шлунково-кишкового тракту, опорно-рухового апарату, імунної системи. Ці хвороби особливо загострюються під час статевого дозрівання або вже в зрілому віці.

Помірне зниження маси тіла всього на 5–10 кг значно зменшує ризик розвитку усіх проявів метаболічного синдрому, характерного для ожиріння. Фізична реабілітація при ожирінні у дітей спрямована на уповільнення росту маси тіла, що повинно дозволити дитині з часом досягти нормальної ваги.

Головні завдання дослідження: за даними літературних джерел проаналізувати сучасний стан щодо проблеми надмірної маси тіла, розробити програму фізичної реабілітації, спрямовану на корекцію енергетичного дисбалансу. Впровадити запропоновані реабілітаційні заходи для дітей середнього шкільного віку з метаболічними порушеннями. Експериментально дослідити ефективність запропонованої програми.

Метою даної роботи є обґрунтування і впровадження комплексу реабілітаційних заходів при ожирінні першого ступеня у дітей середнього шкільного віку. В ході нашого дослідження розроблена та запропонована комплексна програма фізичної реабілітації. У нашому дослідженні брали участь діти 10–12 років, які навчаються у Кушугумському навчально-виховному комплексі «Інтелект». Досліджувані були розділені на дві групи – контрольну та основну. Для дітей контрольної групи застосовувався комплекс ЛФК та проводилася корекція харчування. В той час для основної групи до комплексу ЛФК додатково вводилися вправи з оздоровчої системи йога та аутогенного тренування.

Наша гіпотеза полягає в припущенні, що запропонований нами комплекс фізичної реабілітації ефективно вплине на корекцію маси тіла у дітей середнього шкільного віку.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПІЛАТЕСУ У ДРУГОМУ ТРИМЕСТРІ ВАГІТНОСТІ У ЖІНОК 18–25 РОКІВ

При нормальному перебігу вагітності фізичні навантаження необхідні жінці. Користь фізкультури під час вагітності є очевидною: фізичні навантаження допомагають зміцнити м'язи, поліпшують кровообіг і кровопостачання всіх внутрішніх органів, в тому числі і матково-плацентарний, збільшуючи доставку кисню і поживних речовин плоду. Гімнастика під час вагітності також допомагає становленню правильного дихання – жінка освоює ті типи дихальних рухів, які їй необхідні в пологах. Крім того, одною з необхідних навичок, придбаних при виконанні фізкультурних комплексів для вагітних, є вміння розслабляти одні групи м'язів при напрузі інших. Це особливо важливо в пологах. Фізична підготовка знижує ризик ускладнень під час пологів, а також допомагає жінці швидше відновитися після пологів.

В зв'язку з цим стає актуальним пошук сучасних методик виховання, які можуть посилити мотивацію жінок до занять фізичними вправами під час вагітності. На нашу думку, одним з найкращих засобів для вирішення цих проблем підходить саме система пілатесу. Пілатес сприятливо впливає на м'язи живота і тазового дна, які найбільш уразливі в період вагітності. Тому можна сказати, що майбутнім мамам дуже корисно займатися пілатесом. Багато вправ виконуються в позиції, коли кисті і коліна торкаються підлоги. Це положення дуже підходить вагітним жінкам, оскільки дозволяє розвантажити спину і область тазу. Ближче до кінця вагітності ця поза навіть може допомогти привести вашу дитину в правильне положення для пологів.

Метою даної роботи було дослідити ефективність комплексу вправ оздоровчої системи Пілатес на організм жінок 18 – 25 років у другому триместрі вагітності.

Головні завдання дослідження: за даними літературних джерел виявити особливості застосування пілатесу у другому триместрі вагітності у жінок 18 – 25 років. Підібрати вправи, виконання яких сприяє поліпшенню загального самопочуття вагітних жінок та зменшує ризик ускладнень під час пологів й об'єднати їх у гармонічний комплекс. Експериментально дослідити ефективність даного комплексу.

Для виконання нашої роботи використовувалися наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, вивчення документальних матеріалів (аналіз медичних карток), параклінічні методи дослідження

(лікарсько – педагогічний контроль на заняттях), клінічні методи дослідження (анамнез життя, об'єктивне обстеження), анкетування, проби та тести.

У нашому дослідженні брали участь 16 жінок 18 – 25 років на другому триместрі вагітності. Жінки були поділені на 2 групи: основну і контрольну. Досліджувані групи були однорідні і не мали міжгрупових розбіжностей за усіма показниками. Жінки контрольної групи виконували комплекс лікувальної гімнастики, рекомендований для вагітних. А жінки основної групи – комплекс вправ оздоровчої системи Пілатес 3 рази на тиждень по 30 хвилин. Заняття проводив спеціаліст, ознайомлений з даною методикою.

Під впливом запропонованого комплексу вправ оздоровчої системи Пілатес, ми припускаємо покращення емоційного та функціонального стану в період вагітності й зменшення ризику ускладнень під час пологів.

УДК 615.27

Тертишний С.В.¹, Присяжнюк О.А.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

Тертишний С.В., Присяжнюк О.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ХАРЧУВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ САНАТОРІЯ-ПРОФІЛАКТОРІЯ

Здорове харчування студентської молоді – одна з найважливіших проблем сьогодення, яка формує здоров'я і добробут нації в цілому. Правильне харчування забезпечує нормальний ріст і розвиток організму, визначає розумовий і фізичний розвиток, оптимальне функціонування всіх органів і систем, формування імунітету та адаптаційних резервів організму. У більшості населення, порушений режим харчування. В складі меню майже відсутні перші страви, багато субпродуктів та сухих концентратів швидкого приготування, бутерброди, картопля, макаронні вироби, чай, кава, порушена кількість прийому їжі та її об'єм. У стравах переважають дешеві продукти, з низькою біологічною цінністю. Недостатнім є споживання м'ясних, молочних, рибних продуктів, овочів і фруктів. С кожним роком спостерігається тенденція до зростання випадків захворювань системи ШКТ(шлунково-кишковий тракт). Однією з основних причин цієї тенденції є нерациональне харчування. Отже, обрана тема дослідження має актуальне значення.

Об'єктом дослідження були особливості харчування студентів. Суб'єктом дослідження стали студенти з порушеннями роботи ШКТ.

В нашому дослідженні приймали участь 20 студентів, у яких був виявлений гастрит. В результаті проведеного анамнезу життя стало ясно, що студенти не дотримуються принципів здорового харчування. Для корекції даних порушень нами була запропонована методика, яка включає не тільки корек-

цію раціону харчування, а й заняття ЛФК та відвідування фізіотерапевтичного кабінету.

Студентам було запропоновано схему харчування, за якою прийоми їжі відбувалися чотири рази на добу. При цьому рекомендувалося зменшити споживання жирної та гострої їжі, хлібобулочних виробів, солодощів та алкогольних напоїв. Та навпаки збільшити вживання овочів, фруктів, не жирних сортів м'яса, не міцного чаю та кави.

Заняття з ЛФК проводилося тричі на тиждень, протягом однієї години. Вправи були направлені на нормалізацію виділення шлункового соку та ферментативної функції шлунку.

Для лікування хворих хронічними гастритами з пониженою секреторною функцією шлунку, рекомендується ампліпульстерапія, ультразвук.

Ультразвук для збільшення кількості ферментів, що виробляються. Ампліпульстерапія, має протибольовий ефект. Ультразвук тривав 10 хв. Курс лікування 10 днів. Одна процедура ампліпульстерапії тривала 20 хв. Курс лікування склав 8 днів.

Робоча гіпотеза дослідження передбачає, що заняття ЛФК, фізіопроцедури та корекція харчування студентів, позитивно позначиться на стані роботи ШКТ та зменшить симптоми хвороби.

УДК 615.83

Кучів І.О.¹, Присяжнюк О.А.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

Кучів І.О., Присяжнюк О.А.

МЕТОДИКА З ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕМЕНТІВ СХІДНИХ ТЕХНІК В ВІДНОВЛЕННІ ПОСТАВИ ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ

В наш час проблема порушення постави являється однією з найпоширеніших та складних. В першу чергу це пов'язано із зниженням рівня рухової активності і зміною життя сучасної людини, у зв'язку з науково-технічним прогресом. Більшість досліджень, присвячених порушенню постави, направлені на вивчення дітей та підлітків до 16 років, при цьому не приділяється увага поширенню цієї проблеми серед людей більш старшого віку. А, як відомо, постава формується в процесі росту організму в залежності від умов побуту, трудової діяльності, занять фізичними вправами і може змінюватись на протязі всього життя людини.

В зв'язку з цим стає актуальним пошук сучасних методик виховання, які можуть посилити мотивацію людей до занять фізичними вправами за

рахунок таких стимулів, як формування гарної фігури, впевненості в собі, стійкості до дії стресових факторів. На нашу думку, найкраще для вирішення цих проблем підходять саме східні системи, адже саме вони можуть допомогти людині поєднати розум і тіло, відволіктися від сторонніх думок. Також з їхньою допомогою можна покращити стан свого опорно-рухового апарату і функціонування всіх систем організму.

Головні завдання полягають в тому, щоб за даними літературних джерел виявити особливості порушення постави у жінок середнього віку. Підібрати асани хатха-йоги, виконання яких сприяє корекції постави й об'єднати їх у гармонічний комплекс для занять з жінками середнього віку. Експериментально дослідити ефективність даного комплексу.

Метою даної роботи було дослідити ефективність вправ хатха – йоги при їх використанні для корекції постави у жінок середнього віку. У нашому дослідженні брали участь жінки 25 – 40 років, які займаються на базі клубу йоги ЗМГО «ЗМФК» в кількості 9 чоловік. Всі жінки мають однаковий початковий рівень викривлення хребта і приблизно однаковий рівень фізичного розвитку та підготовленості. Перед виконанням вправ пояснювався їх зміст та особливості виконання, після цього контролювалася правильність виконання для отримання максимального позитивного результату наприкінці дослідження. Жінки займалися 2 рази на тиждень, по 1,5 години. Заняття проводив спеціаліст ознайомлений з даною методикою. За основу бралися такі показники: утримання асани в секундах, асиметрія, поперековий лордоз та функціональний кіфоз, ці вимірювання проводилися за допомогою лінійки та зовнішнього огляду досліджуваних.

За допомогою літературних джерел нами було досліджено особливості та причини порушення постави у жінок 25 – 40 років. На основі отриманих даних був розроблений комплекс для корекції постави, він включає в себе 12 вправ, які направлені на зміцнення м'язового корсету. Під впливом запропонованого комплексу вправ, ми припускаємо, що настане суттєве покращення самопочуття, зменшиться біль, пов'язаний з викривленням хребта та порушеною іннервацією внутрішніх органів. Також в результаті наших занять, ми будемо спостерігати зміцнення м'язового корсету та покращення постави у жінок.

Тобто, наша гіпотеза полягає в припущенні, що комплекс хатха – йоги ефективно вплине на корекцію постави у жінок середнього віку.

УДК 615.83:640.522.2

Жук П.Г.¹, Присяжнюк О.А.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. хім. наук, доц. ЗНТУ

Жук П.Г., Присяжнюк О.А.

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОГРАМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ДИТЯЧОМУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОМУ КОМПЛЕКСІ

Гострі респіраторні захворювання у всьому світі займають одне з провідних місць в структурі загальної захворюваності в дитячому віці. Відмічено, що близько 70% всіх випадків гострих респіраторних захворювань в педіатричній практиці доводиться на дітей у віці від 1 до 7 років.

Головна роль у формуванні високого рівня дитячої захворюваності респіраторними інфекціями належить контингенту часто і тривало хворіючих дітей. До групи, що часто і тривало хворіють відносять дітей схильних до частих респіраторних захворювань з транзиторними, коригованими відхиленнями в захисних системах організму і стійкими органічними порушеннями.

Під впливом частих гострих респіраторних захворювань (ГРЗ) відбуваються значні зміни в стані здоров'я дітей: порушується функціональна активність компенсаторних механізмів організму, знижується імунологічна реактивність. Часті ГРЗ можуть сприяти формуванню хронічних осередків інфекції, зниженню показників фізичного і нервово-психічного статусу, соціальною дізадаптації. Крім того, прямі і непрямі витрати на лікування і догляд за дітьми з респіраторними інфекціями завдають істотного економічного збитку, як сім'ї дитини, так і бюджету країни в цілому. Методи оздоровлення дітей, які часто хворіють, що застосовуються в даний час, не завжди призводять до істотного зниження їх захворюваності. У зв'язку з цим, питанням профілактики ГРЗ і пошуку нових, ефективніших способів підвищення резистентності до респіраторних інфекцій у часто хворіючих дітей присвячена велика кількість публікацій.

Особливі надії в оздоровленні даної групи хворих покладаються на санаторно-курортний етап. З цією метою в нашій країні розгорнена широка мережа дитячих санаторіїв на курортах. Серед курортів одне з найбільш видних місць, завдяки вдалому поєднанню кліматичних і бальнео-терапевтичних факторів, займають санаторії на острові Хортиця. У літературі відсутні свідчення для лікування на курорті дітей будь-якого віку, які тривало і часто хворіють на респіраторні захворювання.

Респіраторна захворюваність, що зберігається на високому рівні, значна роль частих ГРЗ у формуванні стійких відхилень в стані здоров'я організованих дітей підкреслює актуальність проблеми профілактики ГРЗ для педіатричної практики.

Нами запропоновано методику реабілітації дітей, що часто хворіють на запалення органів дихання, засновано на застосуванні методу ароматерапії у поєднанні із лікувальною фізкультурою та масажем грудної клітки. У дослідженні приймали участь діти 9 – 13 років, серед яких було 12 хлопчиків та 8 дівчаток. Дослідження проводилось у двох групах контрольній (КГ) та основній (ОГ).

У дітей основної групи застосовувалися такі методи санаторно-курортного лікування як кліматотерапія, спелеотерапія, лікувальна фізкультура та ароматерапія.

Спостереження за дітьми у віддалені терміни після курортного лікування фізичними чинниками дозволяє обґрунтовувати доцільність їх використання оскільки істотно знижувалася частота і тяжкість респіраторної патології у дітей.

УДК 615.825

Семенчук Я.Ю.¹, Гагара В.Ф.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Семенчук Я.Ю., Гагара В.Ф.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СИСТЕМЫ ПИЛАТЕС ДЛЯ КОРРЕКЦИИ НАРУШЕНИЙ ОСАНКИ

С каждым годом во всем мире лавинообразно увеличивается количество людей, имеющих функциональные нарушения позвоночника, которые обусловлены как особенностями формирования и развития опорно-двигательного аппарата, начиная с рождения, так и влиянием на эти процессы физического воспитания и двигательной активности, что сказывается неблагоприятным образом в снижении функциональных возможностей организма, повышением утомляемости, деформацией фигуры, возникновением психологических и социальных проблем.

Исследование состояния здоровья студентов свидетельствуют, что второе место занимают различные нарушения опорно-двигательного аппарата (А. Васильева, 2002). Как известно, учебная деятельность связана с психоэмоциональным напряжением и длительным пребыванием студента в определенной рабочей позе сидя за столом, что требует постоянного мышечного напряжения плечевого пояса и позвоночника. При наличии уже имеющихся нарушений функции опорно-двигательного аппарата данный фактор может стать причиной прогрессирования, обострения либо развития тяжелых заболеваний позвоночника. Если учесть, что спортивные секции посещались лишь частью студентов в младшем и среднем школьном возрасте, учебная

нагрузка студентов после окончания школы способствовала дальнейшему прогрессированию паталогических нарушений.

В современных условиях достаточно эффективной методикой для физической реабилитации при нарушении осанки считается система Пилатес. Пилатес – широко известная и популярная во всем мире система упражнений. Она была создана Джозефом Пилатесом больше ста лет назад и получила новое развитие в наши дни. В связи с этим становится актуальным подбор и создание комплексных программ по системе Пилатес для коррекции нарушенной осанки у студентов.

Целью данной работы было выявить особенности и эффективность влияния занятий с использованием системы Пилатес для коррекции нарушенной осанки у студентов.

Главные задачи программы коррекции осанки по системе Пилатес состоят в том, чтобы: увеличить гибкость и силу позвоночника; научиться использовать мышцы живота для защиты позвоночника; стимулировать кровообращения и дыхание, научиться контролировать и стабилизировать туловище, работать без напряжения; координировать дыхание с движением повысить выносливость; достичь максимальной плавности и управляемость движений позвоночника; увеличить гибкость спины и усилить контроль над каждым позвонком; снять напряжение в спине и улучшить релаксацию.

Гипотеза нашего исследования предполагает, что занятия с использованием системы Пилатес позволят эффективно осуществить коррекцию нарушений осанки и улучшить физическое и психо – эмоциональное состояние у студентов.

УДК 615.81:631.955

Дорохін Б.К.¹, Сорокін В.О.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Дорохін Б.К., Сорокін В.О.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ НА ПРОЦЕС ВІДНОВЛЕННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ У ХЛОПЦІВ 13–15 РОКІВ З ДЦП

Проблема відновлення порушених функцій у хворих з церебральним паралічем на сьогодні не втрачає актуальності. В Україні питома вага дітей із церебральним паралічем складала наприкінці 80-х років 48,6% від усіх неврологічних захворювань. За статистичними даними в Росії у 90-х роках на 1 тисячу дітей до 15 років припадає 1,7 хворих церебральним паралічем, у США щорічно народжується 11,2 тисяч хворих з різними формами дитячого церебрального паралічу (ДЦП) (Е.Г. Сологубов, 1992; Н.А. Мякишева, 2000).

Доведено, що у дітей з церебральним паралічем другої групи важкості захворювання відновлення рухових функцій є малоефективним з огляду на істотні органічні пошкодження структури головного мозку (Е.Ф. Архипова, 1989; Г.С. Белканія, 1999; Е.М. Мاستюкова, 1991). Засоби і методи реабілітаційного впливу на неповносправних з церебральним паралічем пізньої резидуальної стадії зводяться до застосування медикаментозної терапії і масажу в поєднанні з прийомами лікувальної фізкультури, або ортопедо-хірургічним лікуванням і, здебільшого, не вирішують завдань щодо відновлення та корекції рухових порушень (С.А. Бортфельд, Г.И. Рогачева, 1986; Н.В. Ганзіна, 1997; В.А. Исанова, 1993; Е.П. Меженина, 1983 та ін.). Зазначена ситуація потребує удосконалення попередніх методичних підходів щодо корекції рухових функцій і пошук нових, ефективніших технологій фізичної реабілітації для цієї категорії неповносправних.

Перший етап було присвячено вивченню і теоретичному осмисленню проблеми. Аналіз літературних джерел з проблеми дослідження дозволив обґрунтувати мету, сформулювати гіпотезу і основні завдання дослідження, розробити методологічний апарат і схему дослідження.

На другому етапі було проведено констатуючі дослідження. Його мета полягала у зборі інформації про фізичний стан, рухову активність та функціональні можливості опорно-рухового апарату. На цьому етапі в експерименті брав участь 21 учень з церебральним паралічем віком 13–15 років.

Мета третього етапу полягала у визначенні ефективності роізробленою нами програми корекції основних рухових функцій, а також у визначенні дозування фізичних навантажень для розвитку основних фізичних якостей у школярів з церебральним паралічем.

На цьому етапі участь у констатуючому експерименті брали 9 осіб з пірамідним типом порушень опорно-рухового апарату.

Четвертий етап передбачав перевірку ефективності розробленої програми шляхом порівняння вихідного та кінцевого фізичного стану школярів основної групи.

У третьому розділі «Фізичний стан школярів 13–15 років з церебральним паралічем» подано характеристику вихідних показників морфофункціонального стану школярів 13–15 років з церебральним паралічем. Встановлено, що зріст школярів-інвалідів (134,7–148,5 см) значно нижчий від зросту їхніх практично здорових ровесників. Аналогічна картина спостерігається і за показниками маси тіла (44,1–54,5 кг) та окружності грудної клітки (61,3–72,5 см) відповідно.

Характеризуючи такі функціональні показники, як частота серцевих скорочень (ЧСС) і артеріальний тиск (АТ), відзначаємо деяке перевищення допустимих норм: ЧСС – 78,5–72,1 уд/хв; АТ (систолічний) відповідно – 101,2–107 мм.рт.ст. АТ (діастолічний) – 63,5–67,5 мм.рт.ст. За вихідними даними дослідження соматичного здоров'я встановлено, що школярі з середнім рівнем кількісних показників стану здоров'я (за Г.Л. Апанасенком) становлять 28,5% від усіх обстежених школярів, нижче середнього – 61,9%, низьким – 14,2%.

До програми, окрім традиційних відновлювальних заходів (ЛФК, масаж, фізіотерапевтичні процедури, медикаментозне лікування та ін.), було введено нетрадиційні засоби фізичного виховання: спеціальні дихальні вправи, фізичні вправи спрямовуючого впливу (для формування правильної постави, корекції порушень просторового сприйняття, тренування вестибулярного апарату і м'язового відчуття, поліпшення координації рухів), рухливі ігри та вправи на тренажерних пристроях.

При повторному обстеженні дітей стосовно всіх показників соматичного здоров'я відбулися позитивні зміни: життєвий індекс зріс на 6,83 мл/кг; силовий індекс відповідно – на 2,95; індекс Робінсона – на 2,24 ум.од.; індекс Руф'є зменшився у хлопців на 2,56 ум.од.

За якісною оцінкою отриманих результатів, у показниках соматичного здоров'я учнів також відбулися позитивні зміни. Наприкінці педагогічного дослідження кількість учнів з церебральним паралічем, у яких виявився середній рівень кількісних показників стану здоров'я, зросла від 28,5 до 36,6%, відповідно зменшилася кількість учнів з нижче середнього і низьким рівнем – на 3,7 і 4,3%.

Отримані дані педагогічного дослідження значною мірою засвідчили підвищення рівня розвитку рухової функції і фізичних якостей школярів з церебральним паралічем.

УДК 615.81:631.955

Карпенко М.І.¹, Сорокін В.О.²

¹ студ. гр. УФСК-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Карпенко М.І., Сорокін В.О.

КІЛЬКІСНА ОЦІНКА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я ХЛОПЧИКІВ 10–12 РОКІВ З ВАДАМИ СЛУХУ ПІД ВПЛИВОМ КОМПЛЕКСНОЇ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Сучасне суспільство гостро стикається з проблемою слухових порушень у дітей. Вони стають заручниками власного страху, зневіри, відчуженості, проблем, пов'язаних із пристосуванням до суспільного життя. Поруч із фізичним страждає й психологічний стан дитини.

Значення слуху в житті людини дуже велике. Мабуть, можна погодитись, що слух – один із найважливіших органів почуттів людини. Саме він допомагає людині стати такою, якою вона є. На слух лягає відповідальність у розвитку мовлення. Особливе значення набуває функціональне значення органів слуху у дитинстві. Слух, як відомо, не закінчує свого розвитку з народженням дитини, а поступово формується протягом перших років життя. Якщо трапляється так, що з тих чи інших причини, слух втрачається або послаблюється, то надалі потребується вміле втручання. Слух відіграє дуже важливу роль в розвитку людини. Людина, яка втратила слух, не має можливості сприймати ті звукові сигнали, які дуже важливі для повноцінного пі-

знання оточуючого світу. В оточенні нормально чуючих ровесників дитина з важким порушенням слуху потрапляє в положення соціальної ізоляції, так як ускладнюється її повноцінна участь в іграх, інших видах суспільної діяльності. Таким чином стійке порушення слуху як первинний дефект приводить до цінного ряду вторинних відхилень в розвитку, яке торкається як пізнавальної діяльності, так і особистості дитини в цілому. Загальний темп психічного розвитку глухих дітей уповільнюється. Але створення спеціальних корекційних умов виховання, сприяє тому, що поступово їх психічний розвиток можна вирівняти. У багатьох глухих дітей порушенні функції вестибулярного апарату.

Для виконання нашої роботи використовувалися наступні методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних даних, вивчення документальних матеріалів (аналіз медичний карток), параклінічні методи дослідження (лікарсько – педагогічний контроль на заняттях), клінічні методи дослідження (анамнез життя, об'єктивне обстеження), анкетування, проби та тести. В ході нашого дослідження розроблена та запропонована комплексна програма фізичної реабілітації, яка включає в себе такі засоби фізичної реабілітації, як лікувальна фізична культура (ЛФК), класичний масаж та комплекс додаткових нетрадиційних засобів.

У нашому дослідженні брали участь 16 хлопчиків 10 – 12 років з вадами слуху. Хлопчики були поділені на 2 групи: основну і контрольну. Досліджувані групи були однорідні і мали проблеми із слухом. Хлопчики контрольної групи займалися фізичними вправами за державною програмою. А хлопчиками основної групи використовувалася розроблена нами реабілітаційна програма 3 рази на тиждень по 45 хвилин. Заняття проводив спеціаліст ознайомлений з даною методикою.

УДК 615.83

Назаренко Є.В.¹, Гагара В.Ф.²

¹ студ. гр. УФКС-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Назаренко Є.В., Гагара В.Ф.

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ХВОРИХ З ПОШКОДЖЕННЯМ МЕНІСКІВ КОЛІННОГО СУГЛОБА

Багаторічне вивчення локалізації й характеру травматичних ушкоджень опорно-рухового апарата при заняттях спортом виявило, що найбільш частою й найбільш серйозною травмою колінного суглоба є ушкодження менісків. Складні анатомічні й біомеханічні умови функціонування колінного суглоба, а також більше фізичне навантаження, особливо при опорі ноги з обертанням, роблять його ушкодження найбільш частими.

Пошкодження менісків колінного суглоба – один з найбільш частих видів патології опорно – рухового апарату спортсменів. Так, за даними

В.Ф. Башкірова (1995), пошкодження менісків складають 21,4% всієї патології опорно-рухового апарату. Найчастіше цей вид ушкоджень зустрічається у спортсменів ігрових (33,11%), складно – координаційних видів (18,36%) та єдиноборства (від 20,1 до 55,6%).

Виходячи з медичної статистики, пошкодження менісків найчастіше відбувається у спортсменів і осіб що виконують фізичну працю у віці від 18 до 40 років. Пошкодження менісків у чоловіків зустрічається частіше, ніж у жінок. У дітей молодше 14 років розрив меніска в силу анатомо-фізіологічних особливостей відбувається порівняно рідко. Поширеність ушкоджень менісків колінного суглоба в деяких видах спорту дуже висока, аналіз літератури й матеріалів досліджень показує, що найбільша кількість травм нижніх кінцівок серед представників різних видів спорту, спостерігається в спортсменів-футболістів.

Мета роботи полягає в оцінюванні ефективності впливу підбраного комплексу методів фізичної реабілітації при лікуванні хворих з пошкодженням менісків колінного суглоба.

У дослідженні приймали участь чоловіки та жінки приблизно 30 років, серед яких було 12 чоловіків та 8 жінок. Дослідження проводилось у двох групах контрольній та дослідній.

Основною ідеєю реабілітації хворих є розмаїтість використовуваних методів і засобів відновлення. Основним же стрижнем реабілітації є кінезо- і гідрокінезотерапія, значення якої поступово збільшується. На заключному етапі особливістю реабілітації спортсменів основної групи є використання різних груп фізичних вправ, які по своєму обсязі, інтенсивності й специфіці наближаються до тренувального.

Нами була розроблена система етапної фізичної реабілітації, яка включала три етапи: шадний, функціональний, тренувальний

Засоби і методи, використовувані на етапі спортивної реабілітації:

– фізичні вправи, що поступово міняють свою лікувальну спрямованість і перехідні в тренувальні заняття, на вправи лікувально-відбудовної гімнастики для послідовного зміцнення ушкодженої ланки ОРА займають ще велике місце в процесі реабілітації. Крім лікувально-відбудовної гімнастики застосовувалися й інші види фізичні вправи: вправи в теплій воді, вправи корегуючого характеру, вправи на релаксацію м'язів, вправи на розтягання;

– відома роль масажу в різних його видах у прискоренні процесів відновлення: ручний масаж – лікувальний, відбудовний, підготовчий, апаратний масаж – вібро- і гідромасаж;

– у процесі реабілітації загальновідоме значення фізичних факторів: фізіотерапія, теплолікування, водолікування, світлолікування, парна, сауна й ін. Ефективність запропонованої методики реабілітації оцінювали на підставі динаміки кількісних даних при їх математичному аналізі та обробці.

Нами встановлено, що до проведення реабілітації як в контрольній так і в основній групі були практично однакові показники стану рухових навичок хворих. Але після курсу реабілітації ми визначили, що як в контрольній так і в основній групі спостерігається позитивна динаміка стану рухових навичок, але в основній групі показники стану у хворих більш позитивні ніж у хворих контрольної групи.

Таким чином, застосування підібраної програми фізичної реабілітації для відновлення після травм менісків дозволяє суттєво покращити стан здоров'я, а також фізичну працездатність. На підставі отриманих результатів досліджень ми можемо затверджувати наступне:

1) отримані результати свідчать, що ефективно побудований процес фізичної реабілітації у основній групі дає кращу тенденцію до відновлення фізичних показників;

2) по завершенні лікування у всіх випадках зникла больова чутливість та хода стала більш легкою;

3) запропонована нами програма реабілітації при травмах менісків зміцнює мускулатуру нижніх кінцівок, збільшує рухливість колінного суглобу, та сприяє нормалізації самопочуття в цілому.

УДК 616-08-039.73

Масловець О.В.¹, Гагара В.Ф.²

¹ студ. гр. УФКСз-219 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Масловець О.В., Гагара В.Ф.

ВИКОРИСТАННЯ ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПЛОСКОСТОПІСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Плоскостопість – одне з найпоширеніших захворювань опорно-рухового апарату у дітей. Це деформація стопи з сплюсненням її склепіння (у дітей зазвичай деформується подовжній звід, з-за чого підшва стає плоскою і всією своєю поверхнею торкається підлоги). Однак це не просто видозміна стопи. Воно тягне за собою виникнення цілого ряду ускладнень, які погіршують загальний стан організму. До їх числа відносяться різні захворювання хребта (наприклад: грижі міжхребцевих дисків, радикуліт, остеохондроз, різні викривлення хребта, в тому числі варіанти сколіозу), захворювання тазових кісток і суглобів, а також різноманітні недуги колінних суглобів: запалення менісків, деформуючий артроз і багато інших.

Крім перерахованих ускладнень плоскостопість часто приводить до додаткових захворювань плоскої стопи. Так, наприклад, у людей із плоскостопістю нерідко виникають мозолі, шпори п'ят, викривлення пальців стопи

(особливо першого – великого пальця), місцеві невралгії, варикози, розвивається врослий ніготь.

Точно визначити, чи є у дитини плоскостопість чи ні, можна тільки коли малюкові виповниться п'ять або шість років. Це пов'язано з тим, що у дітей до певного віку кістковий апарат стопи ще не зміцнів і частково являє собою хрящову структуру, зв'язки і м'язи слабкі, піддаються розтягуванню. У таких дітей підшви здаються плоскими, так як виїмка зводу стопи заповнена жировою м'якою «подушечкою», що маскує кісткову основу. При нормальному розвитку опорно-рухового апарату до п'яти-шести років звід стопи набуває необхідної для правильного функціонування форми. Однак у деяких випадках відбувається відхилення в розвитку, із-за якого з'являється плоскостопість.

У нормі ступня має два поздовжніх (проходять по внутрішньому і зовнішньому краю стопи) зведення і один поперечний (проходить між основами пальців). У зв'язку з цим, виділяють три типи плоскостопості: поперечна плоскостопість, поздовжня плоскостопість, комбінована плоскостопість.

Існує також друга класифікація плоскостопості, за походженням:

- вроджена (зустрічається досить рідко, близько 3% випадків);
- ахитична (виникає внаслідок деформації кісток після перенесеного рахіту);
- травматична (провокується переломами гомілки, п'яткової кістки та ін);
- статична (розвивається при дії постійного статичного навантаження на стопу, наприклад при роботі в стоячому або сидячому положенні);
- паралітична (настає внаслідок паралічу кінцівок).

Існує багато методів фізичної реабілітації при плоскостопості, але вони найбільш ефективні при комплексному застосуванні, тому використання комплексних програм є актуальним завданням сучасної медицини.

Саме тому в нашому дослідженні були розроблені та впроваджені комплексні програми фізичної реабілітації для лікування дітей 7–9 років, які страждають плоскостопістю. В комплекси були включені: фізіотерапевтичне лікування за допомогою апарату «Комфорт», лікувальна фізкультура, мануальна терапія і особливий масаж. Методами першого вибору для лікування дитячої плоскостопості є мякотканні техніки мануальної терапії і масажу. Використовуються особливі методики, спрямовані на зміцнення м'язів, що підтримують склепіння стопи, і покращують її кровопостачання, також виявляється негативний вплив на суглоби і зв'язковий апарат, проводиться коригування виниклої деформації стопи та гомілки.

Дослідження проводились на базі валеологічного центру «Шлях здоров'я» м. Запоріжжя. Всього під спостереженням знаходиться 19 дітей 7–9 років. Їх було поділено на дві групи 10 та 9 дітей. В контрольній групі було

поєднано методи лікувальної фізичної культури, лікувального масажу та мануальної терапії. В основній групі до вище вказаних методів ми додали фізіотерапевтичне лікування за допомогою апарату «Комфорт».

Аналіз результатів, отриманих після проведення дослідження має засвідчити, що розроблені нами програми дали позитивний ефект і призвели до різних якісних змін показників захворювання плоскостопості у дітей. Порівняння результатів, які будуть отримані в основній групі дітей з результатами контрольної групи дасть змогу оцінити ефективність впливу підібраних реабілітаційних комплексів і розробити практичні рекомендації для впровадження в навчально-виховних та оздоровчих закладах.

УДК 371(075)

Федорук М.В.¹, Гагара В.Ф.²

¹ студ. гр. УФКС-229 ЗНТУ

² канд. мед. наук, доц. ЗНТУ

Федорук М.В., Гагара В.Ф.

ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСОБІВ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ПЛОСКОСТОПОСТІ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Плоскостопість – поширена патологія стану стопи у багатьох категорій населення. При плоскостопості немає температури, а в початковій стадії взагалі нічого не болить. Здоров'я стоп – це здоров'я всього організму. Ще в давнину люди визначили, що на стопі знаходиться безліч біологічно активних точок, які пов'язані з усіма внутрішніми органами. Здорова стопа забезпечує нам комфортні умови життя і довголіття. На перший погляд плоскостопість здається безневинним захворюванням, але насправді це дуже серйозний дефект опорно-рухового апарату (ОРА), який спричиняє за собою великі проблеми з осанкою і, кінець кінцем, йде порушення функцій внутрішніх органів і систем організму людини, що створює сприятливе середовище для отримання нових захворювань. Тому профілактика і корекція порушення плоскостопості засобами лікувальної фізичної культури (ЛФК) у дітей потрібна з самого раннього віку, оскільки саме дитячий час є найвідповідальнішим у формуванні правильної кісткової системи. Використання лікувальної фізичної культури займає ведуче місце в системі цих заходів. Усе це і зумовило актуальність даної роботи.

Мета роботи полягає в оцінюванні ефективності впливу підбраного комплексу методів фізичної реабілітації при лікуванні плоскостопості у дітей молодшого шкільного віку.

Дослідження проводилось на базі Запорізького навчально-виховного комплексу № 19. У дослідженні брали участь діти молодшого шкільного віку з повною плоскостопістю. Вікова категорія хворих коливалась в межах 7–9

років. Усі учасники дослідження були розділені на контрольну та основну групу по 9 дітей у кожній.

Перед застосуванням засобів фізичної реабілітації всі учасники дослідження були обстежені з використанням схеми розрахунку індексу Штрітера та індексом Фрідланда. Крім того брались показники рухливих навичок дітей (стрибки в довжину з місця, швидкість бігу на 30 метрів та човниковий біг 3 x 10 м).

Тривалість програми фізичної реабілітації в контрольній і основній групі складала 3 місяці в шкільних умовах.

У контрольній групі в умовах школи нами була застосована традиційна лікувальна гімнастика.

В основній групі застосовувалась модифікована лікувальна гімнастика, курс масажу та мануальної терапії, фізіотерапевтична процедура (тобто теплова процедура), та домашній комплекс лікувальної гімнастики.

Після проходження курсу реабілітації були проведені виміри показників стану стопи та рухливих навичок дітей. Результати дослідження обчислені за допомогою методів математичної статистики, зокрема за допомогою коефіцієнта Ст'юдента, а також був проведений порівняльний аналіз середніх результатів показників контрольної та основної групи.

Таким чином ефективність запропонованої методики реабілітації оцінювали на підставі динаміки кількісних даних при їх математичному аналізі та обробці. Нами встановлено, що до проведення реабілітації як в контрольній так і в основній групі були практично однакові показники стану стопи та рухових навичок дітей.

Але після курсу реабілітації ми визначили, що як в контрольній так і в основній групі спостерігається позитивна динаміка стану стопи та рухових навичок дітей, але в основній групі показники стану стопи у дітей більш позитивні ніж у дітей контрольної групи. Це свідчить про те, що запропонований комплекс методів фізичної реабілітації для корекції плоскостопості у дітей основної групи виявилась більш ефективним, ніж комплекс, який застосовувався в контрольній групі.

Таким чином застосування розробленої програми фізичної реабілітації для корекції плоскостопості у дітей дозволяє суттєво покращити стан стопи, а також фізичну працездатність дітей молодшого шкільного віку. На підставі отриманих результатів досліджень ми можемо затверджувати наступне:

- отримані результати свідчать, що ефективно побудований процес фізичної реабілітації у основній групі дає кращу тенденцію до відновлення показників стану стопи;

- по завершенні лікування у всіх випадках зникла больова чутливість та хода стала більш легкою;

- запропонована нами програма реабілітації при плоскостопості зміцнює мускулатуру нижніх кінцівок, збільшує рухливість гомілковостопного, колінного, та тазостегнового суглобу, та сприяє нормалізації самопочуття в цілому.

УДК 331.101.68

Шпитальов Г.Г.

канд. іст. наук, доц. ЗНТУ

Шпитальов Г.Г.

МІСЦЕ МІЖОСОБОВИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ КОМУНІКАЦІЙ В МЕНЕДЖМЕНТІ ОХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із складових елементів менеджменту охоронної діяльності є комунікації. Комунікація (від лат. *communicatio* – єдність, передача, з'єднання, повідомлення, пов'язаного з дієсловом лат. *communico* – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, похідним від лат. *communis* – спільний) – це процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами. Іншими словами комунікації – це не просто спілкування, а перш за все, передача інформації. На міжособовому рівні це передача інформації від однієї людини до іншої у процесі діяльності, а на організаційному – процес з'язку працівників, підрозділів і підприємств. Комунікації виступають інтегруючим механізмом, який органічно поєднує принципи та методи управління, сприяє розробці і прийняттю управлінських рішень, забезпечує ефективність керівництва.

У галузі охоронної діяльності основною метою здійснення комунікативного процесу, є забезпечення розуміння інформації, яка є предметом обміну між організацією і зовнішнім середовищем, між підрозділами та працівниками, між різними підрозділами, а також між менеджером та його робочою групою.

Комунікативний процес не можна зводити тільки до обміну інформацією. У комунікації передбачається не тільки раціональний, а й емоціональний зміст. Між людьми існують два рівні комунікацій: рівень змісту і рівень стосунків. Рівень змісту – це послання, що надає відомості про становище речей чи про дії. Рівень стосунків являє собою стани сприйняття або відхилення, симпатію та антипатію, ненависть чи любов. Також слід виділити такий момент, як «метакомунікація» – це той підтекст, що ми читаємо між рядками і що є істинним змістом послання. У цьому плані особливе місце займають комунікативні шуми.

Комунікативний шум – це те, що деформує зміст інформації (перекручення, спотворення, чутки тощо). Шуми виникають при передаванні і декодуванні повідомлень. Тому реальний комунікативний процес – це процес із зворотним зв'язком і шумом. Низький рівень комунікацій на охоронному підприємстві може зумовлюватися міжособовими і організаційними бар'єрами.

Основними причинами бар'єрів на шляху міжособових комунікацій в охоронній галузі є наступні моменти:

- неповне сприйняття працівниками інформації;
- не сприйняття інформації;

– поганий зворотній зв'язок.

Семантичні бар'єри, тобто перепони, спричинені непорозумінням способів використання слів і знаків.

Невербальні бар'єри, тобто невербальні знаки (погляд, посмішка, вираз обличчя та ін.).

Шляхами усунення цих бар'єрів для керівника охоронного підприємства є: сприйняття потенційних семантичних проблем у колективі; контроль над соціально-психологічним кліматом у колективі; налагодження якісного зворотного зв'язку.

Основними причинами бар'єрів в організаційних комунікаціях охоронного підприємства є:

- деформація повідомлень на різних етапах процесу комунікацій;
- незадовільна організаційна структура управління організацією;
- інформаційні перевантаження в системі комунікацій.

Шляхами удосконалення комунікацій на охоронному підприємстві є: введення системи збору пропозицій від працівників, раціоналізація структури комунікаційного процесу, регулювання інформаційних процесів.

Таким чином, міжособові бар'єри виникають між конкретними працівниками, а організаційні викликані характером діяльності, можливостями та внутрішнім устроєм організації. Як показує досвід, неформальні комунікації часто негативно впливають на соціально-психологічний клімат колективу, тому керівник сам повинен систематично інформувати працівників по каналах формальних комунікацій про проблеми, які їх цікавлять.

УДК: 343.326

Фролов О.В.

старш. викл. ЗНТУ

Фролов О.В.

ПРИВАТНІ ОХОРОННІ ПІДПРИЄМСТВА ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ

В Україні сформувалися і реально існують усі елементи системи недержавного забезпечення безпеки підприємництва та особистості: приватні охоронні підприємства, служби безпеки, інформаційно-аналітичні служби, страхові фірми, навчальні заклади з підготовки кадрів для приватного охоронного бізнесу, підприємства, що виробляють і продають технічні засоби щодо забезпечення безпеки. Ця система постійно вдосконалюється і вона сприяє розширенню соціальної бази протидії злочинності.

На сьогоднішній день приватні охоронні підприємства за своєю чисельністю, використанням сил і засобам, інтелектуальному потенціалу та спеціальної підготовленості, рівню організованості, дисциплінованості і керованості являють собою дійсно потужну силу, здатну до виконання цілого ряду суспільно корисних функцій, в т.ч. громадської безпеки (зрозуміло, при відповідних повноваженнях і правовому забезпеченні з боку законодавця).

Так само додайте до цього те, що певна частина керівників і співробітників охоронно-розшукових підприємств, як колишні співробітники правоохоронних органів і спецслужб, мають оперативну – бойовий досвід і, більше того, мали відношення в минулому до антитерористичної діяльності і тому представляють важливість і складність цієї роботи.

Дійсно, охоронна діяльність, здійснювана недержавними організаціями, охоплює практично всі сфери сучасного суспільного життя: промислове виробництво, будівництво, видобуток корисних копалин, транспорт, торгівля, кредитно-фінансова сфера, освіта, сфера послуг, туризм, спорт і культурно-розважальний сектор. За кожним з перерахованих понять – десятки найбільших заводів, нафтогазових комплексів, аеропортів, величезна кількість банків, торгових комплексів, готелів, офісів фірм та організацій (у т.ч. спільних або іноземних). А для звичайного громадянина – обивателя це те, з чим доводиться постійно стикатися в повсякденному житті – магазини, школи та дошкільні установи, лікувальні заклади, обмінні пункти, будинки, нарешті, в яких ми з вами проживаємо. З іншого боку, це якраз ті об'єкти, які приваблює для організованої (в т.ч. транснаціональної) злочинності з точки зору значних фінансових потоків і зосередження матеріальних цінностей, а також для терористичних угруповань, з точки зору можливості ураження живої сили, нанесення матеріального збитку і залякування населення.

Скажу, що сфера забезпечення безпеки країни є прерогативою держави, але й охоронні підприємства за родом своєї діяльності часто стають володарями інформації, що дозволяє приймати превентивні заходи, що виключають загрозу безпеці нашого суспільства. В ході проведення оперативно-профілактичних та інших заходів (у т.ч. щодо запобігання терористичних акцій) приватні охоронці залучаються для охорони міської інфраструктури, затриманню правопорушників і т.д.

Сказаного вище, на мій погляд, цілком достатньо для висновку про те, що наявність приватних охоронних підприємств не тільки може, а й має розглядатися як додаткові можливості (резерв) для надання підтримки національним правоохоронним органам або міжнародним організаціям у боротьбі з транснаціональною злочинністю та тероризмом.

Разом з тим я вважаю, що незважаючи на наявний позитивний досвід співробітництва та залучення охоронних структур до забезпечення правопорядку та боротьби із злочинністю, існуючі можливості використовуються неефективно. В основному це відбувається через неповороткість і недостатню ініціативу з боку правоохоронних органів.

Зрозуміло, що глобальному характеру тероризму повинен бути протиставлений комплекс програм і конкретних заходів держави, до реалізації яких під егідою, в першу чергу, органів безпеки, повинні бути максимально залучені і всі дієздатні і здорові сили суспільства.

За умови, коли приватні охоронні підприємства та їх об'єднання будуть залучені в рамках такої єдиної програми нехай скромно, але реально, і коли недержавні структури безпеки будуть сумлінно виконувати ці завдання кожна на своїй ділянці, все це, безумовно, сприятиме створенню попереджувального заслону на шляху проникнення і розповсюдження терористичної загрози.

УДК 796.894

Вертинський К.В.

викл. ЗНТУ

Вертинський К.В.

СПЕЦІАЛЬНІ ПРОФЕСІЙНІ НАВИЧКИ ФАХІВЦІВ ОСОБИСТОЇ ТА МАЙНОВОЇ БЕЗПЕКИ

На даний час країна перебуває у приходному періоді – зміна влади та спроба зміни управління країною. В останні декілька років були охарактеризовані над стрімким розвитком майнового сектору, з цих причин рівень розвитку охоронної діяльності пред'являє підвищені вимоги до якості підготовки кадрових працівників охоронних організацій. Актуальність надання послуг по охороні майна та особистості з кожним днем зростає в рази.

На даний час необхідність використання прийомів східних єдиноборств в повсякденному житті, як спосіб боротьби за існування практично втратилося, але в галузі охоронної діяльності, коли соціально-економічні устрої суспільства знаходяться у режимі переформатування вище вказані професійні навички є ознакою професіоналізму та є необхідними для виконання своїх професійних обов'язків.

Використання системи підготовки єдиноборств є практикою, яка використовується у багатьох розвитих країнах світу, тому запровадження та використання в підготовчому процесі фахівців майнової та особистої безпеки такого виду єдиноборств, як дзюдо є відповідністю до міжнародних критеріїв підготовки. Ця практика використовується тривалий час у багатьох країнах світу: Японія, Німеччина, США та інші. Одним з найпоширеніших видів які використовуються це рукопашний бій, дзюдо, самбо, бокс.

Зглянувшись на точку зору експертів та досвід охоронців особистої безпеки, які використовували систему підготовки дзюдоїстів, як частину спеціальної підготовки фахівців майнової та особистої безпеки, маємо змогу говорити про те що ця система професійних навичок є однією з ефективніших.

Програми спеціальної підготовки фахівців організацій майнової та особистої безпеки повинні бути розроблені на базі спортивно – методичних розробок сучасності, які диктують сучасні тенденції виду спорту та рівень роз-

витку ринку майнової та особистої безпеки. Особистість програми спеціальної підготовки фахівців організацій майнової та особистої безпеки полягає у правильності організації процесу спеціальної фізичної підготовки, техніки ведення двобою проти супротивника який озброєний ножем або пістолетом, затримання, супроводу, двобою проти декількох супротивників.

На першому році навчання, студентів взагалі не навчають прийомам самооборони тому, що їм необхідно спочатку оволодіти школою спортивного дзюдо, підготувати свій організм до навантажень, оволодіти технічною базою та розумінням наряду технічних дій. Після того, як студент оволодіє і зо свої базові знаннями і пройде підготовчий курс з загальної фізичної підготовки він може приділяти увагу конкретним ситуаціям. Зможе легко оволодіти прийомами самооборони застосовуючи прийоми дзюдо у дії, як проти незброєного супротивника, так і проти супротивника озброєного пістолетом або ножем.

Також система підготовки дзюдо може бути використана при проходженні курсів підвищення кваліфікації, або у атестаційних заходах фахівців особистої та майнової безпеки.

В підсумку можливо сказати, що система підготовки фахівців організацій майнової та особистої безпеки повинні розроблятися на базі науково – методичних робіт для того щоб оптимізувати систему і урахувати всі особливості спеціальної підготовки фахівців організацій майнової та особистої безпеки за для виключення фактору травматизму і найшвидшого досягнення мети при проведенні учбово – тренувальних занять.

УДК 343.985

Крамаренко Ю.М.¹, Компанієць Д.О.²

^{1,2} канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

Крамаренко Ю.М., Компанієць Д.О.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОЇ РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Одним з основних завдань соціальної та правової держави є забезпечення конституційних прав людини на захист своїх законних прав та інтересів. Виконання вказаного завдання відбувається, серед іншого, шляхом створення системи правоохоронних органів. Але діяльність лише державних правоохоронних органів не завжди здатна в повній мірі забезпечити право людини на захист своїх законних прав та інтересів. Таким чином постає необхідність створення альтернативного недержавного правоохоронного механізму, який, здатен реалізуватись в рамках приватної детективної діяльності. Приватна детективна діяльність може розглядатись як один із засобів забезпечення конституційних прав і свобод громадян, яка передбачена законодавством про підприємницьку діяльність та має бути врегульована відповідним законом.

У більшості країн світу приватна детективна діяльність визнана на державному рівні, врегульована законами й оптимально використовується задля збільшення можливості громадян та юридичних осіб у захисті своїх прав та інтересів. Приватні детективи і детективні агентства надають суттєву допомогу суб'єктам підприємницької діяльності у вивченні репутації й фінансового стану позичальників та інших партнерів, визначенні їх спроможності реально виконувати взяті на себе фінансові зобов'язання, що значною мірою запобігає укладенню ризикованих угод та ухиленню боржників від сплати заборгованості. Крім того, приватні детективи та детективні агентства проводять велику роботу з розшуку осіб, місце знаходження яких не відоме, розшуку зниклого майна і тварин, виявлення фактів порушень прав інтелектуальної власності, насамперед, незаконного використання товарних знаків, та ін.

В Україні на сьогодні такий вид діяльності офіційно не визнаний, а тому й не знайшов поки що свого законодавчого врегулювання, хоча фактично приватною детективною діяльністю займаються не тільки фізичні, а й юридичні особи (детективне агентство ППБ «Таліон» (м. Одеса), ТОВ «УДС» (м. Одеса), охоронно-детективне агентство «Легіон» (м. Київ, м. Одеса), ПП «Детективно-юридичне агентство «Кратос» (м. Харків), детективне агентство «Українська група пошуку» (м. Луганськ), «Дніпропетровське розшукове агентство» (м. Дніпропетровськ) тощо). На цей час на розгляді у Верховній Раді України перебуває черговий законопроект «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» час прийняття якого, на жаль, невизначено. Враховуючи необхідність нормативного врегулювання цього виду економічної діяльності та аналізуючи теоретичні та практичні надбання з цього приводу можемо стверджувати, що розвиток приватної розшукової діяльності повинен відбуватись за такими напрямками:

- нормативне врегулювання розшукових послуг та розробка ліцензійних умов щодо надання приватних розшукових послуг та заходів контролю за їх дотриманням;
- надання спеціального статусу приватному детективу (наприклад аналогічно до статусу адвоката та журналіста – права, обов'язки, гарантії, можливість запиту тощо);
- затвердження кваліфікаційних вимог до фахівців в сфері розшукової діяльності та розробка стандартів освіти з підготовки відповідних фахівців та можливості їх перепідготовки, підвищення кваліфікації тощо;
- нормативно-правове врегулювання можливості взаємодії детективів з правоохоронними органами (МВС, СБУ, прокуратура тощо) стосовно оперативного обміну інформацією, можливості проведення спільних заходів щодо виявлення та припинення злочинів та правопорушень, координації діяльності тощо;
- встановлення можливості захисту прав та свобод фізичних та юридичних осіб щодо яких здійснювались заходи розшуку приватними структурами – відповідальність приватних детективів, відшкодування немайнової шкоди, розробка типових умов договору надання приватних розшукових послуг тощо.

УДК 658.3

Сировий О.В.¹, Пугачова Ю.В.²

¹ канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Сировий О.В., Пугачова Ю.В.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ МОТИВАЦІЇ ПРАЦІ ПЕРСОНАЛУ ОХОРОННОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах жорсткої конкуренції професійні навички та особисті якості робітників стають основними конкурентними перевагами. Саме співробітники забезпечують прибуток підприємства, який можна суттєво збільшити, приділяючи достатню увагу розвитку персоналу, формування в ньому лояльності до організації, створюючи відповідну для успішної роботи атмосферу всередині колективу. Таким чином, важливими проблемами для керівника є планування та організація діяльності підлеглих, а також мотивація цієї діяльності.

Від чіткої розробки ефективної системи мотивації залежить не тільки підвищення соціальної та творчої активності конкретного працівника, але і кінцеві результати діяльності підприємства. У цьому зв'язку висувається завдання, пов'язане з дослідженням факторів трудової мотивації, що сприяють підвищенню ефективності роботи працівників підприємства.

Мотивація в науковій літературі визначається як процес стимулювання й впливу на внутрішні мотиви окремого співробітника або групи до дій, що призводять до реалізації цілей організації. Мотивація – процес спонукання себе й інших до досягнення особистих цілей або цілей організації.

Мотивація має дві форми:

- а) зовнішня мотивація;
- б) внутрішня мотивація.

Вивчення людської поведінки і механізмів змушення до тієї або іншої дії призвело до появи концепцій, серед яких можна виділити:

- змістовні теорії мотивації;
- процесуальні теорії мотивації.

Існують три основні підходи до вибору мотиваційної стратегії:

- Стимул і покарання.
- Мотивування через свою роботу.
- Систематична зв'язок з менеджером.

Світовий досвід стимулювання праці виділяє три моделі – американську, японську і західноєвропейську. Специфічні риси цих моделей можуть бути корисні фахівцям, які розробляють відповідні системи організації та оплати праці на своїх підприємствах.

Узагальнюючи існуючі підходи до систем мотивації посилення мотивуючого впливу на персонал підприємства найчастіше реалізується за такими напрямками:

- система матеріального стимулювання;
- моральне стимулювання;

– мотивація через постановку завдань працівникам підприємства.

На сьогоднішній день ефективні стратегії розвитку мотивації і стимулювання на практиці є одними з найбільш затребуваних, але одночасно одними з важко розроблюваних.

Однією з доцільних пропозицій з удосконалення систем мотивації є створення шляхом організаційних змін на підприємствах, організаціях та установах спеціальних відділів (груп) мотивації персоналу. Зрозуміло, що такі відділи – не нововведення, і вони вже успішно функціонують на ряді зарубіжних підприємств. Однак, відсоток таких підприємств зовсім не великий. Отже, необхідно якомога сильніше і швидше поширити процес впровадження таких відділів мотивації.

Кожен керівник, ґрунтуючись на специфіці діяльності своєї діяльності, особистісно-психологічних характеристик співробітників повинен самостійно розробити та впровадити спеціальну індивідуальну систему мотивацій і стимулів, або передати ці функції відділу мотивації персоналу, якщо такий є.

Керівник повинен дотримуватися елементарних правил і рекомендацій для керівників, в ході яких процес мотивації персоналу організації до праці полегшиться, тим самим, забезпечуючи хороший мікроклімат у колективі, взаєморозуміння керівника і співробітників, а також ефективну і продуктивну діяльність організації.

УДК 346.546

Крамаренко Ю.М.¹, Атрохов М.М.²

¹ канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

Крамаренко Ю.М., Атрохов М.М.

КОНКУРЕНТНА РОЗВІДКА ЯК ВИМОГА СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

У сучасному економічному просторі, що характеризується посиленням конкуренції, регулярними кризами, та іншими нестандартними ситуаціями, керівникам бізнесу вже не можна управляти наявними ресурсами та активами без глибокого знання зовнішнього і внутрішнього середовища своєї компанії, тобто без своєчасної, достовірної та достатньої бізнес-інформації. Забезпечення компаній подібною якісною бізнес-інформацією і покликана вирішувати прогресуюча в сучасній економіці конкурентна розвідка. Сьогодні як ніколи актуальним є вміння передбачати ринкові зміни і відповідним чином до них адаптуватися, тому роль інформації, її своєчасність і достовірність має важливе значення для успішного ведення бізнесу. Вже навряд чи можна говорити про діяльність компанії без акумулювання коштів і ресурсів на передбачення несподіваних ситуацій, на ідентифікацію зовнішніх ризиків і прийняття відповідних управлінських рішень. Не випадково конкурентна розвідка все масштабніше й активніше позиціонується в маркетинговому середовищі.

Сьогодні наявні конкурентні переваги компаній стають все менш стійкими в міру прискорення темпів нововведень і глобалізації економіки. При цьому важливо підкреслити, що важливим є не тільки те, якими конкурентними перевагами володіє компанія, але і те, як вона ці відмінні переваги формує, зберігає і реалізує в конкурентній боротьбі на відповідному ринку товарів і послуг з метою досягнення своїх стратегічних інтересів. Саме тому сьогодні спостерігається пильна увага підприємців до маркетингових інструментів ефективного управління бізнесом, у т.ч. до конкурентної розвідки, яка дозволяє забезпечити компанію конкурентними перевагами і стати лідером у своїй галузі.

Аналізуючи публікації фахівців щодо здійснення розвідувальної діяльності в сфері підприємницької діяльності можна сказати, що наявність якісної бізнес-інформації є дуже важливим показником у вирішенні питань сучасного ведення бізнесу, чим і може нас забезпечити конкурентна розвідка.

Конкурентну розвідку можна визначити як збір та обробка даних з різних джерел, для вироблення управлінських рішень з метою підвищення конкурентоспроможності комерційної організації, що проводилися в рамках закону і з дотриманням етичних норм (на відміну від промислового шпигунства); а також як структурний підрозділ підприємства, яке виконує ці функції.

Сьогодні фахівці виділяють такі основні цілі конкурентної розвідки:

- визначення дійсної стратегії конкурентів для коригування власної стратегії;
- визначення потенціалу конкурентів (про їх сильні і слабкі сторони) для коригування власної стратегії;
- визначення організаційних, фінансових, технічних та інших способів забезпечення конкурентних переваг для цілей можливого копіювання або нейтралізації;
- оцінка загальної ємності ринку через суму часток конкурентів для оцінки стану галузі щодо зміни динаміки;
- оцінка ступеня вигідності умов співпраці з тими чи іншими постачальниками і покупцями.

Інформація, яку надає бізнес-розвідка може дозволити спрогнозувати роботу конкурентів і спланувати роботу власного підприємства. Діяльність підрозділу конкурентної розвідки можна віднести до механізму, що дозволяє компанії скласти дієвий стратегічний план і виконати його, з урахуванням постійних змін у підприємницькому середовищі.

Отже, конкурентна розвідка як маркетинговий інструмент вивчення бізнес-середовища, що полягає в інформаційно-аналітичній роботі суб'єкта господарської діяльності, і спрямована на досягнення цілей підприємницької діяльності, є необхідною в сучасних умовах ринкових відносин.

УДК: 658.3

Потайчук І.В.¹, Калашник О.П.²

¹ канд. юрид. наук, доц. ЗНТУ

² студ. гр. УФКС-119 ЗНТУ

Потайчук І.В., Калашник О.П.

ПЛИННІСТЬ КАДРІВ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні плинність кадрів – це одна з багатьох проблем, з якими зустрічаються сучасні підприємства. Ця проблема привертає увагу економістів і управлінців, у зв'язку з безсумнівним збитком, який плинність наносить підприємствам.

Під рухом кадрів підприємства ми розуміємо сукупність всіх випадків надходження на підприємство працівників ззовні, і всіх випадків вибуття за межі підприємства. В теорії управління під плинністю персоналу розуміється рух робочої сили, обумовлений незадоволеністю працівника робочим місцем або незадоволеністю організації конкретним працівником.

Існують такі форми і види плинності персоналу: активна, пасивна, внутрішньо – організаційна, зовнішня.

У тому випадку, коли мова йде про рух робочої сили, обумовлений незадоволеністю працівника робочим місцем (умови праці, розміри компенсаційної винагороди, зміст роботи), прийнято говорити про активну форму плинності. Плинність, що виникає внаслідок незадоволеності підприємства працівником (недотримання трудової дисципліни, незадовільні результати діяльності), прийнято відносити до пасивної форми плинності персоналу. Зовнішня плинність характеризується переміщенням персоналу між різними підприємствами, організаціями, галузями і сферами економіки. Внутрішньо організаційна плинність пов'язана з трудовими переміщеннями працівників в середині одного підприємства.

Плинність та її вплив на діяльність організації розглядаються в двох аспектах: кількісному і якісному. У першому випадку потрібно розрізняти природний і підвищений рівні плинності. Природний рівень в межах 3–5% від чисельності персоналу, сприяє оновленню виробничих колективів. Цей процес відбувається безперервно і не вимагає яких-небудь надзвичайних заходів з боку кадрових служб і керівництва. Частина працівників йде на пенсію, частина звільняється з різних причин, на їх місце приходять нові співробітники – в такому режимі живе кожне підприємство. В результаті відкриваються можливості для кадрових перестановок і кар'єрного росту кращих співробітників, що є для них додатковим стимулом.

Інша справа, коли плинність істотно перевищує 3–5%. У цьому випадку витрати стають значними і зростають із збільшенням відтоку кадрів. Тоді підприємство зазнає збитків, які зростають із збільшенням відтоку кадрів. Насамперед, це втрачений прибуток і падіння продуктивності праці. Висока плинність знижує укомплектованість робочих місць виконавцями, відволікає від роботи висококваліфікованих фахівців, які змушені допомагати новачкам, погіршує морально-психологічний клімат у колективі, що перешкоджає створенню команди, знижує продуктивність праці у тих, хто збирається йти.

Дана проблема може бути вирішена за допомогою ротації персоналу, спонукання до творчості. Так, хтось із співробітників може стати наставником для новачків, проводити заняття, семінари. Хтось відчує інтерес до громадської діяльності і стане автором розділу на корпоративному сайті або редактором корпоративної газети. При цьому підвищується результативність, проте у разі звільнення співробітника збільшуються і втрати компанії.

У кожному разі, варіанти вирішення проблеми залежать від самої організації, від її можливостей та специфіки.

Боротися з самою плинністю безглуздо. Для того, щоб її знизити, необхідно усунути причини, що призводять до її зростання або сприяють збереженню на високому рівні. Тому основним завданням повинна стати розробка комплексу управлінських рішень, спрямованих на нормалізацію рівня плинності, тобто приведення до рівня нижче критичного значення. Для того щоб полегшити розробку таких заходів, необхідно, в свою чергу, проведення факторного аналізу показників рівня плинності в різних підрозділах і категоріях.

Отже, основу концепції зниження плинності персоналу підприємства має становити не тільки забезпечення підвищення ефективності діяльності організації в цілому, а й розвиток її кадрового потенціалу в порівнянні з змінами зовнішнього середовища, а також програми з адаптації прийнятого персоналу.

УДК 379.851

Зайцева В.М.

канд. пед. наук, проф. ЗНТУ

Зайцева В.М.

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕКЛАМНОЇ КОНЦЕПЦІЇ

Проблема визначення і аналізу ефективності зусиль фірми у сфері реклами достатньо актуальна. Реклама є одним із багатьох, але не завжди найважливішим інструментом активізації продаж – тому виникають труднощі при оцінці її ролі у збільшенні товарообороту. Слід враховувати і те, що крім комерційного, реклама має ще й соціальний ефект.

Оцінка ефективності реклами дозволяє:

- отримати інформацію про доцільність реклами;
- виявити результативність окремих засобів її розповсюдження;
- визначити умови оптимального впливу реклами на потенційних споживачів.

У теорії маркетингу розрізняють поняття економічної та комунікативної ефективності реклами.

Економічна ефективність реклами може визначатись співвідношенням між результатом, отриманим від реклами, і величиною затрат на проведення рекламних заходів за фіксований відрізок часу.

Для виявлення ступеня впливу реклами на зростання обороту фірми аналізують оперативні та бухгалтерські дані. Проте слід брати до уваги і те, що крім реклами на об'єм реалізації впливають якість, ціна продукту, місце продажі, рівень культури обслуговування споживачів, наявність у продажі аналогічних товарів.

Бюджет реклами повинен органічно вписуватися в загальну суму витрат на комплекс маркетингових комунікацій. Незважаючи на те, що розробка рекламного бюджету – справа суто суб'єктивне, можна на основі практичного досвіду виділити ряд методів його формування (очевидно, що жоден з них не є універсальним і досконалим).

Фінансування «від можливостей» на практиці означає, що фірма виділяє на рекламу стільки засобів, скільки, на думку її керівництва, вона може собі дозволити. Таке планування рекламного бюджету здійснюється за залишковим принципом: спочатку виділяються асигнування на всі виробничі, управлінські та інші види діяльності, а кошти, що залишилися, можуть бути використані в рекламному бізнесі фірми.

Метод «фіксованого відсотка» заснований на відрахуванні на рекламу певного відсотка від суми обороту (минулого року або прогнозованого у

поточному році) туристичного підприємства. Іноді зазначений відсоток встановлюється до ціни продажу однієї путівки, а рекламний бюджет розраховується як добуток отриманого таким чином числа на кількість реалізованих або планованих до продажу туристських путівок.

Метод «орієнтації на конкурента» передбачає врахування практики та рівня витрат на рекламу конкуруючих фірм. Такий метод розробки рекламного бюджету дає можливість використовувати колективний досвід, однак результати його застосування не завжди оптимальні. Справа в тому, що багато туристських підприємств переймають поведінку і дії своїх конкурентів, детально не аналізуючи їх і не враховуючи різниці в положенні на ринку і ефективності здійснюваної ними рекламної діяльності. А саме цей аналіз має бути на першому плані при вирішенні питання про обсяг асигнувань на рекламу.

Методом формування рекламного бюджету шляхом перегляду попереднього бюджету користується багато туристських підприємств. При цьому попередній бюджет коригується відповідно до змінених умов. Такий прийом, однак, загрожує тим, що помилка, допущена раніше при складанні бюджету, збережеться і буде перенесена в новий бюджет.

Метод максимальних витрат передбачає, що на рекламу необхідно витрачати якомога більше коштів. При всій видимій «прогресивності» такого підходу його слабкість – у зневазі до способів оптимізації витрат.

Метод відповідності цілям і завданням туристського підприємства зазвичай використовується тоді, коли основні бажані результати забезпечуються завдяки реалізації стратегії маркетингу.

Ефективне використання засобів маркетингових комунікацій, а саме реклами, дозволяє вирішувати стратегічні і тактичні завдання фірми, пов'язані з місією компанії на ринку. Рекламу можна розглядати як форму комунікації, яка намагається перевести якість товарів і послуг, а також ідеї на мову потреб і запитів споживачів.

УДК 338.(075.8)

Гурова Д.Д.

канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Гурова Д.Д.

РОЗВИТОК ЕКСТРЕМАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ

Чітке визначення «екстремальні види туризму» не вкласти в якусь одну категорію, тому що все, що пов'язано з ризиком і є екстрим. Сплав по несучій камені гірській річці, кінний маршрут в тайгу, де можна зустріти ведмедя, спуск в холодну і темну печеру, політ на дельтаплані – все це екстремальні види туризму.

Екстремальні види туризму, такі як сноуборд, дельта- і парашутизм, рафтинг та інші, пов'язані з підвищеним рівнем ризику, вимагають від туриста підготовки як фізичної, так і психологічної.

У Європі, наприклад, цей вид туризму почав розвиватися швидкими темпами і ставати більш масовим наприкінці 1980-х – початку 1990-х рр. А в Україні – з середини 1990-х рр. Незважаючи на те, що цей вид туризму з року в рік стає все більш популярним, туристи в основному віддають перевагу таким, як і раніше популярним видам туризму, як екскурсійний, пізнавальний, пляжний та ін. А все тому, що більша частина туристів не знає, що в себе включає екстремальний туризм, куди можна поїхати (адже можна навіть не виїжджати за межі свого міста) і скільки все це коштує. В Україні екстремальний туризм розвинений не так добре, як в інших частинах світу.

У світі існує безліч екзотичних екстремальних видів туризму, які набувають все більшої популярності.

Космічний туризм – найдорожчий і, мабуть, самий екзотичний вид екстремального туризму – подорож на орбіту Землі. Поки космічних туристів можна перерахувати по пальцях.

Кайтсерфінг. Ідея кайтсерфінгу полягає в тому, що людина, яка стоїть на дошці, розганяється за допомогою повітряного змія, мотузка від якого знаходиться у нього в руках. Займатися кайтсерфінгом можна як у горах, так і на рівнинній місцевості, обов'язковою умовою є вітер.

Джайлоо туризм – один з видів екзотичного екстремального відпочинку – життя в первісному племені з усіма принадами кочового побуту. Такі подорожі влаштовуються в куточки планети, населення яких цивілізація торкнулася лише в мінімальному ступені. Прекрасна можливість відпочити від великого міста.

Туризм на Північному і Південному полюсах. Відносно недавно почали здійснюватися круїзи в Арктику й Антарктику. І все більше охочих хочуть побувати в екстремальних кліматичних умовах і подивитися на екзотичних тварин, наприклад пінгвінів, а так само помилуватися на північне сяйво.

Поїздка до Чорнобиля. Бажаючих поїхати в Чорнобиль зі зрозумілих причин не багато. Адже і після двох десятків років екологічна обстановка в цьому районі далека від нормальної. Звичайно, відправляють туди аматорів гострих відчуттів у супроводі фахівців з дозиметрами. Хоча рівень радіації з часів аварії тут помітно знизився, все одно, туристи, що їдуть туди, наражаються на небезпеку. Саме тому в Зону не пускають вагітних жінок і дітей. Всі інші можуть побачити мертві міста, пустки і знаменитий саркофаг, діючи на свій страх і ризик.

Похід в джунглі. У туристів з'являється можливість буквально вписатися в природу і при цьому виявитися відрізнаними від цивілізованого світу.

Демонологічний туризм (туризм за привидами) – це різновид туризму, коли туристи бажають оригінально насолодитися історико-культурною і релігійною специфікою незвичайних куточків планети, які пов'язані з демонологією. Власне, демонологія – це сукупність міфічних народних уявлень і переконань, яка спирається на віру в існування злих духів (демонів).

Військовий туризм. У Західних країнах широко поширені тури, у яких звичайна людина на тиждень – два стає майже справжнім солдатом – займається стройовою підготовкою, стрільбами та посилено тренується. Деякі американські турфірми напівлегально влаштовують подорожі в країни, де в даний період часу проводить операції армія США.

Тюремний туризм. Для кожної людини в'язниця являє собою екстремальне випробування. Протягом століть ставлення до в'язниць мало змінилося. Тим не менш, в останні роки відзначається інтерес туристів до в'язниць як об'єктам екстремальної розваги. Сьогодні активно включається розробка проєктів відвідування колишніх і діючих місць позбавлення волі.

Тури з метою пошуку скарбів. Одним з цікавих пропозицій екзотичних турів є пошук і огляд відомих підводних скарбів та старожитностей, загиблих кораблів. У межах дії національної юрисдикції дозволяється лише огляд, але не переміщення або підйом підводних скарбів і предметів. Розрізняються професійні експедиції в пошуках скарбів і скарбів і аматорські – пригодницькі, розважального характеру, з надання можливості помити золотий пісок у відходах золоторудного виробництва, пошуку дорогоцінних каменів.

Існує ще багато видів екстремального туризму. З кожним роком цей вид туризму становиться різноманітнішим.

УДК 338.448

Кукліна Т.С.

канд. екон. наук, доц. ЗНТУ

Кукліна Т.С.

ПРОГНОЗУВАННЯ РИЗИКІВ В ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

В короткостроковій перспективі успіх підприємства визначається перш за все фінансовою збалансованістю різних напрямків поточної діяльності. Вживання і розвиток на довгострокову перспективу залежать від здатності підприємства своєчасно передбачати зміни на ринку і породжують пошук стратегічних управлінських рішень в цілях збереження конкурентоспроможності підприємства та підвищення ефективності його діяльності.

Невід'ємною рисою будь-якого підприємництва, в тому числі і туристичного бізнесу, є ризики, які розрізняються причинами виникнення, широтою дії та іншими показниками, але їх об'єднує одне – негативні наслідки, які настають після їх виникнення.

Основна специфіка ризиків, з якими стикаються саме мандрівники, полягає в тому, що їх дуже важко класифікувати за яким-небудь певним критерієм, так як більшість ризикових випадків дуже схожі один на одного, але чимось різняться.

Сучасна економічна наука представляє ризик як ймовірну подію, в результаті настання якої можуть відбутися тільки нейтральні або негативні наслідки. Якщо подія припускає наявність як позитивних, так і негативних результатів, і в окремих виданнях іменується спекулятивним ризиком, то вона досліджується експертами не сумлінно. Ці події мають дуальну природу і завжди можуть бути розділені на «шанс» (передбачувана подія, здатне принести кому-небудь корисність, вигоду, прибуток) і «ризик» (передбачувана подія, здатне принести кому-небудь шкоду, збиток). Мета ризик-менеджменту – підвищення конкурентоспроможності господарюючих суб'єктів з допомогою захисту від реалізації чистих ризиків.

В управлінні ризику на туристському підприємстві виділяються наступні методи ризик-менеджменту щодо діяльності туроператора як ключової фігури на ринку туристських послуг: метод уникнення ризику; метод передачі (страхування) ризику; метод створення системи обмежень; методи дисипації. В свою чергу кожний з перерахованих методів дозволяє оптимізувати наявні ризики на туристському підприємстві та спрогнозувати можливі.

Найбільш часто перед компанією стоїть ризик заключення договорів з неплатоспроможними партнерами, що знаходить вираз в укладанні договірних відносин на надання послуг з контрагентами, які не мають права входити в подібного роду договірні відносини або не в змозі виконати свої зобов'язання через важке фінансове положення.

Ризики виникнення непередбачених витрат виникають у разі збільшення ринкових цін на послуги, які купуємо в процесі виробничої діяльності, вище запланованого рівня. До причин цього ризику можна віднести зміну політики ціноутворення у постачальників послуг, з якими у підприємства укладені довгострокові договори, що передбачають можливості для перегляду цін; зменшення кількості постачальників.

Ризики, пов'язані з можливою зміною цін на послуги, які використовуються організацією в своїй діяльності (окремо на внутрішньому та зовнішньому ринках), і їх вплив на діяльність турагентства. Так, туроператори, що надають тури для реалізації, можуть підвищити ціни на свої продукти, що призведе до утруднення реалізації даних турів агентствами. Так само підйом цін натур продукт може бути спровокований подорожчанням у галузях причетним до його формування.

Висока інфляція відбивається на курсі гривні по відношенню до долара і євро і може призвести до збільшення ряду витрат компанії, виражених у до-

ларах і євро. Такі витрати включають оплату праці та орендну плату, які суттєво залежать від загального підвищення рівня цін в Україні.

Важливою складовою загальної системи управління ризиком є оцінка ризику. Вплив ризиків позначається на всіх сторонах роботи турагентства, погіршуючи його фінансовий стан, виробничі, збутові можливості, здатність відповідати за своїми зобов'язаннями і інші аспекти.

Для оптимізації ризиків туристичному підприємству слід вдатися до страхування професійної відповідальності. Воно являє собою сукупність видів страхування, які передбачають обов'язки страховика по страхових виплатах у розмірі повної або часткової компенсації збитків, завданих об'єкту страхування страхувальником.

УДК 338.012

Патлах І.М.

канд. політ. наук, доц. ЗНТУ

Патлах І.М.

УПРАВЛІННЯ РЕПУТАЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ В ТУРИЗМІ

В даний час репутаційні ризики набувають все більшого значення і повинні враховуватися при виборі ефективної і безпечної стратегії підприємства. У зв'язку з цим підвищення ефективності управління репутаційними ризиками стає надзвичайно актуальною проблемою економіки підприємництва та сучасного менеджменту. В умовах глобальної фінансово-економічної кризи вижити підприємству в екстремальних умовах досить часто допомагають раніше сформована репутація і завойована довіра акціонерів, партнерів і клієнтів, а також ефективна робота з ідентифікації та мінімізації репутаційних ризиків.

Слід зазначити, що на даний момент часу нараховують більше 40 різних критеріїв ризиків і більше 220 видів ризиків. У найзагальнішому вигляді репутаційні ризики зазвичай поділяються на три великі групи: корпоративні ризики – проблеми, пов'язані з діяльністю компанії, в тому числі виробничої, управлінської тощо; глобальні ризики – проблеми, актуальні не для однієї компанії, а для цілого ряду компаній, пов'язаних з виробництвом однорідних товарів (екологічні проблеми тощо); локальні ризики – навпаки, зачіпають не компанію в цілому, а якусь частину службовців (працівників) компанії (наприклад, масові звільнення).

Репутаційний ризик супроводжує компанію протягом всього життєвого циклу. Його виникнення обумовлюється впливом внутрішніх і зовнішніх факторів.

Основними внутрішніми факторами є: недотримання компанією чинного законодавства, звичаїв ділового обороту, принципів професійної етики;

невиконання компанією договірних зобов'язань; відсутність формалізованих механізмів, що дозволяють уникати конфліктів інтересів між акціонерами, менеджерами та іншими зацікавленими особами; недоліки в кадровій політиці компанії, викликають нелояльність персоналу.

Основними зовнішніми факторами є: недотримання афілійованими компаніями або чинного законодавства; розголошення (публікація) негативної інформації про компанію, афілійованих осіб.

Оскільки діяльність туристичних підприємств нерозривно пов'язана з ризиками, управління ризиками є невід'ємною складовою ефективною діяльності та результатів діагностики підприємств. Методи і дії, які знижують ризик несприятливих результатів, називаються системою управління ризиком (ризик-менеджментом). Отже, управління ризиком (ризик-менеджмент) – це процес прийняття і виконання управлінських рішень, які мінімізують несприятливий вплив на організацію, викликаний випадковими подіями. У діяльності будь-якого підприємства наявність ризиків неминуча, причому чим вищий ризик, тим більший можливий прибуток. Нині як світовий, так і локальний ринки стають все більш нестабільними. У цих умовах менеджер, який уникає ризикованих рішень, стає невігідним і навіть небезпечним для підприємства, прирікає його на застій і втрату конкурентоспроможності. З розширенням зони ризикованих ситуацій ризик-менеджмент стає об'єктивно необхідним і дуже значним елементом в управлінні.

Функцію керування ризиком на підприємстві найбільш доцільно здійснювати за допомогою спеціалізованого підрозділу, для даного підприємства в особі одного фахівця – ризик-менеджера. Беручи до уваги рекомендації економічної літератури по управлінню ризиками, а також недоліки, виявлені безпосередньо на підприємстві, необхідно, щоб функції управління ризиками (моніторинг підприємства, середовища і його функціонування, аналіз ризиків, планування антиризикових заходів і управління в кризових ситуаціях) підтримувалися на всіх рівнях і напрямках діяльності підприємства: фахівцями з маркетингу, фахівцями з фінансів, управління персоналом, планово-економічної роботи тощо. Інформаційне забезпечення підсистеми повинно підтримуватися службою адміністрування та актуалізації баз даних. Достатній рівень методичної та інструментальної бази повинен забезпечуватися групою перспективного розвитку (в особі старшого менеджера), яка, виявляючи або прогнозуючи потреби, замовляє або розробляє своїми силами методики, моделі. Ядром відділу управління ризиком повинна бути служба координації в особі директора, яка здійснює планування та організацію всієї роботи.

Таким чином проблема управління ризиками вирішується виключно впровадженням комплексної технології управління ризиками, яка зачіпає всі аспекти діяльності компанії. Розробка програми цільових заходів з управління ризиком на рівні підприємства забезпечить управління ризиками, при якому основних елементів структури і діяльності фірми гарантується висока стійкість і захищеність від внутрішніх і зовнішніх ризиків.

УДК 316.334.2

Зацепіна Н.О.¹, Яковлєва А.Ю.²

¹ канд. пед. наук, доц. ЗНТУ

² викл. ЗНТУ

Зацепіна Н.О., Яковлєва А.Ю.

СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ ТУРИСТСЬКОЇ ЦІННОСТІ ЯК ЕЛЕМЕНТУ ЗАДОВОЛЕНOSTІ ЯКІСТЮ ПОСЛУГ ТУРИСТСЬКОЇ ІНДУСТРІЇ

В умовах зростаючої глобалізації суспільного та приватного життя підвищується екстенсивність та інтенсивність «горизонтальних», не пов'язаних з міждержавними відносинами соціальних практик індивідів, відбувається становлення нових соціальних інститутів, в тому числі і інституту особистої взаємодії громадян різних країн. Виникають нові форми комунікації людей, в територіальному (поселенському) плані віддалених один від одного – Інтернет, мобільний зв'язок, диверсифікуються форми міжнародного та внутрішнього туризму. Завдяки індустріалізації і швидкому вдосконаленню різних технологій сфера туризму розвивається прискореними темпами по всьому світу та в умовах глобалізації, інтенсифікації міжособистісних комунікацій і віртуалізації стає важливим чинником конструювання ідентичності людей, які знаходяться в стані перманентного туризму – реального, віртуального, рефлексивного.

Туризм є соціальним за своєю природою, оскільки пов'язаний із задоволенням потреб суспільства у відновленні духовних та фізичних сил, в особистісному розвитку, комунікації між людьми. Соціальний характер туризму проявляється в тому, що він робить значний вплив на багато сфер суспільного життя. Наприклад, туризм змінює мотиви, інтереси і потреби людей, сприйняття ними культурних цінностей та ідеалів, формує культуру споживання і зразки поведінки сучасного суспільства, та таким чином впливає на формування цінностей орієнтацій особистості. Туристська діяльність пропонує особистості ряд найважливіших цінностей, які можуть бути отримані в процесі взаємодії людини з навколишнім середовищем: психотерапевтична, реабілітаційна, естетична, пізнавальна, оздоровча, виховна та ін., що впливає на формування споживчої цінності особистості.

Незалежно від того, з якою мотивацією індивід відправляється в подорож, в яку точку земної кулі або на який термін буде розрахована його подорож, туристові важливо досягти при здійсненні поїздки позитивного рівня задоволеності, який складається з ряду змінних, що піддаються оцінці з боку самих мандрівників у протязі усього періоду споживання туристичної послуги: від перед- до післякупівельної стадії. Практика показує, що ефективність роботи туристичної фірми та якість наданих нею послуг визначаються ступенем задоволеності її клієнтів, яка є мірою та впливає на формування туристської цінності як такої. Першорядним фактором у забезпеченні якості

надання туристських послуг є уважне ставлення до очікувань та запитів споживача.

Проблема якості протягом тривалого часу розглядається у взаємозв'язку з розвитком туризму. У зв'язку з прискореним зростанням туристської індустрії якість стає однією з основних проблемних аспектів розробки стратегії розвитку сфери туризму. Комплексність та глобалізація сучасної конкурентного бізнес-середовища в сфері туризму перетворили якість в одну з найважливіших складових конкурентної переваги туристської фірми, а також в одну з основних складових споживчої задоволеності в туристському секторі.

На сучасному етапі існує ряд моделей, що дозволяють порівнювати очікувану купівельну цінність послуги з показниками її якості. Однією з найефективніших моделей оцінки якості туристської послуги є модель SERVQUAL.

УДК 338.48

Лозова О.А.

канд. екон. наук, доц. ЗНТУ

Лозова О.А.

КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЄЮ

Управління організацією – це безперервний процес впливу на продуктивність працівника, групи або організації в цілому з метою досягнення найкращих результатів з позиції поставленої мети.

«Управляти – означає вести організацію до її мети, витягуючи максимальні можливості зі всіх наявних в її розпорядженні ресурсів», – так охарактеризував процес управління А. Файоль.

Система управління організацією є досить складним процесом, що містить сукупність усіх служб організації, підсистем та комунікацій між ними, а також процесів, що забезпечують функціонування організації. Першочерговими проблемами постають правильний підбір персоналу менеджерами організації до співпраці та структурування роботи, генерація та підбір найбільш привабливих та дієвих ідей.

Креативний, творчий підхід до управління організацією є запорукою успіху в сучасних умовах розвитку та конкуренції ринку. У креативному управлінні організацією повинні враховуватися закономірності колективної творчості й мають бути застосовані методичні прийоми активізації пошуку оптимального рішення. Для цього використовують генерацію ідей.

Генерація ідей (англ. ideas generation) – постійний систематичний пошук можливостей створення нових товарів, включаючи джерела нових ідей і методи їхньої генерації шляхом мозкової атаки (невеликі групи спеціалістів, де відкриті дискусії стимулюють виникнення широкого кола ідей), а також ана-

ліз наявної продукції та попиту, якщо генерація спрямована на вирішення завдань товарної політики.

Джерелами ідей можуть бути: ринок (ідеї йдуть від споживачів та конкурентів); фірма (внутрішнє середовище фірми, її працівники-винахідники); науковий персонал, науково-дослідні лабораторії; торговельний потенціал фірми; незалежні організації – рекламні й маркетингові агентства, консалтингові фірми.

Ідея має відповідати ринковій стратегії фірми, тобто новий продукт, що розробляється, має задовольняти цілі даної фірми. Тому залежно від цілей фірми будують і критерії нових прибуткових ідей: критерії прибутковості, мінімізації витрат на розроблення продукції, технічних переваг тощо.

Успіх будь-якого підприємства залежить від навиків людей у команді, що працюють на досягнення мети підприємства, і від якості ділової ідеї. Наявність необмежених фінансових можливостей ніколи не замінить засновникам підприємства ні необхідних навиків, ні хороших ідей.

Саме наявність і застосування хороших ідей повертають вкладені інвестиції в потрібних розмірах.

Ідеї необхідні не лише для того, щоб почати свою справу, а й на всіх інших етапах функціонування підприємства.

Крім усього, існують і певні проблеми при оцінці нових ідей та їх генерації. Один із перших недоліків – це недолік проникливості в потенційного підприємця. Другим недоліком є необдумане відкидання ідей. Ідеї виявляти важко, але легко вбити ідею ще до того, як буде проведена її оцінка на потенційну віддачу в плані прибутковості. Тому не потрібно швидко робити висновки, а насамперед розглядати будь-яку ідею, можливо, саме вона й принесе необхідний результат.

Кращим способом виявлення ефективних ідей є розроблення максимально більшого числа ідей з подальшою їхньою обробкою та обранням тих, які мають найвищий потенціал. Чим більше ідей, тим краще.

Вище керівництво відіграє величезну роль у трудовому процесі. Крім розуміння, від вищого керівництва потрібне пильне розуміння двох моментів взаємодії. По-перше, між вищим керівництвом і командою. Компанії, які вирішили працювати по-новому, повинні радикально змінити те, як взаємодіють між собою керівництво й проектні групи. По-друге, точки перетину команди й компанії. Якщо пустити все на самотпів, невидимі сили всередині організації можуть поступово нейтралізувати підривну енергію команди. Якщо ж керівництво компанії націлене на підривні проекти, воно повинно забезпечити стійкість команди за допомогою грамотного підбору та управління персоналом усередині організації.

Таким чином, незважаючи на стрімкі глобальні зміни в технічній і соціальній сферах, що здаються не пов'язаними з природними темпами еволюції,

людська натура протягом тисячоліть залишається незмінною. Людям завжди були властиві різні підходи до вирішення проблем.

Створення складних сучасних продуктів неможливе без спільної роботи індивідів, яким внаслідок природних особливостей часто складно зрозуміти одне одного. Сучасний стиль життя вимагає вміння швидко знаходити спільну мову та співпрацю. За вміння управління трудовими процесами енергія, що виділяється при зіткненні різних стилів мислення, підштовхуватиме плідний розвиток організації в потрібному напрямку, стимулюючи тим самим інноваційний процес. Якщо ж не спрямувати розбіжності в креативне русло, як наслідок, будуть пригнічуватися творчі імпульси як окремих індивідів, так і організації в цілому.

УДК 069.6 (477.64)

Белікова М.В.

канд. істор. наук, доц. ЗНТУ

Белікова М.В.

ПРОВІДНІ МУЗЕЇ УКРАЇНИ: ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИКУ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ

Сьогодні за кількістю музеїв Україна близька до Східної Німеччини з населенням у 4,3 млн. осіб. За офіційними даними кількість музеїв у державній та комунальній власності сягає близько 470–500. Однак існують відомчі, народні, приватні та інші музеї, які не входять до цих статистичних даних, тому за неофіційними даними в Україні нараховується 5 тис. музеїв. При цьому щільність музейного простору дуже неоднорідна. Наприклад, близько 11% музеїв зосереджено в Львівській області, 3,6% – в Запорізькій.

Поняття провідних музеїв України є умовним – це музеї, які володіють великими колекціями, мають велику щорічну відвідуваність, активно популяризують свою колекцію. На нашу думку, в п'ятірку провідних музеїв України входять Національний музей історії України, Національний заповідник «Софія Київська», Заповідник «Києво-Печерська лавра», Національний художній музей України, Національний музей у Львові ім. А.Шептицького.

Національний музей історії України було створено 1899 р., а відкрито для відвідувачів 1904 р. Кількість музейних предметів сягає сьогодні 800 тис., а щорічна відвідуваність 400 тис. осіб, музей має власний сайт <http://nmiu.com.ua/> та сторінку в Контакті <http://vk.com/club29521222>. Провідні музеї поступово вводять в практику інноваційні технології. Національний музей історії України є піонером у використанні голографії у музейній справі та першим перейшов на комп'ютерний облік фондів колекцій.

Національний заповідник «Софія Київська» було засновано 1934 р. На сьогодні він має сайт <http://n.sophiakievsk.org/>, сторінки в Контакті 330

http://vk.com/sophia_kyivska. Національний заповідник «Софія Київська» серед перших музеїв України запровадив в екскурсійному сервісі аудіогіди, які українською та російською мовами коштують 60 грн., англійською та німецькою мовами – 80 грн., для порівняння ціна 45-хвилинної екскурсії на групу 10–15 осіб 60 грн., для іноземців – 80 грн., індивідуальне екскурсійне обслуговування на групу від 1 до 9 осіб коштує 500 грн. Отже, для індивідуального відвідувача аудіогід буде дешевше, ніж екскурсійне обслуговування. В заповіднику розроблено віртуальний тур Софіївським музеєм, мета якого – надати можливість відвідувачу побачити монументальний живопис собору у повному обсязі. Проект реалізовано у співпраці фахівців заповідника та студії GetPano.

Заповідник «Києво-Печерська лавра» володіє більше 70 тис. музейних предметів. Розпочався він 1922 р. з Музею культу і побутів, 1926 р. став історико-культурним державним заповідником, 1996 р. – національним. На сьогодні він має сайт <http://www.kplavra.kiev.ua>, на якому знаходиться невеликий віртуальний тур музеєм. У 2013 р. на пам'ятках архітектури Києво-Печерського заповідника встановлені QR-коди. Тепер, сфотографувавши QR-код на мобільний телефон, можна отримати доступ до інформації про об'єкт. Для сканування необхідно встановити спеціальний програмний додаток на телефон QR Reader, QR Code Scanner, QuickMark. Важливо, що з ініціативою розробки та розміщення QR-кодів виступила не адміністрація, а співробітники науково-дослідного відділу мультимедіа технологій Києво-Печерського заповідника, якими розроблено спеціальний Інтернет-ресурс, який дозволить туристам мобільно ознайомитися з історією пам'яток українською, російською та англійською мовами.

Національний художній музей України було відкрито 1899 р., його будівля є архітектурною пам'яткою національного значення, володіє 40 тис. музейними предметами. Має власний сайт <http://namu.kiev.ua/>.

Національний музей у Львові ім. А. Шептицького було відкрито 1905 р., його колекція сягає 167 тис. одиниць, сайту немає, однак є сторінки в соціальних мережах Контакт та Facebook.

Отже, провідні музеї України намагаються бути в єдиному інформаційному просторі, презентувати себе в соціальних мережах, розробляти віртуальні тури на сайтах, щоб отримувати зворотній зв'язок від відвідувачей. Провідні музеї одні з перших запровадили аудіогіди, щоб покращити екскурсійний сервіс. Одні з перших провідні музеї залучають нові інноваційні технології в музейну практику.

**ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ
В УКРАЇНІ**

На перший погляд туризм здається досить простою галуззю, насправді це дуже складна і багатогранна економічна система, одна з основних складових сфери послуг, що поєднує в собі сферу побутових послуг, мистецтво, житлово-комунальне господарство, культуру, страхування та промисловість. Тому його функціонування на високому рівні прискорить перехід суспільства на новий постіндустріальний рівень розвитку. Сьогодні туризм перетворився на одну з пріоритетних сфер в світовій економіці, що спричиняє як розвиток окремих галузей, так і соціально-економічний розвиток цілих країн. Відповідно зростають доходи цих країн від іноземного туризму. В деяких країнах туристична галузь формує більшу частину національного багатства держави. Незважаючи на глобальну економічну кризу, кількість мандрівників продовжує зростати. Подорожі дозволяють їм краще пізнати світ і себе. Їм потрібні нові враження, вважають експерти. У цьому плані Україна з її багатою історичною спадщиною, унікальними і різноманітними природно-кліматичними умовами представляє для них великий інтерес.

В Україні існують всі передумови для розвитку туристичної сфери. Зручне географічне розташування, сприятливий клімат, різноманітний рельєф, унікальне поєднання природно-рекреаційних ресурсів, культурно-історичної спадщини, розгалуження санаторно-курортної бази – всі ці фактори зумовлюють конкурентні переваги України в пропозиції туристичного продукту. Туристичний потенціал України на сьогодні розкрито не повною мірою, про що свідчить 1,5 – 2,5% частка туристичної галузі в структурі ВВП країни. Основними перепонами, що перешкоджають розвитку туристичного сектору в Україні, сьогодні виступають переважно чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру.

Розвиток туризму в Україні істотно впливає на такі сектори економіки, як транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів широкого вжитку, і є одним з найбільш перспективних напрямів структурної перебудови економіки. У свою чергу важливими факторами розвитку туристичної галузі є природно-рекреаційний та історико-культурний потенціал країни.

За оцінкою Всесвітньої туристичної організації, наша країна вже посідає 9-е місце в Європі за кількістю туристів, що відвідують країну. За останні три роки щорічне число в'їжджаючих в Україну іноземних громадян збільшилося

більш ніж на 1,1 млн. і становить 24,6 млн. осіб на рік. При цьому внесок сфери туризму у ВВП країни становить лише 2,2%.

Туристичний бізнес приваблює підприємців невеликим стартовим капіталом, швидким терміном його окупності, постійним зростанням попиту на туристичні послуги, високим рівнем рентабельності. Знання основ туристичної діяльності має надзвичайно важливе значення при підготовці працівників туристичної сфери, підвищенні професійного рівня, вивченні світової економіки та економіки України. Розвиток діяльності підприємств туристичного бізнесу визначається показниками в'їзного, виїзного та внутрішнього туризму. Проте для посилення позитивних тенденцій треба подолати ряд причин, що постають на шляху до успіху. Адже серед великої кількості фірм, що діють на національному туристичному ринку, лише невелика частка з них займаються туроператорською діяльністю в класичному розумінні цього слова. Інша частина постає як посередники закордонних операторів, додаючи до їх туристичного продукту частину власних послуг.

За даними Міністерства доходів і зборів України, обсяг платежів з туристичного збору в Україні у січні-серпні 2013 року виріс у порівнянні з аналогічним періодом 2012 року на 10% – до 26,1 млн. грн. Вітчизняні та закордонні авіакомпанії збільшили кількість рейсів та розширили географію польотів в Україну. Завдяки цьому пасажиропотік через українські аеропорти збільшився у грудні на 15%, а за весь 2013 рік – до 15,1 млн. осіб, або на 7%.

Кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну в 2013 році, зросла на 7,46% порівняно з 2012 роком – до 23,013 млн. осіб. З них кількість іноземних громадян, які в'їхали в Україну зі спортивною, культурною чи релігійною метою, зросла більш ніж в 21 раз – до 4,854 млн. осіб. Найбільша кількість іноземців у 2013 році прибула в Україну з Росії – 9,527 млн. осіб, Молдови – 4,849 млн. осіб, Білорусі – 3,092 млн. осіб, з Польщі – 1,404 млн. осіб.

За попередніми даними в 2013 році Україну відвідали понад 26 млн. гостей. Це майже на 1,5 млн. більше, ніж у 2012 році. В 2012 році також була позитивна динаміка: +1,1 млн. туристів по відношенню до 2011 року. Ця галузь економіки є однією з найбільш динамічно зростаючих і перспективних у світі. Уряд планує до 2022 року вдвічі збільшити число туристів в Україну – до 50 млн. на рік. Відповідно, з 400 тис. до 1 млн. зросте кількість робочих місць у галузі, а очікуване збільшення надходжень до бюджету зросте з 1,5 млрд. грн. до 5 млрд. грн.

Підсумовуючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що інтенсивний розвиток туризму в Україні сприятиме зміцненню її економіки та її утвердженню як туристичної держави.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Одне з головних завдань Болонського процесу, який Україна впроваджує протягом останніх кількох років – це підвищення мотивації студентів до навчання.

Сьогодні цей термін розуміється різними вченими по-своєму. Наприклад, мотивація за В.К. Вілюнас це сукупна система процесів, що відповідають за спонування і діяльність. А К.К. Платонов вважає, що мотивація, як явище психічне є сукупністю мотивів. Мотив – одне з ключових понять психологічної теорії діяльності, що розроблялася провідними радянськими психологами А.Н. Леонтьєвим і С.Л. Рубінштейном. Найбільш просте визначення мотиву в рамках цієї теорії: «Мотив – це предметна потреба».

Численні спостереження і бесіди зі студентами про причини зниження мотивації показують незацікавленість студентів у здобутті знань, таким чином, яким вони викладаються в даний час. Ми маємо на увазі класичну форму навчання студентів: лекції та семінари. Лекції начитуються, та студенти як і 50 років тому, записують під диктовку лекцію, а на семінарах фактично відтворюють те, що їм розповів викладач на лекції. У зв'язку з тим, що інформацію сьогодні студент може самостійно отримати з Інтернету, то застаріла форма подачі навчального матеріалу не завжди задовольняє студентів і сприяє формуванню їх професіональних інтересів.

Для підвищення мотивації студентам ймовірно доцільно запропонувати і таку форму проведення занять (йдеться про практичні заняття) як участь у групових проектах. Групові проекти можуть проводитися на практичному занятті, бути домашнім завданням чи виступати самостійною формою роботи. Мета групових проектів – відпрацювання професійних знань та вмінь через організацію практичної діяльності студентів.

Як приклад підвищення інтересу до навчання можна навести приклад організації групових проектів у процесу вивчення курсу «Методологія та організація наукових досліджень». У ході вивчення тем «Анкетування», «Спостереження» студенти виконували групові проекти. Проекти у студентів були різними. Це були такі дослідницькі проекти як:

- ставлення студентів до навчання на факультеті МТУ (анкетування).
- питання організації громадського харчування в Запорізькому національному технічному університеті (анкетування).
- пошук резерву вільних аудиторій в корпусах ЗНТУ (спостереження).

– з'ясування ставлення студентів до фізичних ресурсів університету: «За що я люблю і щоб хотілося виправити в корпусах ЗНТУ» – фото проект.

У кожному проекті студенти були об'єднані в групи з 4–5 осіб. Перед ними ставилося завдання і пропонувався метод збору інформації – анкетування, інтерв'ю, спостереження, аналіз документів. Студенти повинні були самостійно розробити план проведення дослідження, реалізувати його, провести кількісний та якісний аналіз отриманих результатів і виступити перед академічною групою з презентацією своєї роботи.

При аналізі отриманих результатів студенти поділилися враженнями від роботи в проектах. У першу чергу, на їх думку, було цікаво самим проводити дане дослідження, по-друге, треба було вчитися працювати в команді, по-третє, студенти могли запропонувати рекомендації, щодо поліпшення тих чи інших аспектів студентського життя. По-четверте, теми досліджень були обрані студентами, що значно підвищило їх бажання брати участь у проектах.

Досвід проведення наукових проектів показує високий рівень зацікавленості студентів у такій роботі, ентузіазм і творчість, а так само можливість закріпити теоретичний матеріал в практичній діяльності.

УДК 338.48

Мамотенко Д.Ю.

канд. екон. наук., доц. ЗНТУ

Мамотенко Д.Ю.

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ В ТУРИЗМІ

Сьогодні туризм зайняв лідируюче місце в міжнародних зовнішньоекономічних зв'язках, став впливати на розвиток економіки окремих країн і світового господарства в цілому. Для того щоб туризм зміг стати фактором соціально-економічного розвитку регіону, необхідно розвивати туризм відповідно до принципів стійкого розвитку.

Стійкий розвиток туризму – розвиток туризму, який орієнтовано на довгостроковий період, при якому досягається баланс у реалізації економічних, екологічних, соціальних і культурних цілей розвитку, ураховуються інтереси всіх зацікавлених сторін, на основі раціонального використання туристських ресурсів і всебічного партнерства.

Сьогодні головною проблемою в концепції стійкого розвитку туризму є недостатність інструментів реалізації принципів стійкого розвитку на практиці. У сучасній теорії виділяють наступні інструменти: пропускний потенціал, індикатори й моніторинг стійкого розвитку туризму, демаркетинг, туристські збори, керування відвідувачами, навчання й підготовка туристів і місце-

вих жителів, державно-приватне партнерство, обмін інформацією й досвідом, екосертифікація, кодекси поведіння й ін. Існуючі інструменти ще не дозволяють розвивати стійкий туризм всебічно й вимагають подальших досліджень і розробок. Немаловажним є складність визначення фактичних результатів, проведених заходів у сфері стійкого розвитку туризму. Відсутні ефективні, загальноприйняті показники стійкого розвитку туризму, немає чіткої системи індикаторів стабільності розвитку туризму.

Цілями регіональної туристської політики в довгостроковій перспективі повинні стати: економічне благополуччя й процвітання – забезпечення довгострокової конкурентоспроможності і життєздатності туристських підприємств, можливість для якісної зайнятості, гідна оплата й умови праці; охорона навколишнього середовища й культури – мінімізація забруднення, деградації навколишнього середовища й використання обмежених ресурсів для організації туристських видів діяльності, підтримка й розширення культурного багатства шляхом здійснення внеску в їхнє пізнання й збереження; відсутність тиску на соціальну структуру суспільства – підвищення якості життя місцевих співтовариств за допомогою туризму й залучення їх у процеси планування й керування туризмом.

Виходячи з міжнародного досвіду розвитку стійкого туризму можна виділити дві важливі передумови для стабільності туризму:

1. Наявність належних умов для успішної туристської діяльності, яким повинні відповідати підприємства туризму: надійність і безпека; якість засобів обслуговування й послуг; надійність інформації для туристів і зацікавлених сторін; контакт зі споживачем; сприятливе ділове середовище.

2. Здатність передбачати зміни й не відставати від них. Стратегії й дії потрібно здійснювати й коректувати у відповідності зі свіжою, актуальною інформацією й прогнозами.

Таким чином, турбізнес повинен забезпечити безпеку і якісні послуги, а держава – надавати актуальну надійну інформацію й створити сприятливі умови для бізнесу й туриста.

Міри, необхідні для стійкого розвитку туризму на рівні регіону:

1. Чітка координація й об'єднання зусиль всіх зацікавлених сторін – державних органів, бізнес структур, суспільних асоціацій і об'єднань, науково-дослідних і освітніх установ і самих туристів.

2. Визнання й реалізація на практиці принципів стійкого розвитку туризму, розробка стратегій стійкого розвитку туризму в DESTИНАЦІЯХ.

3. Удосконалювання існуючої законодавчої бази розвитку туризму, визначення гранично припустимих норм навантаження на навколишнє середовище, пропускну здатності природних територій і правил поведінки туристів.

4. Варто найбільше ефективно використовувати такі інструменти, як оцінка впливу туризму на навколишнє середовище, визначення набору інди-

каторів стійкого розвитку туризму для дестинацій, екологічний менеджмент і екологічний аудит, розробка системи сертифікації для підприємств, що застосовують підходи стійкого розвитку.

Таким чином, ключовим моментом реалізації принципів стійкого розвитку туризму є зміна підходів до ціноутворення, оподатковування, темпів розвитку туризму й обсягів туристських потоків, які в сполученні із цілісним підходом і довгостроковим плануванням можуть стати діючими механізмами реалізації стратегії стійкого розвитку туризму. Розумні обмеження, орієнтація на потреби дестинації, обмін досвідом, доступність інформації й попереджувальні дії в керуванні можуть бути основою для стійкого розвитку туризму в Україні.

УДК 658.5

Шелемєтьєва Т.В.

канд. екон. наук., доц. ЗНТУ

Шелемєтьєва Т.В.

ВПЛИВ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ОБСЯГИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА

Одна із найбільш гострих і найскладніших проблем для вітчизняних підприємств, насамперед промислових – поліпшення якості продукції.

Поліпшення якості продукції – один із найважливіших напрямів підвищення ефективності виробництва та окремого підприємства. За підсумками чинників, які впливають на якість продукції, неважко визначити основні шляхи підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності:

- підвищення технічного рівня виробництва;
- підвищення рівня кваліфікації персоналу;
- вдосконалення організації виробництва та праці, зокрема поглиблення спеціалізації виробництва;
- впровадження вибіркового і суцільного входного контролю якості вступників на підприємство сировини, матеріалів, комплектуючих деталей та вузлів;
- підвищення ефективності роботи ВТК;
- підвищення технічного рівня метрологічної служби для підприємства;
- виховання колективу, у душі гордості з якості своєї продукції і марку свого підприємства;
- матеріальне й моральний стимулювання персоналу за високоякісне виконання своїх зобов'язань;
- створення служби маркетингу;
- впровадження нових, якісніших матеріалів під час виготовлення продукції;

- зниження витрат виробництво та реалізацію продукції;
- вивчення вимог покупців до якості продукції і на кон'юнктури ринку;
- проведення дієвою реклами;
- встановлення оптимальної продажною ціни, і ін.

Отже, досягнення високої професійності і стабільності якості своєї продукції підприємстві дозволяє:

- збільшити реалізацію продукції, отже, і перерозподіл прибутку;
- забезпечити конкурентоспроможність продукції;
- підвищити імідж підприємства;
- знизити ризик банкрутства й забезпечити стійке фінансове становище підприємства.

Так наприклад, за даними російської асоціації «Спецсталь», яка підвела підсумки 2013 року серед провідних постачальників продукції із неіржавіючої сталі, в рейтинг увійшло ПАТ «Дніпроспецсталь». Список складався по трьох номінаціях: ведучі металоторгуючі компанії, провідні торгові дома збутові компанії вітчизняних заводів-виробників і провідні іноземні постачальники. Саме до останньої номінації віднесли ПАТ «Дніпроспецсталь».

У методичку оцінки провідних іноземних постачальників включені основні показники: динаміка і обсяги реалізації продукції з неіржавіючої сталі, товарна і марочна номенклатура, якість продукції, терміни постачання і якість менеджменту.

Таким чином, зрозуміло, що високоякісна продукція – це необхідна умова виходу того чи іншого підприємства на світовий ринок, формування сталого іміджу, розвиток зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення стабільного прибутку і фінансового становища сучасного підприємства.

УДК 338.48

Корнієнко О.М.

канд. екон. наук., доц. ЗНТУ

Корнієнко О.М.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ

За своїм курортно-рекреаційним й туристичним потенціалом Запорізька область, займає одне із провідних місць в Україні. Особливості економіко-географічного розташування, розвинена транспортна мережа, багаті природно-кліматичні умови, наявність пам'ятників природи, архітектури, історії й культури, створюють сприятливі передумови для формування й розвитку в соціально-економічному комплексі м. Запоріжжя високорентабельної курортно-рекреаційної й туристичної галузі.

Було проведено дослідження серед великих туристичних агенцій м. Запоріжжя на предмет наявності в асортименті послуг турів екологічної спрямованості. В процесі опитування було визначено, що на сучасному етапі екологічний туризм в Запорізькій області майже не представлений в туристичних пропозиціях провідних агенцій.

Також було проведено опитування, в якому приймали участь мешканці м. Запоріжжя жінки та чоловіки у віці 18 – 65 років. На запитання «Як ви оцінюєте стан розвитку екологічного туризму в Запорізькій області на сучасному етапі?» 35% респондентів обрали відповідь «користується популярністю», 32% – «не розвинутий», 33% опитаних вважають, що екотуризм в Запорізькій області перебуває в кризовому стані.

Опитування виявило, що місцеве населення надає перевагу таким видам екологічного туризму як подорожі до заповідних зон та пригородницькому туризму, 45% та 39% відповідно. На запитання «Чи вважаєте Ви, що екологічний туризм користується підтримкою з боку місцевої влади?» відповідь «так» обрали 5%, «ні» відповіли 54% опитаних, «не знаю» відповіли 41% респондентів.

На запитання «Чи вважаєте Ви необхідною державну підтримку розвитку екологічного туризму?», «Так, без державної підтримки розвиток екологічного туризму неможливий» відповіли 43%; «Так, державна підтримка є важливою, поряд з іншими факторами розвитку» – 27%; «Ні, державна підтримка не є обов'язковою, важливим є вплив інших факторів» – 14%; «Ні, державна підтримка не буде корисною для підприємництва» отримано 16% відповідей.

Привертає увагу ставлення населення області щодо комерційної перспективності екологічного туризму. Лише 3% опитаних відповіли позитивно на запитання «Чи вважаєте Ви екологічний туризм перспективним з комерційної точки зору?».

Найбільшою популярністю екологічний туризм користується в молодій і активній частини населення, а також у студентів, які прагнуть побачити нові цікаві місця і при цьому прагнуть економити гроші. Хоча останнім часом до їх числа приєднуються і люди старшого віку, що бажають відновити свої сили природним чином. Екологічний туризм здатний зблизити людей сучасного урбанізованого суспільства з природою, може допомогти зрозуміти цінність природи, формувати екологічну культуру туристів і місцевого населення.

Також було проведено опитування серед державних службовців на предмет готовності до забезпечення підтримки підприємницької діяльності в сфері екологічного туризму. Позитивно відносяться до підприємництва в галузі екологічного туризму 45% опитаних. Державні службовці вважають основними проблемами розвитку екологічного туризму в Запорізькій області

некомпетентність підприємців, незнання основ та закономірностей розвитку туристичного бізнесу (46%), відсутність державних програм по забезпеченню підтримки курортно-туристської галузі (41%). Найбільш важливими напрямками розвитку державної діяльності в галузі підтримки курортно-туристського підприємництва респонденти вважають створення та реалізацію освітніх програм для початківців в сфері курортно-туристського підприємництва (45%), а також активний розвиток інфраструктури ринку (25%).

Аналіз дослідження привів до висновку, що використання поточних резервів розвитку туризму в місті й ринкових можливостей, виявлених за результатами проведеного аналізу, незважаючи на безумовний позитивний ефект, не зможе докорінно змінити ситуацію. Необхідна комплексна програма поетапного рішення проблем у туристичній індустрії для активного розвитку туризму в м. Запоріжжі.

УДК 338.486

Журавльова С.М.

старш. викл. ЗНТУ

Журавльова С.М.

РОЛЬ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В ЕКОНОМІЦІ КРАЇНИ

Сьогодні індустрія гостинності є найпотужнішою системою господарства регіону або туристського центру і важливою складовою економіки туризму. Індустрію гостинності складають різні засоби колективного і індивідуального розміщення: готелі, готелі, мотелі, молодіжні хостели та гуртожитки, апартаменти, туристські притулки, а також приватний сектор, що бере участь в розміщенні туристів.

Готельна індустрія як вид економічної діяльності включає надання послуг і організацію короткострокового проживання в готелях, мотелях, кемпінгах і в інших засобах розміщення за винагороду.

Роль готельного бізнесу в сучасній економіці постійно росте і міняється, відбувається його внутрішня перебудова. Країни, що раніше займали провідні ролі в готельному комплексі, йдуть на другі і треті ролі. На зміну їм приходять нові лідери. При цьому виникаючі ендегенні зміни не можуть бути пояснені дією тільки внутрішніх чинників.

Готельна справа, так або інакше, чинить дію на економіку практично в усіх аспектах фундаментального визначення цієї сфери життя суспільства. У економічних відносинах готельний бізнес розглядається як:

- певна сукупність громадських стосунків у сфері виробництва, обміну і розподілу продукції;

- частина народногосподарського комплексу цієї країни, що включає певні галузеві види виробництва та економічної діяльності;

– економічна наука, що вивчає готельний бізнес як галузь господарства країни або регіону (економіка готельної справи);

– громадська наука, що вивчає поведінку в сферах виробництва готельного продукту, його споживання, розподілу і обміну. Економісти аналізують процеси, що відбуваються в цих сферах, прогнозують їх наслідки для фізичних осіб, організацій і суспільства в цілому;

– сучасна економічна теорія, що вивчає поведінку людей як господарюючих суб'єктів на усіх рівнях готельної економічної системи в процесах виробництва, розподілу, обміну і споживання готельних послуг в цілях задоволення людських потреб при обмежених ресурсах сім'ї, фірми і суспільства в цілому.

З точки зору фундаментальної економіки готельний бізнес є економічним комплексом, розвиток якого більшою мірою пояснюється світовими процесами та стосунками, чим внутрішніми причинами. Готельний бізнес також виступає найважливішим каталізатором економічного зростання багатьох країн, що швидко розвиваються, оскільки виступає каналом перерозподілу валового національного продукту між країнами, яке не супроводжується вивезенням (імпортом) товарів і послуг. Іншими словами, якщо японці відпочивають в готелях Філіппін, а українці в Туреччині, то вони не лише вивозять туди частину зароблених в інших виробництвах коштів, але і створюють там нові робочі місця.

Сучасний готельний бізнес як економічне явище:

– має індустріальну форму;

– виступає у вигляді готельного продукту та послуги, які не можуть накопичуватися і транспортуватися;

– створює нові робочі місця і виступає часто піонером освоєння нових районів і сприяє прискореному розвитку національної економіки;

– виступає як механізм перерозподілу національного доходу на користь країн, що спеціалізуються в готельному бізнесі;

– є мультиплікатором росту національного доходу, зайнятості і розвитку місцевої інфраструктури і росту рівня життя місцевого населення;

– характеризується високим рівнем ефективності і швидкою окупністю інвестицій;

– виступає як ефективний засіб охорони природи і культурної спадщини, оскільки саме ці елементи складають основу його ресурсної бази;

– поєднується практично з усіма галузями господарства і видами діяльності людини, оскільки саме їх диференціація і дискретність і створюють ту різницю потенціалів рекреаційного середовища, яке викликає потреби людей до зміни місць і пізнання.

Таким чином, готельний бізнес здатний чинити активний вплив на економіку регіону (чи країни), в якому він розвивається, на його господарську,

соціальну і гуманітарну основи. Нині моделі економічної дії готельного бізнесу на сферу економіки набагато ускладнилися і базуються не на теоретичних концепціях і гіпотезах, а на статистичних даних.

УДК 339.138

Никоненко С.В.

канд. екон. наук, старш. викл. ЗНТУ

Никоненко С.В.

ІМІДЖ ВНЗ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Традиційно нові запити у області освіти призвели до появи конкуренції на ринку освіти, до появи нових вузів та нових спеціальностей. Декілька років тому проблема створення іміджу ВНЗ майже не піднімалась, так як імідж складався сам по собі без особливих зусиль. Університети поділялись за певними спеціалізаціями (гуманітарний, технічний, медичний та ін.) і завжди мали свою частку абітурієнтів.

Дана робота отримує особливу актуальність, з огляду на те, що розвиток системи вищої освіти в Україні відбувається в умовах загострення конкуренції на ринку освітніх послуг. Запорізький національний технічний університет, як і більшість ВНЗ шукає найефективніші шляхи підвищення конкурентоспроможності. Сьогодні вищий навчальний заклад, незалежно від свого профілю, форми власності та інших показників, не в змозі належно розвиватися без науково обгрунтованої та активно впровадженої маркетингової політики. Побудова та реалізація такої політики пов'язана з певною низкою труднощів. В першу чергу це відсутність методологічних, концептуальних засад для побудови конкурентоспроможної політики на ринку освітніх послуг.

Проблемам конкурентоспроможності вузів присвячено не так багато робіт, але серед них є роботи Мамонтова С.А., Зиннуров У.Р., Панкрухин А., Слободенюк Л.І., Слободенюк А.О., Лопушняк Т.С. та ін.

Нажаль, не так багато вчених звертали увагу на взаємозв'язок іміджу вузу та конкурентоспроможності його спеціальностей.

Сьогодні, реальний імідж ВНЗ пов'язаний зі сприйняттям його потенційними споживачами освітніх послуг, які мають зробити вибір навчального закладу. Індикаторами вивчення стану реального іміджу виступають емоційне ставлення до ВНЗ, характер та зміст інформації про ВНЗ у абітурієнтів, рейтинг ВНЗ на місцевому ринку.

Імідж ВНЗ формується як сукупність складових, серед яких одним з найголовніших можна вважати: загальну відомість та репутацію, швидкість реагування на змінення потреб споживачів (абітурієнтів), інноваційний потенціал та його реалізацію, популярність та затребуваність спеціальностей,

рекламну політику, рівень закордонних зв'язків, фінансову забезпеченість, конкурентоспроможний статус.

Для таких державних вузів, як Запорізький національний технічний університет вирішення багатьох задач поведінки на ринку освітніх послуг спрощується, бо отриманий імідж допомагає витримати конкуренцію. Однак зміни, які відбуваються у зовнішньому середовищі, можуть різко змінити розподіл сил та вплинути на імідж ЗНТУ, якщо вчасно не відбудуться зміни (в складі спеціальностей, курсів, методик, технологічних засобів тощо).

Кожна зі складових іміджу має зв'язки з різними параметрами і певними показниками організації навчального процесу. Серед них можна виділити дві групи. Перша зумовлена організацією навчального процесу. Сюди належать: якість освіти, компетентність і відомість викладацького складу, кваліфікаційний рівень випускників, рівень оплати за навчання та термін навчання. Крім того, повинні розглядатися характеристики, що визначають межі застосування отриманих знань. Серед них: широта вибору спеціальностей, технологічність освіти, поєднання спеціальної підготовки зі створенням духовних цінностей, ступінь практичної орієнтації на суспільні потреби, а також глибина і тривалість підготовки, функціональність знань.

Завдяки цим складовим абітурієнт може визначити, який саме ВНЗ його цікавить, таким чином звузивши коло університетів, серед яких обрати і визначити кращий для себе.

УДК 378.18

Булатов С.В.

старш. викл. ЗНТУ

Булатов С.В.

МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ

У період побудови незалежної суверенної самостійної держави ключовим завданням є розвиток духовності особистості, громадянина. Особливо це актуальним є для підростаючого покоління та молоді. Активне залучення молоді до різноманітних сфер суспільного життя. Важливе місце в житті молоді займає вільний час.

На думку вчених, дозвілля молодих людей відіграє в їхньому житті більш значну роль, ніж у дорослих. Дозвілля молоді, і зокрема студентів, суттєво відрізняється від дозвілля інших вікових груп через їхні специфічні духовні й фізичні потреби і властиві їм соціально-психологічні особливості. До них можна віднести підвищену емоційність, фізичну рухливість, динамічну зміну настроїв, глядацьку і інтелектуальну сприйнятливість.

Заняттями у вільний час для студентів можуть бути такими: суспільно-корисна діяльність (громадська робота, раціоналізаторство та винахідництво, різні види художньої творчості, навчання, виховна робота); споживання духовних цінностей (читання книг, газет, журналів, прослуховування радіо, перегляд телепередач, відвідування кінотеатрів, театрів, музеїв та ін); різноманітні види активного відпочинку (фізкультура, спорт, туризм, розваги і т.д.) та пасивного.

Вільний час – це найбагатший час, заповнений, як правило, суспільно-корисною діяльністю, спрямованою на духовний та моральний розвиток особистості, формування її трудової і соціальної активності, самовиховання та саморозвиток, фізичне вдосконалення. Проте, треба шукати нові методи, які повинні працювати у XXI столітті.

Юнацький вік – граничний, бо він обумовлює міру переходу особистості з об'єкта соціокультурних відносин в суб'єкт соціально-корисної діяльності. Знаходячись на порозі соціальної зрілості, молодь характеризується пошуком і відбором цілей, життєвих перспектив і шляхів, засобів їх здійснення. Продовжує підвищуватися роль поза сімейного спілкування, засобів масової інформації, як важливих джерел знання, цінностей, норм, цілей та поведінки.

Спілкування – форма дозвілля, яку молода людина потребує органічно. Тяжіння до спілкування з однолітками пояснюється потребою молоді в емоційних контактах.

Однією з причин набуття навичок спілкування є прагнення знайти себе в нових ринкових умовах, які вимагають від людей заповзятливості, ініціативи, гнучкості, професіоналізму, контакту з людьми різних професій і соціальних груп.

Підсумовуючи все різноманіття наведених точок зору і підходів до природи спілкування і ставлення до неї студентської молоді, його можна розглядати як: необхідну умову життєдіяльності людини і суспільства; джерело творчого перетворення індивіда на особистість; форму передачі знань і соціального досвіду; вихідний пункт самосвідомості особистості; регулятор поведінки людей в суспільстві; самостійний вид діяльності.

Однією з характерних рис проблеми формування та впровадження культури дозвілля є гра. Молодь більш схильна до ігрової діяльності, бо вона захоплює людську психіку, дає постійний приплив емоцій, нових відчуттів. З великими труднощами пристосовується вона до діяльності одноманітної і спеціалізованої. Саме в грі може реалізуватися пошукова і творчо-експериментальна активність, що допомагає пізнавати нове, невідоме, бо ці фактори завжди ваблять молодих людей. Взаємозв'язок гри і дозвілля очевидний, але їх стосунки дуже часто мають складний характер.

БРЕНДИНГ МІСТ: ОСОБЛИВОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ

В даний час інвестиційна привабливість регіону в значній мірі залежить від того, наскільки ефективно використовується його соціально-економічний, політичний і культурний потенціал. Все більше міст цілеспрямовано займаються маркетингом своїх територій, формуванням свого територіального бренду, які обумовлюють інвестиційну та туристичну привабливість місцевості. Таким чином, особливо в умовах глобалізації, постійного зростання конкуренції, рівняння умов господарювання на різних територіях, маркетинг території, її імідж і бренд виходять на перший план при порівнянні приблизно рівних за умовами господарювання та проживання географічних зон.

Існує шість основних вимірів цінностей бренду території:

- функціональний вимір (набір умов, що забезпечують якість і вартість життя).
- емоційний (сукупність емоцій, що викликаються брендом території).
- соціально-культурний (територіальна субкультура, освіченість населення, а також його толерантність).
- духовно-історичний (сприйняття історико-культурного та релігійної спадщини території).
- інноваційний (розвиненість науки і освіти, наявність передових підприємств, наукоградів).
- вимірювання глобальної відповідальності територіальних властей (відношення до екологічної, військової безпеки).

Таким чином, необхідно відзначити наступні специфічні фактори, що впливають на формування бренду території: географічне положення і глобальна геополітична роль території, природно-ресурсний потенціал, національно-культурні особливості країни, територіальною одиницею якої є дана територія, поточна візуальна політика і символіка території.

Архітектура бренду території будується на основі структур територіальних суббрендів: структури геральдичних символів території, інвестиційних брендів (брендів вільних економічних та інноваційних зон, наукоградів, технопарків); брендів історичних особистостей; брендів пам'яток культури та архітектури; корпоративних і товарних брендів; брендів соціальних організацій (вузів, театрів, бібліотек); шоу-брендів (парків, кіно, ресторанів, торгових центрів); брендів подій (виставок, семінарів, конференцій, олімпіад, конкурсів).

Універсальних способів створення бренду міста не існує, проте розроблені основні рекомендації з організації процесів територіального брендингу, які також зачіпають процеси формування репутації та просування міста:

- імідж, бренд і репутація міста повинні бути визнані одним з його активів, в основі якого лежать ексклюзивні особливості території, що потребують вивчення, розвитку і активному просуванні;

- необхідна єдина стратегія просування міста, заснована на традиціях і передбачає нововведення;

- питання формування іміджу та репутації міста повинні розглядатися на рівні регіональних властей;

- бажано створення спеціального комітету, що займається брендингом міста, формуванням його репутації. Основним завданням даного комітету є розробка рекомендацій як для регіональних органів влади, так і для приватних компаній.

- до складу спеціального комітету необхідно включити соціологів, істориків, діячів культури, лідерів бізнесу, політичних діячів, фахівців зі зв'язків з громадськістю, журналістів, економістів, фахівців з маркетингу, юристів, експертів з просування території.

Безумовно, сьогодні бренд – це елемент стратегії розвитку території. Бренд міста виступає як найважливіший фактор його конкурентних переваг і доходів, як цінний актив міської економіки. Однією з ключових цілей створення бренду міста є залучення в них як внутрішніх, так і зовнішніх інвестицій. Іншими словами, в даний час інвестиційна привабливість міста значною мірою залежить від того, наскільки ефективно використовується його соціально-економічний, політичний і культурний потенціал.

УДК 338.48:640

Бабіч А.Є.

старш. викл. ЗНТУ

Бабіч А.Є.

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ ТУРИЗМУ В ЗАПОРІЖЖІ ТА ОБЛАСТІ

Головна роль туристських агентств складається в тому, щоб представляти зручні пункти для продажу турів. В даних пунктах туристські агенти діють, як агенти з попереднього резервування подорожей, а також як джерело додаткової туристської інформації. На сучасному туристському ринку в м. Запоріжжі, а також в області часто замість того, щоб отримати від туристського агента пораду по конкретному туру, клієнт стикається з тим, що турагент пропонує йому обмежений діапазон послуг (турів), які надають фірми

найбільшу користь. Тобто ті тури, за які фірми туроператори з якими вони співпрацюють, сплатять їм найбільшу агентську винагороду.

Також негативним є те, що невелика кількість кваліфікованого персоналу туристської агенції не в змозі дати вичерпну інформацію про всі продукти галузі, які представлені на туристському ринку. Більшість туристських агентств мають обмежену кількість персоналу, сьогодні в туристських агенціях Запоріжжя та області один менеджер з туризму виконує функції двох та навіть більше менеджерів. Він повинен займатися не одним напрямом, як це повинно бути, а займається відразу двома, трьома напрямами. Нереально, навіть фізично важко, володіти всією специфікою турів які він пропонує, надавати вичерпну інформацію для туриста та вільно володіти нормативно-правовими актами.

Працюючи в таких умовах на конкурентному туристському ринку м. Запоріжжя, а також Запорізької області, можна зробити висновки, що життєвий цикл цієї фірми недовгий. На жаль, кожна друга туристська фірма в м. Запоріжжі слідує такій стратегії. Це обумовлено тим, що туризм як галузь економіки почав розвиватися тільки нещодавно, освіта в цій сфері тільки набуває певних переваг.

Діапазон продуктів, які пропонують туристські оператори, може широко варіювати не тільки в залежності від агентських (комісійних), які агент отримує від продажу того чи іншого туру, але також від попиту в регіоні дії туроператора, від спеціалізації фірми та маркетингової політики яка їй притаманна. Агентству, яке хоче надавати повний спектр послуг, слід продавати авіа білети; білети на морські, річні перевезення; залізничні та автобусні перевезення; забезпечувати прокат автомобілів; розміщення в готелях, пропонувати пакетні тури. Також необхідно надавати додаткові послуги, такі як специфічне страхування (страхування на випадок затримки транспорту, від форс-мажорних обставин, від поганої погоди під час відпочинку, від неможливості здійснити подорож, від неякісного надання туристських послуг), дорожні чеки, обмін валюти, та інші.

Використання маркетингу в діяльності туристських фірм дозволить розробити ефективні стратегії, спрямовані на конкретні сегменти споживачів, що, в свою чергу, надасть підприємству певних конкурентних переваг.

Туристські агентства, які практикують маркетинг, як правило краще організовані, більш конкурентноспроможні, зазнають менших збитків від змін ринкової кон'юнктури та соціально-економічного середовища, в якому проходить їх діяльність. Серед великої кількості фірм, що діють на ринку, лише одиниці займаються туроператорською діяльністю в класичному розумінні цього слова. Інші виступають, в основному, як посередники закордонних операторів, додаючи до їх туристського продукту частину власних послуг.

Подолати несприятливу ситуацію можна тільки завдяки появі у вітчизняному туристському бізнесі потужних компаній зі значними інвестиціями для інноваційного розвитку. Оперативне вирішення проблеми полягає насамперед у використанні маркетингу в діяльності туристських фірм, державній підтримці та формуванні об'єднань підприємств туризму.

УДК 332.14 (477.64)

Бут Т.В.

викл. ЗНТУ

Бут Т.В.

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ЩОДО СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розбудова економічного простору України, формування соціально-економічної моделі її розвитку супроводжується структурними змінами в усіх сферах економічної діяльності, що вимагає пошуку, розробки і впровадження в практику нових прогресивних форм ведення господарювання на регіональному рівні, винайдення і застосування адекватних методів регулювання та управління соціально-економічним розвитком.

Мета роботи полягає у дослідженні сучасних наукових підходів щодо соціально-економічного розвитку регіону.

Дослідимо різні підходи науковців щодо соціально-економічного розвитку регіону.

Управлінський підхід Т.Л. Міронова і Н.А. Полонської розглядає соціально-економічний розвиток регіону як збереження державного регулювання. Як визначають І.В. Запоточний і В.І. Захарченко, державне регулювання регіонального розвитку – це цілеспрямована діяльність держави в особі відповідних законодавчих і контролюючих органів, які за допомогою системи різних підходів і методів забезпечують досягнення поставленої мети і рішення поставлених економічних і соціальних задач, які відображають конкретний етап розвитку регіональної економіки.

За природно-ресурсним підходом Семенова Ф.З., Борлакова З.А. визначають соціально-економічний розвиток регіону, перш за все, його станом в період соціально-економічних перетворень і загальними для країни макроекономічними тенденціями – наростанням техніко-економічних диспропорцій, зниженням схильності до інвестування і заощадженням, екстенсивним використанням робочої сили, наростанням негативних соціально-демографічних процесів, посиленням соціальної та економічної напруженості і падінням рівня життя. Підтримуємо думку цих науковців стосовно даного розвитку, який обумовлений змістом і структурою самого регіону, складом

його речово-компонентною основою його ролі і містом у системі територіального розвитку і інтегральної праці.

Факторний підхід зарубіжних вчених у монографії С.Г. Светунькова, А.В. Заграновської, І.С. Светунькова до визначення соціально-економічного розвитку регіону представляє собою складний об'єкт для оцінки, оскільки рівень цього розвитку є результатом дій багатьох факторів і умов, як зовнішніх так і внутрішніх. У даній ситуації, коли рівень соціального розвитку є предметом ретельного контролю зі сторони країни і він приблизно однаковий у регіонах країни, а рівень економічного розвитку різний, кажучи про соціально-економічний розвиток регіону, як показника діяльності регіональної влади і діагностики стану регіону, не зовсім коректно. Має сенс говорити про дві складові – соціальний розвиток регіону і його економічний розвиток. Усі підходи по вивченню станів розвитку регіонів базуються по принципу сучасної оцінки рівня соціально-економічного розвитку регіонів.

За економічно-соціальним підходом Мурашко І.С. для визначення соціально-економічного розвитку регіону дотримується єдності двох його складових: економічної, соціальної. Економічна складова включає збільшення об'єму випуску продукції, зростання ефективності на виробництві та внеску підприємств в економіку регіону та країни, соціальна – досягнення повної зайнятості населення, відтворення людських ресурсів.

Ресурсно-споживчий підхід до соціально-економічного розвитку регіону висловлює, в свою чергу, академік Геєць В.М., який вважає, що модель економічного розвитку регіону, яка зводиться до стимулювання платоспроможного попиту населення через бюджет, вичерпала себе. В її межах підтримується не інвестиційний, а платоспроможний попит населення. Але численні визначення соціально-економічного розвитку регіону не є вичерпними. Однак вони дозволяють зробити висновок, що суспільство може розпочати здійснювати крупні проекти в інноваційному розвитку економіки регіону, щоб створити та розвивати принципово нові соціальні досягнення людських ресурсів.

І оскільки вирішальну роль для динаміки і структури економічного росту відіграють залучення інвестицій та розвиток інновацій, у зв'язку з цим зробимо підсумок у трактуванні поняття «соціально-економічного розвитку регіону».

Під «соціально-економічним розвитком регіону» доцільно розуміти процес сукупних змін у соціально-економічній системі регіону, який направлений на його перехід в новий якісно-кількісний стан під впливом факторів внутрішнього й зовнішнього середовища, що здійснюються протягом часу, з метою забезпечити добробут для населення і процвітання будь-якої діяльності на досліджуваній території, який можливий лише за умови інноваційного та інвестиційного розвитку.

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ТУРИЗМУ

Праця в управлінні туризмом суттєво відрізняється від діяльності працівників інших галузей, хоча на перший погляд можна припустити, що менеджмент туристського регіону та туристської організації спирається на ту ж базу, що і менеджмент будь-якого підприємства системи «людина-людина».

Перша особливість туризму полягає в великій глибині його проникнення і складності взаємозв'язків між його складовими елементами. У туристській індустрії багато туристичних підприємств і організацій, які повинні вписатися в єдину систему управління, де переслідується мета забезпечення тривалої дієздатності та конкурентоспроможності на ринку.

Другу особливість туризму як об'єкту управління можна представити у вигляді неясних і важко вимірюваних цілей. Для менеджменту приватних туристських підприємств, які у своїй діяльності орієнтуються на отримання прибутку, характерні чіткі та вимірні цілі – накопичення цінностей, рух готівки, прибуток. Для менеджменту туристських організацій таких цілей не існує ні на рівні підприємства, ні на рівні регіону.

Наступна особливість туризму полягає в сильному впливі з боку зацікавленої клієнтури. Туристські організації не можуть очікувати від своїх учасників того, що всі вони будуть вести себе однаково, оскільки існують певного роду суперечності між власниками готелів, місцевими жителями і приїжджими туристами. Саме тому нормативному менеджменту (на рівні туристської організації – політиці підприємства, на рівні регіону – планування та координації діяльності шляхом розробки провідного образу) приділяється дуже велике значення.

У зв'язку з тим, що при реалізації туристичного продукту посилюється особистісний аспект, процес надання туристської послуги може бути автоматизований у набагато меншій мірі, ніж, наприклад, процес виробництва товарів. З цієї причини в менеджменті туризму незмірно більше уваги має приділятися управлінню персоналом і регулюванню міжособистісних відносин.

Специфіка туристського продукту пов'язана зі специфікою туристського попиту. Попит на туристичні послуги не однорідний в силу низки причин. Різноманітність споживачів туристських послуг – одна з причин неоднорідності попиту на них. Висока значимість громадських чинників – економічної ситуації в країні, екології та соціальних чинників – інша причина різного попиту на туристські послуги.

Нарешті, як особливість туризму слід виділити його сезонність. При вирішенні проблеми менеджменту в туризмі дане явище обов'язково враховується керівниками туристських підприємств, оскільки коливання попиту може істотно погіршити умови функціонування всієї туристської індустрії.

Особливості туристської галузі як об'єкта управління вказують на те, що менеджери туристського бізнесу повинні рахуватися з тим, що ця галузь абсолютно не схожа на інші галузі і тому механічно перенести напрацювання або моделі управління з інших сфер трудової діяльності в сферу туризму неможливо. І якщо виправдала себе на практиці модель управління (наприклад, промисловим підприємством) дає необхідний ефект, то застосування її в туристській галузі може призвести до деградації останньої. У зв'язку з цим можна виділити наступні риси, характерні для управління будь-яким туристським підприємством.

При плануванні туристської діяльності на перше місце повинні ставитися потреби і бажання кінцевих споживачів. З урахуванням цього і визначається сфера праці будь-якого туристського підприємства.

Хоча в сучасному світі значення туризму як засобу відновлення сил і здоров'я величезне, туристський продукт не став ще товаром першої необхідності і навряд чи стане їм у найближчій перспективі. Крім того, на туристських послуг більше, ніж на інших платних послугах, позначається зміна купівельної спроможності населення. На розвиток туризму також сильно впливають політичні та екологічні явища.

В туристській галузі велике значення має маркетинг. Це пов'язано з тим, що продавець туристської послуги, не маючи можливості представити її зразок-еталон, повинен знайти аргументи на користь свого товару – послуги, а це можна зробити тільки при добре налагодженій системі маркетингу.

Таким чином, туризм є специфічною формою діяльності людей, якою обов'язково потрібно управляти. Тому процес управління у сфері туризму повинен спиратися на низку особливостей даної галузі. Відповідно до цього можна виділити ряд загальних рис, характерних для управління у сфері туризму:

- пріоритет бажань кінцевих споживачів при плануванні туристської діяльності;
- непервічність туристської послуги;
- велике значення маркетингу в туристській галузі;
- унікальність туристської послуги.

Таким чином, розвиток туризму в кожній країні має ґрунтуватися переважно на тих видах і формах туризму, які дозволяють максимально і комплексно використовувати наявний туристський потенціал.

УДК 338.486

Хохотва Д.С.¹, Зацепіна Н.О.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² канд. пед. наук, доц. ЗНТУ

Хохотва Д.С., Зацепіна Н.О.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

На розвиток туристської галузі господарства окремої держави істотно впливають світові тенденції розвитку туризму. Сьогодні туризм став самостійною галуззю господарства, майже 6% світового валового національного продукту, 5% усіх податкових зборів та 7% світових інвестицій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій сфери туризму засвідчив про значний інтерес науковців різних галузей до цієї проблематики. Зокрема, серед українських дослідників цими питаннями займалися М.П. Афанасьєв, О.О. Любіцева, В.Ф. Кифяк, І.Ю. Мальська, І.Г. Смирнов, Л.М. Устименко, В.В. Худо.

Мета роботи полягає у сучасній характеристиці тенденцій розвитку міжнародного туризму.

Туризм – різновид рекреації, один із видів активного відпочинку. Це галузь економіки, яка останнім часом розвивається досить швидкими темпами, передбачає активний розвиток цієї галузі і в майбутньому.

Увесь комплекс чинників, що впливають на розвиток міжнародного туристичного бізнесу, можна поділити на дві групи:

- чинники, що діють незалежно від діяльності організацій індустрії туризму (мотиваційні, економічні, політичні, географічні, соціальні, екологічні);

- чинники, що сприяють розвитку туризму, які активно використовують туристичні організації у своїй діяльності (науково-технічний потенціал).

Якщо проаналізувати діяльність туристичної сфери всіх країн світу і визначити лідерів із залучення туристів у свою країну, розташувавши їх по місцях за підсумками останніх років, то на першому місці упродовж 15 років залишається Франція, прийнявши близько 80 млн. іноземних туристів, далі йдуть Іспанія, США та Італія, які в сукупності прийняли понад 150 млн. туристів.

Отже, визначивши лідерів із прийому іноземних туристів, можна впевнено констатувати той факт, що саме в цих країнах найбільший вплив на економіку мала сфера туризму. Проте надходження прибутків від туризму розподіляється у світі нерівномірно.

І ще один дуже важливий фактор – вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище.

– позитивний вплив включає: охорону й реставрацію пам'яток природи, історії, культури, створення національних парків і заповідників, збереження лісів, захист рослинного і тваринного світу.

– негативний вплив – це самовільне розміщення тимчасових баз відпочинку, забруднення відходами навколишнього середовища, самовільне розпалювання вогнищ, понівечення історичних пам'яток вандалами. Деякі види туристського відпочинку, як-от полювання, риболовля, збирання рослин, завдають негативного впливу живій природі й призводять до зменшення чисельності або навіть до повного зникнення фауни та флори певних територій.

За прогнозами Всесвітньої туристської організації (ВТО), сфера туризму активно розвиватиметься і в майбутньому. Кількість подорожуючих до 2020 року сягне 1,6 млрд. осіб на рік, що означає збільшення туристичних прибутків у 2,4 рази порівняно з 2000 роком.

Отже, міжнародний туризм має таку тенденцію розвитку – найбільший його розвиток має місце у західноєвропейських країнах. На частку цього регіону доводиться понад 70% світового туристичного ринку і біля 60% валютних надходжень. Приблизно 20% приходить на Америку, менше 10% – на Азію, Африку й Австралію разом узяті.

Проаналізовані дані свідчать про те, що туристична галузь економіки активно розвивається: зростає кількість туристичних прибуттів у світі загалом і у всіх туристичних макрорегіонах. Тому подальші наукові пошуки в цьому напрямку будуть присвячені пошукам шляхів вирішення проблем розвитку туристичної галузі господарства.

УДК 338.48-6:338.45

Губка К.В.¹, Гурова Д.Д.²

¹ студ. гр. МТУ-120, ЗНТУ

² канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Губка К.В., Гурова Д.Д.

АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ТУРИЗМУ

Інтерес до традиційних видів туризму, таких як культурний, історичний, пізнавальний поступово знижується, але вагомого значення почали набувати екологічний, сільський, науковий, конгресний, освітній, діловий та промисловий, що об'єднані спільним поняттям «альтернативний туризм».

Промисловий туризм – це відносно новий напрям. Лише останнім часом активізувалися наукові дослідження щодо розвитку промислового туризму в Україні. Промисловий туризм є новим міждисциплінарним напрямом, що визначає необхідність проведення глобальних наукових досліджень, присвячених даній проблематиці. З метою визначення поняття промислового туризму

му необхідно розглянути різні підходи до тлумачення цього напрямку. Дослідник Т.А. Казакова вживає термін «промисловий туризм», звертаючи увагу на те, що сутнісною компонентою його є відвідування підприємств, що працюють, та розглядає його як різновид техногенного туризму. В.С. Пацюк використовує дефініцію «індустріальний туризм», під яким розуміє вид активного туризму, зосередженого в промислових регіонах, метою якого є споглядання індустріальних ландшафтів, ознайомлення з витворами індустріальної архітектури, відвідування працюючих виробничих підприємств для задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів. О.Ю. Чередниченко розкриває дане поняття так: це дослідження територій, будинків та інженерних споруджень виробничого (не цивільного) чи спеціального призначення, а також будь-яких залишених (занедбаних) споруджень із метою одержання психологічного й естетичного задоволення або задоволення дослідницького інтересу, захоплення у вигляді фотографування. Таким чином, промисловий туризм – це організація регулярних туристичних турів на діючі (або ті, що колись діяли) промислові підприємства з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів.

Хрестоматійними прикладами збереження, реновації та заповідання індустріальної спадщини стали стара промислова зона Манчестера (Великобританія), металургійний центр Берслаген (Швеція), музей Орсе (Франція), промисловий парк Лоуелл (США), парк Дуйсбург-Норд (Германія), Нижньотагілський державний музей-заповідник гірничозаводської справи Середнього Уралу.

У світі користуються попитом екскурсії на великі заводи та фабрики, де туристів знайомлять з функціонуванням промислових комплексів, технологією та історією створення певної продукції, наприклад, надзвичайно популярний ретротур на колишній металургійний завод у Чикаго. Туристи не лише дізнаються про каторжну працю металургів XIX ст., але і мають можливість відчувати її на собі.

В Україні останніми роками починає розвиватися промисловий туризм. Для виробників впровадження туристичних маршрутів й екскурсій є оригінальним способом представити свою продукцію, поліпшити імідж компанії й галузі в цілому. А для туристів – це можливість побачити виробничі потужності, ознайомитися з історією промисловості й довідатися, що відбувається зі знайомими їм товарами.

Найбільший інтерес для впровадження промислового туризму представляє Донбас. Місто Донецьк – одне із найбільших мегаполісів Європи, яке має високий промисловий, інвестиційний, кадровий, науковий й інноваційний потенціал, з розвинутою інфраструктурою ведення сучасного бізнесу. Нині у Донецьку функціонують два об'єкти промислового туризму – унікальний та загалом відомий у нашій країні й за кордоном Артемівський завод шампансь-

ких вин, розташований під землею на глибині 70–80 м, соляна шахта в Соледа-рі (глибина 280 м), де відбуваються найнесподіваніші і пам'ятні події.

Багато об'єктів, придатних для промислового туризму, знаходяться в Кривому Розі Дніпропетровської області, зокрема, закрита шахта «Більшовик» (1200 м), «Батьківщина» (1500 м). При цьому для приймання туристів не потрібні великі капіталовкладення. На Луганщині з 2002 р. існує ідея створення технопарку «Рудник» у місцях, де уперше видобули кам'яне вугілля і де можна показувати в театралізованій формі металургійне виробництво давніх часів, відновити перший паровоз і навіть імітувати для туристів обвали й аварії в шахтах. Існують передумови розвитку промислового туризму й в Запоріжжі.

УДК 379.85 (477)

Моргунова М.О.¹

¹ студ. гр. МТУ-119м, ЗНТУ

Моргунова М.О.

ЕЗОТЕРИЧНИЙ ТУРИЗМ В УКРАЇНІ

Езотеричний туризм, або як його ще називають езо-туризм, – це подорож, метою якої є набуття людиною внутрішньої цілісності. Езотеричний турист покидає свої зони комфорту, долає перешкоди, спостерігає себе і бере участь в езотеричних практиках, а результатом цих дій є налагодження внутрішньої гармонії.

Езотеричний туризм допомагає людині побачити, як влаштований світ і вона сама, зрозуміти взаємозв'язки своїх вчинків і того, що відбувається в житті. У результаті людина усвідомлює, які практики їй потрібно виконувати, щоб навести всередині порядок. Зникає поняття «жертва обставин», замість нього з'являється поняття «творець свого життя». Звичайно, що прибирання у «внутрішньому будинку» - процес не швидкий, але результат вартий того.

Езотеричні тури в наш час практикуються у багатьох точках земної кулі. Це Індія, Непал, Кавказ і ще є багато місць у світі, куди відправляються люди «у пошуках себе».

В Україні такими місцями є Крим або Карпати. Крим, для прикладу, цікавий тим, що маршрути походів можуть бути як досить складними, так і простими. Похід в гори сам по собі є езотеричною практикою. У поході ми не перебуваємо у домашньому затишку, тому це шанс перевірити наскільки ми любимо себе і світ довкола нас. Щорічно в горах Криму і в Карпатах проходять походи-семінари. Набираються групи від 10 до 30 осіб, якими займаються 2–3 інструктори. Похід-семінар має чіткий маршрут, а також певну езотеричну програму, що складається з лекцій і практик. Такі тури відносно не дорогі.

Крім того, кожна гора Криму – своєрідне Місце Сили. Місця Сили – це найбільш активні енергетичні точки планети. Місця Сили можуть бути використані у наведенні внутрішнього порядку як потужні інструменти, котрі допомагають людині відновити природний потік енергії. Заняття йогою та медитації в Місцях Сили дають насправді терапевтичний ефект для душі.

В Криму відомі такі місця сили, як мис Меганом, Чуфут Кале, вулкан Карадаг, урочище Кизил-Коба, печера Мармурова та Еміне-Баір-Хосар та інші. Неподалік від Мелітополя також є дуже енергетично насичене Місце Сили – Кам'яна Могила, якому вже понад 5 тис. років. В Карпатах, наприклад, Місцем Сили вважається гора Грофа, де живуть мольфари-градівники, тобто люди, які пробують впливати на природні явища через різноманітні обряди. В Карпатах енергетично зарядженими вважаються ще скали Добвуша, гора Говерла та Невицький замок.

В Криму також щорічно проходять багато езотеричних фестивалів. Програми езотеричних фестивалів, як правило, складаються з духовних практик, музики, танців, бойових мистецтв. Багато часу на фестивалях приділяється розвиваючим майстер-класам різних напрямів: езотерика, практична психологія, бізнес, фізичний розвиток, творчість. Також в програму завжди включається розважальна програма: фаєр-шоу, барабани, східні танці, латиноамериканські танці, африканські танці, концерти бардів, творчих колективів різних напрямів. Серед найвідоміших фестивалів можна назвати: Міжнародна конференція практичної психології та духовних практик «ТАВАЛЕ» (м. Харків), Міжнародний Фестиваль Розвитку та Позитивної Творчості «Казкове місто» (с. Малоріченське), фестиваль «Світ та Любов» (с. Соколине) фестиваль «СамоСобой» (м. Бердянськ), «YoTa Fest» (Казантипська затока), «Сто-Фест» (с. Героївське), фестиваль «DEIP» (під Алуштою), «Смак життя» (під Севастополем), Український Фестиваль Кундаліні Йоги (м. Ласпі, кемпінг Куш-Кая). Ці фестивалі відвідують люди з різних країн, які включають в себе не тільки країни СНГ, а також і такі країни як Індія, Сполучені Штати Америки, Польща, Ізраїль, Великобританія та ін. Це вказує на те, що езотеричний туризм має позитивний вплив на розвиток туризму в Україні.

Езо-туризм – це ще досить молодий напрям туризму, який набуває з кожним роком все більше і більше популярності, що вказує на нову сторінку в духовній еволюції людства. Люди змінюються, і внаслідок цього змінюється світ, а не навпаки. Езотеричний туризм здатний привнести в життя людини можливість не просто відпочити від повсякденності і насолодитися прекрасними місцями планети, але також подивитися на себе і своє життя зі сторони. Тож поза сумнівом потрібно розвивати такий напрям туризму, організуючи все більше езотеричних турів, знаходячи нові місця сили і просто цікаві природні місця та покращуючи рівень езотеричних фестивалів.

УДК 379.85:291.37

Баранік Г.Ю.¹, Яковлєва А.Ю.²

¹ студ. гр. МТУ-130, ЗНТУ

² викл. ЗНТУ

Баранік Г.Ю., Яковлєва А.Ю.

РЕЛІГІЙНИЙ ТУРИЗМ В ХРИСТИЯНСТВІ

За останнє десятиліття на ринку туризму активізувався такий напрямок як релігійний (паломницький) туризм. Релігійний туризм пов'язаний з відвідуванням релігійних святинь і духовним вдосконаленням. Релігійний туризм відіграє велику роль в системі міжнародного і внутрішнього туризму окремих держав світу. Люди продовжують вирушати в паломницькі та екскурсійні поїздки по святих місцях і релігійних центрах.

Релігійний туризм є складовою частиною сучасної індустрії туризму. Собори, мечеті, культові музеї та духовні центри – це туристські об'єкти, які користуються все зростаючим попитом.

Християнство – найчисленніша за кількістю прихильників релігія в світі, нараховує близько 2 міль'ярди осіб. Християнство включає в себе два основних напрямки: ортодоксальна церква (східна церква) і католицька церква (західна церква).

В якості основних мотивів паломництва слід виділити наступні:

- бажання помолитися і доторкнутися до чудотворної ікони, нетлінним мощам;
- сповідатися в культовому центрі або релігійному центрі, або у відомого релігійного діяча;
- виконати богоугодні роботи;
- зробити пожертвування;
- знайти благодать;
- вилікуватися від хвороби;
- виконати обітницю.

Центрами православного християнства є Єрусалим, Віфлеєм, Назарет і Віфанія. Паломники, що прибувають до Святої землі, спочатку направляються до Віфлеєму, де відвідують храм Різдва Христового. У Віфанії для відвідин туристів відкриті фундамент будинку і надгробна плита могили Лазаря, відродженого Ісусом. Духовна значимість паломництва до Назарету полягає у відвідуванні того місця, де Ісус ріс і пізніше знайшов учнів серед рибалок.

Безумовно, центром залучення прочан є Єрусалим. В Єрусалимі розташований ряд об'єктів культу, що мають величезне значення. Насамперед, це Гефсиманський сад, який явився свідком душевних мук Ісуса Христа. Тут же розташована базиліка Пристрастей Господніх, усередині якої – скеля Пристрастей Господніх. Всі паломники, що прибувають до Єрусалиму, проходять

по Шляху Скорботи 14 зупинок, пов'язаних з останніми годинами життя Ісуса.

Численні центри християнського паломництва пов'язані з культом Діви Марії. Один з них – Лоретто (провінція Анкона у центральній Італії), де знаходиться будинок, в якому жила Пресвята Діва. З інших культових місць популярністю користуються ті, в яких людям являвся образ Діви Марії: Лурд (Франція), Фатіма (Португалія), Сан-Себастьян-де-Гарабандал (Іспанія), Міжгір'я (Югославія), Гуадалупе (Мексика).

Християнський паломницький туризм має особливе значення в житті суспільства:

- духовно-просвітницька роль;
- загальноосвітня роль;
- місіонерська роль;
- благодійна роль.

Перспективи розвитку релігійного туризму є очевидними, бо поїздки такого роду можуть зацікавити широке коло споживачів. Істинно віруюча людина, відправляючись у релігійний тур, прагне наблизитися до Бога. Звичайні туристи, здійснюючи релігійні поїздки, переслідують культурно-пізнавальні цілі, а релігійний туризм дозволяє світським людям долучитися до духовних цінностей, дізнатися щось нове про релігію, історію та культуру, розширити свій кругозір. Отже, попит на релігійні тури підвищується, у зв'язку з чим з'являються фірми, що спеціалізуються на організації подорожей у співпраці з Церквою. Релігійний туризм з усією його моральністю і консервативністю поглядів, не оминув навіть таке сучасне явище, як Інтернет.

Змінюються епохи, руйнуються ідеології. Залишені владою без морального піклування люди, звертаються до духовного пошуку, який, найчастіше, приводить їх до храму. Релігія, глибоко проникаючи в суспільне життя, відкриває нові горизонти туристських потоків.

УДК 640.43

Негонова А.О.¹, Кукліна Т.С.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² канд. екон. наук, доц. ЗНТУ

Негонова А.О., Кукліна Т.С.

ЯКІСТЬ ТА КУЛЬТУРА ОБСЛУГОВУВАННЯ В РЕСТОРАННІЙ ГАЛУЗІ

Діяльність будь-якого підприємства, в тому числі й ресторану – це процес постійного, безперервного оновлення, заснованого на творчому осмисленні та освоєнні накопиченого досвіду.

Підприємства ресторанного господарства виконують досить важливі задачі, які пов'язані з питанням підтримки здоров'я, проведення дозвілля громадян виходячи з розмов раціонального використання часу.

Багатофакторне середовище існування сучасних підприємств сфери харчування примушує їх постійно знаходитись у стані пошуку нових можливостей, виходу на ринок ресторанних послуг, технологій та споживачів, ефективного механізму управління, який є чутливим і здатним реагувати на зміни та діяти в умовах не визначеності. У зв'язку з цим підприємці повинні приділяти багато уваги організації діяльності ресторану, наданні різних видів послуг харчування, таким чином, щоб він відповідав вимогам споживачів.

Культура обслуговування виробляється кожним підприємством. Явище високої культури обслуговування, визначається через поведінку персоналу, який чітко знає, як діяти в будь-якій ситуації, і що від нього чекають клієнти та керівництво. Крім того, висока культура робить працівників цілеспрямованими і змушує з повагою ставитись до свого підприємства. Культура обслуговування – це складне комплексне поняття, складовими якого є:

- безпека при обслуговуванні;
- естетика інтер'єру, створення комфортних умов обслуговування;
- наявність достатньої кількості столового посуду, приладів, столової білизни;
- знання психологічних особливостей особистості та процесу обслуговування;
- знання та дотримання персоналом етичних норм обслуговування;
- знання та дотримання правил, що встановлюють порядок і черговість обслуговування гостей;
- знання спеціальних правил пропозиції і відпустки різних страв і напоїв, а також технічних навичок і прийомів їх подачі;
- знання основних правил сервірування столу.

Культура обслуговування тісно пов'язана з якістю обслуговування – сукупність характеристик процесу і умов обслуговування, які забезпечують задоволення встановлених або передбачуваних потреб споживача.

Таким чином, можна говорити про доцільність спільного розгляду понять «якість» і «культура» обслуговування, тому що дані поняття є дуже близькими за змістом.

Оцінка і управління культурою та якістю послуг входить в загальну схему управління підприємством сфери послуг. Завдання управління культурою та якістю передбачає розробку і здійснення різних заходів в області матеріально-технічної бази, впровадження стандартів та технологічних норм, кваліфікації та стимулювання кадрів.

Головне пам'ятати про те, що вдосконаленням культури та якості послуг у сфері послуг повинен займатися весь персонал ресторану. Всі робітни-

ки повинні зрозуміти, що не тільки менеджери високого рангу, але й всі вони є відповідальними за створення задоволеності клієнтів.

Особливе місце в роботі підприємств харчування займає етична сторона обслуговування. Висока етична культура – обов’язкова риса кожного працівника індустрії обслуговування – це найперша моральна вимога. Грубість, нетактовність, зневажливе ставлення до людей неприпустимо в будь-якій сфері діяльності, а в сфері обслуговування тим більше.

Говорячи про культуру обслуговування, потрібно відзначити, що люди відрізняються один від одного різними стилями життя, які розкриваються в тому, як вони витрачають час і гроші, як проводять і організовують своє дозвілля і які вимоги пред’являють до якості і культури обслуговування, надавані ресторанами. Стиль життя дозволяє зрозуміти і сконструювати моделі споживчої поведінки різних груп гостей, знання яких дозволить розробляти оригінальні концепції ресторанів.

Обслуговування буде краще, якщо співробітники ресторану: люблять клієнтів і намагаються зрозуміти їхні вимоги і бажання; поважають клієнтів і своїх колег; добре розуміють повідомлення клієнтів; вміють налаштовуватися на клієнта; впевнені, що їх професія престижна.

УДК 338.48

Смола Ю.О.¹, Журавльова С.М.²

¹ студ. гр. МТУ-130, ЗНТУ

² старш. викл., ЗНТУ

Смола Ю.О., Журавльова С.М.

ПРОБЛЕМИ ТА НЕДОЛІКИ В РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

Готельне господарство є однією з головних складових туристичної індустрії України. Саме готельні підприємства виконують одну з найважливіших функцій у сфері обслуговування туристів: забезпечують їх сучасним житлом і побутовими послугами. Однак сьогодні можна констатувати відсутність висококонкурентних позицій у цьому секторі національної економіки. Інфраструктура закладів розміщення не відповідає міжнародним нормам проживання та відпочинку: недостатня кількість готельних підприємств, у структурі готельних підприємств – низька частка закладів високої категорії, матеріально-технічна база застаріла та потребує модернізації, відсутні сучасні засоби зв’язку й інформаційних комунікацій, ефективні та надійні системи захисту, які становлять передумову високого рівня якості послуг. Це при тому, що витрати на готельні послуги становлять приблизно від 30% до 50% усіх витрат у кошторисі туристів.

За останні роки інфраструктуру туризму в Україні було зруйновано, прийшла в занедбаність частина готелів, мотелів, туристичних баз, порушилась система напрацьованих зв'язків і маршрутів, були втрачені досвідчені кадри. В Україні, згідно з інформацією Держтуризму, приймати іноземних туристів можуть лише 300 готелів (86 тисяч місць) усіх форм власності. При цьому за міжнародними стандартами, тільки 28 українських готелів можуть претендувати на три зірки і лише 3, та й то з натяжкою на чотири зірки. З усіх готелів, які діють в Україні, 65% треба просто закривати.

Актуальною на сьогодні є проблема зміцнення існуючої матеріально технічної бази готелів, зокрема її реконструкції та модернізації. Відсутнє насамперед чітке законодавче визначення місця готельного бізнесу в туристичній сфері, його відомче підпорядкування. Потрібно законодавчо визначити правові, економічні й організаційні аспекти створення та розвитку конкурентного середовища на ринку сфери гостинності. Законодавча основа має сприяти формуванню та входженню у ринковий простір нових готельних підприємств, зокрема створенню умов правового захисту, виживання малих форм у сфері гостинності.

В Україні сучасні готельні підприємства мають типову структуру послуг, низьку спеціалізацію. Поряд із традиційними повносервісними готелями потрібно сформувати мережу спеціалізованих підприємств із вузьким спектром послуг, зорієнтованих на обслуговування певної категорії туристів.

Вдосконалення спеціалізації та впровадження високих стандартів обслуговування у національній сфері гостинності пов'язані з формуванням традиційних у світовій готельній індустрії корпоративних структур – міжнародних готельних ланцюгів. Провідні готельні підприємства, об'єднані в корпорацію, здійснюють колективний бізнес, перебуваючи під єдиним контролем керівництва ланцюга. Фаховий менеджмент повністю відповідає за ефективність функціонування, посилення конкурентних позицій. Технологічно успіхи корпоративних форм у гостинності пов'язані з дотриманням високої якості готельного продукту, ідентичністю послуг та доступністю цін на всіх підприємствах мережі.

Нестача і погана матеріальна база готелів ускладнює всі процеси комунікації людей та їх відпочинку, проте розвиток готельного господарства веде і до розвитку суміжних видів підприємницької діяльності і сприяє поживленню усіх суспільно-економічних контактів, підсилює економічний потенціал держави.

Для ефективної діяльності готельної сфери України потрібна гнучка система державного стимулювання цієї галузі. Необхідно також збільшити кількість засобів розміщення різних категорій з чіткою диференціацією в спеціалізації пропонованих послуг гостинності, вдосконалити управління готельними підприємствами в умовах динамічного соціально-економічного

простору та розширення туристичної діяльності, поліпшити якість готельних послуг, ефективність маркетингу і взаємодії на туристичному ринку сучасних готелів, а на державному рівні максимально підтримувати формування національних готельних ланцюгів, які впроваджують нові стандарти готельного сервісу, єдині підходи організації управління.

УДК 379.5

Науменко А.И.

студ. гр. МТУ-119м, ЗНТУ

Науменко А.И.

ДЖАЙЛОО-ТУРИЗМ

Джайлоо-туризм – это новое направление экстремального отдыха. Джайлоо-туры устраиваются в населённые коренными народами труднодоступные места, которых цивилизация практически не коснулась, где нет электричества и мобильной связи. Благодаря этому уставший от городской суеты и шума, житель мегаполиса, имеет возможность некоторое время пожить в примитивных или даже первобытных условиях. На этот период есть возможность отдохнуть от постоянной спешки, автомобильных пробок и отравленного индустриальным смогом воздуха. Именно поэтому джайлоо-туризм, несмотря на свою повышенную экстремальность, стремительно набирает популярность.

Свое название он получил от слова «жайлоо», которое переводится с киргизского языка как «горное пастбище». Это увлечение зародилось в Кыргызстане в конце 1990-х годов, когда местные туроператоры решили предлагать клиентам из развитых стран пожить некоторое время жизнью степного чабана. Первыми новый вид отдыха опробовали туристы из Швейцарии, Германии, Великобритании и России. Они провели неделю на высокогорном пастбище, питались лепешками, бараниной и кумысом, спали прямо на полу юрты. Полное отсутствие благ цивилизации компенсировалось впечатляющими прогулками по горам, чистым воздухом, ночным небом, усыпанным яркими звездами, погружением в местную культуру, а главное – самим духом первобытного существования. Результаты превзошли все ожидания, джайлоо-туризм мгновенно включили в свои услуги множество ведущих турфирм мира.

Европейцы и раньше жили среди племен Африки, Азии и Америки. Но в основном это были путешественники, зоологи, этнографы и прочие исследователи, собирающие информацию для научных работ. Джайлоо-туризм не требует от отдыхающего подробного изучения местных обычаев, ритуалов и быта, а предлагает погрузиться в них, почувствовать себя одним из членов местного сообщества. Будучи сравнительно экстремальным активным отды-

хом, Джайлоо-тури подходить далеко не всем, туроператори не рекомендують його туристам з маленькими дітьми і людям зі слабким здоров'ям.

Географічно джайлоо-туризм локалізований в труднодоступних місцях планети, куди цивілізація ще не встигла коснутися в повній мірі. Річ йде про внутрішніх регіонах Африки, джунглях Амазонки, степах Середньої Азії, Сибіри, Канади і Аляски.

В силу відносної розвинутості інфраструктури України і високої густоти населення, джайлоо-туризм в нашій країні розвинутий слабо. Але його різноманітністю можна вважати тури в Чорнобильську зону відчуження. Хоча рівень радіації з часів аварії помітно знизився, туристи, які їдуть туди, піддаються небезпеці. Такі поїздки здійснюються тільки під охороною і в відповідних захисних костюмах. Вони є унікальною можливістю побачити величезну кількість нових видів флори і фауни, з'явившоїся в зв'язі з вибухом радіації.

Джайлоо-туризм ще тільки розвивається в окремому напрямку, однак уже сьогодні в різних країнах світу є багато людей, які хочуть повернутися в минуле. Джайлоо-туризм, як туристичний продукт, ще не представлений в Україні. Для людей, які хочуть відпочити від шумних міст українські турфірми пропонують сільський туризм, який більш розвинутий в нашій країні. Але джайлоо-туризм може стати відмінною альтернативою сільському, так як задовольняє потреби туриста не тільки в відпочинку від звичного образу життя, але і в нових враженнях, знанні нових культур і екстриму.

УДК 477

Андрєєв А.А.¹, Яковлєва А.Ю.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² викл. ЗНТУ

Андрєєв А.А., Яковлєва А.Ю.

ЕТНОФЕСТИВАЛІ УКРАЇНИ ТА ЇХ ТУРИСТИЧНА ПРИВАБЛИВІСТЬ

Останнім часом на Україні набувають популярності етнофестивали та інші заходи, зв'язані з традиціями та звичаями українського народу. Причина в тому, що серед української молоді зростає рівень національної свідомості та патріотизму. Крім цього, зростає інтерес до своєї історії.

Сьогодні в країні діють десятки фестивалів. Кожне дійство пропонує учасникам щось особливе і водночас традиційне. Це – не просто відпочинок, а й важка робота над своїм національним «я».

Кількість фестивалів в Україні збільшується з кожним роком. Наша країна може похвалитися завидною різноманітністю таких заходів. Найбільш

популярні з них музикальні рок-фестивалі («Славське-рок», «Тарас Бульба», «Рок Січ», «Мазепа-фест»), етнофестивалі («Країна мрій», «Арт-поле», «Трипільське коло») і джазові фестивалі («Джаз Коктебель», «Jazz Bezz»). Але, як правило, вони існують не в чистому вигляді, а являють собою мікс різних жанрів музики. Андрій Слабінський, генеральний директор компанії Film Plus Production (організатор фестивалю «Джаз Коктебель») відмітив, що робити фестивалі вузькоспрямованими не вигідно. Краще всього поєднувати декілька напрямів. Це залучає аудиторію і швидше надає фестивалю популярності.

Одним із найвідоміших фестивалів є етнофестиваль «Країна мрій». Цей фестиваль був створений у 2004 році і дев'ять років підряд проходив в Києві, на території Печерського ландшафтного парку «Співоче поле». У 2013-му році, за 26 годин роботи фестивалю, його відвідало, близько, 30000 людей, серед яких 75% – мешканці Києва, 17% – мешканці інших українських міст (Львів, Чернігів, Вінниця, Харків, Одеса, Чернівці, Дніпропетровськ, Житомир та ін.), 8% – іноземні громадяни. В рамках цього фестивалю, вже тричі був проведений проект «Етно-fashion», який включає в себе конкурс із показу мод. Головний ініціатор і натхненник фестивалю – лідер групи «Воплі Відоплясова» Олег Скрипка.

Не менш привабливим є фестиваль «Арт-поле», який раніше носив назву «Шешори» через те, що раніше проводився в однойменному селі в Карпатах. Тепер він проходить, переважно, в селищі Уніж, Івано-Франківської області. Як відомо, фестиваль постійно міняє місце проведення.

Окрім цього, популярні серед українців та представників інших країн такі етнофестивалі як «Підкамінь», «Fort.Missia», «Сонячне місто», «Печенізьке поле», «Двара», а також фестиваль етнічних барабанів «Drum Zone».

Наші фестивалі користуються великою популярністю за кордоном. Тут, практично, в повному обсязі можна ознайомитися з традиціями наших пращурів. Наприклад, на фестивалі «Купала» відтворюються старовинні обряди і ремесла – гончарство, ткацтво, ковальська справа. Багато дійств пов'язано з вогнем. Ціль такого заходу, як кажуть організатори, – зацікавити молодь історією та традиціями свого народу.

Як правило, фестивалі проходять влітку. Сезон сприяє організації палаткових городків, розрахованих на масштабну аудиторію. Але деякі організатори віддають перевагу осінньому періоду. Особливо це стосується фестивалів, що проводяться в курортних зонах, для яких характерна сезонність.

«Одягай національне, слухай аутентичне, будь особливим!» – така ідея переважної більшості фестивалів. Участь у етнофестивалях може бути одним із показників патріотизму. Патріотизм виявляється тоді, коли молоді люди можуть проявити свою індивідуальність або національність через загальний проект взаємодії з іншими культурами. Наприклад, специфіка фестивалю

«Трипільське коло» така, що на ньому представлені багато культур: українська, білоруська, французька, індійська та інші. Представлена традиційна музика, ремесла, народні забави та ігри – і це те, що згодом конвертується в осмислення, через індивідуальні, національні риси загального, глобально-людського.

У процесі глобалізації та взаємопроникнення культур дуже важливо зберегти свою національну сутність. Етномузика і, взагалі, етнографія, в наші дні, йдуть двома шляхами: перший – це пошук якихось прихованих шедеврів, старих забутих текстів, звичаїв, обрядів; другий напрямок полягає у створенні «псевдоетнокультури», коли ці обряди та інші елементи, вигадуються.

Нинішнє покоління втрачає цілий пласт культури, на зміну якому приходить спроба насадити псевдокультуру. Тут проявляється цінність етнофестивалей, тому що, окрім підвищення патріотизму, вони також борються з псевдокультурою, відроджують і розвивають український етнос, допомагають відрізнити справжнє від підробки. Саме тому, ця робота несе практичну значимість і може допомогти врахувати всі особливості проведення етнофестивалів і визначити причини та рівень їх привабливості для гостей.

Етнофестиваль – це своєрідний художній ярмарок, мета якого – і себе показати, і на інших поглянути. Отже, етнофестивалі надають, частково, можливість ознайомитися з українською культурою, історією, традиціями та звичаями, оцінити красу та якість української музики, отримати багато позитивних емоцій від прояву гостинності. Судячи з показників відвідуваності деяких із цих заходів, можна зробити висновки, що їхня популярність швидко зростає, особливо серед іноземних гостей.

Проведення етнофестивалів є одним із перспективних напрямків туризму України. Такі заходи мають досить великий потенціал для свого подальшого розвитку та популяризації, перш за все, серед жителів України, а також серед гостей із інших країн. Успіх таких фестивалів, як «Країна мрій» або «Трипільське коло» демонструє перспективність розвитку етнотуризму в Україні, проведення та організації нових фестивалів, метою яких є ознайомлення гостей із традиціями певного регіону чи області.

УДК 528.94

Василик К.О.¹, Гурова Д.Д.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Василик К.О., Гурова Д.Д.

РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВОГО ТУРИЗМУ В СВІТІ ТА УКРАЇНІ

Військовий туризм у вузькому сенсі – подорожі в зони бойових дій в цілях огляду визначних пам'яток і бойових зіткнень. Також вживається в більш

широкому сенсі – туристичні сервіси, які можуть включати польоти на бойових літаках і вертольотах, відвідування військово-історичних музеїв й історичних місць бойових дій в різних країнах, а також участь у реконструкціях знаменитих битв.

Напрями військового туризму:

1. Відвідування військово-історичних музеїв.
2. Танкові тури.
3. Польоти на військових вертольотах і літаках.
4. Бойові стрільби.
5. Відвідування різних військових об'єктів і полігонів.
6. Життя в армійських умовах і участь у програмах військової підготовки.
7. Катання на військовій техніці.

Військовий туризм як вид активного відпочинку найбільш популярний в тих країнах, де армія має хорошу технічну базу і давню історію. Наприклад, військові бази США розташовані по всьому світу, тому деякі турфірми Америки нелегально продають туристам путівки в місця реальних бойових дій.

Військовий туризм в Китаї теж дуже популярний – списані іноземні військові кораблі уряд Китаю перетворює на музеї. У В'єтнамі військовий туризм у вигляді стрійової підготовки в умовах джунглів – це найкраще чоловічий засіб для схуднення.

Військовий туризм в Україні – це сухопутні і льотні військові програми. Сухопутні військові програми проводяться під Києвом, Львовом, Ужгородом і в Криму (Деснянський, Яворівський, Ужгородський та Ангарський полігони). Військовий туризм в Україні по сухопутній програмі – це стрільба і водіння танка, бойових машин піхоти.

В Україні офіційно відкрито другий в світі (після США) Музей Ракетних військ стратегічного призначення, а Пускову шахту глибиною 30 м під Первомайським щорічно відвідують 6–7 тисяч осіб.

Військові тури по Україні – шанс постріляти з легендарних «Нагана», «Калашникова», ТТ, карабіна СКС, бойової снайперської гвинтівки, і навіть кулемета НСВ.

Льотні військові програми в Україні вимагають серйозної фізичної та психологічної підготовки. Політати на діючих військових винищувачах і штурмовиках СУ-27УБ, МіГ-29УБ, Л-39, вертольоті Мі-8 з аеродромів Міністерства оборони України у Миргороді, Івано-Франківську, Умані.

У Запоріжжі теж існує можливість займатися військовим туризмом. Музей ретро автомобілів «Фаетон» презентує близько двох десятків раритетів, зібраних і відреставрованих учасниками автомотоклубу Фаетон за 5 років. В експозиції знаходяться Катюші, Зіси, Доджі, ЗІМи, стрілецька зброя. Є колекція матеріалів з історії Другої світової війни: газети, ордени, медалі та нагрудні знаки відмінності радянської та німецької армій.

У Запоріжжі в 2013 році пройшла масштабна військово-історична реконструкція бою на честь 70-річчя визволення міста від німецько-фашистських загарбників. Вона потрапила до Книги рекордів України як «Наймасштабніша реконструкція бою часів Великої Вітчизняної війни». Ініціаторами та організаторами заходу в Партизанської балці виступили військово-історичні клуби «Фаєтон» і «Воїн». У заході, за різними даними, брали участь від 80 до 100 тисяч запорожців і гостей міста, в тому числі ветеранів бойових дій. У постановці брали участь «солдати» з України, Росії, Румунії, Чехії, Фінляндії, Молдови, Болгарії, Словаччини. У визволенні Запоріжжя в жовтні 1943 року важливу роль зіграли підрозділи 79-ї стрілецької Гвардійської дивізії, сформованої в Томську. На полі битви була задіяна унікальна військова техніка: танки Т-34, Пантера і Тигр, автомобілі та мотоцикли, стрілецька зброя – міномети, кулемети. Атаку з повітря продемонстрували вісім літаків.

УДК 327.5:379.85

Шипуш К.С.¹, Гурова Д.Д.²

¹ студ. гр. МТУ-140, ЗНТУ

² канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Шипуш К.С., Гурова Д.Д.

РОЗВИТОК РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ

Туризм є формою міграції людей, не обумовленою зміною їх місця проживання або роботи. Турист подорожуючий з релігійними цілями – це людина, що виїжджає за межі звичайного середовища на термін не більше року для відвідування святих місць і центрів релігій. Під релігійним туризмом слід розуміти види діяльності, пов'язані з наданням послуг та задоволенням потреб туристів, які прямують до святих місць та релігійних центрів, які знаходяться за межами звичайного для них середовища.

Релігійний туризм – це самостійний вид туризму. У нього, як й в інших видів, є свої різновиди – паломницький туризм, релігійний туризм екскурсійної спрямованості. В деяких випадках виділяють спеціалізовані тури, в яких об'єднуються паломники та екскурсанти. Спеціалізовані тури розраховані як мінімум на три дні з відвідинами релігійних святинь та архітектурних пам'ятників минулого. Інколи для організації таких турів необхідний дозвіл (благословення).

Паломництво є сукупністю подорожей представників різних релігій з паломницькими цілями. Це прагнення віруючих людей поклонитися святим місцям. В індуїзмі, православ'ї та католицизмі отримали розвиток піші паломництва, особливо вже існуючими маршрутами. Люди вирушають в паломництва, коли їм недостатньо ритуальних дій в місцях звичайного їхнього середовища проживання.

Паломники зазвичай висувають значно менше вимог до рівня та якості обслуговування, харчування, розміщення, ніж інші мандрівники. Вони зупиняються на ночівлю в келіях монастирів, на території ашрамів, в наїетових городках (під час хаджу, наприклад), можуть ночувати в храмах на підлозі або прямо на вулиці. Вибір їжі зазвичай невеликий і вона скромніша. У християнських країнах під час постів їжа пісна, в Індії – вегетаріанська.

Православне паломництво має ряд властивих йому специфічних особливостей. Перш за все, це низька комфортабельність розміщення паломників в монастирях. Під час відвідування монастирів, не завжди є поруч розташовані готелі. Побутові незручності частково компенсуються низькою вартістю триразового денного харчування в монастирській трапезній. Організатори паломницьких поїздок в монастирі враховують й те, що більшість в групах, що формуються, складають жінки.

Релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості. В рамках релігійного туризму екскурсійно-пізнавальної спрямованості передбачається відвідування релігійних центрів, в яких туристи-екскурсанти зможуть побачити релігійні об'єкти – діючі культові і пам'ятні місця, побувати в музеях і на виставках. Туристи відвідують богослужіння, беруть участь в хресних ходах, медитаціях, інших релігійних заходах. Слід мати на увазі, що туристи-екскурсанти, у тому числі представники інших релігій, можуть потрапити не на всі заходи. Так, в деякі храми індуїстів пускають лише індусів. Мекка є священним містом для мусульман, не мусульманам туди в'їзд заборонений. Все це слід враховувати при плануванні турів.

В екскурсійно-пізнавальних турах туристи використовують наявні елементи туристської інфраструктури – селяться в готелях. Екскурсійно-пізнавальні тури на відміну від паломницьких коротші, вони не приурочені до релігійних свят, в них можуть брати участь як дорослі, так й діти. Релігійні об'єкти туристи можуть відвідувати й під час комбінованих турів, в яких екскурсійна складова є лише частиною програми. Для паломників екскурсія має вторинне значення за відношенням до певних культових дій. Проте в деяких турах можуть брати участь як паломники, так й екскурсанти.

З точки зору туристських центрів, релігійному туризму близький науковий туризм релігійної тематики. Такі подорожі не багаточисленні, але вони розширюють географію туристських поїздок. Учених цікавить релігійна спадщина – рукописи, різні культові предмети, знайдені у тому числі завдяки археологічним розкопкам, архітектурні форми як сучасних, так й давніх релігій. Дослідники прямують в центри існуючих релігій, країни й регіони з багатьма релігійними традиціями. На Заході й в Росії є інтерес до країн Сходу – Китаю, Індії, Японії. Відвідуються місця зниклих релігій – Єгипет, Месопотамія, Греція і Італія, Центральну Америку.

Відмінність паломницьких подорожей й релігійних турів екскурсійної спрямованості полягає у їх цілях. Звідси й походять особливості розміщення та харчування туристів, специфіка екскурсійного маршруту, вибору об'єктів показу, вмісту й форми подачі самої екскурсії.

Отже, в залежності від того, який різновид релігійного туризму використовується, буде залежати комфортність, тривалість і загальна вартість релігійних турів.

УДК 379.85: 379.83

Бусол К.¹, Гурова Д.Д.²

¹ студ. гр. МТУ-130, ЗНТУ

² канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Бусол К., Гурова Д.Д.

СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ – МАЙБУТНЄ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Бурхливий темп життя, урбанізація – все це призвело до появи проблеми відновлення людських сил, відпочинку подалі від цивілізації. Саме тому вже багато років в туристичній індустрії постає питання про розвиток сільського туризму як в Україні, так і в багатьох країнах світу.

Проблемам розвитку сільського туризму було присвячено наукові праці Рутинського М.Й., Мерляна Л.А., Васильєва В.П., Гловацької В.В., Терещенка В.К. Чимало думок щодо стану, перспектив розвитку сільського туризму викладено в статтях Дейнеко Л.В., Іртищева І.О., Купчак П.М., Мельниченко О.Б. та інших.

Сільський туризм (агротуризм, відпочинковий (відпочинок на селі), екотуризм) розглядають як засіб вирішення соціально-економічних проблем села. З'являються нові робочі місця, підвищується культурний рівень сільського населення, поліпшується якість життя на селі шляхом надходження грошових коштів від туристичної діяльності, зростає свідомість міського населення щодо складності праці, яку виконують селяни. Зростає економіка України. Україна стає конкурентоспроможною на міжнародному туристичному ринку.

Дотепер в Україні ще немає єдиного визначення поняття сільського туризму. Сільський туризм розуміється як туризм, що базується в сільських будинках (дворах) або фермах, або загалом у сільській місцевості, але не включає відпочинок на особливих рекреаційних територіях – таких як національні парки, лісові зони тощо. Саме ця думка є найбільш конкретною, що визначає суть даного виду туризму.

Агротуризм, екотуризм також відносяться до поняття сільського туризму. Слід виокремлювати умовні межі їх розуміння з причини того, що суть,

мета організації та управління можуть дещо відрізнятися. Тому в загальному вигляді існує поняття «сільський зелений туризм», який об'єднує в собі усі види, форми організації відпочинку на селі.

Україна має унікальну можливість досконало вивчити досвід світової організації сільського туризму. Великобританія, Франція, Іспанія, Німеччина, Угорщина, Польща тощо дають достатньо матеріалу для теоретичного вивчення основ технології, особливостей управління туристичними комплексами в сільській місцевості.

Україна має усі природно-рекреаційні ресурси для організації сільського туризму. Найбільш розвинуті регіони – Карпатський, Поліський, Подільський, Наддніпрянський.

При розумному підході до роботи, Україна має конкурентоспроможні властивості для створення туристичних містечок сільського типу з розвинутою інфраструктурою, яка дозволяє провести відпочинок не тільки на вихідних, але й місяць. Сільський туризм стає конкурентом виїзного пляжного туризму.

Сучасний стан розвитку сільського туризму в Україні має наступні риси:

- зосередження основних центрів організованого на міжнародному рівні сільського туризму переважно в західних областях України (Карпатський регіон);

- наявність в усіх областях України великої кількості культурно-історичних, природно-рекреаційних ресурсів, що можуть бути задіяні в цілях організації відпочинку на селі;

- відсутність розвинутої туристичної інфраструктури в українському селі;

- пасивність свідомості про перспективність відпочинку на батьківщині;

- відсутність пропаганди відпочивати і пишатися українським селом.

Пропозиції щодо організації сільського туризму в Україні:

- залишати відповідну частку бюджету в усіх областях цілеспрямовано на розвиток сільського туризму;

- створити туристичну інфраструктуру на селі, так звані туристичні містечка сільського типу, згідно з міжнародними стандартами якості обслуговування, враховуючи місцевий колорит;

- зробити принцип «доступна ціна та комфортний яскравий відпочинок» основним при будівництві туристичного містечка;

- рекламувати й асоціювати сільський туризм з «найкращий відпочинок – зміна діяльності», «ніде так не відпочинеш, як на селі, тим більше з усіма комфортними умовами», «сільський туризм – масовий туризм», з приємними спогадами дитинства;

- продемонструвати населенню України результати організації сільського туризму в провідних зарубіжних країнах світу і відношення їх населення до даного виду діяльності, вплив на економіку країни тощо.

УДК 379.85

Саміло Н.А.¹, Гурова Д.Д.²

¹ студ. гр. МТУ-119м, ЗНТУ

² канд. геогр. наук, доц. ЗНТУ

Саміло Н.А., Гурова Д.Д.

ТЕХНОЛОГІЇ МАЙБУТНЬОГО: ЯКИХ РОЗРОБОК ОЧІКУВАТИ В ТУРИЗМІ НАЙБЛИЖЧОГО ЧАСУ?

Людство не стоїть на місці, постійно винаходячи все нові і нові технології, які дозволять зробити життя більш комфортним і простим. Сучасна людина повинна бути мобільною, часто пересуватися із однієї країни до іншої, навіть якщо і віртуально, та вільно спілкуватися із представниками різних народностей. Тож, усі нинішні розробки направлені саме на подолання таких бар'єрів, як велика відстань, проблеми взаєморозуміння і відсутність особистого простору де б то не було.

Американський канал новин CNN, журнал BBC Focus та інтернет-видання оприлюднили список нових технологій в туризмі, які значно змінять уявлення про бізнес та відпочинок. Найбільш жаданою новинкою є автомобіль, що за принципом авіалайнеру має автопілот. Так чи інакше який би спосіб пересування під час подорожі не вибирав турист, а автомобілем усе одно доводиться користуватися. «Начинка» цього автомобіля являє собою складну систему, в яку включені комп'ютер, кілька камер, що стежать і аналізують дорожню ситуацію, і система GPS-навігації, яка направляє автомобіль. Автопілот такої машини реагує на зміни дорожньої ситуації швидше за людину-водія.

До теми ж комфортного пересування відноситься і створення ергономічного салону авіалайнера, згідно концепції якого, простір салону авіалайнера буде розділено на кілька частин (зона для відпочинку, розваг або для роботи), з яких пасажери зможуть вибрати найбільш підходящий для себе спосіб розташування. Такий варіант було представлено на виставці авіації, яка проходила в Парижі літакобудівною фірмою Airbus: салон літака нового покоління розроблений з максимальним комфортом і турботою про пасажирів.

При цьому, очікується, що використання літаків зросте в 500 разів. Через шкідливі викиди в атмосферу, перевізники за один рейс будуть змушені перевозити набагато більше пасажирів. З'являтимуться літаки, розраховані на 1000 місць і більше.

Однак, навіть при всій своїй комфортності, якщо переліт тривалий, він все одно вимотує людину фізично. На виставці авіації в Парижі був також представлений літак, який здатний домчати з Парижа до Нью-Йорка всього за 1 годину. Примітно, що крім високої швидкості, цей авіалайнер нового покоління відрізняється підвищеною екологічністю.

Вже далеко не новинкою є і польоти до космосу, але така «екскурсія» доступна лише для людей заможних, готових платити мільйони. Як стверджують спеціалісти, це не на довго – журнал BBC Focus прогнозує, що до

2050 року космічні тури стануть звичайною справою і вартість годинного тури буде всього лише 50 тисяч доларів.

Але дістатися місця призначення – це ще не головна ціль. Часто, великою проблемою стає мовний бар'єр або навіть орієнтація на місцевості. Аби її вирішити, науковці пропонують використовувати сучасні мобільні телефони, які можна порівняти з потужностями «наверненого» персонального комп'ютера десятирічної давнини. Великі паперові карти легко замінити електронними, на яких можна в деталях розглянути місцевість, а розсилки зі спеціальними пропозиціями від готелів і ресторанів дозволять вибрати найбільш відповідний варіант вечірнього відпочинку або нічлігу. Знайти спільну мову з місцевими жителями допоможуть автоматичні перекладачі, що розпізнають людську мову. Так, компанія Google і відомий японський оператор мобільного зв'язку NTT DoCoMo працюють над розробкою програми для телефону, яка може втілити ідею постійного розмовного перекладу «Мова в мову».

У розмові ж на відстані активно будуть використовуватися голографічні зображення співрозмовника. Такі голографії вже використано у багатьох аеропортах, вони допомагають туристам орієнтуватися під час реєстрації на рейс або купівлі авіаквитка.

Тож, дивлячись на розвиток і втілення у життя вже існуючих технологій з покращення планування та сприйняття туристичних послуг, можна стверджувати, що усі перераховані вище технологічні новинки зовсім скоро почнуть з'являтися на ринку послуг. Залишається лише питання про те, скільки вони будуть коштувати, адже, навіть перельоти в літаках на місцях бізнес-класу все ще є досить дорогими для більшості населення, так само, як і користування поїздами «Hyundai» в Україні або «Сапсан» в Росії. Наскільки можна довіряти автомобілю, який керується самостійно чи голограми, яка відповідає на питання клієнта, адже невідомо, які ситуації було закладено в їхні програми та чи усі слова у реченнях правильно може перекласти програма – перекладач саме у тому контексті, в якому їх було сказано носієм мови. Користь від їхнього використання можна буде побачити лише на практиці.

УДК 338.48

Пономаренко Т.А.¹, Патлах І.М.²

¹ студ. гр. МТУ-120, ЗНТУ

² канд. політ. наук, доц. ЗНТУ

Пономаренко Т.А., Патлах І.М.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ

Пошук нових можливостей досягнення вищого рівня ефективності діяльності підприємств туристичної сфери зумовлює необхідність розуміння сутності та особливостей управління підприємствами туристичної сфери в сучасних умовах розвитку туристичного ринку. Еволюція розвитку туристичного ринку та еволюція систем управління вимагають від керівників турис-

372

тичних підприємств врахування певних особливостей щодо технології управління ними.

Дослідженню сутності управління підприємствами приділяли увагу такі вчені, як Л.І. Воротіна, А.Л. Гапоненко, Л. Гелловей, Р.Л. Дафт, В.Ф. Кифяк, Ф. Котлер, А.І. Кредісов, О.П. Луцій, С.В. Мочерний, З.І. Тимошенко, І.М. Школа та інші автори.

Існує потреба більш глибоко дослідити сутність технології управління, яка застосовується у підприємствах сфери туризму, відокремити змістове наповнення специфічних функцій управління підприємствами туристичної сфери в сучасних умовах розвитку туристичного ринку; дослідити вплив неекономічних показників на діяльність туристичних підприємств; а також проблеми управління, причини появи негативних факторів впливу на управління підприємствами туристичної сфери.

Управління – це економічна категорія, яка представляє особливу форму економічних відносин, що впливають на процеси, об'єкт чи систему, аби зберегти її стійкість, або перевести в інший стан відповідно до поставлених цілей.

Специфічними функціями управління у підприємствах туристичної сфери є такі: підготовка та прийняття рішень, координація виконання рішень з організації спільної взаємодії інших учасників туристичного ринку, які задіяні до надання певних туристичних послуг по даному ексклюзивному турпродукту; контроль за процесом надання турпослуг; контроль за виконанням прийнятих рішень; виконання рішень тощо.

Зміст специфічних функцій управління підприємствами туристичної сфери дає можливість визначити особливості управління туристичними підприємствами, які полягають у наступному:

- вивчення попиту та потреб на турпослуги;
- організація системи співробітництва туристичних підприємств із іншими учасниками туристичного ринку повинна організовуватися не як з підприємством – конкурентом, а як із підприємством – бізнес-партнером, що зумовлено еволюцією розвитку ринку та інтернаціоналізацією національних економік, впливом процесів глобалізації;
- координація дій персоналу туристичних підприємств, які здійснювали відправку туристів, повинні забезпечити більш чітку координацію дій із персоналом приймаючої сторони на випадок надзвичайних політичних станів чи надзвичайних подій;
- стимулювання персоналу туристичних підприємств необхідно здійснювати за результатами якісного аналізу та контролю у системі взаємовідносин їх і споживачів, забезпечуючи зворотній зв'язок із ними;

– контроль поставлених цілей туристичними підприємствами повинен забезпечувати взаємний баланс інтересів туристичних підприємств, споживачів турпослуг, турпродуктів і суспільства;

– контроль неекономічних показників діяльності підприємств туристичної сфери повинен передувати процесу остаточного прийняття управлінських рішень, через підвищення рівня його значущості в отриманні туристичними підприємствами вищого рівня економічної ефективності;

– контроль рекламно-інформаційної діяльності повинен попереджувати незадовільні соціальні результати, які можуть отримати споживачі турпослуг, турпродуктів, що повинно відповідати критеріям ситуаційного підходу в поєднанні із системним підходом; це буде основою нових можливостей туристичних підприємств отримувати синергетичні ефекти, а також бути джерелом різних новацій та забезпечення кращих економічних результатів діяльності всіх учасників туристичного ринку.

Стиль управління – вияв певних особистих якостей керівника в його стосунках з підлеглими, способах розв'язання виробничих та інших проблем. Основні стилі управління: авторитарний, демократичний, змішаний, слабкий. Найефективнішим у сучасних умовах є демократичний стиль.

Процес управління підприємством передбачає використання методів управління комплексу методів цілеспрямованого впливу на окремих працівників, групу і трудовий колектив.

УДК 379.85

Скляр В.О.¹, Бут Т.В.²

¹ студ. гр. МТУ-150, ЗНТУ

² викл. ЗНТУ

Скляр В.О., Бут Т.В.

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

У сучасних умовах глобалізації і взаємовпливу культур у геометричній прогресії зростає кількість соціальних зв'язків, а суспільство орієнтоване на споживання, в якому складова туристичного бізнесу щороку зростає. Тому актуальність всебічного дослідження, пошук та впровадження інновацій в туризм обумовлена багатогранністю та суспільною значущістю туристичної індустрії в економіці регіону, а також високою конкуренцією на ринку туристичних послуг.

Метою роботи є визначення та вдосконалення інноваційних напрямів розвитку туристичної галузі.

Термін «інновація» (від анг. innovation- нововведення) характеризує якісні зрушення в процесі виробництва. У літературі «інновація» інтерпретуєть-

ся як перетворення потенційного науково-технічного прогресу в реальність, що втілюється в нових продуктах і технологіях.

У сфері туризму є численні випадки придбання й продажу технологічних процесів, прав на використання розроблених туристськими компаніями нововведень економічного, технологічного й фінансового характеру, тому працівникам туристського бізнесу необхідно мати виставу про те, як відбувається передача інноваційних технологій.

Так, у туристському бізнесі активно використовуються можливості Інтернету, розвивається торгівля послугами в онлайн-режимі. Однак у процесі глобалізації туристської діяльності з'являються й серйозні проблеми. Надмірна стандартизація характеристик споживання й моделей пропозиції послуг у цілому ряді країн впливає на місцеву культуру. Тому тенденціям до інтернаціоналізації й уніфікації протистоять тенденції збереження унікальності й національної самобутності.

У багатьох країнах ведеться розробка й реалізація цільової стратегії маркетингу по освоєнню й збереженню екологічної системи й специфічних особливостей навколишнього середовища, пам'яток культури. Процеси глобалізації супроводжуються різким загостренням конкурентної боротьби.

Дослідження доводить, що сучасний стан розвитку туризму не відповідає природо-ресурсному, рекреаційному та історико-архітектурному потенціалу країни внаслідок недостатньої проінформованості споживачів та потенційних інвесторів про туристичні новини. Одним з першочергових завдань для вирішення цієї проблеми є створення позитивного туристичного іміджу України для здійснення комплексної рекламно-інформаційної кампанії на основі новітніх інформаційних технологій, що повинна базуватись на:

- активізації публікацій в мережі Інтернет з висвітленням унікальності природи та історико-культурної привабливості країни;
- участі у професійних виставках на основних закордонних туристичних ринках для пропаганди національного туристичного потенціалу;
- підтримці галузей і виробництв, що є постачальниками товарів та послуг для підприємств туристичної індустрії;
- відродженню та розвитку місцевих ремесел, фольклорних і культурних традицій, народних звичаїв;
- розвитку ділового туризму шляхом проведення різноманітних конференцій та інших ділових та наукових заходів;
- створення ефективної системи підготовки, перепідготовки кваліфікованих працівників в галузі туризму.

Отже, розвиток туристичної галузі потребує використання найновіших технологій та принципово нових управлінських методик для створення якісних та конкурентоспроможних туристичних продуктів.

Одним з основних напрямів технологічних інновацій в туризмі є використання віртуального простору для інформування та просування на ринок своїх послуг, а також впровадження інформаційних систем і нових технологій. Використання найновіших технологій та принципово нових управлінських методик для створення якісних та конкурентоспроможних туристичних продуктів.

УДК 379.853

Шишлаков М.Ю.¹, Романенкова Л.О.²

¹ студ. гр. МТУ-119м, ЗНТУ

² канд. пед. наук, доц. ЗНТУ

Шишлаков М.Ю., Романенкова Л.О.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕЛОСИПЕДНОГО ТУРИЗМУ

Велосипедний туризм (велотуризм) – це вид туризму, в якому головним або єдиним засобом пересування є велосипед. Велотуризм за значенням можна віднести до різновидів активного відпочинку та спортивного туризму. Все, що необхідно для пересування на велосипеді – це велосипед і непогана фізична підготовка.

Спортивний туризм – це не олімпійський вид спорту та один з видів спортивного туризму, що входить до Федерації спортивного туризму України. Спортивні велотуризм полягає у проходженні спортивних велосипедних походів різної категорії складності. Основна ціль спортивного велотуризму – підвищення майстерності, удосконалення техніки і тактики проходження маршрутів, освоєння видів спорядження, отримання спортивних звань (включно до Майстра Спорту України). Спортивний велосипедний туризм ділиться на шість категорій складності велопоходів, з яких мінімальна протяжність найпростішого походу складає 300 км.

Велотуризм як активний відпочинок полягає в проходженні різноманітних веломаршрутів, що містять специфічні та загально-туристичні об'єкти екскурсійного характеру. Рівень складності даних походів коливається від простого до важкого. Маршрути прокладаються для максимального використання переваг велосипеда і швидкого пересування маршрутом. Такого роду велопоходи відрізняються від спортивних, орієнтованих на спортивні досягнення – відсутність навмисних ускладнень маршруту, поділу походів на категорії складності та суміщення спортивної складової походу з оглядом пам'яток та туристичних об'єктів. Серед інших видів туризму, велотуризм переважає за швидкістю і протяжністю маршрутів.

Велосипедний туризм виділяє два види подорожей: Велотур – це цивілізована подорож на велосипедах без поклажі, яку окремо перевозять в спеціальній машині. Велотуристи під час велотуру ночують в готелях, а їдять в 376

ресторанах. Велопохід, залежно від вибраного маршруту, має на меті повну відсутність благ цивілізації або мінімальну їх кількість. Поклажу вело туристи перевозять самостійно, тому що автомобіль може не проїхати у важкодоступні місця.

За тривалістю велопоходи розрізняються: Одноденний велопохід – велопохід без ночівель. Наприклад, виїзд вранці, приїзд – увечері того ж дня. ПВД – «Похід вихідного дня» - велопохід із однією ночівлею, як правило, виїзд у суботу вранці і приїзд у неділю ввечері. Багатоденний велопохід – велопохід довжиною в кілька днів.

В основному група рухається по дорогах, які показані на атласах автодоріг, туристських та адміністративних картах. Однак часто велогрупи у свої похідні маршрути включають лісові дороги і стежки або взагалі подорожують по малонаселеній місцевості, тому велотуристу необхідні знання та навички орієнтування на місцевості не менше, ніж туристу-пішоходу.

Подорож на велосипедах вигідно відрізняється від пішохідного туризму швидкістю пересування, а від автотуризму – корисністю для здоров'я. Їзда на велосипеді зміцнює м'язи ніг, підвищує витривалість, покращує діяльність серцево-судинної і дихальної систем. Сучасні туристичні велосипеди легко керуються, швидко набирають швидкість і мають невелику вагу.

Правильний підбір велосипеда для велопоходу може в значній мірі покращити та сприяти легшому та приємнішому проходженню маршруту, що врешті впливатиме на враження людини та його бажання подорожувати велосипедом в цілому. На сьогоднішній день існують багато різновидів та модифікацій велосипедів, які використовуються у вело туризмі. Основні види велосипедів для вело туризму:

Шосейні велосипеди – дорогі велосипеди для швидкісного руху по якісному асфальту і встановлення рекордів на Тур де Франс і Олімпійських іграх.

МТВ, або гірські велосипеди – велосипеди з широкими колесами і підвищеною міцністю конструкції для експлуатації в складних гірських умовах.

Міські велосипеди (citybike) – прості в керуванні велосипеди для пересування по місту.

Туристичні велосипеди (touring) – стійкі велосипеди для велотурів і велопоходів, що дозволяють комфортно пересуватися на велосипеді з вантажем.

Отже, вело туризм є досить цікавим видом туризму, який може як забезпечити активний відпочинок і відвідування великої кількості пам'яток за невеликий проміжок часу, так і бути одним з видів велоспорту та сприяти підвищенню фізичної культури людини і визначних досягнень на відповідних змаганнях. Велотуризм є добрим поєднанням фізичної праці, пізнавального туризму, організаційної роботи та роботи у команді, різновидом відпочинку, що в значній мірі покращує особисті якості та самопочуття кожної людини.

УДК 658.310.8:338.48

Керекеша В.С.¹, Патлах І.М.²

¹ студ. гр. МТУ-130, ЗНТУ

² канд. політ. наук, доц. ЗНТУ

Керекеша В.С., Патлах І.М.

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ТУРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ефективність будь-якої туристичної організації визначається багатьма факторами. Одним із головних є, безумовно, управління персоналом. Для того, щоб фірма була успішною та досягала найкращих результатів, необхідна якісна реалізація всіх принципів, правил та навиків у формуванні стратегії управління, найновітніших технологій менеджменту, а також застосування необхідних стилів та методів керування туристичною фірмою.

Перед туристичними фірмами стали з'являтися принципово нові задачі, пов'язані з управлінням людськими ресурсами. Рішення цих задач потребує цілком інших навичок і умінь, чим ті, що були достатні у минулому.

Тому на перший план виходить формування моделі якості персоналу, яка б мала прикладний характер і допомагала керівникам підприємств санаторно-курортного комплексу ефективно управляти персоналом, тим самим зміцнюючи свої конкурентні позиції на туристичному ринку.

Значна кількість українських та закордонних науковців звертають увагу на значення персоналу в ефективній діяльності будь-якої організації та необхідність правильно ним управляти. Серед них Щокін Г.В., Еськов А.Л., Савельєва В.С., Дороніна М.С., Колпаков В.М., Спивак В.А., Майкл Армстронг та ін. Про управління персоналом в туристичній сфері зустрічаємо в працях Чудновського А.Д., Жукової М.А., Школи І.М., Кабушкіна Н.І. Проте, зважаючи на специфіку туристичної галузі, в якій персонал є частиною туристичного продукту і одночасно найважливішим інструментом забезпечення успішної діяльності туристичної організації, виникає необхідність більш детально розглянути питання управління якістю персоналу в туристичних організаціях.

Персонал є невід'ємною частиною компанії, тому що взаємодія людей, об'єднаних загальними цілями, є чинником успішної діяльності. Управління персоналом – це комплексний, цілеспрямований вплив на колектив із метою забезпечення оптимальних умов для творчої, ініціативної, свідомої праці його робітників, спрямованої на досягнення цілей підприємства.

Управління людськими ресурсами є одним із найважливіших напрямків у діяльності туристичних організацій і вважається основним критерієм її економічного успіху. У організації повинно бути визначено перспективні орієнтири використання персоналу, його відновлення й удосконалювання, розвиток мотивації. І якщо раніше головна увага приділялася розвитку й удосконалюванню технічного прогресу, упровадженню прогресивних техно-

логій і модифікації організаційних структур, то в даний час приділяється увага людському фактору – іншими словами, сутність і ефект бізнесу визначають люди.

Щодо методів, які використовуються в процесі розвитку персоналу, то доцільно виділити:

- методи обстеження або збору інформації про наявність та потребу в певній компетенції (самообстеження, інтерв'ювання, активне спостереження, фотографія робочого дня, анкетування, вивчення документів, моделювання функціонально-вартісного аналізу, проєктивні методи);

- методи аналізу наявних ресурсів та відповідності компетенцій працівників (системний аналіз, економічний аналіз, декомпозицій, послідовної підстановки, порівнянь, динамічний, структуризація цілей, експертно-аналітичний, нормативний, параметричний, кореляційний і прогресивний аналіз, досвідчений, матричний);

- методи формування заходів підвищення компетенції працівників (аналогій, експертно-аналітичний, параметричний, блоковий, моделювання, структуризація цілей, досвідчений, творчих нарад, колективного блокування, контрольних питань, метод 6–5–3, морфологічний аналіз, соціометрія);

- методи обґрунтування та впровадження відповідних заходів (порівнянь, нормативний, експертно-аналітичний, моделювання, розрахунок кількісних і якісних показників оцінки економічної ефективності пропонованих варіантів, навчання, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників, залучення громадських організацій).

Отже, зміни, що відбулись, в економіці перетворили і підходи в області управління людськими ресурсами. З'являються керівники нового типу, мислення і стиль роботи яких у визначеній мірі відповідають новим задачам і умовам розвитку туристичних організацій, що більш активно беруть участь в процесі підготування і реалізації стратегії організації в напрямку управління персоналом.

УДК 658.310.8:338.48

Мартиненко К.Д.¹, Патлах І.М.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² канд. політ. наук, доц. ЗНТУ

Мартиненко К.Д., Патлах І.М.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ

Персонал в індустрії туризму є найважливішою складовою частиною кінцевого продукту, одним з основних ресурсів конкурентних переваг організації. Якість обслуговування в туристських організаціях залежить від майсте-

ності і свідомості службовців, тому ефективне управління ним перетворюється в одну з найважливіших функцій в індустрії туризму. Вона полягає в тому, щоб мотивувати службовців на надання клієнтам якісного обслуговування. Результат діяльності та престижність туристичної компанії залежить від ефективного управління персоналом. Оскільки саме від професійності працівників організації, їхнього рівня обслуговування залежить збільшення клієнтової бази і відповідно рівня прибутку даної організації.

Актуальність роботи. В умовах сучасної світової економіки, що формується під впливом процесів глобалізації економічного, політичного, культурного і соціального просторів, міжнародний туризм є однією з найбільш високодоходних галузей, що динамічно розвиваються.

З розвитком міжнародної торгівлі і глобальних зв'язків у всіх сферах діяльності людини ростуть зусилля вчених і менеджерів різних організацій щодо вдосконалення управління персоналом. Значним внеском у дослідження теоретичних і практичних проблем якості послуг у туристичній індустрії стали праці вчених Апілат О.В., Кифяк В.Ф., Сидоренко І.О., Городні Т.А., Чорненька Н.В., Школи І.М., Окрепилова В.В., Кочерги О.І., Роглева Х.Й., Шаповалова О.М.

Індустрія туризму унікальна тим, що службовці становлять частину її продукту. Персонал в індустрії туризму є найважливішою складовою частиною кінцевого продукту, одним з основних ресурсів конкурентних переваг організації, і отже, якість обслуговування в туристських організаціях залежить від майстерності і свідомості службовців. Задоволення клієнта в сфері обслуговування досягається ввічливістю персоналу та його чуйністю.

Основною метою даної роботи виступає аналіз впливу ефективності управління персоналом на якість туристичних послуг. Виклад основного матеріалу. Система управління персоналом складається з кількох підсистем, що виконують відповідні функції: підсистема підбору і розстановки кадрів; підсистема профвідбору, підвищення кваліфікації і зростання професійної майстерності; підсистема якості праці і методів його оцінки; підсистема мотивації трудової діяльності. Всі підсистеми спрямовані на те, щоб потенційні здібності співробітників умовах туристського підприємства повністю розкрилися.

Для підтримки якості обслуговування багато туристських організацій розробляють стандарти обслуговування – комплекс обов'язкових для виконання правил обслуговування туристів, які покликані гарантувати встановлений рівень якості для всіх вироблених операцій. Проте стандартизація не вирішує всіх питань якісного обслуговування клієнта, тому що якість туристських послуг – це властивість, яке призначене для формування у споживача почуття задоволеності його очікуванням.

Якість обслуговування туристів – проблема комплексна, її вирішення передбачає ефективне використання всіх важелів, різних форм і методів впливу. В основу вирішення цієї проблеми покладено системний підхід єдність і взаємодія організаційних, технічних, економічних, соціологічних правових заходів.

Поряд з проблематикою якості туристичних послуг важливим питанням стає якість обслуговування клієнта (туриста). Покупці туристичних послуг стають більш вимогливими та домагаються вищих стандартів обслуговуван-

ня, та домагаються вищих стандартів обслуговування. Цей елемент є вирішальним для існування туристичних суб'єктів за умов зростаючої конкуренції.

Добре підібраний трудовий колектив туристкої компанії повинен представляти команду однодумців і партнерів, здатних усвідомлювати і реалізовувати задуми керівництва. Важливим чинником підвищення ефективності управління персоналом є розвиток теорії управління, внаслідок якого формується цілісне бачення менеджменту персоналу; розуміння ролі особистості у забезпеченні ефективної роботи організації; підвищується аналітична обґрунтованість рішень щодо використання туристичних ресурсів.

Результат діяльності та престижність туристичної компанії залежить від ефективного управління персоналом, оскільки саме від професійності працівників організації, їхнього рівня обслуговування залежить збільшення клієнтової бази і відповідно рівень прибутку даної організації.

УДК 331.108

Погоріла Ю.В.¹, Патлах І.М.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² канд. політ. наук, доц. ЗНТУ

Погоріла Ю.В., Патлах І.М.

МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ

Підвищення ефективності використання робочої сили на підприємствах готельного комплексу багато в чому означає підвищення продуктивності праці.

В сучасному готельному бізнесі жорстку конкурентну боротьбу витримують лише ті готелі, котрі можуть запропонувати своїм клієнтам високоякісне обслуговування, а це неможливо без професійно підготовленого персоналу.

Персонал готельного підприємства є важливою складовою кінцевого продукту і, отже, якість обслуговування в організаціях готельного комплексу залежить від майстерності та свідомості працівників. Таким чином, ефективне управління людьми перетворюється на одну з найважливіших функцій готелю – функцію управління персоналом.

Управління персоналом здійснюється за допомогою науково розроблених методів. В теорії і практиці управління застосовують три групи методів: адміністративні, економічні і соціально-психологічні.

До основних принципів сучасного управління персоналом в готельному підприємстві можна віднести такі:

- орієнтація на вимоги законодавства про працю;
- врахування поточних і перспективних потреб готельного підприємства в персоналі, виходячи з його сучасного стану та стратегії розвитку, кон'юнктури на ринках праці та готельних послуг, тенденцій руху трудових ресурсів;
- забезпечення умов для стабілізації кадрового складу та мінімізації плинності кадрів;

– притягнення до співробітництва всіх зацікавлених сторін, у тому числі профспілок, з питань формування та реалізації кадрової політики в загальній стратегії управління якістю на підприємстві готельного господарства;

– максимальне піклування про кожного співробітника готелю, створення умов для розвитку його творчих здібностей, забезпечення поваги до його прав, свобод, думок.

Найбільш ефективним механізмом підвищення ефективності управління персоналом у готельному бізнесі виступають стимулювання і мотивація.

Мотивація – це найважливіший фактор підвищення ефективності діяльності усієї організації. Мотивація представляє собою комплекс причин, які спонукають працівників до цілеспрямованих дій і є рушійною силою людської діяльності і поведінки на основі глибокої особистої зацікавленості і залучення до її здійснення.

Стимул – це зовнішнє спонукання до дії, тобто причина поведінки людини. На практиці використовуються різні види стимулів:

- Примушення;
- матеріальне заохочення;
- моральне заохочення.

Отже, ефективність в широкому розумінні – це загальна результативність людської діяльності. Вона відображає співвідношення одержаного корисного результату та обсягу витрачених на це ресурсів. Зрозуміло, що висока ефективність персоналу готельного підприємства дозволяє підвищити прибуток підприємства, збільшити його вартість, більш ефективно використовувати ресурси підприємства, а найголовніше – забезпечувати довгострокову, унікальну та таку, що розвивається самостійно, конкурентну перевагу підприємства за рахунок використання унікального, неповторного для конкурентів джерела конкурентоспроможності.

Механізмом підвищення ефективності управління персоналом у готельному бізнесі є:

- моральна та матеріальна мотивація;
- заходи що підвищують інтерес до праці;
- нематеріальна мотивація;
- підвищення кваліфікації персоналу;
- навчання персоналу;
- забезпечення умов для професійного росту, тощо.

Можна з упевненістю сказати, що персонал готельного підприємства є важливою складовою кінцевого продукту і, отже, якість обслуговування в організаціях готельного комплексу залежить від майстерності та свідомості працівників. Якщо готельні підприємства будуть використовувати механізми підвищення ефективності управління персоналом, тоді підвищиться рівень організації праці в українських готелях.

УДК 332.1

Багдасарян В.К.¹, Вертегел Р.С.²

¹ студ. гр. МТУ-110, ЗНТУ

² старш. викл. ЗНТУ

Багдасарян В.К., Вертегел Р.С.

МАРКЕТИНГ РЕГІОНІВ

Маркетинг регіонів у будь-якому значенні важливий для краю, він впливає на його економічну та туристичну привабливість серед інвесторів та потенційних споживачів продукту котрий виробляється на території регіону. Також маркетинг регіонів сприяє створенню нових робочих місць, що надає ліквідності регіональному продукту, що тим самим сприяє підйому ВВП у країні.

Деякі регіони формують суто регіональний продукт який поширює зацікавленість краєм серед усіх прошарків населення і не лише на території країни, таким прикладом може бути усім відоме, та поширене ігристе вино як «Шампанське», що виробляється у регіоні Шампань на північному сході Франції.

Заради повноцінного виробництва продукту у рамках регіону реєструється товарний знак, що робить цей продукт унікальним серед інших конкурентів, це дозволяє ще більше привернути фінансовий приплив на територію краю.

У значному ступені маркетинг регіону використовує ті самі інструменти, що і маркетинг країни, але на відповідному рівні, основними інструментами приваблювання фінансових потоків є:

- реклама (як на території країни, так і за кордоном);
- комунікації;
- спонсорство;
- фінансування з міських та обласних бюджетів.

Також дуже важливо провести аналіз цільових ринків регіону, це дає змогу розібратися з тим що найкраще можна розвивати на території, та чим вона може зацікавити потенціальних інвесторів та покупців продукту, які саме поділяються на такі підвиди як:

- гості;
- місцеві жителі та ті що роблять за наймом;
- зовнішні ринки покупців.

Ще одна важлива ступінь у маркетингу регіону це позиціонування краю серед інших йому подібних, як на території країни та краю так і за їх межами. Позиціонування допоможе нам зрозуміти чим саме є регіон на ринку, зможемо ми чи ні зайняти на ньому лідируючу позицію та гідно конкурувати з опонентами, з ким треба діяти у режимі партнерства для повноцінного розвитку та виробництва товарів, та з яких ринків варто в загалі піти. Також таке позиціонування дозволяє виявити лице регіону, тобто товар який є найпоширенішим на ринку збуту та повноцінно конкурує з іншими.

Одним з аспектів гарного розвитку регіону є його імідж, саме він дозволяє регіону вдало або не дуже почувати себе на ринку збуту, частіш за все імідж будується на:

- суб'єктах господарства;
- комунікаціях регіону;
- системі обслуговування;
- веденні переговорів.

Також дуже важливу роль відіграє безпосередньо ім'я або назва краю, наприклад однією з невдалих назв регіону є місто під назвою Hell (пекло) на Кайманових островах, не кожен ладен провести свій Уїкенд у пеклі, вдалим прикладом є містечко Roseberry Topping (Сунична верхівка) у Англії. Ревень іміджу регіону можна виміряти не тільки словесно а і статистично, для цього проводяться різноманітні опитування та дослідження.

Для вдалого маркетингу території створюються комітети з регіонального маркетингу, саме вони слідкують за розвитком інфраструктури краю та розподіленням коштів, такі організації можуть бути створені як і державною так і громадськими діями. Головними напрямками діяльності таких комітетів є:

- розробка та формування програм з підвищення іміджу регіону;
- маркетингова підтримка малого та середнього бізнесу;
- співробітництво з міжнародними організаціями;
- антимаркетинг соціально-непрестижних програм та ідей;
- співробітництво з органами місцевого самоврядування.

Отже, регіональний маркетинг є обов'язковим аспектом кожного краю, бо він розвиває як і регіон так і країну у міжнародному суспільстві, сприяє припливу коштів із-за кордону та підіймає імідж країни, але для припливу коштів потрібні інвестиції, які держава не завжди може надати, саме тому потрібно привабити приватних інвесторів та забезпечити їм гарантії прибутку. іншими словами регіональний маркетинг є гарантом вкладання коштів та розвитку країни.

УДК 378.09:005.332.4

Казка А.Ю.¹, Никоненко С.В.²

¹ студ. гр. МТУ-120, ЗНТУ

² канд. екон. наук, старш. викл. ЗНТУ

Казка А.Ю., Никоненко С.В.

ІМІДЖ ВНЗ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Загострення конкуренції на ринку освітніх послуг, яке є природним наслідком розвитку ринкових відносин в економіці кожної країни, диктує необхідність пошуку шляхів конкурентоспроможності вищих навчальних закладів, тим більше, що інтенсивність конкуренції змінюється у часі, до того ж ступінь територіальної близькості освітніх організацій посилюють її. Враховуючи особливості організації та проблеми функціонування ВНЗ у ринкових

умовах, була зроблена спроба визначення можливостей використання маркетингових ходів для підвищення конкурентоспроможності освітньої установи.

Однією з найпопулярніших спеціальностей, яка поки що не входить в трійку лідерів університету, є «Туризм», але в Інституті управління та права це безпосередньо лідер. На сьогоднішній день студентами цієї спеціальності є 883 особи.

Існує багато спеціальностей, що варті уваги майбутніх студентів. Та на жаль, багато абітурієнтів не мають повної інформації про факультети та напрями підготовки, чи не мають змоги дізнатися самостійно, через певні складнощі.

В даному дослідженні спробуємо визначитися з факторами, що підвищують конкурентоспроможність спеціальності «Міжнародний туризм». Враховуючи всі плюси та мінуси, можна висунути гіпотезу, що серед ВНЗ у Запорізькій області за спеціальністю «Туризм» Запорізький національний технічний університет є лідером.

Кожного року студентами цього факультету стають від 110 до 140 абітурієнтів. Але постійно існує проблема утримання та залучення ще більшої кількості абітурієнтів.

У пошуках шляху вирішення даної задачі було прийнято рішення провести маркетингове дослідження. Для проведення дослідження було обрано один з методів збору первинної маркетингової інформації, а саме: опитування у вигляді анкетування. Переваги цього методу у тому, що отримується достовірна інформація та репрезентативність вибірки, а також дозволяє виявити систему переваг, на які орієнтується цільовий ринок споживачів. Це найпоширеніший метод збору даних і використовується приблизно у 90% досліджень. Тому цей метод є найкращий та найзручнішим з-поміж інших.

Отже, у опитуванні студентів, щодо якості освітніх послуг в університеті, були поставлені питання щодо мотивів вступу, очікувань від навчання та оцінки якості послуг. Цільовою аудиторією стали студенти першого та четвертого курсів, що є безпосередньо споживачами послуг факультету. В опитуванні взяло участь 100 студентів денної форми навчання, з них 50% – з четвертого курсу; 50% – з першого.

Проведене анкетування показало, що більшість осіб, що навчаються за напрямком «Туризм» прийшли до університету цілеспрямовано, за власним бажанням і з задоволенням навчаються та згодом планують працювати за фахом.

Порівнюючи дані, отримані від респондентів першого та четвертого курсів, можна сказати, що відповіді у більшості випадках співпадають. Як плюси так і мінуси, що виявило опитування, мають схожий характер та дозволяють виробити маркетингові стратегії підвищення конкурентоспроможності спеціальності «Міжнародний туризм».

Наукове видання

ТИЖДЕНЬ НАУКИ – 2014

Збірник тез доповідей щорічної
науково-практичної конференції серед викладачів, науковців,
молодих учених, аспірантів і студентів ЗНТУ

14–18 квітня 2014 року

Том 4

Упорядник **Висоцька** Наталя Іванівна

Технічний редактор *Висоцька Н. І.*
Відповідальний за випуск *Висоцька Н. І.*

Оригінал-макет підготовлено в науково-дослідній частині та редакційно-
видавничому відділі ЗНТУ

Підписано до друку 6.11.2014. Формат 60×84 1/16. Ум. друк. арк. 22,44.
Тираж 12 прим. Зам. № 1262.
69063, м. Запоріжжя, ЗНТУ, вул. Жуковського, 64, друкарня ЗНТУ
Запорізький національний технічний університет
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 64
Тел.: 8(0612) 769-82-96, 220-12-14

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2394 від 27.12.2005.